

Tematiskās struktūras plāns

Izstādes “Latvijas gadsimts” tematiskās struktūras plāns

Izstādes struktūras raksturojums

Izstādes struktūru veido ievads (1. nodaļa), deviņas hronoloģiski un tematiski dalītas pamatsadaļas (2.-10. nodaļa) un interaktīvs izstādes noslēgums.

Katra izstādes pamatsadaļa sastāv no četrām apakšsadaļām: 1) ievads (politiskais konteksts); 2) laikmeta raksturojums (laikmeta aina); 3) dzīvesstāsti; 4) lietu mantojums. Apakšsadaļu saturs ir mainīgs, taču to izveides principi saglabājas līdzīgi visās izstādes nodaļās.

Būtiski apmeklētājiem saturiski un ar vizuāliem (virsraksta, teksta, krāsas u.c.) elementiem ļaut atpazīt, ka šobrīd tiek aplūkota noteikta izstādes sadaļa, piemēram, izstādes ievads vai dzīvesstāsti, un sasaitīt to ar citām tāda paša veida izstādes apakšsadaļām. Izstādes struktūras līdzība būtiska ne tikai tādēļ, ka tā ietver noteiktus izstādes veidošanas pieejas principus, bet tādēļ, ka apakšsadaļu struktūras atpazīšana būtiski atvieglo satura uztveri un ļauj ieraudzīt kopsakarības apmeklētāju daļai, kura iedziļinās izstādes satura detaļās.

Apakšsadaļa “**politiskais konteksts**” ir katras nodaļas ievada sadaļa (stends/vitrīna u.c.), kas telpā aizsāk jauno tēmu, raksturojot konkrētajā laikmetā pastāvošos politiskos nosacījumus. Tā iekļauj šādus elementus:

- a) sadaļas (zāles) nosaukums;
- b) sadaļas (zāles) ievadteksts;
- c) politiskā ievada nosaukums – “Daudzveidība kā vērtība”; “Padomju pilsoņa publiskie pienākumi” u.tml.;
- d) ievadteksts, kas raksturo politisko kontekstu (apakšsadaļas teksts);
- e) posma laika līnija – svarīgāko (līdz 12) notikumu secība (nav ilustrēta ar priekšmetiem vai fotogrāfijām);
- f) pēc hronoloģiskas vai tematiskas struktūras veidoti 5-7 vitrīnu elementi ar priekšmetiem, kuriem līdzās ir definēts tēmas nosaukums un 1-2 teikumos noformulēta ideja. Piemēram, 1. pasaules kara atainojumam izvēlēta tematiska pieeja un viena no sadaļām ir “Karš un patriotisms”. To papildina īss paskaidrojums, kas būtisks politiskā konteksta izpratnei;
- g) video sižets – vēsturnieka komentārs par sarežģītu laikmeta politisko kontekstu raksturojošu problēmu, kas strukturēta kā atbilde uz vienu jautājumu.

Laikmets (laikmeta aina) ir katras nodaļas centrālā sadaļa, kas ar vienas tēmas izvērsumu (uzvaras aina Neatkarības karā, kolhozs pēckara gados, padomju dzīvoklis, mītiņš u.c.) ataino laikmetu raksturojošu izjūtu. To risinājumam būtu jābūt būtiski atšķirīgam, lai apmeklētājs, kurš neiedziļinās katras vitrīnas saturā, varētu iegūt galveno iespaidu, aplūkojot vien laikmeta ainu sadaļu. Katra laikmeta aina ir papildināta arī ar sīkāku tēmas detalizāciju citos ekspozīcijas elementos (vitrīnas, stendi, interaktivitātes u.c.).

Dzīvesstāsti ir katrā nodaļā iekļauta sadaļa, kurā apmeklētājs iepazīst dažādu šajā laika posmā dzīvojošu personu dzīvesgājumus. Dzīvesstāsti visās nodaļās veidojami pēc līdzīga principa un iekļauj šādus elementus:

- a) vārds un uzvārds, personas portrets;
- b) hronoloģisks dzīves gājums (gads, notikums) (laika līnija);
- c) citāts, video, audio intervija;

- d) priekšmeti, kas raksturo personas dzīvesgājumu dažādos laikposmos.

Laikmeta mantojums ir katras nodaļas noslēdzošā sadaļa. To veido priekšmeti, kas radījuši vizuālu u.c. priekšstatu par konkrēto laikmetu nākamajām paaudzēm – piemēram, Latvijas Republikas vēsture saistās ar latiem vai valsts simboliem, kara laika situācija – ar ģimenes slēptiem vai izsūtījumā/emigrācijā līdzpaņemtiem priekšmetiem. Kopā ar stāstiem šīs lietas tiek pārmantotas no viena laikmeta uz nākamo, radot asociatīvu, ģimenes pieredzē sakņotu vēsturisko atmiņu. Šajās sadaļās uzmanība vērsta uz konkrētu priekšmetu, bet iekārtojuma princips var būt atšķirīgs un/vai piesaistīts laikmeta ainai.

Tekstu apjomi un valoda

Izstādes teksti un anotācijas drukātas divās valodās – latviešu (galvenā) un angļu (tulkojums, papildus valoda).

Izstādē iekļauti šādi tekstu veidi:

- 1) Sadaļas teksts – 140-180 vārdi (līdz 1400 rakstu zīmes) (visas sadaļas/zāles ievadteksts) (ietver galvenās idejas, laikmeta atbildi uz jautājumu “Kas ir Latvija?”).
- 2) Apakšsadaļas teksts – 100-120 vārdi (līdz 1000 rakstu zīmes) (katras apakšsadaļas – Politiskais ievads, Laikmets, Lietu mantojums – ievadteksts) (paskaidro risināto tēmu, to, kādēļ apmeklētājs redz konkrēto eksponātu kopumu).
- 3) Paplašināta anotācija – 50 vārdi (līdz 400 rakstu zīmes).

Papildus tam atsevišķās sadaļās iekļauti citāti, papildus komentāri u.c. teksti, kas īpaši norādīti tematiskās struktūras plānā.

1. sadaļa (ievads) “Zeme. Tauta. Nācija”

Sadaļas ievadteksts:

- a) valsts, tauta un nācija nav mūžīgi nemainīgs, to veido gan pārmantotība, gan pārmaiņas;
- b) kas ir Latvija? Latvijas kā ģeogrāfiskas telpas un kultūras telpas koncepcija veidojusies kopš viduslaikiem. Pirmkārt, uz etniskās robežas pamata. Otrkārt, to veido pirms Latvijas valstiskuma pastāvējušas politiskās pieredzes, kuras vēlāk ietekmē telpas izpratni – Latvijas kontūru nosaka jau Livonijas pastāvēšana un vācbaltiešu uzturētā pārvaldes autonomijas situācija.
- c) kas ir latvieši? Līdzās pēctecībai gan valodā, gan tradīcijās pastāv mainīgs: latvieši nav tikai tautumeita Bārtas 19. gs. goda tērpā un arī latviešu valoda ir attīstījusies pakāpeniski;
- d) Latvijas politiskā koncepcija, kurā latvieši veido nācijas kodolu, tiek veidota 19. gs. vidū. To veicina jaunlatvieši līdzās citām šajā laikā piedāvātajām politiskajām alternatīvām, kuras pauž vācbaltieši, krievi un mazākā mērā arī poļi Latgalē. Latvija jaunlatviešu ideju ietekmē pārtop no poētiska ideāla par politisku prasību.

Apraksts:

Sadaļa ir izstādes simbolisks ievads, Latvijas valstiskuma priekšvēsture. Ievadu veido trīs sadaļas – zeme un tās politiskā vēsture; tauta un valoda (etniskais kā nacionālās kustības pamats); nācijas tapšana. Simboliski tas ir ilga ceļš no “vēstures dzīlēm”, tāliem notikumiem, kuros parādās kaut kas atpazīstams (Latvijas teritorijas kontūra, tautastērps, valoda). Savukārt 19. gs. 2. pusē Latvijas ideja jau ir publiska, izgaismots, it kā uz skatuves esošs politiskais pieteikums, kad starp Krievijas impērisko, vācbaltiešu un poļu muižniecības vīzijām par nākotni, latvieši apzinās Latviju kā savu, topošās nācijas teritoriju.

1.1. apakšsadaļa “Zeme”

Apakšsadaļas teksts:

- Apakšsadaļas teksts risina šādu jautājumu:
- kā attīstījies Latvijas kā ģeogrāfiskas telpas koncepts un tā robežas? Kopš Livonijas laika ir samērā stabila teritorijas robeža, kurā mainās politiskās virsvaras, valdnieki, bet paliek līdzīga sociālā, ekonomiskā, arī iekšpolitiskā struktūra, kultūrtelpa (relīģisko konfesiju robežas); politiski dominējošās valodas robežas reģionā (poļu, krievu, vācu). Kopumā maz mainījušās ar latviešu kā pamattautas apdzīvotās etniskās robežas.
  - Latvijas kontūru varam labi saskatīt jau 16. gs. zīmētajās Livonijas kartēs.

Apraksts:

Galvenā ideja – parādīt Latvijas teritorijas ārējo robežu nemainību kopš Livonijas laika un galvenos šo robežu veidojošos aspektus; politisko virsvaru mainību; aptuvenu Latvijas kontūras sakritību arī ar etnisko (etnogrāfisko) robežu.

To ilustrē virtuāla Latvijas teritorijas un apkārtējā reģiona karte (projekcija vai ekrāns). Karti veido vairākas sadaļas (izvēlnes): administratīvās robežas, konfesionālās robežas, pārvaldes valodas robežas, arī etniskās robežas. Projekcija ir vairāki atsevišķi īsi videosīžeti (līdz 1 min), kuros hronoloģiski (no 13. līdz 20. gs.) atspoguļojas Latvijas teritorijas vai kādu to raksturojošu faktoru attīstība no viduslaikiem līdz 20. gs. sākumam. Apmeklētājs var izvēlēties sadaļu, kuras hronoloģisko attīstību noskatīties. Izvēlnes iekļauj: a) Latvijas un apkārtējās teritorijas politiskā piederība un administratīvais dalījums; b) latviešu (etniskā) apdzīvotības robeža; c) dominējošā reliģiskā konfesija; d) vietējās pārvaldes un elites valoda. Ja apmeklētājs neizvēlas vienu no kartēm, kartē projicējamie sīžeti mainās paši, pēc viena beigšanās sākas nākamais.

Pie sienas līdzās virtuālajai kartei eksponētas 16.-19. gs. kartes, kurās jau nepārprotami redzama Latvijas teritorijas mūsdienās pazīstamā kontūra.

Apmeklētājam vajadzētu vizuāli un saturiski sasaistīt karti ar tās hronoloģiju ar vienā telpā esošajām vitrīnām ar tērpiem un latviešu valodas pieminekļiem. Iespējams, to varētu panākt apmeklētājam ievada zālē ļaut būt centrā un viņam apkārt piedāvāt – vienā pusē karti, otrā pusē – vitrīnas.

1.1.1. elements “Virtuālā karte”

Ekspozīti (oriģināli vai labas kvalitātes kopijas) pie sienas:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
1.	Karte	Livonijas karte “ <i>Livoniae Nova Descriptio</i> ”. J. Portancijis, no A. Ortēliusa atlanta. 16. gs. 2. puse.	LNVM VN 1191	Ierāmēta
2.	Karte	Latvijas un Igaunijas teritorijas karte “ <i>Ducatum Livoniae et Curlandiae cum vicinis Insulis</i> ”. Johans Batista Homans. Nirnberga, 18. gs. sākums.	LNVM VN 9356	Ierāmēta
3.	Karte	Gubernijas pie Austruma jeb Baltās jūras. No “ <i>Atlas ar 17 Landkartēm</i> ”. 1861. gads.	LNVM VN 1182	Nepieciešams ierāmēt

Virtuālā karte:

- izvēlne – Latvijas teritorijas politiskās (administratīvās robežas) (Austrumbaltijas karte) (13.-20. gs.)
- izvēlne – Latvijas sentautu un latviešu apdzīvotās teritorijas (etniskās) robežas (Austrumbaltijas karte) (13.-20. gs.)
- izvēlne – reliģisko konfesiju robežas Latvijas teritorijā un Austrumbaltijā (13.-20. gs.)
- izvēlne – pārvaldes un elites valodas Latvijas teritorijā un Austrumbaltijā (13.-20. gs.)

Karte ir hronoloģiski veidots videoklips, pieturas punkti – 13. gs., 16. gs., 17. gs., 18. gs., 19. gs. 2. puse, 20. gs. sākums.

1.2. apakšsadaļa “Tauta”

Apakšsadaļas teksts:

- Latvieši vai latviešus veidojušo sentautu iedzīvotāji bija Latvijas teritorijas iedzīvotāju vairākums. 19. gadsimtā latviešu etnoss bija arī latviešu nācijas veidošanas pamats.
- Nacionālās kustības un tās veicinātā tautiskā romantisma izpratnē tauta bija sena, pat mūžīgu vērtību mantojums. Vispārināti tika arī atsevišķi elementi tradicionālajā kultūrā, folklorā u.c., tāpat arī 20. gs. vizuālajā iespaidā “latvieši” nereti asociējas tikai, piemēram, ar Bārtas novada 19. gs. goda tērpu.
- Taču vēsturiski latviešu tautas tapšana ir gan pārmantotības, gan arī daudzveidīgu pārmaiņu process – ļoti maz līdzību atradīsim materiālajā kultūrā 13., 16. un 19. gs., mainījusies ir arī tradicionālā kultūra, valoda. Tādēļ – latviešu tauta ir Latvijas vēsturiskie pamatiedzīvotāji, taču tas, ko latviešu nācijas veidotāji saprata ar latviešu tautu, kā to redzēja, nav visaptverošs skatījums uz to, kas ir latvieši, tā ir viena versija.

Apraksts:

Apakšsadaļā tiek risināts jautājums par “latviešu tautu” kā pastāvīgu un kā mainīgu jēdzienu. Ideja ir uzdot jautājumu – vai tas, ko asociējam ar latviešiem patiešām ir mūžīgs? Ekspozīciju ziņā tā ir simbolu-stereotipu (piem., etnogrāfiskais goda apģērbs kā latviskuma simbols) pretstatīšana citām alternatīvām (piem., 17. gs. tērps, kas arī ir “latvieša tērps” lielākoties neasociējas ar “latvieti”).

Izvēlētas priekšmetu grupas, ar kuru palīdzību rādīta pēctecība un mainība, ir apģērbs (13.-16.-19. gs.); valoda (16.-19.-20. gs.). Iekārtojuma ziņā apģērba vitrīnas hronoloģiskā secībā mijas ar vitrīnām, kurās redzami attiecīgā laika rakstu valodas pieminekļi arī hronoloģiskā secībā. Valodas piemērus (fragmentus) var noklausīties.

Apģērbi ekspozīti pilnos komplektos (pamatā atdarinājumi) uz manekeniem, kas ievietojami vitrīnās, savukārt grāmatas - vitrīnās. Tās var būt gan visam kopējās, gan katram priekšmetam atsevišķas nelielas iebūvētas vitrīnas. Vitrīnām ar tekstilijām un rokkrakstiem jānodrošina pēc iespējas vienkārša piekļuve rokkraksta regulārai pāršķiršanai un tekstiliju pārbaudei, pretkožu repelentu ievietošanai.

1.2.1. elements vitrīna/vitrīnu grupa “Latvieši. Apģērbs un valoda”

Ekspozīti (hronoloģiskā secībā)

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
4.	Tekstīlijas, apģērba komplekts	Latgaļu sievietes apģērba komplekts. Pēc Tauresnes “Lazdiņu” arheoloģisko izrakumu materiāliem. 11.-12. gs.	LNVM ZAP	Tērpa atdarinājums, nepieciešams manekens
5.	Grāmata	Sebastians Minsters “Kosmogrāfija jeb visu zemju apraksts”. 1550. gads. <i>Viens no pirmajiem publicētajiem Tēvreizes tekstiem latviešu valodā un pirmais publicētais Rīgas panorāmas</i>	LNVM VN 11233	Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu;

		<i>attēls.</i>		apm. 35x25 cm
6.	Tekstlīdijas, apģērba komplekts	Sievietes apģērba komplekts. Pēc Kastrānes "Skubiņu" izrakumu materiāliem. 17. gs. sākums.	LNVM ZAP	Tērpa atdarinājums, nepieciešams manekens
7.	Grāmata	Georgs Mancelis. Sprediķu grāmata "Lettisches Postill". 1675. gads. <i>Pirmā latviešu valodā sastādītā sprediķu grāmata, apjomīgākais iespiestā teksta kopums latviski pirms Bībeles izdevuma.</i>	LNVM VN 12086	Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu; apm. 25x15x10 cm
8.	Rokraksts	Daudža (Vecdaudža) saiešanas nama hronika (1769.-1825.) uz 27 lapām. Rokraksts, 19. gs. 1. puse. <i>Kopš 18. gs. Vidzemē latviešu kultūras panorāmu būtiski mainīja brāļu draudžu reliģiskās kustība. Zemnieku vidē radās rokrakstā pārrakstītu reliģisko tekstu tradīcija, kas veicināja rakstpratību.</i>	VINM 1396	17.3x10 cm Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu
9.	Grāmata	Kalendārs 1791. gadam "Vidzemes Kallendars uz to 1791 Gaddu pēc tā Kunga Kristus Piedzimšanas". Rīga, 1790. gads. <i>18. gs. 2. pusē strauji izplatījās dažādas tematikas laicīgā (ar reliģisku saturu nesaistīta) literatūra latviešu valodā – kalendāri, daiļliteratūra, rokasgrāmatas, kas pavēra jaunus latviešu valodas lietojuma apvārsņus.</i>	SM 9599	10.8x8.5 cm Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu
10.	Tekstlīdijas, apģērba komplekts	Meitas goda apģērba komplekts. Krustpils. 19. gs. vidus.	LNVM Etnogrāfijas nodaļa	No mugurpuses nav eksponējams, nepieciešams manekens
11.	Grāmata	Ar roku pārrakstīts katoļu lūgšanu grāmatas fragments. 19. gs. beigas. <i>Lūgšanas pārrakstītas latīņu drukas aizlieguma periodā 19. gs. 2. pusē, kad Latgalē bija aizliegts iespiest jaunas grāmatas un tādēļ tās tika pārrakstītas ar roku.</i>	LgKM Plg 6192	16.5x10.8 cm Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu;
12.	Rokraksts un grāmata	Reinis un Matīss Kaudzītes "Mērnieku laiki". Romāna manuskripts rokrakstā. 19. gs. 70. gadu vidus. <i>Pirmais romāns latviešu literatūrā, kļuvis par latviešu nacionālās kustības agrīnā posma klasiku literatūrā.</i>	RMM 6922	38x24 cm Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu;
13.	Grāmata	Latvijas Pagaidu valdības Likumu un rīkojumu krājums. 1. sējums, 1919.-1921. gads. Rīga, 1922. gads.	LNVM CVVM 209927:	Nodrošināt iespēju noklausīties

		<i>Pēc Latvijas valsts izveidošanas strauji paplašinājās un attīstījās latviešu valodas lietojuma funkciju daudzveidība, tajā skaitā juridiskos un lietvedības tekstos.</i>	1	audioieraksta fragmentu;
14.	Tekstlīdijas, apģērba komplekts	Tautastērpa komplekts Siguldas 1. vidusskolas deju kolektīvam (meitenēm), pēc Bārtas tautastērpa parauga. 20. gs. 70. gadi. Tautastērpa komplekts Siguldas 1. vidusskolas deju kolektīvam (meitenēm), pēc Nīcas tautastērpa parauga. 20. gs. 70. gadi. <i>Nīcas un Bārtas labi atpazīstamie tērpi parāda tautastērpa un latviešu tautas tēla nonivelēšanos kopš "tautiskā apģērba" plašas izplatības 20. gs. 30. gados un jo īpaši padomju laikā, kad latviete – tā bija sieviete Bārtas tērpi ar vainagu.</i>	TMR 25219:1-3 TMR 25218:1-2	Tērpa oriģināls, nepieciešams bērna manekens
15.	Grāmata	Imanta Ziedoņa/Ojāra Vācieša dzejas krājums. 20. gs. 60.-70. gadi.	RMM	Nodrošināt iespēju noklausīties audioieraksta fragmentu;
16.	Manekens	Mūsdienu interpretācija par tautisko apģērbu (Lielvārdes jostas raksta šalles, modernie kroņi u.c.)	LNVM	Tiks nokomplektēts

1.3. apakšsadaļa "Nācija – kopības spēks"

Apakšsadaļas teksts:

19. gs. vidū līdzās vācbaltiešu, poļu un krievu elites redzējumam par to, kas ir Latvijas teritorija, tās vēsture, tagadne un nākotne, veidojās jaunlatviešu redzējums par Latviju un latviešiem. Tā pamatā bija latviešu tauta un reizē zemnieki kā sociālā kārtā – to kultūra, vēsture, valoda, arī kopējās sociālās problēmas.
- jaunlatviešu ideāls bija latviešu nācija. Jaunlatviešu ideju ietekmē latvieši turpmākajās desmitgadēs attīsta kopīgus mērķus un politiskās idejas, kuras ir Latvijas Republikas pamatā.
- sākotnēji jēdziens "Latvija" 19. gs. 2. pusē tiek popularizēts kultūrā un sabiedriskajā dzīvē un drīzāk ir poētisks ideāls, bet ap 1905. gada revolūcijas laiku iegūst arī politisku svaru.

Apraksts:

Galvenā ideja – parādīt četras 19. gs. vidū pastāvošas nākotnes vīzijas par Latvijas teritoriju (vācbaltiešu, krievu, poļu un latviešu), jaunlatviešu rosināto latviešu nācijas tapšanas procesu rādot kā vienu no alternatīvām citu vidū, kura bija ar potenciālu veidot savu, neatkarīgu valstiskumu.

Izstādes sadaļa tiek veidota kā četri atsevišķi stendi – katrs veltīts citam redzējumam par Latviju un šo skatījumu reprezentē viena personība – spilgts konkrētā domāšanas virziena pārstāvis. Viņa redzējumu pauž spilgts, ideju nesošs citāts.

Jaunlatviešiem (Jurim Alunānam) veltīto stendu turpina latviešu nācijas tapšanas tēmas izvērsums. Vitrīnā (vai vairākās iebūvētās vitrīnās) parādīts, pirmkārt, latviešu vārda daudzinašums iespējamajā vārdā (grāmatās, laikrakstos, dziesmās) 19. gs., otrkārt, latviešu kopīgā darbība biedrībās un treškārt, latviešu politisko prasību noformēšanās 1905. gada

revolūcijas laikā. Kā atlases kritērijs izmantoti dokumenti, grāmatas, biedrības u.c., kurus nosaukumos izmantoti vārdi “Latvijas” un “latviešu”, lai parādītu šo jēdzienu izplatības pieaugumu.

Stendi ar iebūvētu ekrānu un vitrīnu “Nākotnes vīzijas 19. gs.”

1.3.1. elements stends ar ekrānu un vitrīnu “Vācu Baltijas provinces”

Apraksts:

Profesors Karls Širrens “izsaka” savu viedokli par Baltiju video sižetā ekrānā uz viņa attēla vai animācijas fona. To papildina ar viņa darbību saistīti priekšmeti

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
17.	Video sižets	Profesora Karla Širrena citāts par vācbaltiešu vēsturisko un nākotnes lomu Baltijā: <i>Šīs provinces no Mēmeles līdz Narvai cauri gandrīz astoņiem gadu simtiem ir veidojusi, izkopusi un vadījusi vācu kultūra un tas allaž prasījis lielus upurus, lai tā paliktu kā reiz tas bijis gan zem vācu impērijas, gan Polijas, gan Zviedrijas un Krievijas varas. (Livlaendische Antwort, 1869, S. 193)</i>		Video sižets/audioieraksts
18.	Fotogrāfija, reprodukcija	Karla Širrena portrets. 19. gs. 60. gadi.	LNVM bibliotēka	Kopiju
19.	Grāmata	Schirren, C. <i>Livlaendische Antwort an Herrn Juri Samarin</i> . Leipzig, 1869. <i>Asākais polemiskais darbs, kurā aizstāvēta ideja par Vidzemi un Baltiju kā vācu kultūras zemi ar Krievijas caru apstiprinātām politiskām tiesībām.</i>	LNVM jaunieguv	22.5x14.5 cm
20.	Grāmata	Schirren, K. <i>Walter von Plettenberg. Frau von Kruedener</i> . Riga, 1908.	VRVM bibliotēka 9(balt)	23x16 cm
21.	Fotogrāfija	Profesora Karla Širrena darbistaba Ķīlē. 20. gs. sākums.	LNVM VF 779	apm. 25x15 cm
22.	Karte	Baltijas provinču karte 19.gs. (vācu val.)		Kopiju; pēc vajadzības

1.3.2. elements stends ar ekrānu un vitrīnu “Krievijas Piebaltijas novads”

Apraksts:

Jurijs Samarins “izsaka” savu viedokli par Baltiju video sižetā ekrānā uz viņa attēla vai animācijas fona, to papildina ar viņa darbību saistīti priekšmeti.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
23.	video sižets	Krievu publicista Jurija Samarina citāts par Latvijas teritorijas vēsturi un nākotni.		Video sižets/audio

		<p>“Krievijai bija lemts Baltijas novadu vest pie laicīgās un garīgās gaismas, bet pēkšņā vācu tirgotāju, sludinātāju un krustnešu ierašanās uz ilgu laiku izjauca dabisko attīstības ceļu. Vācieši atņāma krieviem Baltiju, katolisms atņāma to pareizticībai. (..) Baltijas pievienošana Krievijai nebija nejaušība, veiksmīga kara, viltus vai vardarbības rezultāts, tā bija vēsturiska nepieciešamība, ko veidoja zemes ģeogrāfiskais novietojums un iepriekšējais liktenis. (..) Baltijas piejūre, ko aizņēma Baltijas apgabali, veido Krievijas dabisko robežu, uz kuru tā virzījās kopš Ivana Bargā laikiem un kura tai bija jāsasniedz.”</p> <p>J. Samarins, “Vēstules no Rīgas”, 1. vēstule, 1848. gads.</p> <p>No: Samarins Ju. F. Sochinenija, T. 7, 1889. C. 3, 18</p>		
24.	Litogrāfija	Jurija Samarina portrets. Nezināma autora gravīra. 1882. gads.	LNVM VN 4798	Kopiju
25.	Grāmata	Самарин Ю. <i>Окраины России. Русско Балтийское поморье</i> . Berlin, 1869.	LNVM bibliotē ka	24x18 cm
26.	Grāmata	“Jurija Samarina Raksti par Baltiju II”. Petrograda, 1915. gads.	SM 95	20,4 x 14,2 cm
27.	Karte	Pribaltiiskie gubernii 19. gs. beigas (krievu val.)		Kopiju; pēc vajadzības

1.3.3. elements stends ar ekrānu un vitrīnu “Poļu Vidzeme”

Apraksts:

Gustavs Manteifelis “izsaka” savu viedokli par Latgali kā poļu kultūras daļu video sižetā ekrānā uz viņa attēla vai animācijas fona. To var papildināt priekšmeti, kas saistīti ar Manteifeļa darbību, politiskajiem argumentiem par poļu muižniecības vēsturi, tās nozīmi Latgalei.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
28.	video sižets	Latgales poļu vēsturnieka Gustava Manteifeļa citāts par Latgales vēsturi un nākotni		
29.	Fotogrāfija, kopija	Gustava Manteifeļa salona portrets.		Kopiju
30.	Grāmata	“ <i>Terra Mariana</i> ”. Gravīru albums 4 sējumos. 1903. gads. Sastādītājs Gustavs Manteifelis.	LNVM bibl.	Apm. 45x30 cm
31.	Karte	Žečpospoļitas karte, kas pārstrādāta un ievietota 19.gs. beigu-20. gs. sākuma		Kopiju; pēc vajadzības

		vēstures grāmatā/enciklopēdijā (vēlams poļu)		
--	--	--	--	--

1.3.4. elements stends ar ekrānu un vitrīnu “Latvija”

Apraksts:

Juris Alunāns “izsaka” savu viedokli par latviešu vēsturi un nākotni. To var papildināt priekšmeti, kas saistīti ar Alunāna darbību, politiskajiem argumentiem.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
32.	Video sižets	<p>Studenta un latviešu sabiedriskā darbinieka Jura Alunāna citāts par latviešu un Latvijas vēsturi un nākotni.</p> <p><i>“Nekaunaties joprojām būt īsti latvieši. Tad latvietis savu tautas brāli, kas pie gaismas nācis vairs ar greizām acīm neuzlūkos, bet leposties, ka no viņu starpas arī mācīti, slavējami vīri ceļas. Tad mācīti latvieši vairs savus tautas brāļus nesmādēs, bet tos lūkos arī pie gaismas vest. [...] Tad latvieši tiks godāti arī no tiem, kas tagad tos var tik smādēt vien. Tad arī beidzot zudīs tās pasaciņas, ka visiem, kas latvieši ir, arī vajaga būt zemniekiem.”</i></p> <p><i>“Latviešu Valoda”, Mājas Viesis, 1858. gads.</i></p>		Video sižets/ audio
33.	Rokraksts	Jura Alunāna dzejoļu klade. 19. gs. 50. gadi.	RMM 290192	22,5x18,0 cm
34.	Grāmata	Alunāns J. Dziesmiņas Latviešu valodai pārtulkotas. Tērbata, 1856. gads. 1936. gada faksimilizdevums. Polemikā starp latviešu un vācbaltiešu inteliģenci Alunāna tulkoto dzejoļu krājuma sakarā 1856. gadā pirmoreiz tiek lietots apzīmējums “jaunlatvieši”.	RVKM VRVM 119592	17,1 x 11,6 cm
35.	Avīze	“Pēterburgas Avīzes”, Nr. 24, 1862. gads. Krišjāņa Barona, Krišjāņa Valdemāra, Jura Alunāna un citu jaunās paaudzes izglītoto latviešu izdotais laikraksts bija atklātākais latviešu kopējo interešu formulētājs un paudējs 19. gs. vidū.	LNVM VN 7873	20x27 cm
36.	Lietiskais priekšmets	Jura Alunāna studentu korporācijas “ <i>Dorpatensis Fraternitas Academica</i> ” cepure. 1857.-1861. gads. Saņemta no bibliofila Jāņa Misiņa 1938. gadā.	LNVM CVVM 47509	ø – 20,5 cm, augstums – 9 cm
37.	Karte	Latviešu zemju karte – <i>Landkarte tās Latviešu zemes</i> . Tērbata, 1859. gads.	LNVM VN	Kopiju; pēc vajadzības

	(latviešu val.)	6670	
--	-----------------	------	--

1.3.5. vitrīnu/izdruku grupa “Latvijas idejas tapšana”

Apraksts:

Viena vitrīna/vitrīnu grupa, kas veltīta latviešu nācijas un Latvijas idejas tapšanai. Tajā ietilpst trīs apakštēmas:

- ievads – latviešu un Latvijas vārds rakstos (grāmatas, laikraksti, dziesmas) (19. gs.-20. gs. sākums)
- Kopējās latviešu sabiedriskās dzīves veidošanās. Biedrību darbība
- Latviešu politiskās prasības. 1905. gada revolūcija

Vitrīnu grupa ataino to, kā J. Alunāna un citu jaunlatviešu proponētais ideāls par Latviju 19. gs. 2. pusē un 20. gs. sākumā pārtop no poētiska ideāla par politisku prasību. Vispirms par latviešiem un Latviju 19. gs. 50.-80. gados tiek runāts laicīgās kultūras un valodas attīstības, vēstures attīstības kontekstā, paralēli tam notiek aktīva biedrību darbība – tās kļūst par latviešu sabiedriskās dzīves centriem, savukārt 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā aizvien noteiktāk latvieši parādās kā politisks spēks ar savām prasībām.

1.3.5.1. vitrīna/iebūvēta vitrīna “Latviešu un Latvijas vārds rakstos”

Apraksts:

Vitrīnā parādīta jēdzienu “latvieši” un “Latvija” izplatība rakstītajā vārdā un kultūras dzīvē. Tas pakāpeniski kļūst par latviešu sabiedrības daļu apvienojošu jēdzienu, kas veido arī piederības izjūtu. Līdz tam latvieši drīzāk ir aprakstīti kā etniska grupa un tādējādi arī pieminēti literatūrā, savukārt Latvijas teritorija jēdzieniski sadalīta atbilstoši administratīvajiem novadiem – Vidzeme, Kurzeme, Latgale.

Vitrīnā parādītajās grāmatās, laikrakstos no 19. gs.-20. gs. sākuma, arvien biežāk lasāms latviešu un Latvijas vārds, kas kļuvis par noteiktas cilvēku grupas piederības jēdzienu. Par dziesmu, kurā visspilgtāk izpaužas Latvijas ideāls kļūst Baumaņu Kārļa komponētā “Dievs, svētī Latviju”.

Priekšmeti kārtoti hronoloģiski, simboliski pie katra priekšmeta var izcelt tā tapšanas gadu, lai parādītu jēdziena “latvieši” un “Latvija” lietojuma attīstības hronoloģiju no zemnieku kārtas un latviešu tautas uzrunas apgaismības laikmetā līdz apjomīga dienas laikraksta “Latvija” nosaukumam sākot ar 1906. gadu.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
38.	Laikraksts	Laikraksts “Latviešu Avīzes”. 1831. gada komplekts. 1822 “Latviešu Avīzes” kopš 1822. gada regulāri uzrunāja latviešu sabiedrību kā noteiktu kopumu. Avīze iznāca gandrīz simts gadu – līdz 1915. gadam, kļūstot par visilgāk izdoto latviešu preses izdevumu.	LNVM VN 13713	20x20 cm
39.	Afiša	Latviešu teātra izrādes “Žūpu Bērtulis” afiša. 1868. gada 2. jūnijs. 1868 Latviešu teātra dibināšana – latviešu kopībai ir nozīme arī kultūras dzīves	RMM 11742	Var ekspozēt kopiju

		norisēs.		
40.	Notis	Baumaņu Kārlis “Dievs, svētī Latviju” Pirmizdevums krājumā “Austra”. 1874. gads Dziesmas noraksts Raiskuma skolotāja K. Puriņa dziesmu kladē. 19. gs. 70. gadi. Baumaņu Kārļa dziesma “Dievs, svētī Latviju” autora rokrakstā. 19. gs. 70. gadi. 1873 Pirmo Vispārējo latviešu Dziesmu svētku atklāšanā dziedātā Baumaņu Kārļa dziesma “Dievs, svētī Latviju” kļuva par neoficiālu himnu – svinīgu Latvijas vārda daudzinajumu	LNVM VN 7095:1 LNVM VN 9966 VRVM 50326	Eksponeēt var kopiju 22x18 cm Eksponeēt var kopiju. Iespēja noklausīties “Dievs, svētī Latviju” vēsturiskos ierakstus
41.	Grāmata	“Latvju dainu” pirmizdevums. 1894. gads. 1894 “Latvju dainas” un šajā pašā laikposmā izdotās “Latvju tautas pasakas”, “Latvju tautas mūzikas materiāli” latviešu eposs “Lāčplēsis”, kļuva par izdevumiem, kuriem simboliski bija jāapliecina latviešus kā kultūras nāciju ar bagātu vēsturi.	RMM	Apm. 24x18 cm
42.	Laikraksts	Laikraksts “Latvija”. 1908. gads. 1906 Apjomīgais dienas laikraksts ar nosaukumu “Latvija” apliecina latviešu sabiedrības politisko svaru 20. gs. sākuma Baltijā.	LNVM VN 10659	45x58 cm

1.3.5.2. vitrīna/iebūvēta vitrīna “Biedrības – latviešu sabiedriskās dzīves centri”

Apraksts:

Vitrīna, kuras galvenais uzdevums ir parādīt biedrību dzīvi kā kopīgās latviešu sabiedriskās dzīves telpu un reizē arī šo biedrību veidošanos visā Latvijas teritorijā 19. gs. beigās. Biedrībās spilgti atainojas dalījums pēc nacionālā kritērija, proti, tieši piederība latviešu nacionālajai idejai nosaka piederību latviešu nevis vācu biedrībai Jelgavā vai Rīgā, t.i. latviešu nacionālās kustības idejas kļūst par konsolidācijas, apvienojošu elementu. Tematiski vitrīnā priekšmeti novietojami trīs grupās: Rīgas Latviešu biedrība; Jelgavas Latviešu biedrība un biedrības provincē.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
43.	Karogs	Rīgas Latviešu biedrības karogs. Biedrībai tās desmit gadu jubilejā dāvinājušas Rīgas	RVKM VRVM	Orģinālu var ekspozīcēt

		Latviešu labdarības biedrības kundzes. Rīga, 1880. gads.	52035	vertikāli, ja abpusēji ielogo caurspīdīgā materiālā 148 x 190 cm
44.	Dokuments	Rīgas Latviešu biedrības biedru kartes veidlapa. Izdota biedrības 25 gadu jubilejas noformējumā. 1893. gads.	RVKM VRVM 36184	10 x 13,7 cm
45.	Krēsls	Rīgas Latviešu biedrības namā lietots krēsls. Uz atzveltnes reljefi burti "RLB". Polija, 20. gs. 1. ceturksnis.	RVKM VRVM 181578	94x 43 x 46 cm
46.	Buklets	Galda dziesmas Jelgavas Latviešu biedrības jaunā nama atklāšanas svētkos. 1910. gads.	LNVM VN 6505	21x13 cm
47.	Atklātne	Jaunais Jelgavas Latviešu biedrības nams. 1909.-1910. gads.	LNVM VN 10621:3	Apm. 10x15 cm; var kopiju
48.	Makets	Jelgavas Latviešu biedrības jaunā nama makets. Nams uzcelts 1910. gadā. Maketu sagatavojusi LLU studentu grupa 2000. gadā.	JVVM ĀAMM 702- plgk	Kartons, izmērs 92x42x43; nav piemērots eksponēšanai no visiem skatupunktiem, sānu fasāde nav izstrādāta.
49.	Nozīme	Vecpiebalgas labdarības biedrības nozīme. 19. gs. 2. puse. Biedrība dibināta 1869. gadā.	MNM 4435a	5x2 cm
50.	Fotogrāfija	Saikavas vīru koris. Ap 1890. gadu.	MNM 3539	Kopiju

Virš/pie vitrīnas pie griestiem projekcija ar latviešu biedrību karogiem:

Apraksts:

Projekcija, kurā pie vienīgā eksponētā oriģinālā karoga – Rīgas Latviešu biedrības karoga, tiek parādīti ģeogrāfiski dažādās vietās novietotu biedrību karogi. Jāņem vērā, ka karogi visbiežāk ir slikti saglabājušies, bieži arī vizuāli nepievilcīgi, tādēļ būtu nepieciešams neuzkrītošs, nedominējošs projicēšanas veids un vieta, kas tikai papildinātu biedrībām veltīto vitrīnu un nebūtu centrālais objekts.

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
51.	Karogs	Ādažu Ugunsdzēsēju biedrības karogs. Biedrība dibināta 1901. gadā	LUM 828:8	Projicē karoga attēlu
52.	Karogs	Jelgavas Latviešu biedrības karogs. Biedrība dibināta 1880. gadā.	JVVM JLB īpašums	Projicē karoga attēlu
53.	Karogs	Saikavas kora karogs. Koris dibināts 1868. gadā.	MNM 5329	Projicē karoga attēlu
54.	Karogs	Rīgas Latviešu amatnieku palīdzības biedrības karogs. Dibināta 1878. gadā.	RMM 315161	Projicē karoga attēlu
55.	Karogs	Jaungulbenes Dziedāšanas biedrības	GVMM	Projicē

		karogs. 1875. gads.	1828	karoga attēlu
56.	Karogs	Trikātas latviešu biedrības karogs. Biedrība dibināta 1869. gadā.	LNVM VL 676	Projicē karoga attēlu
57.	Karogs	Sprēstiņu latviešu palīdzības biedrības karogs. 1888. gads.	LNVM VL 1357	Projicē karoga attēlu

1.3.5.3. elements vitrīna “Latvija kā politiska prasība 20. gs. sākumā”

Apraksts:

Apakšsadaļa ataino 1905. gada revolūcijas laiku kā periodu, kad Latvijas politiskā nākotne kļūst par neapšaubāmu aktualitāti, periodu, kad veidojas autonomijas prasības.

Aizvien plašāk izplatītā latviešu sabiedrības politiskā iesaiste ir svarīgs posms ceļā uz valstiskuma tapšanu – tas norāda uz Latviju ne tikai kā kultūras telpu, poētisku ideālu, bet gan politisku prasību.

Vitrīnā akcentētas nevis 1905. gada revolūcijas norises – cēloņi, dalībnieki, sekas, bet gan pati prasību noformulēšana, saukļi, transparenti, skrejlapas, kas norāda uz jaunu politisko kultūru un arī jaunu topošās Latvijas izpratni un jēdziena nozīmi.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
58.	Teksts, citāts	<i>“Mums jāsaka ikvienai Krievijas tautai: nodibini sevī pašcienību, attīsti savu personu, savu būtību, lauzies ārā no Krievijas, stiprini izšķaidošās tendences (..), plašini savu brīvības aploku, centies palikt par sava likteņa nolēmēju, mācies pašorganizāciju, pašpārvaldību, paštiesāšanu, esi pati likumu devēja (..) Patvaldību nost! Krieviju nost!”.</i> Miķelis Valters, Latviešu Sociāldemokrātu savienības aktīvists, “Proletārietis”, 1903. g., Nr. 11.		
59.	Lozungs	“Nost patvaldību! Lai dzīvo revolūcija!”. 1905. gads.	LKM 1499-II	Audums, 51x147 cm
60.	Lozungs	“Nost baronu teroru!”. 1905.-1906. (?) gads.	RVKM VRVM 25680	Audums, 79x79 cm
61.	Brošūra	Latviešu Sociāldemokrātu savienība. Brīvības dziesmas. Rīga, 1905. gads.	LKM 1- 80271- 655-VII	17,1 x 11,1 cm
62.	Skrejlapa	Pagastu delegātu kongresa galvenā rezolūcija. 1905. gads.	LKM 19230- 19529- VII	Kopiju, Uzsaukumu fragmentus iespējams noklausīties
63.	Skrejlapa	Latviešu sociāldemokrātu savienības uzsaukums “Nost ar Rīgas Latviešu biedrību!”. 1905. gads.	LNVM VN 5989:2	Kopiju, Uzsaukumu fragmentus iespējams noklausīties
64.	Skrejlapa	Karikatūra “Lācīt, laidies dibenā!” par Krievijas valdības situāciju pēc	LKM 20222-	Kopiju

		zaudējuma Krievijas-Japānas karā 1904. gadā. 1905. gads. Citāts: “Krievijas lācis sarijies Poliju, Baltiju, Kaukāzu, Somiju un beidzot aizrijijs ar Mandžūriju nav iegaumējis, ka vienīgā izeja uz paša mājām kļuvusi par šauru”.	20292- VII	
65.	Fotogrāfija	<i>1905. gada revolūcijas laika fotogrāfijas, ja nepieciešamas vizuālai noformēšanai</i>		Kopijas

2. sadaļa “Ceļš uz Latvijas valsti. 1914–1918”

Sadaļas ievadteksts:

- Latvijas valsts ideja bija latviešu nācijas veidošanās procesa turpinājums, taču tā īstenošana 1918. gada 18. novembrī nebija ne pašsaprotama, ne vienkārša.
- Latvijas valsts pasludināšana notika vienā no latviešu tautai visnelabvēlīgākajiem brīžiem 20. gs. vēsturē – laikā, kad Latvijas teritorija atradās okupācijas varā, 1. pasaules kara laikā iznīcinātas saimnieciskās dzīves apstākļos un brīdī, kad simtiem tūkstoši latviešu atradās ārpus dzimtenes.
- Neatkarīga demokrātiska Latvijas Republika bija konkrētu politiku, sabiedrisko darbinieku ideāls un nebūt ne vienīgā valstiskuma alternatīva šajā laikā; nozīmīgākais alternatīvais piedāvājums bija komunistiska režīma veidošana kopā ar Padomju Krieviju.
- Pilsonisko politiku un daļas sociāldemokrātu ticība Latvijas Republikas idejai un tās tālākā dzīvotspēja ir apliecinājums viena vēsturiska mirkļa nozīmei un ticībai idejai.

Apraksts:

Sadaļas “Ceļš uz Latvijas valsti” struktūra ir atšķirīga no pārējo izstādes hronoloģisko sadaļu struktūras – tās centrā ir nevis laikmeta aina, bet gan tā veidota kā Latvijas Republikas pasludinātāju dzīvesstāstu kopums un orientēta ap Latvijas pasludināšanu kā vienu izšķiroši svarīgu momentu – tās fotogrāfiju un priekšmetiem, kas par šo notikumu saglabājušies.

Pirms Latvijas pasludināšanas fotogrāfijas un Latvijas Tautas padomes (LTP) locekļu dzīvesstāstiem piedāvāts politiskais ievads un video sižets par Latviju 1917.-1918. gadā, kas paskaidro Latvijas pasludināšanas apstākļus. Tas parāda 1918. gadu kā latviešu tautai neskaidru, nelabvēlīgu laikmetu, kas arī bija 18. novembra notikuma neatņemams konteksts.

Centrālais akcents ir Latvijas pasludināšana – tās cieņpilns “momentuzņēmums”. To veido ar Latvijas pasludināšanu saistītie priekšmeti (vienīgā fotogrāfija, dokumenti, ieejas karte u.c.), kā arī 40 ļoti dažādi LTP locekļu (Latvijas neatkarības pasludinātāju) dzīvesstāsti.

Nelabvēlīgo sociālo, politisko, ekonomisko apstākļu dēļ Tautas padome, kas pasludina Latviju, apvieno ļoti dažādus cilvēkus, ne tikai izcilus politiķus. Taču 1918. gada 18. novembris ir brīdis, kas vieno visus 40 LTP locekļus. Šis dzīvesstāstu kopums ir situācijas momentuzņēmums, kas simobliski apliecina mirkļa nozīmi vēsturē. Tādēļ uzdevums ir parādīt visus LTP locekļus kā vienlīdzīgus, neatkarīgi no viņu iepriekšējiem vai nākamajiem nopelniem, katram veltot vienādu uzmanību, satura un formas apjomu.

2.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Pasaules karš un Latvijas ideja”

Teksts:

1914. gadā sākās Pasaules karš, kas izmanīja pasauli. Tā sākumā nebija pat nojautas par to, ka karam beidzoties pastāvēs neatkarīga demokrātiska Latvijas Republika.
- Latvijas valsts ideja pakāpeniski attīstījās līdztekus kara gaitai. Bēgļu gaitas un Kurzemes okupācija veicināja latviešu kopības ideju gan bēgļu organizācijās, gan strēlnieku bataljonos. Posts, trūkums un izmisums bruģēja ceļu 1917. gada revolūcijai, kas deva vārda brīvību. 1917. gada brīvības gaisotne nebijušā ātrumā veicināja diskusijas par Latvijas politisko nākotni. Savukārt Vācijas okupācija Latvijā 1918. gadā un Pilsoņu kara šausmas Padomju Krievijā stiprināja domu, ka tikai pašu

latviešu iniciatīva ļaus veidot tādu valstiskumu, kas nodrošinās nācijas politiskos ideālus.

- c) Divas galvenās alternatīvas, kuras izvirzījās 1917.-1918. gadā bija kreisā internacionālisma ideja par Latvijas autonomiju revolucionāras Krievijas sastāvā un nacionālā Latvijas neatkarības ideja. Līdz pat 1919. gadam ievērojams bija komunistiskās politiskās alternatīvas iespaids.

Apraksts:

Politiskajā ievadā piedāvāta galveno kara militāro un politisko notikumu hronoloģija laika līnijā.

To papildina tematisks izvērsums par 1. pasaules kara ietekmēm uz Latvijas sabiedrību un idejām par Latvijas politisko nākotni. Uzmanības centrā jāizvirza 1917. gadā radusies politiskā alternatīva starp nacionālu Latvijas valstiskumu un internacionālo revolucionārās Latvijas vīziju, kas piedāvāti kā divi citāti, kas simbolizē attieksmi pret nacionālu Latvijas valsti.

1. pasaules kara notikumi netiek skaidroti detalizēti un hronoloģiski, bet gan tematiski, iezīmējot būtiskākās kara ietekmes – Latvijas okupācija; bēgļi un izkaisītā tauta; latviešu strēlnieki un latviešu patriotisms; 1917. gada revolūcija un politiskās diskusijas; Latvieši Krievijas pilsoņu karā 1918. gadā. Katras tēmas vienu/divas fotogrāfijas papildina nelieli oriģinālie priekšmeti (atklātnes, nozīmes, medaļas, vēstules u.tml.).

Pēc politiskā ievada speciāli scenogrāfiski iekārtotā nodaļumā, kura noformējumam izmantota bēgļu tematika, lai uzsvērtu kara nelabvēlīgās ietekmes, piedāvāts noskatīties ap 7 min. ilgu video sižetu, kas sīkāk paskaidro Latvijas un latviešu situāciju 1918. gadā.

2.1.1. elements stends ar iebūvētām vitrīnām un ekrānu “Pasaules karš un Latvijas ideja”

2.1.1.1. Sadala “Ceļā uz Latvijas valsti. 1914–1918” ievadteksts

2.1.1.2. Apakšsadaļa “Pasaules karš un Latvijas ideja” ievadteksts

2.1.1.3. Laika līnija

- 1914. gada 1. augusts – Vācija piesaka Krievijai karu
- 1915. gada maijs – Vācijas armija ieņem Liepāju, pakāpeniski tiek ieņemta visa Kurzeme un Zemgale
- 1915. gada vasara – bēgļi pamet Kurzemi un Zemgali, notiek Latvijas teritorijas uzņēmumu un iestāžu evakuācija uz Krieviju
- 1915. gada 12. augusts – Rīgā sākas brīvprātīgo uzņemšana latviešu strēlnieku bataljonos
- 1916. gada 23.-29. decembris – Ziemassvētku kaujas – viena no asiņainākajām kaujas operācijām Tīrelpurvā pie Rīgas, kurās piedalījās latviešu strēlnieku pulki, zaudējot vairākus tūkstošus ievainoto un kritušo
- 1917. gada 2. marts – cars Nikolajs II atkāpjas no Krievijas troņa. Februāra revolūcija aizsāk vispārēju demokratizācijas gaisotni Krievijā
- 1917. gada marts-maijs – tiek izveidotas Vidzemes, Kurzemes un Latgales pagaidu zemes padomes, kas iestājas par Latvijas apvienošanu un autonomiju Krievijas sastāvā
- 1917. gada 3. septembris – Vācijas armija ieņem Rīgu
- 1917. gada 21.-22. novembris – Valkā notiek Latvijas Strādnieku, kareivju un bezzemnieku padomes sēde, kas pasludina padomju varu Latvijā
- 1917. gada 29. novembris – Valkā izveido Latviešu pagaidu nacionālo padomi – sabiedrisko un politisko organizāciju apvienību, kas iestājas par Latvijas neatkarību

- 1917. gada 6. decembris – 6. Tukuma latviešu strēlnieku pulka daļas ierodas Petrogradā, lai veiktu garnizona dienestu un Ļeņina vadītās Padomju Krievijas valdības apsardzi. Daļa strēlnieku 1917.-1918. gada beigās dezertē vai tiek demobilizēti, lielākā daļa pakāpeniski nonāk Padomju Krievijā
- 1918. gada 22. februāris – Vācijas armija ieņem visu Latvijas teritoriju
- 1918. gada 23. februāris – dibinot Padomju Krievijas Strādnieku-zemnieku sarkano armiju, latviešu strēlnieki kļūst par vienu no pirmajām tās daļām un piedalās Krievijas Pilsoņu karā
- 1918. gada 14. oktobris – Krievijā tiek izveidots 1. atsevišķais Latvijas strēlnieku bataljons, lai Krievijas Pilsoņu karā cīnītos pret padomju varu
- 1918. gada 11. novembris – pēc revolūcijas Vācijā, tiek parakstīts Kompjēnas pamiers, kas izbeidz 1. pasaules karu
- 1918. gada 18. novembris – Latvijas Tautas padome pasludina neatkarīgu Latvijas Republiku

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
1.		<p>Centrālā grupa: <u>Latvijas nākotnes vīzijas. 1917</u></p> <p>Nacionālā alternatīva: <i>“Demokrātiska Latvijas Republika – tā ir mūsu vadošā zvaigzne, kurai mums jāseko, tas ir mūsu zvērests, mūsu ideja, pēc kuras jācenšas, tas ir mūsu maksimums. Mūsu minimums ir – latviešu nedalāmība. Abi šie principi ir skaidri. Jācenšas pēc maksimuma, jādara viss, lai panāktu brīvu Latviju.”</i> Zigfrīds Anna Meierovics LPNP 2. sesijā 1918. gada 18. janvārī (No: Līgotņu Jēkabs “Latvijas valsts dibināšana”, 284.-318. lpp.)</p> <p>Internacionālā alternatīva: <i>“Mēs, Latvijas sociāldemokrātijas lielinieki (.), mēs neesam nacionālisti, mēs aizstāvam internacionālismu, mēs negribam latvešu nacionālpadomi, mēs gribam tikai Latvijas nacionālpadomi. Nedomājiet, ka mēs aizstāvēsim latviešus, mēs aizstāvēsim tikai savas šķiras intereses, lai te dzīvotu latvieši, krievi, ebreji vai samojedji! Latvijas īpatnības nenoteic vis tas, ka te dzīvo latvieši, viņai būtu savas īpatnības, lai te dzīvotu kādas tautas dzīvodamas.”</i> Oto Kārklīšs Vidzemes Zemes padomes sesijā 1917. gada 9. oktobrī (No: “Līdums”, 11.10.1917., Nr. 234.)</p>		<p>Citātus var izmantot rakstītā (izdrukas) veidā, var arī izveidot video sižetā (ir pieejami citātu autoru portreti), audio fragmentā, atkarībā no māksliniecišķās iecerēs. Tiem jābūt centrālajam politiskajā ievadā.</p>
2.	Zīmējums	<p><i>Pie nacionālās alternatīvas:</i> Zemnieku savienības karoga mets. J. Grosvalds, 1917. Papīrs, akvarelis,</p>	LNMM JGM- 942	Kopija

		zīmulis.		
3.	Uzsaukums	<i>Pie internacionālās, sociālistiskās alternatīvas:</i> “Biedri strādnieki, kareivji un bezzemnieki!” Krievijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas Latvijas Sociāldemokrātijas uzsaukums sakarā ar Vidzemes Zemes padomes vēlēšanām. Rīga, 1917. gada 15. augusts.	VRVM 56629	Kopija
4.		<u>Karš un patriotisms. 1914–1915</u> <i>Kara sākumā joprojām stipra bija lojalitāte caram un Krievijai. Kad pirmā kara gada pacēlums bija norimis, 1915. gadā tika izveidoti latviešu strēlnieku bataljoni. Tie karam piešķīra arī nacionālas kopības – ciešanu, uzvaras un varonības – jēgu.</i>		
5.	Fotogrāfija	Mazsalacas jaunieši pirms došanās latviešu strēlniekos. 1915. gads. Fotogrāfs M. Luste.	VINM 37272	Kopiju
6.	Atklātne	“Tēvuzemei grūti laiki/ Dēli, dēli, palīgā!” Mākslinieks Rihards Zariņš. Latviešu strēlnieku bataljonu organizācijas komitejas izdevums. 1916. gads.	LNVM VN 10359:5	13,8 x 9,3 cm
7.	Atklātne	“Dievs, svētī Latviju!” Mākslinieks Jānis Roberts Tillbergs. Latviešu strēlnieku bataljonu organizācijas komitejas izdevums. 1916. gads.	LNVM VN 15118	14,2 x 8,9 cm
		<i>Ir arī citas atklātnes, ja nepieciešams, var mainīt to skaitu.</i>		
8.		<u>Izklīdētā tauta. Bēgļi. 1915–1918</u> <i>Latvijas teritorija no kara pirmajām dienām atradās piefrontes zonā. Līdz 700 000 iedzīvotāju karadarbības dēļ kopš bija spiesti mainīt savas dzīvesvietas. Lielākā bēgļu kustība sākās 1915. gadā. Krievijā darbojās desmitiem latviešu bēgļu palīdzības nodaļu.</i>		
9.	Fotogrāfija	Bēgļu pajūgi Kurzemē. 1915. gads.	TNMM 1492	Kopiju
10.	Fotogrāfija	Dundagas bēgļi Omskā Krievijā. 1916. gads.	KSM 1257/F	Kopiju
11.	Dokuments	Rokraksts „Liepkalnes-Ozolu nodaļa. Bēgļu saraksts”. Klādē 307 ieraksti par Kurzemes bēgļu izmitināšanu Iršu vācu kolonijas un Liepkalnes pagasta mājās. 1915. gads.	AiVM M 35285	21x17,2 cm Bēgļu tēmai velītos oriģinālos priekšmetus var apvienot vienā/divās vitrīnās.
12.	Grāmata	Адресная книга беженцев- латышей Латviešu bēgļu adresu grāmata. II, III. Izdevusi Bēgļu apgādes Latviešu Centrālā Komiteja. Petrograda, 1916.	MNM 37451:1 -2	27,8x21,7cm

13.		<u>Posts un trūkums. 1915–1918</u> <i>Pasaules kara noslēgumā Latvijas teritorija bija pārtikas trūkuma, slimību un nāves novājināta bijusī piefrontes josla.</i>		
14.	Fotogrāfija	Kritušie Smārdes purvā. 1916. gads.	AiVM M 3884	Kopiju
15.	Fotogrāfijas	Lodes cauršautas jaunu sieviešu salonfotogrāfijas. Atradušās strēlnieka M. Āboliņa mugursomā viņa ievainošanas brīdī 1915.-1917. gadā.	VRVM 104695; 104696	Apm. 13x8 cm
16.	Dokuments	Apgādes kartiņas, lietotas Vācijas okupētajā un arī Krievijas sastāvā esošajā Latvijas daļā. 1915.-1918. gads.	KNM 2800; AiVM M 28052; VRVM 81135; LNVM VN 1991	Maksimālais izmērs 10x15 cm Kopā – līdz 5 dažādām kartiņām. Pēc vajadzības
17.		<u>Revolūcija un brīvības. 1917</u> <i>Pulcēšanās un vārda brīvības laiks pēc Februāra revolūcijas lika ienākt politikai katra ikdienā un deva iespēju apspriest Latvijas autonomijas ideju, veidoties Latvijas valstiskuma redzējumiem.</i>		
18.	Fotogrāfija	Svinīga uzruna Valmierā, Latviešu strēlnieku rezerves pulkam nododot zvērestu Krievijas Pagaidu valdībai. 1917. gada 12. marts.	VINM 40829/1	Kopiju
19.	Krāsains diapozitīvs	Manteļu mašīnu fabrikas latviešu strādnieki ar sarkanbaltsarkanu karogu pirms demonstrācijas Petrogradā. 1917.gada vasara. Demonstrācijā tika prasīta Latvijas autonomija	LKM 2- 54665/3 958-FN	Kopiju
20.	Fotogrāfija	Krievijas 5. armijas latviešu delegātu sapulces dalībnieki Daugavpilī ar karogu "Dievs, svētī Latviju!". 1917. gada maijs.	DNMM 5351	Kopiju
21.		<u>Okupācijas vara. 1915–1918</u> <i>1915. gadā Vācija okupēja Kurzemi, ieviešot policejiski stingru režīmu. 1917.–1918. gadā vācu armijas varā nonāca visa Latvija, pieliekot punktu brīvai latviešu nacionālajai politiskajai darbībai pārējā Latvijas daļā.</i>		
22.	Fotogrāfija	Vācijas ķeizara Vilhelma II sagaidīšana Rīgā. 1917. gada 7. septembris.	LNVM IN 6758	Kopija
23.	Medaļa	Rīgas ieņemšana 1917. gada 3.septembris, veltīta vācu ģenerālim Oskaram von Itjē (<i>Hutier</i>). Autors Fritzs Konigs, gatavota Lauera firmā Nirnbergā.	LNVM CVVM 238780	dm 33,5 mm Sadaļas oriģinālos priekšmetus var apvienot vienā vitrīnā.

24.	Medaļa	Rīgas krišana 1917. gada 3. septembrī. Autors Karls Goetzs	LNVM CVVM 238781	dm 58,0 mm
25.	Medaļa	Velīta Rīgas ieņemšanai no vācu karaspēka 1917. gada 3. septembrī	LNVM CVVM 122352	dm 45,0 mm
26.	Atklātne	Vācijas armijas karavīrs pie robežstaba ar uzrakstiem "Kurland", "Livland", "Estland". 1917.-1918. gads.	LNVM VN 4372	Apm. 10x15 cm

2.1.2. video (projekcija) "1918. gads Latvijā"

Apraksts:

Sižeta uzdevums ir iezīmēt to nelabvēlīgo situāciju, kāda Latvijas iedzīvotājiem tā bija 1918. gadā, īpaši, ja domājam par nacionālajiem politiskajiem ideāliem, kas 1917. gada nogalē bija formējušies un pārtraukti 1918. gadā līdz ar Krievijas Pilsoņu karu un Vācijas okupāciju Latvijā.

Sižeta demonstrēšanas vietas noformējumam var izmantot bēgļu tematiku, lai arī telpā akcentētu sociālo nedrošību, kāda pastāvēja Latvijas neatkarības pasludināšanas laikā.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
27.	Video sižets	<p>Atsevišķā telpas daļā video sižets 5-7 min. "1918. gads Latvijā" – Latvijas situācija 1917. gada beigās un 1918. gadā</p> <p>1. pasaules kara atstātās ietekmes – Latvijas demogrāfija un latviešu bēgļi Krievijā (skaits, ģeogrāfija, dzīve). Strēlnieku nonākšana Krievijā. Vācijas okupācija Latvijā. 1918. gada februāris. Vācijas politiskie mērķi Pilsoņu karš Krievijā un latvieši abās frontes pusēs</p> <p>Latviešu politiskās darbības iespējas Krievijā, Eiropā un Rīgā</p> <p>Rīga 1918. gada rudenī – sociālie apstākļi, ikdienas dzīve, policejiskā situācija</p> <p>Vācijas revolūcija un iespēja proklamēt Latvijas Republiku. Tautas padome.</p> <p><i>Sociālā stāvokļa, bēgļu kustības ilustrācijā sižetā var izmantot lielu skaitu J. Grosvalda skiču (LNMM), kas attēlo bēgļus un kareivjus Pasaules kara laikā. Politisko kontekstu raksturo vēsturiskās fotogrāfijas, dokumenti, priekšmeti, arī vēstuļu u.c. veida rakstīto avotu citāti.</i></p>		
		<p><i>Sižeta demonstrēšanas vietas noformējumam var izmantot bēgļu tematiku, lai arī telpā akcentētu sociālo nedrošību, kāda pastāvēja Latvijas neatkarības pasludināšanas laikā</i></p>		
28.	Fotogrāfija	Bēgļi pie Līdēres Salnas kroga. 1916. gads. Attēls publicēts Latviešu	MNM 21428	Kopiju

		konversācijas vārdnīcā pie šķirkļa Bēgļi.		
29.	Fotogrāfija	Kuldīgas pagasta “Gāliņu” māju saimnieku Ābolu ģimenes locekļi Ribinskā Krievijā 1916. gadā kopā ar Veru ģimeni no Ventspils.	KNM 27976	Kopiju
30.	Fotogrāfija	Bēgļi pamet Rīgu, tuvojoties Vācijas armijai. 1917. gada augusts.	LNVM VF 3524	Kopiju
31.	Fotonegatīvi	Rīgas izlaušanās pirms Krievijas armijas atkāpšanās 1917. gada 21. augustā (3. septembrī). Fotogrāfs Jānis Glīzdenieks.	MNM 45033:1 -4 uc	Kopiju
32.	Lietiskais priekšmets	Lāde, ar ko smalkgaldnieks Andrejs Liepa 1915. gada jūnijā ar ģimeni izceļoja uz Orlas apgabala Brjansku Krievijā, lai strādātu rūpnīcā. Koks, dzelzs	LNVM CVVM 231339	68x43xh 33 cm
33.	Priekšmets	Bēgļu gaitās lietotā pūra lāde.	LKM IZ-I	84 (h) x 135x71cm
		<i>Attēlus un atsevišķus lietiskos priekšmetus var atlasīt papildus pēc nepieciešamības vai arī neizmantot.</i>		

2.2. apakšsadaļa dzīvesstāsti: “Latvijas neatkarības pasludināšanas akts un tā dalībnieki 1918. gada 18. novembrī”

Teksts:

- Latvijas Republikas pasludināšana radikāli izmainīja Latvijas idejas nozīmi, būtību – valstiskums būtiski paplašināja nācijas kopīgo mērķu norformulēšanas un īstenošanas iespējas, tādēļ ne tikai simboliski, bet arī praktiski valsts dibināšana ir būtisks mērķis un pavērsiens nācijas pastāvēšanai.
- Vienlaikus – Latvijas Republika bija konkrētu personību, domubiedru, idejas piekritēju gribas akts nevis predestinācija. Latvijas Republikas dibinātāji bija Latvijas Tautas padomes locekļi ar ļoti atšķirīgiem dzīvesstāstiem, kurus vienoja viens vēsturisks brīdis 1918. gada 18. novembrī.
- Latvijas pasludinātāju dzīvesstāsti apliecina laikmeta sarežģītību. Gan klātesošo ļoti atšķirīgā sabiedriskās darbības nopelnu nozīmība, gan arī daudzu ievērojamu Latvijas sabiedrisko darbinieku klāt neesamība parāda neapskaužamo latviešu tautas izkaisītību tai nozīmīgajā mirklī.

Apraksts:

Galvenā laikposmam veltītā sadaļa ir Latvijas Republikas pasludināšanas akta fotogrāfija – oriģināla replika, kura padarīta dinamiska ar digitāliem līdzekļiem.

Pie Latvijas pasludināšanas fotogrāfijas papildus eksponēti arī izcilākie ar Latvijas pasludināšanu saistītie priekšmeti, faktiski – retumi, unikalitātes, kas pirmoreiz būs eksponēti vienkopus.

Latvijas pasludināšanas vienīgo fotogrāfiju papildina 38 Tautas padomes locekļu, J. Čakstes un Z. A. Meierovica biogrāfijas (īsi dzīvesstāsti ar attēlu, dzīves datiem, citātu un atsevišķiem memoriāliem priekšmetiem). Šajā sadaļā pirmoreiz vienkopus ar muzejiskiem līdzekļiem parādīti visi dažādo politisko spēku pārstāvji Latvijas Tautas padomē, kas pasludināja Latvijas valsti. Ļoti atšķirīgie dzīvesstāsti simboliski apvienojas tikai vienā dzīves punktā – 1918. gada 18. novembrī un reizē parāda katra proklamēšanas akta dalībnieka izvēles vērtību. Tādēļ katram Latvijas pasludinātājam – gan pazīstamam, gan arī nepazīstamam – veltīts vienāds telpas daudzums.

Ņemot vērā 1918. gada 18. novembra nozīmi šīs izstādes kontekstā – faktiski tas ir konstituējošais brīdis, no kura izriet visi pārējie izstādes elementi, – šajā telpas daļā būtu jābūt svinīgai noskaņai, cieņpilnai attieksmei pret katru, kurš piedalījies Latvijas valsts pasludināšanā.

2.2.1. elements digitāls ekrāns un vitrīnas “Latvijas valsts pasludināšana”

Apakšsadaļas teksts:

Vēsturiski-faktoloģisks teksts par Latvijas pasludināšanas norisi (120 vārdi; ap 1000 zīmes).

Apraksts:

Centrālais objekts ir V. Rīdzenieka 1918. gada 18. novembra pasludināšanas akta fotogrāfija (digitālā kopija no RVKM V. Rīdzenieka kolorētās lielformāta pasludināšanas akta fotogrāfijas (119x158 cm)), kura ir interaktivizēta – tajā izgaismojas konkrētu partiju piederīgās grupas, attēls aizpildās pakāpeniski pa partiju grupām, tas saistīts ar atsevišķu proklamētāju portretu galerijā vai tamlīdzīgi.

Pie fotogrāfijas nepieciešamas paredzēt arī vitrīnas atsevišķiem unikāliem priekšmetiem un dokumentiem, kas saistītas ar Latvijas valsts pasludināšanu. Tās grupētas trijās daļās: Latvijas proklamēšanas priekšvakars un Tautas padomes dibināšana - 17. novembris; pasludināšanas svinīgais akts - 18. novembris un Tautas padomes un Pagaidu valdības darbība.

2.2.1.1. vitrīna “Latvijas Tautas padomes izveidošana 1918. gada 17. novembrī”

Apraksts:

Vitrīnā atspoguļota Latvijas Tautas padomes izveidošana 17. novembrī, kas sagatavoja Latvijas valsts pasludināšanu dienu vēlāk. Fotogrāfijās: ēka kur notika 17. novembra sēde un viesnīca, kur bija apmetušies delegāti.

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
34.	Fotogrāfija, kolorēta	Latvijas Republikas pasludināšanas akts. 1918. gada 18. novembris. Fotogrāfs – Vilis Rīdzenieks.	VRVM 150091	kopija

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
35.	Fotogrāfija	Latviešu amatnieku krājaizdevu nams Rīgā, Suvorova (tagad K. Barona) ielā 3, kur 1918. gada 17. novembrī izveidoja Latvijas Tautas padomi.		kopija
36.	Dokuments	Latvijas Tautas padomes 1918. gada 17. novembra sēdes protokols.	LVVA	Kopija, 30x20 cm
37.	Priekšmets	Latvijas Tautas padomes 1918. gada 17. novembra sēdē izmantots zvaniņš. RMM Voldemāra Lāča kolekcijā zvaniņš, ar kuru kā sapulces vadītājs darbojās Gustavs Zemgals 1918. gada 17. novembra vakarā, kad dažādās politiskās	RMM 819262 (5)	Eksponējams vitrīnā

		partijas un politiskie novirzieni vienojās pasludināt neatkarīgu Latvijas valsti.		
38.	Priekšmets	Tintnīcas pamatne un tintnīcas pudelīte, kas lietoti Latvijas Tautas padomes 1918. gada 17. novembra sēdē Latviešu amatnieku krājaizdevu namā Rīgā.	RMM 819262 (1,2)	Eksponējams vitrīnā
39.	Fotogrāfija	Latviešu amatnieku krājaizdevu nama Rīgā, Suvorova (tagad K. Barona) ielā 3. kur 1918. gada 17. novembrī izveidoja Latvijas Tautas padomi, telpas, kur notika sēde, iekšskata mūsdienu fotogrāfija.	pēc vajadzī bas	foto

2.2.1.2. vitrīna “Latvijas valsts pasludināšana 1918. gada 18. novembrī”

Apraksts

Par Latvijas pasludināšanu saglabāties maz oriģinālu priekšmetu, arī saglabājušies dokumenti un iespieddarbi ir unikalitātes. Kā izņēmums minama Viļa Rīdzenieka fotogrāfija, kas jaunās valsts pilsoņiem pieejama bija jau nākamajā dienā pēc valsts pasludināšanas. Fotogrāfijas 30x40 cm formātā iedzīvotāji izmantoja skatlogu dekorēšanai. Šī oriģinālfotogrāfija būtu īpaši jāizceļ.

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
40.	Fotogrāfija	Latvijas valsts proklamēšana 1918. gada 18. novembrī. Fotogrāfs V. Rīdzenieks.	LNVM 213629	Eksponējama īpaši izceļot (vitrīnā?) 29,5x39,1 cm
41.	Atklātne	II Rīgas pilsētas (krievu) teātris (1918. g. Latvju operas nams, tagad Nacionālais teātris). 20. gs. 10. gadi.	LNVM	9 x 13,5 cm
42.	Dokuments	Ieejas karte Latvijas Republikas pasludināšanas svinīgajā aktā 1918. gada 18. novembrī.	LNVM CVVM SV 9985	Eksponējams vitrīnā 9 x 11 cm
43.	Dokuments	Uzaicinājums Krišjānim Baronam ierasties uz Latvijas valsts proklamēšanas pasākumu 1918.gada 18. novembrī.	RMM	Eksponējams vitrīnā 20 x 15 cm
44.	Dokuments	1918. gada 18. novembra Tautas Padomes sēdes protokols.	LVVA	Kopija
45.	Iespieddarbs	Laikraksta “Līdums” ekstra telegramma (paziņojums) par Latvijas Republikas neatkarības pasludināšanu. 1918. gada 19. novembris.	LNVM KD 1062	Apm. 18x15 cm
46.	Brošūra	“Latvijas valsts pasludināšana 18. novembrī 1918. g.”. Rīga, 1918. gads	LNVM CVVM 242664	Eksponējams vitrīnā 20,1 x 13,7 cm

2.2.1.3. stends/vitrīna “Latvijas Tautas padome un K. Ulmaņa Pagaidu valdība”

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
47.	Fotogrāfija	Latvijas Tautas padomes 1. sesijas sēde Rīgā. 1918. gada 2. decembris. Fotografā "Klio".	LNVM KF 3563	Kopija
48.	Dokuments	Andreja Veckalna Tautas padomes locekļa apliecība. 1919. gada 9. augusts.	LNVM KD 1386	
49.	Fotogrāfija	Latvijas Republikas Pagaidu valdība. Liepāja, 1919. gada 27. (?) jūnijs. Fotografā Juris Bokums.	LNVM JLKM D 233	Kopija
50.	Dokuments	Latvijas Pagaidu valdības sēdes protokola Nr. 1 melnraksts. 1918. gada 26. novembris.	LVVA	Kopija

Iepriekšējās vitrīnas var tikt apvienotas.

2.2.2. 40 stendi ar iebūvētām vitrīnām "Latvijas valsts pasludinātāji"

Apakšsadaļas teksts:

Vēsturiski-faktoloģisks teksts par Latvijas pasludināšanas norisi (120 vārdi; ap 1000 zīmes).

Apraksts:

Visu Latvijas valsts pasludinātāju – Latvijas Tautas padomes (LTP) locekļu biogrāfijas un fotogrāfijas savietotas nelielās, kompakti izvietotās vertikālās slejās. Tās veido:

- personas vārds uzvārds,
- portrets,
- laika līnija ar svarīgākajiem dzīves gājuma datiem,
- citāts ar atmiņām vai runu no 1918. gada 18. novembra (ja tādi ir),
- kā arī integrētās vitrīnās ievietoti personām piederējušo dokumentu vai memoriālo priekšmetu oriģināli (2-4 nelieli priekšmeti – vizītkarte, vēstule, sarakstīta grāmata) vai arī bez portreta eksponētas papildus fotogrāfijas (kopijas).

Visi stendi apjoma ziņā un pēc iekārtojuma principiem ir izgatavojami līdzīgi, tiem ir vienāds izmērs, un tie arī veido telpas vidi, izjūtu, ka uzmanība ir jāpievērš šīm personām – Latvijas valsts pasludinātājiem.

Ir pieejamas visu Latvijas pasludinātāju fotogrāfijas (portreti) pēc iespējas tuvāk vēsturiskā notikuma gaitai. Ir saglabājušās arī pases (ar fotogrāfijām), kurās ir arī personas paraksts. Iespējams, ka veidojot proklamētāju portretu sienu līdz ar fotogrāfijām varētu izmantot arī autogrāfus. Tiem, kuriem nav saglabājušās pases, parakstus varētu atrast uz citiem dokumentiem.

Ierosinājums mākslinieciskajai iecerei: portretu stendus/sienu sasaistīt ar interaktīvo pasludināšanas akta bildi – izvēloties konkrēto personu pie stenda varētu izgaismoties viņa siluets 18. novembra fotogrāfijā, vai arī, izgaismojoties noteiktas partijas pārstāvju grupai fotogrāfijā, izgaismojas arī šo partijas pārstāvju stendi ar dzīvesstāstiem.

Tematiskās struktūras plānā piedāvāti trīs dzīvesstāstu paraugi, pēc kuriem plānojami arī pārējo Latvijas valsts pasludināšanas dalībnieku stendi/vitrīnas. Tie atšķiras pēc apjoma no minimāla priekšmetu un ziņu daudzuma (Nikolajs Svemps) līdz maksimālam ziņu un eksponātu daudzumam (Gustavs Zemgals).

2.2.2.1. stends/vitrīna "Ernests Bauers (1882-1926)"

- Portrets un vārds, uzvārds
- Laika līnija ar dzīves svarīgākajiem notikumiem

Vārds, uzvārds	Ernests Bauers , agronoms, žurnālists, politiķis
Dzimšanas laiks un vieta	1882. gada 21. jūlijs Rankas pagasta „Pakalniešos”
Svarīgākie dzīves notikumi:	
Līdz 1905.g.	Mācījies Rankas Elizabetes skolā un Cēsu aprinča skolā. Bijis tautskolotājs Palsmanē
1905.-1910.	Mācījies un absolvējis Halles lauksaimniecības institūtu Vācijā
1911.-1913.	Atgriezies Latvijā. Latvijas lauksaimnieku centrālbiedrības ceļojošo kursu lektors, žurnālu „Latvijas Lauksaimnieks” un „Mazsaimnieks” redaktors. Laikraksta „Līdums” līdzdibinātājs
1913.	Apceļojis Dāniju un Zviedriju
1914.-1916. (1. pasaules kara laikā)	Vadījis lauksaimniecības skolu Priekuļos
1918. gada 18. novembris	Piedalījies Latvijas valsts pasludināšanas aktā kā Latviešu zemnieku savienības pārstāvis. Agrārlietu departamenta vadītājs Pagaidu valdībā.
1920.	Ievēlēts Satversmes sapulcē no Bezpartejisko bezzemnieku un mazsaimnieku grupas saraksta
1922.	Ievēlēts 1. Saeimā
1923. g. janvāris – 1924. g. decembris	Latvijas zemkopības ministrs Jāņa Pauļuka, Zigfrīda Annas Meierovica un Voldemāra Zāmuēla vadītājās valdībās. Piedalījies agrārreformas likuma izstrādāšanā
1925.	Ievēlēts 2. Saeimā
1926. gada 14. maijs	Miris ar sirdstrieku savā dzīvoklī Rīgā, Jēkaba ielā 28. Apbedīts Jaunpiebalgas kapos

- c) Citāts – nav pieejams
d) Priekšmeti

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
51.	Fotogrāfija	Ernesta Bauera portrets.	Gulbenes bibliotēka	Kopiju
52.	Fotogrāfija	Grupas fotogrāfija pie Priekuļu lauksaimniecības skolas (?). Pirmajā rindā 9. no kreisās – Ernests Bauers, pirmais Priekuļu lauksaimniecības skolas vadītājs. Ap 20. gs. 10. gadu sākumu.	GVMM 13548/3	Foto – 22,5x29 cm, kartons 35x50 cm
53.	Grāmata	E. Bauers “Mākslīgie mēsli”. Rīga, 1923. gads.	MNM 40564	Apm. 22x15 cm
54.	Fotogrāfija	E. Bauers ar valsts amatpersonām un Saeimas deputātiem piedalās medībās ziemā. Fotogrāfs V. Rīdzenieks. Ap 1924. gadu.	GVMM 13548/1-11	10 vizuāli kvalitatīvu fotogrāfiju sērija; var eksponēt pēc izvēles

2.2.2.2. stends/vitrīna “Nikolajs Svemps (1889-1944)”

- a) Portrets un vārds uzvārds

b) Laika līnija ar dzīves svarīgākajiem notikumiem

Vārds, uzvārds	Nikolajs Svemps , latviešu zemnieks un sabiedrisks darbinieks.
Dzimšanas laiks un vieta	1889. gada 19. jūlijā Beļavas pagasta „Vecbaranos”. Gleznotāja Leo Svempa vecākais brālis
Svarīgākie dzīves notikumi:	
	Mācījies Beļavas pagastskolā, lauksaimnieks, saimniekojis tēva mājās Beļavā
1917. g. 12. maijs	Pedalījies Latviešu zemnieku savienības dibināšanā Valkā
1918. g. 18. novembris	Pedalījies Latvijas valsts pasludināšanas aktā kā Latviešu zemnieku savienības pārstāvis
1929.	Nopērk Vārģaļu dzirnavas Stāmerienas pagastā, lauksaimnieks
1941.-1944.	Vācijas okupācijas laikā 2. pasaules kara gados atbalstījis padomju pretošanās kustību
1944.	Sarkanās armijas uzbrukuma laikā 1944. gada septembrī Svempu apcietina vācu slepenpolicija Gestapo, iet bojā ieslodzījumā

c) Citāts – nav pieejams

d) Priekšmeti

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
55.	Fotogrāfija	Nikolaja Svempa salona portrets.		
56.	Fotogrāfija	Nikolaja Svempa fotogrāfijas no ģimenes albumiem	GVMM	2-3 vienības; kopijas

2.2.2.3. stends/vitrīna “Gustavs Zemgals (1871-1939)”

a) Portrets un vārds uzvārds

b) Laika līnija ar dzīves svarīgākajiem notikumiem

Vārds, uzvārds	Gustavs Zemgals
Dzimšanas laiks un vieta	1871. gada 12. augusts Džūkstes pagasta Odiņu mājās
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1877- 1889	Ar ģimeni pārceļas uz dzīvi Upesmuižas pagastā pie Pāvilostas. Tēvs strādā kā muižas amatnieks - ratnieks, galdnieks un namnieks
1889	Pārceļas uz dzīvi pie vecākā brāļa uz Rīgu un turpina mācības Nikolaja ģimnāzijā
1899	Beidza Maskavas Universitātes Juridisko fakultāti. Rīgā uzsāka darbu kā zvērināta advokāta palīgs
1904	Sākoties Krievijas-Japānas karam, G. Zemgalu 1904. gadā mobilizēja un kā rezerves leitnantu nosūtīja uz fronti Tālajos Austrumos
1905	Pēc demobilizācijas G. Zemgals piedalījās laikraksta "Jaunā Dienas Lapa" izveidē
1905	Kopā ar Arvedu Bergu, Augustu Deglavu nodibināja Latviešu demokrātisko partiju
1907	1907. gada 31. jūlijā Rīgas apgabaltiesa G. Zemgalu notiesā par darbību laikrakstā "Mūsu Laiki"

1914	Sākoties 1. pasaules karam, G. Zemgals tika mobilizēts
1917	Pēc Februāra revolūcijas pamet dienestu un atgriežas Rīgā, kur tiek ievēlēts par Rīgas pilsētas galvu
1918	G. Zemgals iesaistījās Latviešu Pagaidu nacionālās padomes darbībā
1918	Radikāldemokrātu partija G. Zemgalu deleģēja Tautas padomē, kur viņš tika ievēlēts par Tautas padomes priekšsēdētāja otro biedru
1918	18. novembrī Rīgas II teātrī (Latvju operas namā) vadīja Latvijas Republikas pasludināšanas sēdi
1918	3. decembrī G. Zemgalu ievēlēja par Rīgas pilsētas domes priekšsēdētāju
1918	Tuvojoties lieliekiem, Tautas padome savu priekšsēdētāju Jāni Čaksti kopā ar viņa biedru G. Zemgalu deleģēja uz ārzemēm Latvijas interešu aizstāvēšanai
1919	Pēc atgriešanās Rīgā G. Zemgalu 4. jūlijā atkal ievēlēja par Rīgas pilsētas galvu un Latvijas Tautas padomes viceprezidentu
1921-1923	G. Zemgals bija apsardzības ministrs Zigfrīda Annas Meierovica kabinetā
1927	1927. gada 8. aprīlī, Saeima ar 73 balsīm, 23 deputātiem balsojot pret un vienam atturoties, G. Zemgalu ievēlēja par Latvijas Valsts prezidentu
1930	G. Zemgala prezidenta pilnvaras beidzās 1930. gada 9. aprīlī, bet kandidēt uz otru pilnvaru termiņu viņš kategoriski atteicās
1931	Kā Demokrātiskā centra un bezpartejisko sabiedrisko darbinieku bloka kandidāts tika ievēlēts 4. Saeimā (1931–1934)
1931-1932	G. Zemgals bija finanšu ministrs
1933	G. Zemgalu ievēlēja par Baltijas ūnijas prezidentu
1939	G. Zemgals mira 1939. gada 6. janvārī un tika apbedīts Rīgas Meža kapos

c) Citāts

Valsts prezidenta Gustava Zemgala runa svinīgajā aktā Nacionālajā teātrī 1928. gada 18. novembrī.

Pasaules kara iznākumi pašķīra gaišu ceļu taisnības uzvarai un mūsu brīvībai. [...] Tad visi, kas saprata laikmeta svaru un nozīmi, sadēvēs rokām un tā, Latviešu Pagaidu nacionālai padomei un Rīgas Demokrātiskam blokam apvienojoties, radās Tautas padome un viņas ieceltā Pagaidu valdība. [...] 1918. gada 18. novembrī svinīgā kārtā šais pašas telpās pasludināja Latviju par brīvu un neatkarīgu valsti. Šis lielais notikums ievadīja jaunu laikmetu Latvijas tautas vēsturē. [...] Valsts izsludināšana radīja uzdevumus, kas pacēlās pāri visiem citiem uzdevumiem.

(Latvis, Nr. 2129., 20.11.1928.)

d) Priekšmeti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
57.	Fotogrāfija	Gustava Zemgala pasēs foto	LVVA	kopija
58.	Suvenīrs	Glāze, Latvijas Republikas 10 gadu jubilejas suvenīrs ar Valsts prezidenta Gustava Zemgala (1927-1930) portretu. 1928. gads. Alumīnijs	LNVM VL 5092	d- 10,2 cm, h – 10,2 cm
59.	Fotogrāfija	Valsts prezidents Gustavs Zemgals Pāvilstā. 1929. gads. Gājieni uz Tirgus laukumu pa Brīvības ielu. Gājiena priekšgalā Latvijas Valsts prezidents Gustavs Zemgals. 1929. gads	PMF 5029 PMF 5044	Kopiju Ir papildus fotogrāfijas no muzeja krājuma; var paredzēt ekrānu digitālai

				informācijai, kur parādīt citus eksponātus
60.	Fotogrāfija	Gustavs Zemgals ar radniekiem. 20. gs. 10. gadi.	LNVM KF 2415:1	Kopiju
61.	Fotogrāfija	Gustavs Zemgals pastaigā Esplanādē Rīgā. 20. gs. 30. gadu beigas.	LNVM 2416:2	Kopiju

- 2.2.2.4. stends/vitrīna Kārlis Ulmanis (1877–1942)
- 2.2.2.5. stends/vitrīna Miķelis Valters (1874–1968)
- 2.2.2.6. stends/vitrīna Jānis Ampermanis (1889–1942)
- 2.2.2.7. stends/vitrīna Jānis Vārsbergs (1879–1961)
- 2.2.2.8. stends/vitrīna Vilis Gulbis (1890–1942)
- 2.2.2.9. stends/vitrīna Artūrs Žers (1885–1942)
- 2.2.2.10. stends/vitrīna Kārlis Vanags (1883–1942)
- 2.2.2.11. stends/vitrīna Jānis Bērziņš (1894–pēc 1960)
- 2.2.2.12. stends/vitrīna Oto Nonācs (1880–1942)
- 2.2.2.13. stends/vitrīna Edmunds Freivalds (1891–1922)
- 2.2.2.14. stends/vitrīna Pēteris Murītis (1891–1924)
- 2.2.2.15. stends/vitrīna Fricis Menders (1885–1971)
- 2.2.2.16. stends/vitrīna Jūlijs Celms (1879–1935)
- 2.2.2.17. stends/vitrīna Pauls Kalniņš (1872–1945)
- 2.2.2.18. stends/vitrīna Andrejs Petrevics (1883–1939)
- 2.2.2.19. stends/vitrīna Mārgers Skujenieks (1886–1941)
- 2.2.2.20. stends/vitrīna Kārlis Kurševics (1874–1938)
- 2.2.2.21. stends/vitrīna Klāra Kalniņa (1874–1964)
- 2.2.2.22. stends/vitrīna Bruno Kalniņš (1899–1990)
- 2.2.2.23. stends/vitrīna Jānis Bergsons (1881–1965)
- 2.2.2.24. stends/vitrīna Erasts Bite (1880–1942)
- 2.2.2.25. stends/vitrīna Dāvids Golts (Zeltiņš) (1867–1943)
- 2.2.2.26. stends/vitrīna Miķelis Bružis (1868–1941)
- 2.2.2.27. stends/vitrīna Augusts Raņķis (1875–1937)
- 2.2.2.28. stends/vitrīna Jānis Zālītis (1874–1919)
- 2.2.2.29. stends/vitrīna Kārlis Kasparsons (1865–1962)
- 2.2.2.30. stends/vitrīna Rūdolfs Bēnuss (1881–1940)
- 2.2.2.31. stends/vitrīna Eduards Traubergs (1883–1967)
- 2.2.2.32. stends/vitrīna Emīls Skubiķis (1875–1943)
- 2.2.2.33. stends/vitrīna Kārlis Albertiņš (1889–1925)
- 2.2.2.34. stends/vitrīna Jānis Akuraters (1876–1937)
- 2.2.2.35. stends/vitrīna Atis Ķeniņš (1874–1961)
- 2.2.2.36. stends/vitrīna Eduards Strautnieks (1886–1946)

- 2.2.2.37. stends/vitrīna Spricis Paegle (1876–1962)**
- 2.2.2.38. stends/vitrīna Staņislavs Kambala (1893–1941)**
- 2.2.2.39. stends/vitrīna Jānis Čakste (1859–1927)**
- 2.2.2.40. stends/vitrīna Zigfrīds Anna Meierovics (1887–1925)**

3. sadaļa “Latvijas idejas aizstāvēšana. Neatkarības karš 1918–1920”

Sadaļas ievadteksts:

- a) Latvijas Neatkarības kara laikā Latvijas valstiskuma ideja tika aizstāvēta militāriem un diplomātiskiem līdzekļiem. Latvijas vārds kļuva par vienojošo elementu un ideālu – Latvijas valsts bija Latvijas sabiedrības pieņemts mērķis, kuru aizstāvēt.
- b) Īsā laikā 1919. gadā Latvijas sabiedrības vairākums zaudēja uzticību citām piedāvātajām valstiskuma alternatīvām, kuru politiskā pievilcība zuda neveiksmīgas politikas, terora vai negatīvas vēsturiskās pieredzes dēļ.
- c) Neatkarības kara uzvaras bija gan vēsturiski izšķirošas, gan arī simboliskas, ar nozīmi turpmākajā sabiedrības dzīvē. Neatkarības karš kļuva par vienojošo notikumu atmiņās par Latvijas tapšanu, tā atcere iekļāva varonības un vienotības ideālu.
- d) Arī turpmākajā Latvijas vēsturē Neatkarības kara piemiņai bija būtiska nozīme – tā piemiņa tika uzturēta trimdā pēc 2. pasaules kara. Tā bija nozīmīga sastāvdaļa vēsturiskās atmiņas atjaunošanā 20. gs. 80. gadu beigās. Arī šodien 1919. gada 11. novembris, izšķirošā uzvara Latvijas Neatkarības karā, ir svarīgākais ar militārajiem notikumiem saistītais atceres datums Latvijas svētku un atceres dienu kalendārā, simbolizējot cīņu un upurus par Latviju.

Apraksts:

Sadaļas uzmanības centrā ir laikmeta aina ar Latvijas armijas uzvaru Daugavmalā Rīgā, kas veido kara un uzvaras atmosfēru. Neatkarības kara laika vēstures pamatfakti risināti politiskajā ievadā, kam papildus piedāvāti arī digitāli elementi – Neatkarības kara dinamiskā karte un attēlu projekcija.

Laikmeta aina – uzvara Daugavmalā papildināta ar vitrīnām/izdukām/projekcijām, kas attēlo kara piemiņu un varoņu atceri cauri laikiem – no Raiņa “Daugavas” iestudējuma vēl Neatkarības kara laikā 1919. gadā līdz mūsdienām. Sadaļas kopējā noskaņa – varonības un Latvijas idejas uzvaras izjūta.

3.1. apakšsadaļa politiskie konteksti “Četras varas alternatīvas Neatkarības kara laikā”

Teksts:

Apakšsadaļas ievadteksts raksturo Neatkarības kara politiski-militāro sarežģītību un iekļauj šādas tēzes:

- a) K. Ulmaņa vadītā Latvijas Republikas Pagaidu valdība bija tikai viena no piedāvātajām politiskajām alternatīvām Neatkarības kara laikā. Sākotnēji ar lielām cerībām tika sagaidīta Padomju Latvijas atjaunošana 1919. gada sākumā. Tomēr īsā laikā Ulmaņa valdība ieguva tautas vairākuma simpātijas.
- b) Izšķirošais Neatkarības kara gads bija 1919., kad Latvijas Pagaidu valdība faktiski atradās kara stāvoklī ar trijām valdībām. Galvenais konsolidējošais ideāls bija pārējo politisko režīmu radikalitāte, Latvijas vēsturiskā pieredze, kas prasīja varu “tautai” vai “latviešiem”, Ulmaņa valdības konkrētie agrārās politikas piedāvājumi, spēja iegūt starptautisku atbalstu un pirmās militārās veiksmes, demokrātijas un daudzveidības principu ievērošana.

- c) Sociālā ziņā karš paildzināja 1. pasaules kara postu, taču reizē tieši kara militārās uzvaras kļuva par patriotisma avotu, sabiedrības apvienošanās un konsolidācijas pamatu, radīja ticību demokrātiskai un neatkarīgai Latvijai.

Apraksts:

Politiskais ievads veidots kā atsevišķs, brīvi stāvošs stends ar iebūvētām vitrīnām un tehnoloģijām. Tas ietver – sadaļas ievadtekstu, apakšsadaļas ievadtekstu, laika līniju un tematiski izvērstu laikmeta politiskā konteksta raksturojumu.

Politiskā ievada laika līnijā piedāvāta izvērsta varu maiņas hronoloģija. Centrā atrodas tematisks politiskās situācijas raksturojums, izceļot katra režīma (K. Ulmaņa, P. Stučkas, A. Niedras, P. Bermonta) politikas virzienus. Arī eksponāti attiecīgi tiek grupēti pa politiskajiem režīmiem. Katru režīmu raksturo – fotogrāfija ar masu pasākumu (parādi, svētku dekorācijām), uzsaukums (iespieddarbs), kurā skaidroti galvenie politiskā režīma politiskie postulāti, kā arī tā izdotā nauda.

Līdzās stendam to vizuāli papildina projekcija ar Neatkarības kara laika fotogrāfijām, kuras vizuāli iespaidīgi raksturo kara ikdienu. Pie politiskā ievada izvietota arī virtuāla dinamiska Latvijas un reģiona karte, kurā parādīta Neatkarības kara hronoloģija 1-2 minūtes ilgā sižetā.

3.1.1. stends ar iebūvētām vitrīnām un ekrānu “Neatkarības karš: četras varas alternatīvas”

Apraksts:

Ideja ir parādīt, kādi politikas aspekti rosināja negatīvāko/pozitīvāko attieksmi pret konkrēto karojošo pusi Neatkarības kara laikā. Kopumā šai sadaļai būtu jāatstāj neskaidrības iespajds, dinamikas iespajds, – gada laikā Latvijas teritorijas dažādos novados četrreiz bija mainījušās politiskās varas, katra vara nāca ar savu skatījumu, mērķiem un praktisko darbību, arī uzsaukumiem, aģitāciju.

3.1.1.1. Sadaļas “Latvijas idejas aizstāvēšana. Neatkarības karš 1918–1920” ievadteksts

3.1.1.2. Apakšsadaļas “Neatkarības karš: četras varas alternatīvas” ievadteksts

3.1.1.3. Laika līnija

- 18.11.1918. Rīgā tiek pasludināta Latvijas Republika
- 17.12.1918. Maskavā tiek pasludināta Latvijas Sociālistiskā Padomju Republika
- 03.01.1919. Sarkanā armija ienāk Rīgā, nodibina padomju varu. Latvijas Pagaidu valdība atkāpjas
- 07.01.1919. Latvijas Pagaidu valdības pirmā sēde Liepājā
- 03.03.1919. Vācu vienību un Latvijas pagaidu valdības bruņoto spēku pretuzbrukuma sākums pie Ventas Kurzemē
- 16.04.1919. Liepājā notiek vācu militāro aprindu organizēts apvērsums pret Ulmaņa valdību. Tiek izveidota jauna vācu militāristiem lojāla Pagaidu valdība A. Niedras vadībā, savukārt Latvijas Republikas Pagaidu valdība Ulmaņa vadībā patveras uz kuģa “Saratov”
- 22.05.1919. Vācu militārās vienības sadarbībā ar Latvijas pagaidu valdības bruņotajiem spēkiem ieņem Rīgu;
- 22.06.1919. Pēc atklāta militāra konflikta izcelšanās, kaujās pie Cēsīm Latvijas pagaidu valdības bruņotie spēki uzvar vācu vienības

- 08.10.1919. P. Bermonta Rietumu brīvprātīgo armijas, t.sk. bijušo vācu vienību uzbrukums Rīgai
- 11.11.1919. Latvijas armijas uzvara Rīgā kaujās ar Bermonta karaspēku
- 01.1920. Latgales atbrīvošana
- 01.05.1920. Sāk darbu jaunievēlētajā Latvijas Republikas Satversmes sapulce
- 11.08.1920. Noslēgts miera līgums ar Padomju Krieviju

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<p><u>Kārļa Ulmaņa Latvijas Republikas Pagaidu valdība</u></p> <p>1918. gada 18. novembrī tika pasludināta Latvijas Republika un tuvāko nedēļu laikā izveidota Pagaidu valdība. 1919. gada gaitā tika stiprināts tās militārais spēks, iegūta starptautiskā uzticēšanās. Latvijas pagaidu valdība kļuva par Latviju apvienojošo spēku, spējot pierādīt, ka tās izvirzītie neatkarības un demokrātijas ideāli attiecas uz visu kārtu, šķiru un tautību iedzīvotājiem.</p> <p>Kritušo skaits Latvijas armijas sastāvā:</p>		
		<p><i>“Latvijas Tauta! Apzinies, ka Tu neesi piedēklis ne pie Krievijas, ne pie Vācijas. Latvija ir noteikta teritorija, Latvijas tauta uz šīs teritorijas ir vienīgā suverēnās varas nesēja. Apzinādamās šo, esi gatava to apliecināt parastā dienīšķā darbā un uz kaujas lauka katrā brīdī un katros apstākļos”.</i></p> <p><i>Latvijas Tautas padomes uzsaukums. Rīga, 1919. gada 2. septembris.</i></p> <p><i>“Ikvienam zemes rūķim jāmet pie zemes bažas, it kā viņš varētu palikt bez zemes arī brīvā Latvijā. (..) Tie, kas bezzemniekos kaisa neuzticības sēklu pret Tautas Padomi un Pagaidu Valdību ir brīvās, neatkarīgās Latvijas pretinieki. Demokrātiskās valsts iekārtas un pilsoņu labklājības nodrošināšana, ko grib panākt Valdība, ir pretīga kā brīvības apspiedējiem – komunistiem, tā arī citiem Latvijas Valsts ienaidniekiem!”</i></p> <p><i>Latvijas Pagaidu valdības uzsaukums “Savs kaktiņš, savs zemes stūrītis”, 1919. gada 2. puse.</i></p>		<p>Citātus, režīma saukļus var “slēpt” politiskā ievada stendā, piemēram, vienu no režīma uzsaukumu kopijām veidojot kā rotējošu vairāku šķautņu elementu, kur uz katras šķautnes lasāms kāds no citātiem, ja tas apmeklētāju interesē u.tml.</p>
1.	Dokuments	Latvijas Pagaidu valdības rīkojums par bezzemnieku apgādāšanu ar zemi, izdots Liepājā 1919. gada 27. februārī.	KNM 31597	Kopiju; kopā ar citātiem (skat. augstāk)
2.	Video sižets	Latvijas armijas pirmā parāde Esplanādē Rīgā 1919. gada 12. septembrī.	LVKFF DA	Video sižetu var integrēt stendā

				nelielā izmērā, līdzīgu kā fotogrāfijas pie citiem režīmiem
3.	Atklātne	Anša Cīruļa zīmēto un Jāņa Rieksta izdoto atklātņu sērija ar Latvijas valsts simboliem, Latvijas karti, galvaspilsētas Rīgas panorāmu. 1919. gads.	LNVM CVVM 226941 CVVM 226946 u.c.	2-3 atklātnes; skaitu var vaiēt pēc vajadzības; apm. 10x15 cm katra atklātne
4.	Naudas zīme	Kases zīme, Latvijas Republikas, 5 rubļi. 1919. gads.	LNVM CVVM 193379	119.0 X 75.0 mm
		<u>Pētera Stučkas Latvijas Sociālistiskās Padomju Republikas valdība</u> <i>1918. gada 17. decembrī Padomju Krievijā tika pasludināta padomju varas atjaunošana Latvijā. No 1919. gada februāra līdz maijam lielākā daļa Latvijas teritorijas atradās Sarkanās armijas kontrolē. Iedzīvotāju uzticēšanos tā strauji zaudēja jau 1919. gadā patvaļas, terora un radikālas ekonomiskās politikas dēļ. Sarkanās armijas sastāvā par Latvijas Sociālistisko Padomju Republiku kritošo skaits:</i>		
		<i>“Visu zemju proletāriešu apvienotājas un atsvabinātājas, pasaules revolūcijas vārdā, mēs apakšā parakstījušies pasludinām, ka no šīs dienas valsts vara Latvijā ir no jauna padomju valdības rokās. (..) Aiz mums stāv, pirmā kārtā, Krievijas Sociālistiskā Federatīvā Padomju Republika, ar kuru mēs joprojām būsim uz ciešāko saistīti ne vien ārējām saitēm. Un aiz mums stāv Komunistiskā revolūcija, kas ne vien Vācijā, bet arī pārējā Eiropā jo drīzi novedīs pie Vispārējo sociālistisko padomju republiku apvienības, kuras sastāvdaļa būsim arī mēs.”</i> <i>Latvijas strādnieki, bezzemnieku un strēlnieku padomju valdības manifests, 1918. gada 17. decembris</i> <i>“Visa Latvijas zeme tiek nacionalizēta, t.i. pāriet Latvijas darba tautas īpašumā un viņas Sociālistisko Padomju Republikas rīcībā bez jebkādas atmaksas līdzšinējiem zemes īpašniekiem. (..) Nacionalizētie īpašumi pēc viņu lietošanas veidiem un pārvaldes tiek sadalīti divās kategorijās:</i>		Citātus, režīma saukļus var “slēpt” politiskā ievada stendā, piemēram, vienu no režīma uzsaukumu kopijām veidojot kā rotējošu vairāku šķautņu elementu, kur uz katras šķautnes lasāms kāds no citātiem, ja tas apmeklētāju interesē u.tml.

		<i>padomju saimniecības un rentes saimniecības.” Dekrēts par zemes nacionalizēšanu, lietošanu un pārvaldīšanu, 1919. gada 1. marts</i>		
5.	Dokuments	Latvijas strādnieku, bezzemnieku un strēlnieku padomju valdības manifests 1918. gada 17. decembrī. 1919. gads.	LNVM IN 1889:19 9	Kopiju; kopā ar citātiem (skat. augstāk)
6.	Fotogrāfija	Kuģis ar uzrakstu “Nāve kapitālismam” Daugavā pie Rīgas, noformēts par godu 1. maija svētkiem. 1919. gada 1. maijs.	SB D 1164	Kopiju
7.	Grāmata	Sarkanais kalendārs 1919. gadam. LKP Jelgavas organizācijas komitejas izdevums (1919).	JVMM 10991	21.6x16.1 cm Kopā ar atklātņi, arī attiecas uz Jelgavu
8.	Fotoatklātne	Lielinieku varas laikā noslepkavoto liķi Jelgavas cietuma pagalmā. 1919. gada marts. Fotogrāfs nezināms.	LNVM KF 2434	Apm. 10x15 cm Kopā ar kalendāru, arī attiecas uz Jelgavu
9.	Naudas zīme	Rīgas Strādnieku deputātu padomes maiņas zīme, 1 rublis. Rīga. 1919. gads.	LNVM CVVM 200869	53,0 x 94,0 mm
10.	Naudas zīme	Rīgas Strādnieku deputātu padomes maiņas zīme, 5 rubļi. Rīga. 1919. gads. Papīrs	LNVM CVVM 200871	70,0 x 115,0 mm
		<u>Andrieva Niedras Latvijas Pagaidu valdība</u> <i>1919. gada pirmajos mēnešos galvenais militārais spēks Sarkanās armijas atturēšanai bija vāciešu veidotās vienības. Nespējot samierināties ar Latvijas Republikas idejas politiskās ietekmes pieaugumu, 1919. gada aprīlī pret K. Ulmaņa valdību tika vērstas valsts apvērsums. Taču šī politiskā alternatīva nevarēja iesakņoties, jo latviešu vēsturiskās pieredzes dēļ politiskā sadarbība ar vāciešiem tika vērtēta kā nodevība. Par A. Niedras Latvijas Pagaidu valdību 1919. gada vasarā krita...</i>		
		<i>“Nav tiesa, ka Niedra mūs pārdevis vāciešiem. Viņš taisni otrādi, mācējis noslēgt ar vāciešiem līgumu, pēc kura latvieši neaprobežoti valda paši savā zemē. Jo viņš grib, ko mēs visi gribam, lai Latvija būtu priekš latviešiem.” Uzsaukums “Ko Niedra grib?”. 1919. gada maijs-jūnijs. “Kas pie Ulmaņa nevarēja notikt</i>		Citātus, režīma saukļus var “slēpt” politiskā ievada stendā, piemēram, vienu no režīma uzsaukumu kopijām veidojot kā rotējošu vairāku šķautņu

		<i>mēnešos, tas pie Niedras notika divās nedēļās: Rīgu atsvabināja, Vidzemi iztīrīja. Tagad Niedras domas un darbi ziedoti neatkarīgas un brīvas Latvijas uzcelšanai. Tādēļ viņš negrib, ka igauņi ieņem Latvijas zemi un laupa Latvijas bagātību. Nedz lielniekus, nedz igauņus!” Uzsaukums “Ko Niedra grib?”. 1919. gada maijs-jūnijs.</i>		elementu, kur uz katras šķautnes lasāms kāds no citātiem, ja tas apmeklētāju interesē u.tml.
11.	Lapa	A. Niedras valdības uzsaukums “Ko Niedra grib?”. 1919. gada maijs-jūnijs.	LNVM KD 1425	Kopiju; kopā ar citātiem (skat. augstāk)
12.	Dokuments	Apcietinājuma vietās Rīgā esošo ieslodzīto personu saraksts, uzskaitīti vācu karaspēka vienību apcietinātie pēc Rīgas ieņemšanas 1919. gada 22. maijā. 1919. gada jūnijs. Noraksts.	LNVM IN 7033	30x22 cm (atvērums 60x22) Abus dokumentus vienā vitrīnā
13.	Dokuments	Paziņojums par Jāņa Rozenberga atbrīvošanu no vācu apcietinājuma Rīgas Centrālcietumā. 1919. gada 31. maijs.	LNVM KD 1364	ap 10x15 cm Abus dokumentus vienā vitrīnā
14.	Fotogrāfija	Landesvēra/Dzelzsdivīzijas karavīru grupa. 1919. gada pavasaris.	LKM	Kopiju
15.	Naudas zīme	Latvijas valsts kases zīme, 1 rublis, apgrozībā no 1919. gada 3. jūnija. Izlaidusi Andrieva Niedras vadītā valdība Liepājā.	LNVM CVVM 209081	
		<u>Pāvela Bermonta-Avalova Rietumu brīvprātīgo armija</u> <i>1919. gada vasarā Igaunijas un Latvijas nacionālo valdību karaspēki uzvarēja tiem naidīgās vācu vienības. Taču Vācijas armijas bijušie karavīri Latvijas teritoriju neatstāja. Jelgavā tika izveidota t.s. Rietumu brīvprātīgo armija Pāvela Bermonta-Avalova vadībā ar mērķi cīnīties par “vecās Krievijas” atjaunošanu. Šai iniciatīvai nebija politiska atbalsta Latvijā, taču bija ievērojams militārais spēks. 1919. gada 11. novembrī Latvijas armija izcīnīja izšķirošo uzvaru pār Bermontu. Bermonta armijas sastāvā Latvijā krita ....</i>		
	Citāti	<i>“Latvju tauta! Tavā zemē es esmu sapulcinājis vareno Rietuma armiju, kuras uzdevums ir būt piepalīdzīgai pie lielniecisma galīgas iznīcināšanas un lielās Krievijas atjaunošanas.”</i> <i>P. Bermonts-Avalovs, Uzsaukums Latvju tautai 1919. gada oktobris.</i> <i>“Latvija! Piecu gadu karš ir Tavu ceļu nobirdinājis asarām un asins lāsēm. Vai</i>		Citātus, režīma saukļus var “slēpt” politiskā ievada stendā, piemēram, vienu no režīma uzsaukumu kopijām veidojot kā rotējošu vairāku šķautņu

		<i>šis ceļš lai būtu bez gala? Vai Tu lai būtu nosodīta rakt pate sev kapu?! Krievijas Tu uzvarēt nevari. Svešu tautu asins algādzis Tu ar negribi būt. Tad izlīgsim ar tiem, kuri mums vajadzīgi un kuriem mēs vajadzīgi. Atgriezīsimies pie sava darba, savā tīrumā, kas taisās ar mežu aizaugt!”</i> <i>P. Bermonts-Avalovs, uzsaukums “Latvju Tautai!”, Jelgava, 1919. gada oktobris</i>		elementu, kur uz katras šķautnes lasāms kāds no citātiem, ja tas apmeklētāju interesē u.tml.
16.	Lapa	P. Bermonta-Avalova uzsaukums “Latvju tautai!”. 1919. gada oktobris.	LNVM IN 7208	Kopiju; kopā ar citātiem (skat. augstāk)
17.	Naudas zīme	Rietumu brīvprātīgās armijas pagaidu maiņas zīme, 5 markas. Jelgava. 1919. gads.	LNVM CVVM 200867	87,0 x 121,0 mm
18.	Naudas zīme	Rietumu brīvprātīgās armijas pagaidu maiņas zīme, 10 markas. Jelgava. 1919. gads.	LNVM CVVM 200868	95,0 x 134,0 mm
19.	Fotogrāfija	P. Bermonta komandētās Rietumkrievijas brīvprātīgo armijas parāde Jelgavā. 1919. gada 1. septembris.	LNVM VF 268	Kopiju
20.	Video sižets	Video sižets (5-7 min.): vēsturnieka skaidrojums, kādēļ Neatkarības kara laikā politiski un militāri uzvarēja Latvijas Republikas Pagaidu valdības politiskais piedāvājums – demokrātiskas neatkarīgas Latvijas Republikas ideja.		

3.1.2. digitāla dinamiska karte-animācija “Varu maiņa Latvijā 1918.–1920.” un projekcija ar Latvijas Neatkarības kara laika fotogrāfijām

Apraksts:

Politiskā ievada vizuālo fonu un reizē arī saturisku papildinājumu veido projekcija, kurā iespējams skatīties Latvijas Neatkarības kara laika fotogrāfijas (kopā līdz 200 vien.).

Var piedāvāt iespēju apmeklētājam izvēlēties tematisku kritēriju, pēc kura fotogrāfijas atlasa un projicē (Latvijas armija/citas armijas Neatkarības karā; vīrieši/sievietes karā; sadzīve/karadarbība; dzīvesvietas un ģimene; atpūta un izklaide u.t.t.), kas projekciju arī padara interaktīvu. Par Neatkarības karu ir maz lietisko priekšmetu, taču ir saglabājušās daudzas izcilas kara situāciju dokumentējošas fotogrāfijas.

Fotogrāfiju projekcija arī veido laikmeta noskaņu telpas daļā, kurā atrodas Neatkarības kara sadaļas politiskais ievads, rāda kara situāciju un ikdienu. Tajā pašā laikā iespēja apmeklētājam atlasīt, kādas fotogrāfijas skatīties ļauj arī padziļināt zināšanas/iespaidus.

Pie politiskā ievada stenda vai fotogrāfiju projekcijas izvietojams arī horizontāls ekrāns vai cita tehnoloģija, kurā pieejama dinamiska Neatkarības kara kartoshēma (1-2 min. sižets), kas ataino varu maiņas Neatkarības kara laikā un tādēļ ir tieši saistīta ar sadaļas politiskajā ievadā pieteikto dažādo režīmu varas tēmu. Kartoshēmu var veidot animētu/shematisku, tās uzdevums nav attēlot visas frontes situācijas detaļas, bet gan varas maiņu hronoloģiju kopumā.

3.2. apakšsadaļa laikmets “Daugavmala. Latvijas armijas uzvara”

Apakšsadaļas teksts:

- Latvijas valsts izcīnītāja bija armija, kas no nelielas 200 cilvēku lielas vienības 1919. gada sākumā izauga līdz 75 000 vīru karaspēkam 1920. gada vasarā.
- Latvijas valsts starptautiskā atzīšana bija iespējama tikai pateicoties tās karavīru uzvarām Neatkarības kara laikā.
- Daugavmala Rīgā kļuva par simbolisku vietu – tajā notika gan Pagaidu valdības atgriešanās no Liepājas 1919. gada jūlijā, gan arī izšķiroši militāri notikumi 1919. gada oktobrī–novembrī.

Apraksts:

Daugavmala Rīgā pēc uzvaras 1919. gada 11. novembrī – scenogrāfiski izveidota aina, t.sk. kombinējot oriģinālos priekšmetus, mulāžas, digitālus vizuālos risinājumus.

Laikmeta ainas pamatu var veidot lielāko zāles daļu aptverošs stends, kura fona pamatā ir divas fotogrāfijas no Daugavmalas Rīgā: Pagaidu valdības sagaidīšana Rīgā 1919. gada 8. jūlijā un Rīgas Daugavmala 1919. gada oktobrī – novembrī Bermontiādes laikā. Šīs divas fotogrāfijas jeb to lielizmēra kopijas kalpo kā fons pārējiem priekšpusē izvietotajiem materiāliem.

Izdruku/projekciju papildina atsevišķi oriģinālie priekšmeti: formas tērpu manekeni – Latvijas armijas karavīri Neatkarības laika formas tērpos; raksturīgākie Neatkarības kara laika Latvijas armijas šaujamieroči. Izdruku var papildināt divi interaktīvi fotogrāfijas projicējoši datu nesēji (horizontāli interaktīvie ekrāni), kuros mainās fotogrāfijas par dažādiem Neatkarības kara notikumiem: vienā ekrānā redzamas fotogrāfijas par laiku līdz 1919. gada jūnijam Cēsu kaujām (apmēram 50 foto) un otrā ekrānā fotogrāfijas par Bermontiādes notikumiem (apmēram 50 foto).

Centrālajai aintai seko vitrīnas, kurās atspoguļota 1919. gada uzvaras piemiņa – kultūrā, pieminekļos, Lāčplēša Kara ordeņa izveidē. Pirmā tēma – Raiņa “Daugava” ir tieši saistīta ar Daugavmalas kā cīņas vietas ideju.

3.2.1. elements lielformāta izdruka/projekcija “Daugavmala. Latvijas armijas uzvara”

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
21.		<u>Izdrukai/projekcijai – Daugavmala 1919. gada jūlijs</u>		Var izmantot lielformāta izdrukā, projekcijā
22.	Fotogrāfijas	K. Ulmaņa Pagaidu valdības sagaidīšana Daugavmalā. Rīga, 1919. gada 8. jūlijs	LKM ng.nr.4 306, 4305, 4274 (204), 409, 4802	Atlasīt pēc vizuāliem kritērijiem
23.		<u>Ekrāns</u> <i>Fotogrāfijas par Latvijas Pagaidu valdības bruņoto spēku veidošanos, Ziemeļlatvijas brigādi, sadarbību ar Igaunijas armiju un uzvaru Cēsu kaujās.</i>		Ekrāns (ne interaktīvs) pie projekcijas/lielformāta izdrukā, kurā piedāvāta uzvaras

				hronoloģija fotogrāfijās
24.	Zīmējums	Pulkvedis Oskars Kalpaks, Atsevišķā Latviešu bataljona komandieris	LKM Ng.367 30	Kopijas ekrānam
25.	Fotogrāfija	Atsevišķā Latviešu bataljona karavīri pie Rudbāržu muižas. 1919. gada janvāris	LKM ng.nr.4 764	Kopijas ekrānam
26.	Fotogrāfija	Ziemeļlatvijas brigādes komandieris pulkvedis Jorgis Zemitāns	LKM nr.nr.26 5	Kopijas ekrānam
27.	Fotogrāfijas	Igaunijas armijas karavīri. Ziemeļlatvija, 1919. gada sākums	LKM nr.nr.12 3, 4770, 4776(1) , 4772, 4777, 127.	Kopijas ekrānam
28.	<u>Fotogrāfijas</u>	<u>Ziemeļlatvijas brigādes karavīru ienākšana Rīgā.</u>	LKM	Kopijas ekrānam
29.	Fotogrāfijas	K.Ulmaņa Pagaidu valdības sagaidīšana Daugavmalā. Rīga, 1919. gada 8. jūlijs	LKM ng.nr.4 306, 4305, 4274 (204), 409, 4802	Kopijas ekrānam
		Citāti no laikabiedru atmiņām par valdības sagaidīšanu (G. Mīlbergs, J. Kīselis u.c.)		
30.		<u>Izdrukai/projekcijai – Daugavmala 1919. gada novembris</u>		Var izmantot lielformāta izdrukā, projekcijā
31.	Fotogrāfijas	Latvijas armijas karavīri ierakumos Daugavmalā Bermontiādes laikā. Rīga, 1919. gada oktobris-novembris	LKM ng.nr.4 844, 404,482 0, 483, 4838, 4841, 396, 420, 4853, 4852	Atlasīt pēc vizuāliem kritērijiem
32.		<u>Ekrāns</u> <i>Fotogrāfijas par Latvijas armijas uzvaru pār Bermonta armiju, postījumiem pēc Bermontiādes</i> <i>Citāti – teksti no atmiņām, karavīru vēstulēm un dienasgrāmatām par Bermontiādes laiku (var būt nevis lasāmi, bet, piemēram, lokāla skaņa)</i>		Ekrāns (ne interaktīvs) pie projekcijas/lie lformāta izdrukas, kurā piedāvāta uzvaras

		<p><i>“Viņi ir visa latvju tauta. No tautas krūtīm dun dziesmas, kas viņus nes pa Rīgas ielām turp, kur kladzina lielgabali un parkšķina ložmetēji. Kaujas naktīs pēc visniknākajām cīņām un pārbaudījumiem viņu dziesmas tālu atbalsojas mēnesnīcas tīrajās debesīs, vienmēr vienādi mierīgās. [...] Drosme un spēks atskan Daugavas sargu dziesmā, kad sestajā kauju dienā viņu durkļu straume aizskan pa galvaspilsētas ielās. Viņi ir visa tauta. Visas latviešu sirdis tagad staro pret Daugavu: mums pazust vai celties.[...]”.</i> (Ādolfs Erss)</p>		hronoloģija fotogrāfijās
33.	Fotogrāfijas	Latvijas armijas karavīri ierakumos Daugavmalā Bermontiādes laikā. Rīga, 1919. gada oktobris- novembris	LKM ng.nr.4 844, 404,482 0, 483, 4838, 4841, 396, 420, 4853, 4852	Kopijas ekrānam
34.	Fotogrāfijas	Bermontiādes laikā izpostītie Vecrīgas nami, Sv.Gara tornis, utt. 1919. gada oktobris- novembris.	LKM ng.nr.3 97, 179, 4839, 4839, 4838, 4834	Kopijas ekrānam
35.	Fotogrāfija	Britu kara jūrnieki uz britu kara kuģa Daugavas grīvā. Rīga, 1919. gada oktobris- novembris	LKM nr.nr.43 08	Kopijas ekrānam
36.	Fotogrāfija	Polijas karavīri pie atjaunotā tilta pār Daugavu. Daugavpils, 1920. gada pavasaris	LKM ng.nr.4 883	Kopijas ekrānam
37.	Fotogrāfija	Nodedzinātā Reālgimnāzija Bermontiādes laikā (15.12.1919.) Nodedzinātās Jelgavas kazarmas Skats uz Jelgavas pils Centrālo korpusu Skats uz Jelgavas pils pagalmā Skats uz nopostīto Jelgavas vīriešu ģimnāziju (Academia Petrina)	JVVM 30955/3 72 30955/3 69 30955/3 60 30955/3 62 30955/3 71	Kopijas ekrānam
38.	Fotogrāfija	Bermonta uzbrukuma laikā sapostītā Latvijas Pagaidu valdības(no 1922. gada Latvijas Banka) ēka. 1919. gada	LNVM IN 6971	Kopijas ekrānam

		novembris		
39.	Fotogrāfija	Bermonta uzbrukuma laikā sapostītie nami Daugavmalā. 1919. gada novembris.	LNVM VF 3568	Kopijas ekrānam
40.	Fotogrāfija	Bermonta uzbrukuma laikā nopostītie nami Vecrīgā. 1919. gada novembris. Fotogrāfs Jānis Rieksts	LNVM VF 4067:10	Kopijas ekrānam
41.	Fotogrāfija	Bermonta uzbrukuma laikā sašautā Rīgas pils. 1919. gada novembris.	LNVM IN 1710	Kopijas ekrānam
42.	Fotogrāfija	Sapostītā ēka Kārļa (tagad 13. janvāra) un Kungu ielas stūrī. 1919. gada 11. novembris. Fotogrāfs Kārlis Upesleja	LNVM IN 7003:14 0	Kopijas ekrānam
43.	Fotogrāfija	Bermonta uzbrukuma laikā sapostītie nami Kārļa (tagad 13. janvāra) ielā. 1919. gada novembris. Fotogrāfs Jānis Rieksts	LNVM IN 6243	Kopijas ekrānam
44.	Fotogrāfija	Granātu postījumi ēkā Lielās Ķēniņu un Vēveru ielas (tag. K. Barona ielas un Aspazijas bulvāra) stūrī. 1919. gada 29. oktobris. Fotogrāfs Kārlis Upesleja	LNVM IN 7003:68	Kopijas ekrānam
45.	Fotogrāfija	Bermonta karspēka atkāpšanās laikā sapostītā Jelgavas pils. 1919. gada novembris.	LNVM VF 4067:12	Kopijas ekrānam
46.	Fotogrāfija	Sapostītā Jelgavas pils. 1919. gada 15. decembris. Fotogrāfs Kārlis Upesleja	LNVM IN 7003:27 4	Kopijas ekrānam
47.	Fotogrāfija	Nodegušās mājas Jelgavā, Svētes ielā. 1919. gada 15. decembris. Fotogrāfs Kārlis Upesleja	LNVM IN 7003:25 6	Kopijas ekrānam
48.	Fotogrāfija	Nodedzinātas kazarmas Jelgavā. 1919. gada 15. decembris. Fotogrāfs Kārlis Upesleja	LNVM IN 7004:26 1	Kopijas ekrānam
49.	Fotogrāfija	Bermonta karspēka atkāpšanās laikā sapostītā Jelgavas reālskolas ēka. 1919. gada 15. decembris. Fotogrāfs Kārlis Upesleja	LNVM IN 7003:25 0	Kopijas ekrānam
50.	Fotogrāfija	Latvijas armijas 6. Rīgas kājnieku pulka 3. bataljona karavīri ierakumos Rīgas apkaimē, Titurgas ezera rajonā Bermonta uzbrukuma laikā. 1919. gada oktobra 1. puse. Fotogrāfs Andrejs Liepiņš.	LNVM VP 6103	Kopijas ekrānam
51.	Fotogrāfija	Latvijas armijas 6. Rīgas kājnieku pulka 3. bataljona karavīri ar ieročiem Rīgas apkaimē, Titurgas ezera rajonā Bermonta uzbrukuma laikā. 1919. gada oktobra 1. puse. Fotogrāfs Andrejs Liepiņš.	LNVM VP 6129	Kopijas ekrānam
52.	Fotogrāfija	Postījumi Daugavmalā Rīgā pēc Bermonta uzbrukuma. 1919. gada novembris. Fotogrāfs Andrejs Liepiņš.	LNVM VP 6104	Kopijas ekrānam
53.	Fotogrāfijas	Fotogrāfa Viļa Rīdzenieka veidots albums ar izpostītās Rīgas un Latvijas skatiem.	VRVM 91375/1	Kopijas ekrānam

	1919.–1920. gads. Izdotas arī albumā “Izpostītā Latvija” Viļa Olava fonda izdevniecībā, 1920. gads.	7, 29, 40, 49, 59, 93, 101, 149	
--	---	---	--

3.2.2. elements vitrīnas – Latvijas armijas karavīru formas tērpi

Apraksts:

Vitrīna pie centrālās laikmeta ainas, scenogrāfiskā noformējuma, kas to papildina ar karu saistītajiem lietiskajiem priekšmetiem, drīzāk to ilustrējot, nekā veidojot atsevišķu stāstu.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
54.	Formas tērps	Manekens – Latvijas armijas karavīra formas tērps Neatkarības kara laikā: svārki, bikses, karavīra mētelis, formas cepure, zābaki Vācijas armijas parauga šinelis ar Latvijas armijas zīmotnēm. 1919.-1920. gads. (pie manekena) Latvijas armijas formas cepure ar “latviešu kokardi”. 1919. gads. (pie manekena)	LNVM VL 22 LNVM VL 524	Pilnā augumā gar. – 120 cm , plat – 64 cm
55.	Lietiskais priekšmets	Pagaidu valdības bruņoto spēku Ziemeļlatvijas brigādes formas cepuru kokardes. 1919. gads. Metāls, emalja (pie manekena)	LNVM CVVMj aunieģ	4 x 3 cm
56.	Lietiskais priekšmets	Pagaidu valdības bruņoto spēku Atsevišķās latviešu brigādes un Latvijas armijas formas cepuru kokardes. 1919. gads. Metāls, emalja (pie manekena)	LNVM CVVMj	2=6 x 3,5; 3,5 x 3, 2; 3,3 x 3,3
57.	Formas tērps	Manekens – Latvijas armijas karavīra formas tērps Neatkarības kara laikā: svārki, bikses, formas cepure, zābaki. Krievijas armijas parauga šinelis ar Latvijas armijas zīmotnēm. 1919.-1920. gads (pie manekena)	LNVM VL 21	Pilna auguma gar.- 124 cm, plat. – 70 cm
58.	Fotogrāfija	Latvijas armijas kareivis formas tērpā ar Krievijas armijas brīvprātīgā uzpleciem pozē studijā pie celma. 1919. gads. Fotogrāfs – Leonhards fon Viršikovskis.	VRVM 188083	13,7 x 8,6 cm Pie manekena; ilustrē formas tērpu
59.	Fotogrāfija	Latvijas armijas kareivji formas tērpos. Pie cepurēm – kokarde saulīte. No labās – Arveds Grīnfelds. (Arveds Grīnfelds (1897-1924), Cēsu tirgotāja Rumpīša veikala darbinieks, 1. pasaules kara un Neatkarības kara dalībnieks, traģiski gāja	VRVM 188084	13,7 x 8,6 cm Pie manekena; ilustrē formas tērpu

		bojā 1924. gada 27. jūlijā autokatastrofā pie Zolitūdes, apglabāts Meža kapos.) 1919. gads. Fotogrāfs – Leonhards fon Viršikovskis.		
60.	Fotogrāfija	Latgales armijas karavīri Latgales frontē (?). 3. rindā 4. no labās Arveds Grīnfelds (?). 1919. gada beigās – 1920. gada sākums.	VRVM 188086	9 x 13,8 cm Pie manekena; ilustrē formas tērpu

3.2.3. elements - vitrīna Latvijas armijas ieroči

Apraksts:

Vitrīna pie centrālās laikmeta ainas, scenogrāfiskā noformējuma, kas to papildina ar karu saistītajiem lietiskajiem priekšmetiem, drīzāk to ilustrējot, nekā veidojot atsevišķu stāstu.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
61.	Ieroči	1. pasaules kara laika ieroči, kas Latvijas armijā lietoti Neatkarības kara laikā.	LNVM LKM	5 vienības; pie projekcijas/izdrukas

3.2.4. elements – vitrīna “Rainis. Daugava. 1919. gads”

Apraksts:

Vitrīna, kas veltīta Neatkarības kara atcerei un varoņu piemiņas sākumam – Raiņa poēmai “Daugava”, pirmoreiz uzvesta uz Nacionālā teātra skatuves 1919. gadā un pēc 80 gadiem bija viens no svarīgiem Trešās Atmodas notikumiem 20. gs. 80. gadu nogalē. Vitrīna tieši saistīta ar laikmeta ainas scenogrāfisko vidi un tādējādi sasaista Neatkarības laika notikumiem (Latvijas armijas uzvarai) veltīto sadaļu ar tālākajām vitrīnām, kas veltītas Neatkarības kara piemiņai – kultūrā, pasākumos, organizācijās u.t.t.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
62.	Rokraksts	Raiņa poēma “Daugava”. Manuskripts. 1916. – 1919.gads. “Daugava” uzrakstīta trimdā laika posmā no 1916. gada, pirmoreiz publicēta 1919. gada septembrī, visi eksemplāri īsā laikā izpirkti un kļuvuši par daudzu Latvijas armijas karavīru lasāmvielu un iedvesmotāju.	RMM 22943 (38)	16,7x10,6
63.	Iespieddarbs	Rainis “Daugava”. Pirmuzveduma programma. Pirmizrāde 1919. gada 18. novembrī.	RMM 202691 Nac. T. II/1	23,2x15,6
64.	Fotogrāfija	Skats no Raiņa “Daugava” pirmuzveduma Nacionālajā teātrī. Režisore Biruta Skujeniece. Scenogrāfs Voldemārs Tone.	RMM 2450 Rai	17,4x23,5 Kopiju

		1919. gads. Fotografāfs Kārlis Bauls.	F19/21 7	
65.	Plakāts	Plakāts Raiņa "Daugavas" iestudējumam Valmieras teātrī. Režisors Valentīns Maculēvičs. 1988. gads.	RMM 435543 Rai I25/237	62,0x89,4; Var aizvietot ar citu, mazāka izmēra priekšmetu, piem., fotogrāfiju
66.	Audioieraksts	Mārtiņa Brauna komponētā mūzika Raiņa "Daugavas" 1988. gada iestudējumam Valmieras teātrī – dziesma "Saule, Pērkons, Daugava".		Iespēja noklausīties
	Citāti	<p><i>Citāti no Raiņa "Daugavas", var tikt projicēti uz sienas vai ierunāti audio formātā:</i></p> <p><i>"Ko jūs guļat, ko jūs guļat? Nākat sargāt latvju zemi: Sveši nāca zemi ņemt, - Latvju zeme – mūsu zeme!"</i></p> <p><i>"Ņemat ieročus, Kurš spēj paņemt! Ceļaties kājās Tēvuzemi sargāt! Kurš nenes ieročus, Dod roku darbu, Dod savu mantu, Dod savu prātu!"</i></p> <p><i>"Zilzibeņu pērkons sper, Velniem ņēma atslēdziņu: Nāvi, dzīvi Latve slēgs, Baltu jūru zaļu zemi"</i></p> <p><i>"Daugav abas malas Mūžam nesadalās: I Kurzeme, I Vidzeme, I Latgale mūsu. Lai me par mums lemi; Dod mums mūsu zemi: Viena mēle, viena dvēsele, Viena zeme mūsu."</i></p>		

3.2.5. elements - vitrīna "Neatkarības kara piemiņa"

Teksts:

- Neatkarības kara piemiņa kultūrā, ārtelpā (pieminekļi), pasākumos bija viens no būtiskākajiem Latvijas patriotisma veidošanas elementiem – ar valsts vēsturi saistīto atceres un piemiņas dienu kalendārs Latvijā pirms 2. pasaules kara bija galvenokārt saistīts ar Neatkarības kara laika notikumiem.
- Neatkarības kara varoņi un uzvara karā arī mūsdienās ir viens no Latvijas valsts vēstures stūrakmeņiem. Lielāko sabiedrības atsaucību mūsdienās guvusi kopš 20. gs.

80. gadu beigām izplatītā piemiņas svecīšu dedzināšanas tradīcija 11. novembrī, pieminot par Latviju kritušos karavīrus.

Apraksts:

Vitrīna veltīta Neatkarības kara piemiņai dažādos laika periodos, var tikt veidota dažādās konfigurācijās, atkarībā no mākslinieciskās ieceres, saglabājot trīsdimensiju priekšmetu ievietošanu vitrīnās, kā arī priekšmetu grupēšanu trijās galvenajās grupās – (1) Neatkarības karš kino un populārajā kultūrā; (2) piemiņas pasākumi un piemiņas lietas; (3) pieminekļi un piemiņas vietas (t.sk. stāsts par tēlnieku Jansonu dzimtu ar tēlnieka darba instrumentiem).

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<u>Kino un populārā kultūra</u>		
67.	Plakāts	Filmas “Es karā aiziedams” plakāts. 1920. gads. <i>Pirmā Latvijā starpkaru periodā uzņemtā spēlfilma, režisors Vilis Segliņš. Filma veltīta kara postam, uzvarai un jauncelsmei – ģimenes melodrāma uz vēsturisko notikumu fona.</i>	RKM 10581	80 x 67 cm Kopiju
68.	Video	A. Rusteiķis “Lāčplēsis”, filmas fragments. 1930. gads.	LVKFF DA	Nodrošināt iespēju rādīt filmas fragmentu
69.	Plakāts	Filmas “Rīgas sargi” plakāts. 2007. gads.	LKM?	Plakāts/DVD disks
70.	Grāmata	Dziesmu grāmata. 20. gs. 20. gadu izdevums – ar karavīru dziesmām.	LKM LNVM	Ekspozēt grāmatu ar karavīru dziesmām un dziesmas atskaņot (vēsturiskos ierakstus no LNB krājuma), radot skaņas efektu telpā
		<u>Piemiņas lietas un pasākumi</u>		
71.	Lietiskais priekšmets	Salvetes ar Latvijas Republikas ģerboni un uzrakstu: JUBILEJAS DIENĀ/ 1918-1928/ LAI DZĪVO LATVIJA. 1938. g. Kokvilna	LNVM CVVM 257208: 1-4	51 x 48 cm
72.	Lietiskais priekšmets	Dekoratīvs šķīvis, tā malās Latvijas politiķu profili, centrā uzraksts: “PEEMIŅA LATVIJAS VALSTS DIBINĀŠANAI 18.XI.1918.” un pirmais valsts ģerbonis. Čuguna lējums. Rīga, V. Strausa darbnīca, 20. gs. s.	VRVM 158352	dm-22,9 cm
73.	Atklātne	Atklātne “Lai dzīvo brīvā Latvijā!”. 1920.-1921. gads.	LNVM CVVM	Apm. 10x15 cm

			205093	
74.	Atklātne	“Sveiciens kritušajiem”. A. Straumītes izdevums. 20. gs. 20. gadi.	LNVM CVVM 208890	Apm. 10x15 cm
75.	Iespieddarbs	Žurnāls “Atpūta”, 1938. gada 4. marts, Nr. 696, ar ģenerāļa Jāņa Baloža portretu formas tērpā uz vāka.	LNVM jaunieģ uv-9	Apm. 30x20 cm
Medaļas un žetonus, arī atklātnes iespējams likt atvilktnē vai tml.				
76.	Nozīme	Annas pagasta kritušo karavīru piemiņai, 20. gs. 30. gadi	LNVM CVVM 204856	17,0 x 28,0 mm
77.	Piemiņas medaļa	“Tēvu zemes mīlestību, mēs ar darbiem rādīsim”. Piederējusi Donatam Bričko, Neatkarības kar dalībniekam, vēlāk saimniekam Viļānos	LNVM CVVM 224399	dm 82,0 mm
78.	Piemiņas žetons	Veltīts Brīvības cīņu 10 gadu jubilejai. 1929. g.	LNVM CVVM 222659	32,0 x 20,0 mm
79.	Piemiņas žetons	Lāčplēša svētku 5 gadu jubileja. 1920.–1925.	LNVM CVVM 204864	34,5 x 27,0 mm
80.	Piemiņas žetons	Lāčplēša svētku 10 gadu jubileja. 1919.-1929.	LNVM CVVM 245514	31,0x 22,5 mm
81.	Žetons	“Par nopelniem Brīvības pieminekļa celtniecībā”. 1932. g.	LNVM CVVM 212830	40,0 x 26
82.	Medaļa	Veltīta Lāčplēša dienai. 1989. g. Autors Jānis Strupulis	LNVM CVVM 220184	dm 75
83.	Medaļa	Cikls “Atmodas laiks”, Lāčplēsis. 1989. g. Autors Māris Sīmansons, gatavota Inčukalna keramikas cehā.	LNVM CVVM 258923	dm 91,0 mm
84.	Fotogrāfija	Svecīšu nolikšana pie Rīgas pils mūra 11. novembrī mūsdienās	LNVM	Kopiju
85.	Fotogrāfija	Lāčplēša dienas atceres brīdis Rīgas Brāļu kapos. Skats no augšējās terases uz apbedījumu laukumu un pieminekli fonā. Rīgā, 1990. gada 11. novembrī. Fotogrāfs Boriss Koļesņikovs.	LNVM PF 1940	16 x 23 cm
<u>Pieminekļi, piemiņas vietas</u>				
86.	Interaktīvais kiosks/horizontāls ekrāns	Neatkarības karam veltītās piemiņas vietas Latvijā mūsdienās (interaktīvā karte: aplūkojama http://doc.mod.gov.lv/brivibascinas/) un Neatkarības kara piemiņas vietas Latvijā 20. gs. 20.-30. gadu vēsturiskajās fotogrāfijās	LKM, dažādi muzeji	
87.	Viesu grāmata	Oskara Kalpaka piemiņas muzeja “Airītes” viesu grāmata – ieraksti veikti no 1936. g. 6. septembra līdz 1944. g. 25. jūlijam un no 1990. g. 11. septembra līdz 1994. g. 30. oktobrim.	SVM 6975	28,5x22 cm
88.	Atklātne	Kara muzejs Rīgā. 20. gs. 20.-30. gadi.	LKM	

89.	Atklātņu komplekts	Atklātņu komplekts par Brāļu kapiem Rīgā un citām kritušo piemiņas vietām. Brāļu kapu komitejas izdevums. 20. gs. 20. gadi.	LNVM CVVM 208774	
90.	Fotogrāfija	Tēlnieks Kārlis Zemdega pie Dobeles atbrīvošanas pieminekļa modeļa mālā. 20.gs. 30.gadi.	DNM 10404	8.5x13.4 cm
91.	Fotogrāfija	Dobeles ģimnāzijas audzēkņi pie pieminekļa Dobeles atbrīvošanai. 1944. gads. 1940. gada 9. jūnijā iesvētītais piemineklis bija pēdējā Neatkarības karam izveidotā piemiņas vieta Latvijā.	DNMp k 5873-1	8.6x13.6 cm
92.	Priekšmets	Kārļa Zemdegas Dobeles Atbrīvošanas pieminekļa fragments no Somijas granīta: karavīra tēla galva; <i>Padomju okupācijas laikā piemineklis saglabāts kā dekorācija Sarkanās armijas karavīru kapiem līdz 1950. gadā tika saspridzināts. Dobelnieks, vēlākais ārsts Oļafs Radziņš (?) galvu no saspridzinātā pieminekļa atlūzām slepeni paņēmis un saglabājis.</i>	DNM 10406-1	Vizuāli iespaidīgākais objekts, simbolizē Neatkarības kara piemiņas aizliegumu padomju periodā
93.	Fotogrāfija	Atjaunotā Kārļa Zemdegas Dobeles Atbrīvošanas pieminekļa novietošana uz pamatakmens, 1996. gada 13. augusts	DNMp k 5891-4	10.1x15.1 cm
		Neatkarības kara pieminekļi un tēlnieku Jansonu dzimta		
94.	Priekšmets	Soļu skaitītājs. Apaļš, ar stikla vāciņu, metāla ietvarā ar metāla cilpiņu. Lietojis tēlnieks Kārlis Jansons. 20. gs. 1. puse	CM 93452	Diametrā 4,5 cm
95.	Priekšmets	Kompass. Lietojis tēlnieks Kārlis Jansons. 20. gs. 1. puse	CM 93453	Diametrā 4 cm
96.	Priekšmets	Svērtenis. Konusveidīgs, bronzas, lina diegā. Lietojis tēlnieks Kārlis Jansons. 20. gs. 1. puse	CM 93454	6x2 cm
97.	Priekšmets	Skrāpis. Darinājis tēlnieks Kārlis Jansons, lietojis ģipša figūru veidošanai. Gatavots ap 1917. gadu, lietots visu mūžu.	CM 93458	24,5x8,8 cm
98.	Priekšmets	Skrāpis. Darinājis tēlnieks Kārlis Jansons ap 1950. gadu. Lietojis ģipša figūru veidošanai.	CM 93460	26,5x3,5 cm
99.	Fotoatklātne	Piemineklis Jelgavas atbrīvotājiem "Lāčplēsis un Melnais bruņinieks", atklāts 1932. gada 22. jūnijā. Tēlnieks Kārlis Jansons. <i>2. pasaules kara laikā bruņinieka tēls tiek nokalts. 1950. gadā piemineklis demontēts. 1992. gada 18. novembrī atklāj tēlnieka Andreja Jansona veidoto atjaunoto pieminekli.</i>	LNVM KF 2890	13,8 x 9,2 cm
100.	Fotogrāfija	A. Jansons un I. Folkmanis pie Jelgavas atbrīvošanas pieminekļa ģipsī "Lāčplēsis	CM 93685	23,8x18,2 cm

		un Melnais Bruņinieks” skulpturālās daļas fragmenta. 1992. gads.		
101.	Fotogrāfija	Atjaunotais pieminēklis Jelgavas atbrīvotājiem “Lāčplēsis”. Atklāšanas svinības Stacijas laukumā 1992. gada 21. novembrī. Fotogrāfs R. Ozols, Jelgava.	JVVM 27129	
102.	Fotogrāfija	Pieminekļa atklāšana Latgales partizānu pulka kritušajiem karavīriem Balvos 1938. gada 14. augustā. Bijušo Latgales partizānu pulka karavīru parāde pie pieminēkļa. Pieminēkļa autors tēlnieks Kārlis Jansons. <i>t.s. Balvu Staņislavs. Padomju okupācijas laikā divreiz iznīcināto skulptūru 20. gs. 90. gadu sākumā atjaunoja tēlnieka dēls Andrejs Jansons.</i>	BLNM- 5914	13,5 x 8,5 cm
103.	Fotogrāfija	Atjaunotā pieminēkļa Latgales partizānu pulka kritušajiem karavīriem uzstādīšana Balvos 1993. gada novembrī.	BLNM- 5794(4)	9,5x14,5 cm
104.	Fotogrāfija	Latgales Māras atklāšana – pieminēkļa atklāšanā runā armijas komandieris ģenerālis Krišjānis Berķis. 1939. gads. Pieminēklis iznīcināts padomju okupācijas laikā 1940. g. 6. novembrī; atjaunots 1943. gadā un vēlreiz iznīcināts 1950. gadā. Atjaunots 1992. gadā (tēln. A. Jansons un I. Folkmanis).	LgKM Plg 1412	12,4x7,2 cm
105.	Fotonegatīvs	Rēzekne. Latgales Atbrīvošanas pieminēkļa “Latgales Māra” atkalatjaunošanas svinīgais pasākums. Priekšplānā pieminēkļa atjaunotās versijas autors – tēlnieks Andrejs Jansons un “Latgales Māras” tēla prototips – Vilija Everte. 1992. gada 13. augusts. Fotogrāfs Leons Balodis.	LNVM Neg. P 5169.3	19,8x14,7 cm
106.	Fotogrāfija	Tēlnieks Andrejs Jansons “Latgales Māras” atjaunošanas laikā. 1991.–1992.gads.	CM 93681	18,2x12 cm

3.2.6. elements - vitrīna “Kara varoņi”

Apraksts:

Vitrīna veltīta Lāčplēša Kara ordenim un ordeņa kavalieru biedrībai – tā apvienoja Neatkarības kara varoņus. Lāčplēša Kara ordenis bija augstākais Latvijas militārais apbalvojums Neatkarības kara dalībniekiem un to piešķīra par konkrētiem kaujas nopelniem.

Vitrīna ir tematiski saistīta ar nākamo sadaļu – Lāčplēša Kara ordeņu kavalieru dzīvesstāstiem.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
	Ekrāns attēlu	(zemāk uzskaitītās skices ekrānā)		Ievietotas Latvijas

	demonstrēšanai			militārā ordeņa skices
107.	Akvarelis	Skice Lāčplēša Kara ordenim. Mākslinieks Jānis Aleksandrs Liberts. 1919. gads	LNVM IN 824_1	12,8 x 6,6 cm
108.	Akvarelis	Skice Lāčplēša Kara ordenim. Mākslinieks Jānis Aleksandrs Liberts. 1919. gads	LNVM IN 824_2	12,8 x 6,5 cm
109.	Akvarelis	Skice Lāčplēša Kara ordenim. Mākslinieks Jānis Aleksandrs Liberts. 1919. gads	LNVM IN 824_3	18,5 x 27 cm
110.	Kolorēts zīmējums	Skice Lāčplēša Kara ordenim. Mākslinieks Jānis Aleksandrs Liberts. 1919. gads	LNVM IN 824_4	13,9 x 7,2 cm
111.	Akvarelis	Skice Lāčplēša Kara ordenim. Mākslinieks Jānis Aleksandrs Liberts. 1919. gads	LNVM IN 824_5	13,5 x 6,6 cm
112.	Ordenis	Lāčplēša Kara ordenis		Kuru ordeni konkrēti – tas vēl ir apspriežams jautājums, iespējams vairāki
113.	Dokuments	Lāčplēša Kara ordeņa diploms, piešķirts pulkvedim leitnantam Jānim Liepiņam. 1921. gads.	LNVM CVVM	71x52 cm, ierāmēts. Kuru ordeni konkrēti – tas vēl ir apspriežams jautājums, iespējams vairāki
114.	Dokuments	Lāčplēša Kara ordeņa apliecība, izsniegta 9. Rēzeknes kājnieku pulka leitnantam Rūdolfam Ābeltiņam. 1925. gads.	LgKM 25192	8,9x13 cm
115.	Video sižets	Pirmo Lāčplēša Kara ordeņu pasniegšana Rīgā, Esplanādē “Lāčplēša ordeņa svētkos”. 1920. gada 11. novembris.	LVKFF DA	Iespēja noskatīties kinohroniku ar pirmo Lāčplēša Kara ordeņu pasniegšanu
116.	Iespieddarbs	Žurnāls “Lāčplēsis”. 1933. gada 11. novembris, Nr. 1	LNVM jaunieg uv-11	
117.	Fotogrāfija	Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru ģimeņu tuvināšanās vakars. Rīga, 1938. gads. Fotogrāfs E. Kraucs	LNVM KF 2549	11,6 x 17,5 cm
118.	Trauku komplekts	Dāvanu trauki ar Lāčplēša Kara ordeņa simboliku – kafijas kannu, cukurtrauks, tase ar apakštasi, brokastu šķīvis, šķīvis.	LNVM CVVM 257163 VL 5581,	6 priekšmeti

			VL 5582, VL 8110:1- 2;:4	
119.	Fotogrāfijas, dokumenti	Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru biedrība trimdā		

3.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti: Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru dzīvesstāsti

Apraksts:

Strukturēts kā dzīvesstāsti pārējās izstādes sadaļās – stends/izdruka, ko papildina atsevišķi vitrīnās ievietoti priekšmeti. Galvenie elementi: personas portrets, vārds un uzvārds, dzīves gājuma laika līnija, citāts (ja ir) un priekšmeti.

3.3.1. elements dzīvesstāsts “Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris Fridrihs Ferdinands Cernts”

Apraksts:

Fridrihs Cernts – viens no daudzajiem vācbaltiešiem, kas izcīnīja Latvijas brīvību. Piedalījies kaujās pret bermontiešiem.

3.3.1.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Fridrihs Ferdinands Cernts
Dzimšanas laiks un vieta	1898. gada 4. aprīlī Bauskā
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1917. gada augusts	Mobilizēts, dienējis Krievijas armijas 125. rezerves pulkā Jamburgā.
1919. gada sākumā	Mobilizēts Rīgas Jūrmalas padomju rotā
1919.gada martā	Devies pieteikties Latvijas armijā, aizturēts Dundagā un ieskaitīts Baltijas Landesvērā
1919. gada maijā	Piedalījies Rīgas atbrīvošanā no lieliniekiem
1919. gada 1. augustā	Pārgājis uz Slokas brīvprātīgo rotu, ar kuru kopā vēlāk iedalīts 8. Daugavpils kājnieku pulkā
1919. gada 3. novembrī	Piedalījies kaujās pret bermontiešiem Bolderājas rajonā pie Lielāsmuižas un ievainots
1920. gada februārī	Atgriezies ierindā un piedalījies Latgales atbrīvošanā
1921	Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeņa III šķiru - par to, ka 1919. gada 3. novembrī Bolderājas rajonā pie Lielāsmuižas (Esenā muižas) viņš brīvprātīgi devies ugunī pēc pamesta vācu ložmetēja; smagi ievainots, bet ložmetēju paslēpis un vēlāk nodevis saviem biedriem.
1922. gadā 20. martā	Atvaļināts seržanta pakāpē
1927	Piešķirta jaunsaimniecība “Lāčplēši” Irlavas pagasta Snapju muižā.

1932-1940	Strādājis par ierēdni Tukuma slimokases kancelejā
1944.	Apbedīts Irlavas pagasta Tiļļu kapos.

3.3.1.2. Citāts

“Mūsu vārds Cerndts, mīlais papu, stāv 8. pulka kara vēsturē ar zelta burtiem ierakstīts par manu uzupurēšanos visās kaujās” (no vēstules 1920. gada 11. augustā)

3.3.1.3. Priekšmeti un fotogrāfijas stendam/vitrīnai

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
120.	Fotogrāfija	Fridriha Cernta salona portrets.	LKM	
121.	Vēstule	<p>Fridriha Ferdinanda Cernta vēstule tēvam 1920. gada 11. augustā - dienā, kad Rīgā tika noslēgts miera līgums starp Latviju un Krieviju. Uz vēstules 8. Daugavpils kājnieku pulka 9. rotas zīmogs.</p> <p>Vēstules teksts: <i>“Blinnīcā (šodienas nosaukums Bliņica-Viļakas novada Vecumu pagastā) 11.8.20 g. Sveiks Papu! Mazu sveicienu iz Latgales. Paziņoju Tev ka dzīvoju vēl pa vecam. Pašlaik saņēmam telefonogrammu ka Rīgā šodien miers noslēgts starp Krieviju un Latviju. Mums dots rīkojums plkst 12 nakti uz 12. Aug. pārtraukt jebkādu kara darbību. Tātad tas no cilvēkiem sagaidātais akts ir parakstīts un mums nav brīv sākot no rītdien karot. Cik savadi man tas liekas, es ļoti grib zināt kas tālāk būs. Priekš manīm tas ziņojums ir vienalga un es viņu saņēmu ar tādu vienaldzību ka ne daš labs, pat paliek drūmīgi ap dūšu ka nu nevarēs vairs dzīvot ka kara laika. Man būtu vēl daudz kas jāraksta, jo mūsu vārds Cerndts, mīlais papu, stāv 8 pulka kara vēsturē ar zeltam burtiem ierakstīts vis par manu uzupurēšanos visas kaujas. To visu es dabūju beidzano laika zināt. F.Z.”</i></p>	TMNM 20258	20 x 14
122.	Dokuments	Zemesgrāmatu akts Fridriham Ferdinandam Cerntam par Irlavas pagasta „Lāčplēšu” izpirkšanu. 1927. gada 9. septembris.	TMNM 28084	35,5x22,5
123.	Dokuments	Ventspils strādnieku arodbiedrības biedra karte, izsniegta 1935.gada 10.decembrī	TMNM 40668	13,3 x 9

		Tukuma slimnīcas kancelejas ierēdnim Fridriham Ferdinandam Cerntam.		
124.	Dokuments	Apgādes grāmatiņa 1941. gada 13. oktobrī apgādes grāmatiņu saņēmis Fridrihs Cernts Irlavas pagasta „Lāčplēšos”.	TMNM 28130	15 x 10,2

3.3.2. elements dzīvesstāsts “Lāčplēša Kara ordeņa kavaliers Valija Veščunas-Jansone”

Apraksts:

Strukturēts kā dzīvesstāsti pārējās izstādes sadaļās – stends/izdruka, ko papildina atsevišķi vitrīnās ievietoti priekšmeti. Galvenie elementi: personas portrets, vārds un uzvārds, dzīves gājuma laika līnija, citāts (ja ir) un priekšmeti.

Valija Veščunas-Jansone – viena no trim sievietēm, kas apbalvota ar Lāčplēša Kara ordeni.

3.3.2.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Valerija Valija Veščunas-Jansone
Dzimšanas laiks un vieta	1902. gada 3. oktobrī Rīgā
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1919. gada oktobrī	Brīvprātīgi iestājusies Latvijas armijā, piedalījies kaujās pret bermontiešiem
1919. gada 19. novembrī	7. Siguldas kājnieku pulka rindās piedalās kaujā ar Bermonta karaspēku pie Plāņu mājām
1919. gada 25. decembrī	Atvaļināta pēc Bermonta sakāves
1922. gadā	Apbalvota ar III šķiras Lāčplēša Kara ordeni par izrādīto drosmi un pašizliedzību cīņās pie Plāņu mājām Bermontiādes laikā
1924. gadā	Absolvējusi Rīgas pilsētas 3. ģimnāziju
1928. gadā	Uzsākusi studijas Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē, Tieslietu studiju programmā. Studijas pabeigusi 1934. gadā.
1934. gadā	Uzsākusi darba gaitas Rīgas pilsētas Bāriņtiesā
1936. gadā	Laulības ar inženieri Vilhelmu Jansonu
1938. gadā	Piedzimst meita Areta
1939. gadā	Uzsākusi darba gaitas Rīgas pilsētas Īres valdē
1940. gadā	Pēc PSRS veiktās okupācijas zaudē darbu Rīgas pilsētas Īres valdē, jo to slēdz
1942. gadā	Piedzimst dēls Zinturs
1945.(?). gads	Kopā ar vīru un bērniem devās uz Ventspili, lai izceļotu uz Zviedriju pie radiem, tomēr Padomju flotes kara kuģi viņus pārtvēra un pavadīja līdz Klaipēdai,
1990. gada 10. jūnijā	Mirusi, apbedīta Lielupes kapos Rīgas Jūrmalā

3.3.2.2. Citāts

“Savā dzimundienā, 3. oktobrī, agri no rīta pirms skolā iešanas izgāju no sava mitekļa, lai iegādātos "kartiņu maizi". Pēc maizes ejot, uznāca savāda vēlēšanās ieiet iekšpilsētā, kura bija pārpildīta ar kareivjiem. Daugavmalā bija priekšējās pozīcijas. [...] Lodes svilpodamas atsitās namu sienās. [...] Kāds virsnieks, kā vēlāk noskaidrojās, virsleitnants

Grīnbergs, ieraudzījis manu nelūgto ierašanos, uzsauca: "Skuķi, vācies prom, citādi tu dzīva no šejienes neaiziesi, kritīsi lodēm par upuri!" Man nebija ne mazākās sajēgas, kas ir nāve, bet to drīz sapratu. [...] No savas puses mēģināju kareivjiem palīdzēt, ar ko vien varēju. Sāku ar papirosu pienešanu, tad ar patronu piegādāšanu. Šajā laikā sadraudzējos ar kādu karavīru grupu. Tie sāka rādīt, kā apieties ar šauteni. Šī māksla man iepatikās. Tā kā biju nonākusi spaidīgos apstākļos, tad nolēmu palikt pie kareivjiem."

3.3.2.3. Priekšmeti

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
125.	Priekšmets	V. Veščunas-Jansones rokassomiņa, tumši zilās krāsās, trapecveida.	LNVM VL 5948	15,5x23 cm
126.	Dokuments	Biļete braukšanai par pazeminātu maksu Rīgas ielu dzelz. 1923./24. m.g. Izdota III Rīgas vidusskolas skolniecei V. Veščunas. (ir foto)	LNVM KD 712	7,3x7,8
127.	Fotogrāfija	L.k.o.k. V. Veščunas-Jansones portrets pilnā augumā. Pie krūtīm piesprausts ordenis. 20. gs. 20. gadi	LNVM KF 1348	13,5x8,5 cm
128.	Dokuments	Latvijas Republikas pilsoņa pase. Izdota V. Veščunas-Jansonei 1936. gadā	LNVM KD 711	13,9x9,2 cm
129.	Fotogrāfija	L.k.o.k grupas foto Rīgā, Virsnieku klubā. 2.rindā vidū – V. Veščunas-Jansone	LNVM KF 2223	
130.	Fotogrāfija	Rīgas pilsētas bāriņtiesas darbinieku grupas foto. No kr. p. 1.r. 2. V. Veščunas-Jansone. 20.gs. 30. gadu vidus. 2.r. 1. – G. Zemgala meitas Annas vīrs, jurists Aleksandrs Ūdris. Foto: M. Tomaļūns	LNVM KF 2426: 1-2	13,6x8,6cm
131.	Fotogrāfija	V. Veščunas-Jansones portrets, sēž pie galda ar brūnas krāsas adītu lakatu, 1989. gads	LNVM VP 6801	10,2x4,8 cm
132.	Fotogrāfija	V. Veščunas-Jansone savā dzīvoklī Rīgā, 20. gs. 30. gadi	LNVM KF 1351	8x11cm
133.	Fotogrāfija	V. Veščunas-Jansone tiek vesta automašīnā pie Brīvības pieminekļa Lāčplēša dienā. 1989. gada 11. novembris.	LNVM jaunieģ uv	

Fotogrāfijas var eksponēt kā kopijas, t.sk. izdrukā, to skaitu var mainīt.

3.3.3. elements dzīvesstāsts “Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris Oto Ūdentiņš”

Apraksts:

Strukturēts kā dzīvesstāsti pārējās izstādes sadaļās – stends/izdruka, ko papildina atsevišķi vitrīnās ievietoti priekšmeti. Galvenie elementi: personas portrets, vārds un uzvārds, dzīves gājuma laika līnija, citāts (ja ir) un priekšmeti.

Oto Ūdentiņš – augsts Latvijas armijas virsnieks, kurš pēc padomju okupācijas turpinājis militāro karjeru un mūžu nodzīvojis Latvijā.

3.3.3.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Oto Ūdentiņš
Dzimšanas laiks un vieta	19.12.1892. Liezeres pagastā, vecākais dēls muižas kalpa ģimenē
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1907.	Beidz Liezeres luterāņu draudzes skolu (iepriekš Liezeres pagasta skolu)
1908.-1913.	Mācās Baltijas skolotāju seminārā Kuldīgā
1913.-1914.	Skolotājs (otrais) Liezeres draudzes skolā, pēc 1. pasaules kara sākšanās iesaukts karadienestā
1915.	Beidz Kijevas karaskolas kursu. Pēc paša lūguma rudenī pārcelts uz jaunformējamiem latviešu strēlnieku bataljoniem.
1916.	Dien 6. Tukuma latviešu strēlnieku bataljonā
1917.	12.-17. maijā kā 6. pulka virsnieku delegāts piedalās Latviešu strēlnieku kongresā.
1918.	Gada sākumā demobilizējas kā bijušais skolotājs, atgriežas darbā Liezeres skolā
1919.	Martā, lai izvairītos no iesaukšanas sarkanarmijā, slēpjas mežā, saistīts ar A.Veckalniņa zaļajiem partizāniem. Brālis Kārlis (1897-1942) arī partizānos, par to cīņām apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni. Vasarā iestājas Latvijas armijā, komandēts uz Liepāju, instruktors Kara skolā, oktobrī nosūtīts uz Rīgu
1920.	Pēc Neatkarības kara paliek karadienestā, instruktoru bataljona kapteinis
1928.	Beidz Kara akadēmiskos kursus
1935.	Kā Armijas štāba Operatīvās daļas priekšnieks komandējumos Austrijā, Vācijā, Zviedrijā, Somijā – bruņojuma iepirkšanā
1938.	Apgūst pulka komandēšanas pieredzi 6. Rīgas kājnieku pulkā
1940.	No janvāra Armijas štāba priekšnieka vietnieks. 16.jūnijā O. Ūdentiņam uzdots sagaidīt Latvijā ienākošās Sarkanās armijas papilddaļas. Dodas automašīnā uz Krievijas pierobežu, pēc tam no Jēkabpils uz Lietuvu. Paliek dienēt kā Latvijas Tautas armijas štāba priekšnieka Mārtiņa Jeskes vietnieks, paaugstināts par ģenerāli. Pēc Latvijas armijas iekļaušanas Sarkanajā armijā – 24. teritoriālā korpusa štāba priekšnieks, ģenerālmajors.
1941.	14. jūnijā izbrauc uz Maskavu, uz kursiem Vorošilova Kara akadēmijā. Pieredz Roberta Kļaviņa un citu virsnieku arestu. Pēc pusgada beidz kursus, paturēts tai pašā akadēmijā kā augstāko vienību taktikas pasniedzējs visu kara laiku. Brālis Jānis Ūdentiņš (1899-1988), kas arī bija Latvijas armijas virsnieks, kapteinis, dienēja latviešu leģionā Vācijas armijas sastāvā
1946.	Martā iecelts par Latvijas Valsts universitātes kara katedras priekšnieku, šai amatā līdz 1956. g., tad pensionārs. No universitātes rektora J. Jurgena un partijas sekretāra K. Pugo 1949. g. parakstīta raksturojuma“... O. Ūdentiņš kā militārs speciālists ir teorētiski sagatavots. (...) Kopš 1948./49. mācību gada sākuma O. Ūdentiņš mācās Marksisma-ļeņinisma vakara universitātē, nodarbības apmeklē kārtīgi. Latvijas valsts universitātes sabiedriski politiskajā dzīvē iesaistās tikai pēc pamudinājuma. Attiecībā pret partijas politiku indiferents. Par politikas aktuālajiem jautājumiem savus uzskatus neizsaka.”
1973-1978	Raksta pēc Madonas muzeja lūguma atmiņas, kas muzejā nonāk pēc viņa

	nāves 1988. gada 22. janvārī
1988. gada 22. janvāris	Miris Rīgā.

3.3.3.2. Citāts

Citāts no O. Ūdentiņa atmiņām

3.3.3.3. Priekšmeti

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
134.	Fotogrāfija	O. Ūdentiņš ar līgavu Mariju Timmermani-Ūdentiņu (1890-1945) ap 1915.-16. g. Tērbatā (Tartu) (salaulājās 27.2.1920)	MNM2 3156:4	6,5x10,4cm
135.	Fotogrāfija	O. Ūdentiņš, Latvijas armijas štāba pulkvedis leitnants, 20. gs. 30. gadu pirmā puse	MNM2 3156:1	13,7x88cm
136.	Vizītkarte	Pulkvedis Otis Ūdentiņš. 20. gs. 30. gadu otra puse	MNM2 3156:7	5,5x9cm
137.	Fotogrāfija	O. Ūdentiņš, Latvijas Tautas armijas štāba ģenerālis. 1940. gada vasara	MNM2 3156:2	13,48,4cm
138.	Fotogrāfija	Sarkanarmijas ģenerālmajors O. Ūdentiņš un lietuvieši - ģenerālleitnants Vincas Vitkauskas (1890-1965) un ģenerālmajors Albinas Čapas-Čipauskas (1898-1963) Vorošilova Kara akadēmijas pasniedzēji ap 1942. gadu	MNM1 0233	10,2x13,1cm
139.	Fotogrāfija	Ģenerālmajors O. Ūdentiņš – Latvijas Valsts universitātes Kara katedras vadītājs. 1940. gadu 2. puse – 20. gs. 50. gadi	MNM1 0232:2	13,7x8,5cm
140.	Fotogrāfija	O. Ūdentiņš laivā Liezeres ezerā. 20. gs. 60. gadi	MNM2 3156:5	8,3x14,3cm
141.	Žetons	Vorošilova Augstākās kara akadēmijas absolventa žetons.	MNM2 3156-9a	4,7x2,12cm
142.	Tintnīca	Dāvināta Rīgas 6. kājnieku pulka komandierim O. Ūdentiņam 20. gs. 30. gadu 2. pusē.	MNM2 3156:8	12,6x27,1cm

Fotogrāfijas var eksponēt kā kopijas, t.sk. izdrukā. Fotogrāfijas var atlasīt pēc vajadzības.

3.3.4. elements dzīvesstāsts “Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris Kārlis Barons”

Apraksts:

Strukturēts kā dzīvesstāsti pārējās izstādes sadaļās – stends/izdruka, ko papildina atsevišķi vitrīnās ievietoti priekšmeti. Galvenie elementi: personas portrets, vārds un uzvārds, dzīves gājuma laika līnija, citāts (ja ir) un priekšmeti.

Kārlis Barons – Krišjāņa Barona mazdēls, Latvijas armijas brīvprātīgais, kritis Latvijas Neatkarības kara laikā, ar Lāčplēša Kara ordeni apbalvots pēc nāves.

3.3.4.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Kārlis Barons
Dzimšanas laiks un vieta	1900. gada 8. marts, zobārsta Kārļa Barona ģimenē Rīgā; folklorista Krišjāņa Barona mazdēls
Svarīgākie dzīves notikumi:	
	Beidzis Rīgas reālskolu
1915.	1. pasaules kara laikā ar ģimeni dodas bēgļu gaitās uz Krieviju
1919. gada 2. janvāris	Brīvprātīgi iestājas Latvijas Pagaidu valdības bruņotajos spēkos, Atsevišķajā studentu rotā
1919. gada 22. marts	1. latviešu atsevišķā bataljona sastāvā krīt kaujā pret Sarkano armiju pie Bataru mājām Dobeles apriņķa Jaunbērzes pagastā
1920. gada 11. janvārī	Pārapbedīts Brāļu kapos Rīgā
1921. gads	Piešķirta Lāčplēša Kara ordeņa III šķira par to, ka "Pie Bataru mājām uz Kalnciema lielceļa, kad ienaidnieks apgāja mūsu kolonnu un atklāja ložmetēju uguni, Barons pirmas drosmīgi metās durkļu cīņā, cīnījās priekšējās rindās un krita varoņa nāvē."

3.3.4.2. Citāts

3.3.4.3. Priekšmeti

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
143.	Fotogrāfija	Kārlis Barons – salona portrets, kas bijis Krišjāņa Barona istabā pie sienas	KBM-3_RTM M_366 161	Galvenais portrets
144.	Fotogrāfija	Krišjānis un Dārta Baroni dēla Kārļa Barona ģimenes vidū. Kārlis Barons ar sievu Līnu un bērniem Birutu, Lidiju, Kārli un Pauli. 1909.gads. Fotogrāfs Jānis Rieksts.	MVM 44837 Ff 5654	10,5x16,1 cm
145.	Fotogrāfija	Dr. Kārļa Barona bērni – Biruta ar lelli rokās un Kārlis Barons bērnu kreklīnā. Rīgā, 1901. gads. Fotogrāfs Leonhards fonViršikovskis.	MVMp 25708 Ffp 5950	15,2x10,2 cm
146.	Atklātņu albums	Dr. med. Kārļa Barona (1865-1944) ģimenes pastkaršu albums. Pastkartes no Nr.63 līdz Nr.79 ar Sevastopoles, Alupkas, Jaltas un citiem Krimas skatiem, adresētas Dr. Kārļa Barona ģimenes locekļiem Latvijā, izsūtītas no 1910. gada 8. aprīļa līdz 19.maijam, kad Dr. Kārlis Barons ar sievu Līnu un bērniem Birutu un Kārli atpūtās Krimā. Albumā 24 lapas ar 84 pastkartēm. Pastkarte Nr.62 – apsveikums Kārļa	MVM 58042 Tdaž 1359	27,0x19,5 cm h-2,5 cm pastkaršu izmērs: 9,0x13,8 cm 8,7x13,7 cm

		<p>Barona 10. dzimšanas dienā. Pastkartes otrajā pusē teksts: Daudz laimes jaunajam Kārļam dzimumdienā vēlē K.Valtera dzimta. Adresēts: Суворовская 25, г-ну Карлу Карловичу Барону Izsūtīta 23.02.1910. Rīgā Dr. Lapidusa bērnu pludmale Jaltā. Krāsains iespieddarbs, izdevis: akciju sab. Grandbergs, Stokholmā, nr. 113.</p> <p>Pastkarte Nr.65 – Pastkartes otrajā pusē teksts: Mūsu mīļie! Sūtam Jums visiem sirsnīgus sveicienus uz Liendienām no jaukās Krimas. Vēlam visu labu un par visām lietām labu veselību Jums abiem mīļiem vecīšiem un mazajiem. Dzīvojam te labi; bērni ar Papulīti daudz staigā, krāj gliemežus, akmeņus, dažādus zarus un visādas retas mantas, ko pārvest mājās. (..). Palieciet sirsnīgi sveicināti, mīļie, labie, no /paraksti/ Mammas, Birutas, Papus, Karlis Adresēts: Въ Лифлянд. губ. гор. Ригу въ Старо-Мюльграбень, Буртниеку мājā, Godātam Кr.Barona kgam, nodot Paulim. Izsūtīta 14.04.1910. no Alupkas. Krima. Bangas Alupkā pie Aivazovska klints. Melnbalts iespieddarbs, izdevis: Eckel&Kallach, nr.1036.</p>		
147.	Fotogrāfija	Brāļi Paulis un Kārlis Baroni - reālskolas audzēkņi. Ap 1915.g.	KBM-1	

Fotogrāfijas var eksponēt kā kopijas, t.sk. izdrukā.

3.3.5. elements dzīvesstāsts “Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris Ernests Ķeselis”

Apraksts:

Strukturēts kā dzīvesstāsti pārējās izstādes sadaļās – stends/izdrukā, ko papildina atsevišķi vitrīnās ievietoti priekšmeti. Galvenie elementi: personas portrets, vārds un uzvārds, dzīves gājuma laika līnija, citāts (ja ir) un priekšmeti.

Ernests Ķeselis – karojis 1. un 2. pasaules karā, izsūtīts uz padomju labošanas darbu nometnēm, miris Latvijā.

3.3.5.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Ernests Ķeselis
Dzimšanas laiks un vieta	1895. gada 9. janvārī, Rīgā
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1915.-1917.	Dienējis Krievijas armijā, no kuras demobilizējies pēc lielnieku apvērsuma

1919. gada janvāris	Atgriezies Rīgā
1919. gada 9. oktobris	Brīvprātīgi iestājies Latvijas armijā Bermontiādes laikā
1920. gads	Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni par to, ka "1919. gada 4. novembra naktī Rīgā kā izlūku nodaļas vadītājs šķērsoja Daugavu, piepešā uzbrukumā ienaidniekam vairākus no tiem nodūra un atņēma ložmetēju. 10. novembra naktī ar savu trieciengrupu durkļu cīņā ieņēma Lucavsalu, pēc tam Bišumuižu".
1920. g. 31. dec.	Atvaļināts no dienesta Latvijas armijā
20. gs. 20. gados	Studējis Latvijas Universitātē, strādājis par skolotāju Zaslauka pamatskolā, vēlāk darbojies kuģniecībā ar motorburinieku "Hermanis"
1943.-1945.	Dienējis Latviešu leģionā Vācijas armijas sastāvā
1945.	Kara beigās nokļuvis Zviedrijā, atradies internēto nometnē
1946. g. 25. janv.	Izdots PSRS
1947. g. 14. apr.	Apcietināts, tiesāts par bēgšanu uz Zviedriju, notiesāts uz 25 gadiem ieslodzījumā un 5 gadiem nometinājumā
Līdz 20. gs. 50. gadu beigām	Ieslodzījumā dažādās labošanas darbu nometnēs PSRS, 1961. gadā vēl ir Taišetas nometnē Irkustkas apgabalā. Ģimene atradās Anglijā.
1962. g. 5. okt.	Miris Rīgā

3.3.5.2. Citāts

3.3.5.3. Priekšmeti

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
148.	Fotogrāfija	Ernests Ķeselis ar sievu un meitu Melitu Silviju. Latvija, 20. gs. 30. gadi.	OMF 15078	13,9 x 8,9 cm
149.	Priekšmets	Ernesta Ķeseļa Latvijas armijas karavīra formas cepures kokarde	OMF 15076	4,6 x 5 cm
150.	Fotogrāfija	1. rindā 3. un 4. no kreisās - 5. Rīgas aizsargu pulka rotas komandieris Ernests Ķeselis ar sievu. 20. gs. 30. gadi.	OMF 15079	8,7 x 13,6 cm
151.	Fotogrāfija	2. no kreisās - Latviešu leģiona kapteinis Ernests Ķeselis dienesta laikā Latviešu leģionā. 1943.-1945. g.	OMF 15082	6,4 x 9,5 cm
152.	Fotogrāfija	No kreisās - Ernests Ķeselis un Ervīns Čikste internēto nometnē Zviedrijā.	OMF 15083	6,6 x 9,6 cm
153.	Vēstule	Ernesta Ķeseļa 1946. gada 8. janvāra vēstule no slimnīcas (kurā atrodas sakarā ar piedalīšanos protesta akcijā – bada streikā) Zviedrijā mācītājam Lambertam ar lūgumu sniegt ziņas, kas saistītas ar iespējamo internēto leģionāru izdošanu PSRS.	OMF 1757/26	26,4 x 17,4 cm
154.	Fotogrāfija	Ernests Ķeselis ieslodzījumā labošanas darbu nometnē 1958. gadā.	OMF 15087	9 x 5,8 cm
155.	Fotogrāfija	1. no kreisās - Ernests Ķeselis mežistrādes darbos ieslodzījuma laikā 1958. gadā.	OMF 15088	5,8 x 9,1 cm

Fotogrāfijas var eksponēt kā kopijas, t.sk. izdrukā. Fotogrāfijas var atlasīt pēc vajadzības.

3.4. apakšsadaļa lietu mantojums “Piemiņa no Neatkarības kara Latvijas ģimenēs”

Teksts:

- Saistība ar Latvijas Neatkarības kara laiku ģimenēs visbiežāk saglabājusies caur apbalvojumiem vai dokumentiem par karadienestu, kā arī fotogrāfijām, no kurām liela daļa nereti ir anonīmas, apliecinot šī vēstures posma klātbūtni daudzu Latvijas dzimtu vēsturē, kaut arī zināšanas par to gadu gaitā, īpaši padomju okupācijas laikā, ir mazinājušās.
- Kādreiz saņemti un glabāti kā lepnums, padomju okupācijas laikā ar Neatkarības karu saistītās liecības nebija vēlamas un nereti tika slēptas, baidoties tām ierādīt atklātu vai pārāk cienīgu vietu.

Apraksts:

Apakšsadaļa veidota kā Neatkarības kara tēmas noslēgums, pāreja uz nākamo laika posmu. Tajā rādīti priekšmeti, kas par šo periodu visbiežāk saglabājās ģimenēs no tēviem un vectēviem un kļuva par personisku saikni ar Latviju Neatkarības kara laikā, pārmantotību starp šo un nākamajiem laikmetiem.

Sadaļā būtiski paredzēt iespēju stāstīt stāstu par priekšmetu vai priekšmetu veidu; tā ir vērsta ne tik daudz uz priekšmetu kopumu, bet katru atsevišķo priekšmetu/priekšmetu veidu.

Ierosinājums – daļu priekšmetu ievietot pūra lādē, nodrošinot tajā priekšmetu drošību, daļu priekšmetu var eksponēt arī vitrīnās, atkarībā no mākslinieciskās ieceres.

3.4.1. elements vitrīna/lādes atdarinājums “Piemiņa no Neatkarības kara Latvijas ģimenēs”

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
156.	Dokuments	Apliecība par piedalīšanos Latvijas atbrīvošanas karā, izsniegta Armijas Saimniecības pārvaldes darbvedim Jānim Bērziņam. 1923. gada 5. novembris.	LNVM VN 15004	22,3 x 18,2 cm
157.	Dokuments	Apliecība par apbalvošanu ar Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas medaļu, izsniegta virsleitnantam Kārlim Vīksnem. 1928. gads.	LNVM KD 1140	22,5 x 18 cm
158.	Medaļas	Latvijas Neatkarības karam veltītās medaļas “Par Tēvzemi” un “Latvijas atbrīvošanas kara 10 gadu jubilejas piemiņas medaļa”.		
159.	Fotoalbums	Fotoalbumu skolotājam Kārlim Krievam par piemiņu dāvinājušas Meirānu pagasta Rupsalas skolas audzēknes 1919. gadā. Vēlāk skolotājs albumu papildinājis ar atklātnēm un pastkartēm par 1.pasaules kara gaitu un kara tēmu. Albumā izvietotas 63 mākslas un fotopastkartes: kara un cīņu sižeti (11), dažādu autoru gleznu reprodukcijas, ilustrētas latviešu tautas dziesmas (7), 1.pasaules kara cīņu, ierakumu un kritušo karavīru apbedījuma vietas (21), O.Kalpaka pēcnāves maska (1), pulkv. O.Kalpaka piemiņas vietas (4), Rīgas Brāļu kapu ansamblis (3), Latvijas	MVM 54106 Falb 169	36,5x21,0 cm

		Brīvības piemineklis (4), Latvijas Neatkarības kara piemiņas vietas (7): Rauna, Cēsis, Limbaži, Liepāja; Latvijas armijas kareivji, zīmējis A.Cīrulis (2).		
160.	Priekšmets	Albums ādas vākos. Kapteiņa Hugo Helmaņa veidots albums „Cīņā pret lieliniekiem 1919.–1920.” (rokraksts, shēmas) 1944. gadā Juris Leimanis to paņēma līdzī, dodoties bēgļu gaitās uz Vāciju.	OMF 1643	35,8 x 28 x 2 cm
161.	Fotogrāfijas	Salonfotogrāfijas ar Latvijas armijas karavīriem. 1919.-1921. gads.	LNVM	Oriģināli, 3-4 gab., vēlams anonīmas, ar neatpazītiem karavīriem
162.	Dokuments	Diploms par Lāčplēša Kara ordeņa piešķiršanu Feofanam Radionovam (1896-1972) par kaujām pie Jaunjelgavas 1919. gadā. Diploms sabojāts 1941. gadā jūnijā, kratīšanas laikā Mežāres „Jaunzundānos”. F. Radionovam izdevās izvairīties no deportācijas.	AiVM M 224449/ 1	54x38,5 Dipoma gabali uzlīmēti uz vaskadrānas, teksts bojāts
163.	Priekšmets	Lāčplēša Kara ordenis, piešķirts Feofanam Radionovam (1896-1972) par kaujām pie Jaunjelgavas 1919. gadā.	AiVM M 22449/2	3,5x3,5 cm Sabojāta ordeņa emalja
164.	Fotogrāfija	Feofans Radionovs (1896-1972) Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris. 20. gs. 20. gadi. Fotogrāfs nezināms.	AiVM M 22584	13x9 cm
165.	Fotogrāfija	Latvijas brīvības cīņu dalībnieks, kaprālis Eduards Jansons- Johansons, LKOK nr.3/709, vēlāk 7. Siguldas kājnieku pulka kareivis. 1919. gads.	ANM- 14242/2 3	13,5x8,7 cm
166.	Pastkarte	Stilizēts Latvijas Republikas ģerboņa variants ar uzlecošu sauli un trim vārpām centrā. A.Cīruļa zīmējums. Izdevis J.Rieksts Rīgā. Adresēta A.Baueram aktīvajā armijā, sūtīta ar vēstuli. 1920. g.	GVMM 19505	14x8,8 cm
167.	Pastkarte	Zīmēts Latvijas Republikas karogs spilgti sarkanā krāsā. Adresēts E. Leimaņa kungam Rankā, ar vēstuli. 1918. g.	GVMM 19506	8,7x13,8 cm
		<i>Daļa priekšmetu var tikt ievietoti lielā pūra lādē, kāda varētu atrasties lauku dzīvojamās mājas bēniņos. Svarīgi uzsvērt, ka padomju laikā ar Neatkarības karu saistīti priekšmeti tika slēpti.</i>		Pēc nepiecieša- mības tiks atlasīta no muzeju krājumiem

3.5. apakšsadaļa – interaktivitāte

Ierosinājums: spēle – ordeņa “izveidošana”, kombinējot elementus un krāsas.

4. sadaļa Latvijas jauncelsmes ideāli. Demokrātiskā republika 1920.–1934.

Sadaļas ievadteksts:

Starptaru Latvijas Republika raksturoja Latvijas pārtapšanu no ideāla un politisku mērķa par starptautiski atzītu suverēnu valsti kā dzīves ietvaru. Latvija kļuva par starptautisko attiecību subjektu, tika izveidota jaunās valsts politiskā un tiesību sistēma, atjaunota karā izpostītā saimniecība, veiktas nozīmīgas saimnieciskās reformas. Latvija – tā ir demokrātiska valsts ar jaunām iespējām un pienākumiem tās sabiedrībai.

- a) Latvijas Republikas pastāvēšanas pamatā bija demokrātiska pārvaldes sistēma, kas īsā laikā tika izveidota. Parlamentārās demokrātijas posmā līdz 1934. gada K. Ulmaņa valsts apvērsumam, Latvijas politiskās un sabiedriskās dzīves pamatā bija daudzveidība. Daudzveidība, dažādu uzskatu un izpausmju līdzāspastāvēšana veicināja pašiniciatīvas iespējas gan politikā un saimniecībā, gan kultūrā un sabiedriskajā dzīvē. Vienlaikus, kļūstot redzamiem jaunās demokrātijas trūkumiem un riskiem, radās šaubas par daudzpartiju sistēmas efektivitāti politikā.
- b) Latvijas saimniecību raksturoja relatīvi strauja tās atjaunošanās. Tika izveidota stabila nacionālā valūta, pakāpeniski atrasti arī eksporta tirgi. Lauku attīstībā sākotnējo impulsu deva jaunsaimniecību veidošana pēc agrārās reformas. Par galveno izaicinājumu kļuva saimniecības efektivitātes un starptautiskas konkurētspējas veicināšana.
- c) Latvijas kultūras dzīvē tika izmantotas brīvās izpausmes iespējas, attīstīta nacionālā kultūra. Vienlaikus Latvija iekļāvās arī Eiropas kultūras, politiskās un ekonomiskās dzīves norisēs, tā bija pilnvērtīga kontinenta daļa, tajā skaitā pārņemot jaunās kultūras un dzīvesveida iezīmes, kas raksturoja pēckara Eiropu ar tajā uzplaukstošo modernismu visās mākslu jomās.

Apraksts:

Sadaļā galvenais akcents ir dinamiskā jauncelsmes un daudzveidības tēma, rādot Latviju kā Eiropas kultūras, politikas un saimniecības pilnvērtīgu daļu.

Galvenais akcents likts uz kultūras dzīvi, akcentējot Latvijas kultūras iekļaušanos Eiropas kultūras tendencēs, spēju radīt izcilības. Tādēļ laikmeta aina veltīta modernistu izstādes nosacītai rekonstrukcijai un tēmām, kas saistītas ar Latvijas reprezentāciju pasaulē un 20. gs. 20.-30. gadu dzīvesveida laikmetīgajām iezīmēm.

Dzīvesstāsti un politiskais ievads veltīti daudzveidības tēmai un jauncelsmei – politikā, sabiedriskajā un kultūras dzīvē.

4.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Politiskā daudzveidība un parlamentārisms”

Teksts:

- Orientējošs pārskats par būtiskākajiem politiskajiem procesiem un, kuri no 1920.-1934. gadam ietekmēja jaundibinātās Latvijas valsts un sabiedrības attīstību;
- Akcentēt Latvijas Republikas valsts pamatstruktūru izveides procesu, kurš bija balstīts uz parlamentāras demokrātijas principiem;
- Uzsvērt, ka Latvijas jauncelsmē aktīvi līdzdarbojās indivīdi un sabiedrības grupas ar dažādu etnisko, sociālo izcelsmi un atšķirīgiem politiskajiem uzskatiem.

Apraksts:

Apakšsadaļa veidota kā brīvēstāvošs stends ar ievadtekstu, hronoloģisku laika līniju, 4 iebūvētām vitrīnām un 1 iebūvētu digitālo ekrānu. Vitrīnās izvietotie eksponāti ataino: valsts pamatstruktūru izveidi, agrāro reformu un rūpniecības atjaunošanu, sabiedrības etnisko un kulturālo daudzveidību, kā arī Latvijas iesaisti Eiropas politiskajā arēnā.

Digitālajā ekrānā iekļauti 1.-4. Saeimas priekšvēlēšanu plakāti, kas atspoguļo politiskā spektra daudzveidību un sadrumstalotību.

Ievadstendu tematiski papildina telpas vizuālajā noformējumā izmantotie 20. gs. 20.-30. gadu kultūras pasākumu plakāti (kopijas).

4.1.1. Sadalaļa “Latvijas jauncelsmes ideāli. Demokrātiskā republika. 1920-1934” ievadteksts

4.1.2. Apakšsadaļa “Politiskā daudzveidība un parlamentārisms” ievadteksts

4.1.3. Laika līnija

- 1920. gada 1. maijs - Sanāk Satversmes sapulce - pirmais vēlētais Latvijas parlaments. Tā uzdevums ir izstrādāt jaunās valsts konstitūciju - Satversmi.
- 1920. gada 16. septembris - Stājas spēkā Likums par agrāro reformu. Valsts atsavina lauku lielsaimniecības, galvenokārt muižu īpašumus. Zemi sadala bezzemniekiem.
- 1921. gada 26. janvāris - Latviju atzīst de iure. Rietumeiropas lielvalstis atzīst Latvijas Republiku par pilntiesīgu starptautisko tiesību objektu.
- 1921. gada 22. septembris - Latviju uzņem Tautu savienībā - starpkaru perioda lielākajā pasaules valstu sadarbības un kolektīvās drošības organizācijā.
- 1922. gada novembris - Ievieš Latvijas nacionālo valūtu - latus un santīmus. Lats aizstāj pagaidu valūtu - Latvijas rubli.
- 1922. gada 7. novembris - Sanāk 1. Saeima. Nostiprinās parlamentārā demokrātija. Līdz 1934. gada valsts apvērsumam tiek ievēlēti četri Saeimas sasaukumi.
- [1924. gads - Latvijas sportisti pirmoreiz zem sarkanbaltsarkanā karoga pārstāv valsti I Ziemas Olimpiskajās spēlēs Šamonī un VIII Vasaras Olimpiskajās spēlēs Parīzē.]
- [1929. gada maijs-jūnijs - Latvijas valsts prezidents Gustavs Zemgals valsts vizītē apmeklē Zviedriju, atbildes vizītē Latvijā ierodas Zviedrijas karalis Gustavs V.]
- 1929-1933 - Latviju skar pasaules ekonomiskā krīze. Samazinās ražošanas un tirdzniecības apjomi, pieaug bezdarbs.
- [1932. gada maijs - Apmeklētāju apskatei atklāj jaunizveidoto Etnogrāfisko brīvdabas muzeju Rīgā, pie Juglas ezera.]

4.1.4. Elements – iebūvētas vitrīnas un digitāls ekrāns “Politiskā daudzveidība un parlamentārisms”

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
1. Iebūvētā vitrīna: Nācijas pamati				
1.	Plakāts	Plakāts ar Latvijas Republikas Satversmes tekstu un Valsts lielo ģerboni. 20. gs. 20. gadi. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par Latvijas Republikas valstisko pamatstruktūru radīšanu 20. gs. 20. gados (Satversme, Saeima, prezidents, valsts institūcijas).</i>	LNVM KD 63	69,8 x 51,1 cm Var eksponēt samazinātu kopiju, bet jābūt salasāmam Satversmes tekstam.
2.	Fotogrāfijas	Valsts prezidenti.		
2. Iebūvētā vitrīna: Jauncelsme				

3.	Priekšmets	Ēvele. Piederējusi LKO kavalierim Pēterim Ūbergam (1898-1975), izmantota būvējot ēkas Bebru pagasta „Pumpuros”; pēc 1955. gada lietota arī kolhoza darbos.	AiVM M 22079	36 x 7,7 x 7,5 cm
4.	Fotogrāfija	Spāru svētki LKO kavaliera J. Lavenieka jaunsaimniecībā, Aizkraukles pagasta „Karikstēs”. 20. gs. 20. gadi.	AiVM M 23499/1	9 x 14 cm
5.	Fotogrāfija	Zemes mērīšana Liepājas – Glūdas dzelzceļa plānošanas darbu laikā. 1925. gads. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par 1. pasaules karā izpostītās zemes un rūpniecības atjaunošanu, Agrāro reformu laukos.</i>	LDzM 3176- 075	11,5 x 8,3 cm
3. Iebūvēts digitālais ekrāns: Demokrātija				
6.	Attēls vai priekšmets	Attēls vai priekšmets, kas attēlo vēlēšanu sistēmu		
7.	Digitāls ekrāns	Digitāls ekrāns, kurā ik pēc 10 sekundēm nomainās attēli – kopā 25-30 digitalizēti politisko partiju plakāti un afišas, kas attēlo politisko procesu daudzveidību un 1.-4. Saeimas priekšvēlēšanu cīņas. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par parlamentārās demokrātijas izveidi Latvijā 20. gs. 20. gados, daudzpartiju sistēmas raksturīgākajām tendencēm un problēmām.</i>	plakāti no LNVM, RVKM u.c.	Tehnoloģiski risinājumi ekrāna darbībai
4. Iebūvētā vitrīna: Valsts struktūras				
8.	Attēli un priekšmeti	Attēli un priekšmeti, kas ataino jaunās valsts struktūru un institūciju (Ministru kabinets, ministrijas, Latvijas Banka, Latvijas pasts, Latvijas Dzelzceļš, Valsts mākslas muzejs u.c.) dibināšanu. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi)</i>	LNVM	
5. Iebūvētā vitrīna: Latvija Eiropā				
9.	Dokuments	Konvencija starp Latviju un Lietuvu par valsts pārdaļīto zemes vienību korroborāciju un likvidāciju. Apstiprināts ar Latvijas Republikas Valsts prezidenta Alberta Kvieša (1881-1944) un ārlietu ministra Kārļa Ulmaņa parakstiem un Latvijas Republikas zīmogu. Latvijas alternāta oriģināls. Rīga, 1931. gada 22. aprīlis.	LNVM KD 1197	33 x 25 cm Iesējums ādas vākos
10.	Fotogrāfija	Zviedrijas karalis Gustavs V un Latvijas Valsts prezidents Gustavs Zemgals pieņem Latvijas armijas parādi par godu Zviedrijas karaļa vizītei Latvijā. Fotogrāfs E. Kraucs. 1929. gada 30. jūnijs.	LNVM KF 3679	28,8 x 38,6 cm Ekspozēt samazinātu kopiju
11.	Iespieddarbs	Valsts prezidenta Jāņa Čakstes ielūgums	LNVM	[14 x 8 cm]

		uz suareju Rīgas pilī par godu Igaunijas Valsts vecākā Jīri Jāksona vizītei un programma J. Čakstes pieņemšanai. 1925. gads. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par Latvijas Republikas iesaisti Eiropas un pasaules politiskajos procesos (starpvalstu sadarbība dažādās jomās, diplomātiskā darbība).</i>	VN 14572	
--	--	--	-------------	--

Politiskā ievada stenda telpas daļas vizuālajam noformējumam var izmantot 20. gs. 20.-30. gadu kultūras pasākumu plakātus (izdrukas oriģinālā izmērā):

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Telpas vizuālajam noformējumam – 20. gs. 20.-30. gadu afišas un plakāti:</i>		skaitis var variēt
12.	Afiša	Kuldīgas vācu vecāku savienības muzikāli- dramatiskam vakaram ar baleta priekšnesumiem Šillera zālē, Kuldīgā 1921. gada 3. decembrī.	KNM 33948	55 x 36 cm
13.	Afiša	Tautas lekcija ar gaismas bildēm Kuldīgā Kalna ielā 7, lektors K. Lauva ar gaismas bilžu kolekciju “Senie latvieši” un sena latviešu kultūra”. 20. gs. 20. gadu sākums.	KNM 29769	49 x 33,8 cm
14.	Afiša	Gulbenes novada IV Dziesmu svētki 1931. g. 14. jūnijā.	GVMM 2118	50x70 cm
15.	Plakāts	Tukuma pilsētas skaistajā parkā/ Latvijas Kara Invalīdu Palīdzības biedrība sarīko/ Grandiozu/ Sporta un cirka izrādi. 1925. gads.	LNVM PPL 14	50 x 32 cm
16.	Plakāts	Viktorijas dārzā Latvijas profesioneli cīkstoņi - atleti. 1926. gads.	LNVM PPL 451	63,8 x 49,8 cm
17.	Plakāts	Visiem jāredz! Tukuma skaistajā parkā kino-balli ar divertimentu. 1928. gads.	LNVM PPL 453	55,8 x 35,8 cm
18.	Plakāts	Futbola sacīkste starp 1. Jelgavas Sporta Biedr. - Jelgavas Futbola kluba. 1928. gads.	LNVM PPL 457	50 x 35 cm
19.	Plakāts	Veclaicenes igauņu tautības pamatskolu padome sarīko koncertu - teātri. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM PPL 460	48,5 x 34,5 cm
20.	Plakāts	Majoru Jūras paviljons/ Vasaras karalienes vēlēšanas. 1928. gads.	LNVM PPL 463	24,5 x 17,5 cm
21.	Plakāts	Skultes Labdarības biedrība sarīko zaļuma svētkus. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM PPL 466	49,5 x 32 cm
22.	Plakāts	Gaismas - teātris „Stars”/ Liela grandioza dubultprogramma 2 serijas vienā vakarā. [1927. gads.]	LNVM PPL 471	46,7 x 28,7 cm
23.	Plakāts	Jaunlatgales apriņķa II Robežapsardzības	LNVM	55 x 25,5 cm

		rajons sarīko Radavas muižā Tautas svētkus. 1927. gads.	PPL 478	
24.	Plakāts	Svētes Sadraudzīgā biedrība sarīko Jāņu dienā 24. jūnijā 1928. g. Svētes pils skaistajā parkā Zaļumu svētkus.	LNVM PPL 492	50 x 32 cm
25.	Plakāts	Daugavpils Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība sarīko 2 dejas vakarus. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM PPL 514	64,3 x 49,7 cm
26.	Plakāts	Bulduru Brīvprāt. Ugunsdzēs. Biedr. sarīko 24. jūnijā 1926. g./ Tradicionelu Jāņu balli.	LNVM PPL 518	68 x 50 cm
27.	Plakāts	Krievu Kultūras Izglītības Sekcija pie RABCB svētdien, 22. maijā 1927. g. „Belorusskaja chata” telpās/ Referat/ „Zocialisms un strādnieku šķira”/ Drampulciņš izpildīs: „Šarade Nr. 7.”	LNVM PPL 520	70 x 50,2 cm
28.	Plakāts	Sporta b-ba „Makkabi” Šosejas ielā Nr. 7., svētdien, 15. maijā, notiks sabiedriska tiesa par pēdējiem notikumiem „Makkabi” b-bā. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM PPL 523	49,6 x 82 cm
29.	Plakāts	1927. g. 15. maijā, Krāslavas latviešu kluba telpās/ Valsts Daugavpils baltkrievu vidusskola sarīko grandiozu izrādī-koncertu.	LNVM PPL 526	64 x 50 cm
30.	Plakāts	Vācu komēdija/ Vācu operetes telpās. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM PPL 533	45,2 x 32,8 cm

4.2. apakšsadaļa laikmeta aina “Jaunā Latvija kā Eiropas daļa. Mākslas izstādes rekonstrukcija”

Teksts:

Latvijā mākslas un kultūras dzīve 20. gs. 20.-30. gados pilnasinīgi izmantoja jaunās brīvības sniegtās iespējas, tiecās nodrošināt arī valsts atbalstu tai un pierādīt, ka tā ir priekšzīmīgs veids starptautiskajai reprezentācijai.

Kara konflikta rezultātā dzimusi jaunā Latvijas valsts sevi pieteica ne tikai kā politisku spēku, bet arī mainīja izpratni par vērtībām. Mākslā sevi pieteica jauna paaudze, kurai aktuālā bija Eiropas modernisma apguve, jaunu vērtību sistēmas radīšana. Tiekšanās apliecināt Latviju kā Eiropas daļu veicināja intensīvu kultūras impulsu – tiešu un netiešu – apmaiņu.

Laika gaitā 20. gs. 20.-30. gados arī ārzemēs Latvijas māksla guva jaunas – starptautiski atzītas kvalitātes. Augstais mākslinieciskais sniegums kļuva par valsts ārpolitikas un kultūras kopīgu panākumu. Lai gan izstāžu veiksmes laiks sakrita ar vēlākajiem, autoritārisma gadiem, tomēr panākumus guva pati latviešu māksla, skates parādīja, ka kultūra un māksla var stāvēt pāri politikai.

Apraksts:

Laikmeta raksturojumā kā centrālā tēma izvēlēta kultūras dzīves orientēšanās uz moderno Rietumu kultūras vidē, kas ļauj vilkt paralēles arī ar politisko, saimniecisko sadarbības virzienu meklēšanu šajā virzienā. Kultūras kontaktu vēsturisko nozīmi rāda atsevišķi eksponēts retrospektīvs skats uz Latvijas kultūras dzīves orientēšanos uz demokrātisko Rietumu pasauli (gan vēsturiskā ziņā kā, piemēram, latviešu intelektuālie žurnāli 20. gs. sākumā; gan arī turpmākajās desmitgadēs – ārzemju literatūras tulkojumi kā alternatīva pasaule padomju periodā).

Laikmeta ainas centrā ir Latvijas modernistu (Ekspressionistu (Rīgas) grupas) agrīnas 20. gs. 20. gadu izstādes rekonstrukcija. To papildina atsevišķi sadaļā risinātas tēmas par Latvijas kultūras starptautiskajiem kontaktiem, to veidošanu kultūras jomā un laikmetīgo tendenču izpausmēm sabiedriskajā un kultūras dzīvē. Pēctecības jeb hronoloģisku caurviju tēmu sadaļā veido ieskats latviešu valodā tulkotajā daiļliteratūrā, kas parāda vēsturiskos kontaktus ar Skandināvijas, vācu zemju, Rietumeiropas literatūru.

Kopumā šīm tēmām jārada priekšstats par dinamiskas, modernas, uz jauno orientētas Latvijas veidošanu un arī vizuāli/emocionāli dominējošajam jābūt nevis lokālajam un latviskajam bet starptautiskajam, vispārējam, kas pārinterpretēts un attīstīts Latvijā.

4.2.1. elements – brīvstāvošu priekšmetu grupa/rekonstrukcija “Mākslas izstādes rekonstrukcija”

Teksts:

Pēc 1. pasaules kara mākslinieki no Krievijas pamazām atgriezās dzimtenē un 1919. gada vasarā nodibināja mākslinieku apvienību ar suģestējošu nosaukumu – Ekspressionisti (1919) – tajā apvienojās Ģederts Eliass, Jēkabs Kazāks, Oto Skulme, Romans Suta, Niklāvs Strunke, Valdemārs Tone, Konrāds Ubāns un no tālienes – parīzietis Jāzeps Grosvalds.

Pēc kopīgām izstādēm Pēterburgā un Maskavā, būtiska bija Ekspressionistu grupas dalība Retrospektīvajā izstādē Rīgas pilsētas muzejā, savukārt, Jēkaba kazarmas Rīgas centrā pie jaundibinātā Latvijas Kara muzeja, kļuva par vienādi domājošo nosacītu mākslinieku koloniju. Ekspressionistu grupa 1920. gadā tika pārdēvēta par Rīgas mākslinieku grupu.

1920. gadā Rīgas mākslinieku grupas izstāde Rīgas pilsētas mākslas muzejā – bija nozīmīgs fakts un mākslas dzīvē un grupas sasniegums, jo arī vietējā publika un inteliģence pakāpeniski spēja saprast un pieņemt šo jauno mākslu. Arī vēlāk Rīgas mākslinieku grupa izstādes rīkoja katru gadu (līdz pat 1940. gadam) un ar laiku no vietēja mēroga avangarda grupas tā aizvien vairāk atspoguļoja 20.-30. gadu mākslas dzīves tendences kopumā – atgriešanos pie reālisma un mērenākus uzskatus.

Taču tieši modernisma ienākšana veicināja to, ka Latvija un latviskais kultūrā pārkāpa nacionālās robežas, ierastos priekšstatus par “latvisko”. Tā bija būtiska lappuse nacionālās kultūras izaugsmē, jo nācija nevarēja būt sakņota tikai šaurā (etniskā) kopībā un tās vēsturiskajā pieredzē.

Apraksts:

Izstādes inscenējums ir konceptuāls akcents, kurā vēstures stāsts iegūst vizuālu vēstījumu. Mākslinieki šajā laikā izteica emocionālās noskaņas, meklē jaunus izteiksmes formas, kā arī tieši un netieši iesaistās arī valsts veidošanas procesos, apliecina jauno valsti kā Eiropas kultūras procesu sastāvdaļu. Izstāde un modernistu darbi tajā pastarpināti apliecina Latvijas ambīcijas, dinamismu, vēlmi ne tikai svinēt nacionālās uzvaras, bet kļūt par Eiropas un pasaules pilnvērtīgu daļu.

Gleznas, grafikas, fotogrāfijas rada noslēgtas izstāžu zāles iespaidu, atdalītu no citām sadaļām un tēmām un tajā darbi izlikti pēc 20. gs. 20. gadu mākslas ekspozīcijai atbilstošiem principiem. Tiek radīts nosacīts izstādes dizains un muzejiska vide – scenogrāfisks inscenējums. Skatītājs kļūst par izstādes apmeklētāju.

Sadaļu papildina izstāžu fotogrāfijas un Rīgas mākslas grupas fotoportreti, kas izmantojamas kā izstādes papildinājums, paskaidrojums.

Oriģinālajām gleznām, iekārtojot retrospektīvo izstādi, jābūt uzstādītai signalizācijai.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
31.	Glezna	Jēkabs Kazāks. Peldētājas (Panno Nr. 1). 1917. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM	73,5 x 70 cm. Jāuzstāda

			GL-467	signalizācija .
32.	Glezna	Jēkabs Kazaks. Bēgli (Panno Nr. 2). 1917. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-5710	73,5 x 71,5 cm. Jāuzstāda signalizācija .
33.	Glezna	Jāzeps Grosvalds. Mirstošais kareivis. 1917. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-2742	129,5 x 88 cm. Jāuzstāda signalizācija .
34.	Glezna	Jāzeps Grosvalds. Strēlnieki blindāžā. 1917. Audekls, tempera.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-2860	53 x 57 cm. Jāuzstāda signalizācija .
35.	Glezna	Valdemārs Tone. Sieviete ar balodi. 1919. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-768	81 x 66 cm. Jāuzstāda signalizācija .
36.	Glezna	Valdemārs Tone. Peldētāja (Pliknis). 1920. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-4391	90 x 55 cm. Jāuzstāda signalizācija .
37.	Glezna	Romans Suta. Klusā daba ar zāģi. 1922. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-5586	98,5 x 68,5 cm. Jāuzstāda signalizācija .
38.	Glezna	Romans Suta. Jūrmala. 1922. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-5410	49 x 63 cm. Jāuzstāda signalizācija .
39.	Glezna	Aleksandra Beļcova. Sieviete ar plīvuru. 1920. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-3407	89,5 x 81 cm. Jāuzstāda signalizācija .
40.	Glezna	Ģederts Eliass. Sēdoša sieviete. 1923. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-919	95 x 66 cm. Jāuzstāda signalizācija .
41.	Glezna	Ģederts Eliass. Ceriņi zied. Ap 1918–1919. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM- 4732	67 x 86 cm. Jāuzstāda signalizācija .
42.	Glezna	Ludolfs Liberts. Lauku sievas. 1923. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-5564	101 x 69 cm. Jāuzstāda signalizācija .
43.	Glezna	Ludolfs Liberts. Iela. 1921. Audekls, eļļa..	LNMM, kol. Nr.	102 x 65,5 cm.

			VMM GL-5529	Jāuzstāda signalizācija .
44.	Glezna	Jānis Liepiņš. Logs. 1928. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-4936	100 x 60 cm. Jāuzstāda signalizācija .
45.	Glezna	Jānis Liepiņš. Cīkstoņi. 1928. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-3856	91 x 71 cm. Jāuzstāda signalizācija .
46.	Glezna	Niklāvs Strunke. Operas laukums Rīgā. 1930. Audekls, eļļa..	LNMM, kol. Nr. VMM GL-253	25,5 x 22 cm Jāuzstāda signalizācija .
47.	Glezna	Oto Skulme. Parīzē. 1922. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-5273	102 x 90 cm. Jāuzstāda signalizācija .
48.	Glezna	Leo Svemps. Klusā daba ar siļķi. 1922. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-4175	42 x 55 cm. Jāuzstāda signalizācija .
49.	Glezna	Konrāds Ubāns. Bēgļi. 1917. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-4796	97 x 76 cm. Jāuzstāda signalizācija .
50.	Glezna	Konrāds Ubāns. Sievietes zem kokiem. 1920–1923. Audekls, eļļa.	LNMM, kol. Nr. VMM GL-5379	71 x 92 cm. Jāuzstāda signalizācija .
51.	Grafika	Jēkabs Kazaks. <i>Ievainotā pārsiešana</i> . No albuma “Ekspressionisti” 1919. Papīrs, linogiezums.	LNMM, VMM GR-749	21,8x17,2 cm.No albuma. Augstas kvalitātes kopija; Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
52.	Grafika	Jēkabs Kazaks. <i>Sieviete ar ievainoto plecos</i> . No albuma “Ekspressionisti” 1919. Papīrs, linogiezums.	LNMM, VMM GR-762	19x18 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.

53.	Grafika	Otto Skulme. <i>Pilsēta</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-755	25,9x32 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
54.	Grafika	Otto Skulme. <i>Kompozīcija</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-756	25,9x32 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
55.	Grafika	Niklāvs Strunke. Lapa no "Ekspressionistu mapes". 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-751	33x41,5 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
56.	Grafika	Niklāvs Strunke. <i>Kafija</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-757	25,9x32 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
57.	Grafika	Romāns Suta. <i>Mitiņš</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-759	31,8x25,8 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
58.	Grafika	Romāns Suta. <i>Bēres</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-760	25,9x32 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
59.	Grafika	Voldemārs Tone. <i>Sieviete</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-763	32x25,9 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
60.	Grafika	Voldemārs Tone. <i>Divas sievietes</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-761	32x5,9 cm. Norādītie izmēri, atbilst

				oriģinālajam darbam.
61.	Grafika	Konrāds Ubāns. <i>Sieviete</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-766	32x25,9 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
62.	Grafika	Konrāds Ubāns. <i>Bēgli</i> . No albuma "Ekspressionisti" 1919. Papīrs, linogriezums.	LNMM, VMM GR-750	41,5x33 cm. Norādītie izmēri, atbilst oriģinālajam darbam.
63.	Fotogrāfija	Skati no Rīgas mākslinieku grupas pirmās izstādes Rīgas pilsētas mākslas muzejā. 1920. 2. fotogrāfijā no kreisās: Oto Skulme, Konrāds Ubāns, Valdemārs Tone, Eduards Lindbergs, stāv: Romans Suta.	LNMM, JGM (Jāzepa Grosvalda memoriālā kolekcija)	1-5 fotogrāfijas. Piedāvāto fotogrāfiju palielinātas izdrukas, var izmantot pie apakšsadaļas ievadteksta
64.	Fotogrāfija	Valdemārs Tone Jēkaba kazarmās. 1917.	LNMM fotoarhīvs Oriģināls LVA (F769_A1_L216_P25033)	Var eksponēt kopijas
65.	Fotogrāfija	Rīgas grupas mākslinieki kafejnīcā "Sukubs". 1920. No kreisās: Valdemārs Tone, Niklāvs Strunke, Oto Skulme, Romans Suta	LNMM, SBM	Var eksponēt kopijas
66.	Fotogrāfija	Rīgas grupas mākslinieki "Sukubā". 1919. No kreisās: Romans Suta, Niklāvs Strunke, Valdemārs Tone, Jēkabs Kazaks, Konrāds Ubāns, Oto Skulme.	LNMM fotoarhīvs	Var eksponēt kopijas
67.	Fotogrāfija	Skati no Rīgas mākslinieku grupas pirmās izstādes Latvijas Valsts mākslas muzejā. 1923.	LNMM fotoarhīvs	Var eksponēt kopijas
68.	Fotogrāfija	Rīgas grupas 10 gadu jubilejas izstādi iekārtojot. 1930.	LNMM fotoarhīvs	Var eksponēt kopijas
69.	Plakāts	Rīgas grupas pirmās izstādes plakāts. 1920.	LNB	Var eksponēt kopijas
70.	Ielūgums	Ielūgums Kārlim Dēķenam uz Rīgas mākslinieku ekspresionistu izstādes	LNVM VN	Var eksponēt

	atklāšanu. 1920. gads.	14363	kopijas
--	------------------------	-------	---------

4.2.2. elementu grupa ekrāns/stends/vitrīna “Latvijas māksla un kultūra pasaulē”

Teksts:

20. gs. 20.-30. gados Latvijas popularizēšanā ārzemēs iesaistījās sabiedriskie darbinieki, literāti, zinātnieki, mākslinieki, politiķi, tautsaimnieki, žurnālisti un diplomāti.

Pēc 1. pasaules kara beigām mākslai un diplomātijai atkal bija uzdevums raisīt starpvalstu sarunas un apliecināt nacionālo identitāti starptautiskajā telpā. Arī Latvijas māksliniekiem radās iespēja ceļot, apmeklēt nozīmīgus mākslas centrus un reizē – pārstāvēt savu jauno valsti. Par to liecina, piemēram, 1925. gada Starptautiskās dekoratīvās un industriālās mākslas izstādes (Exposition Internationale des Arts décoratifs et industriels) sarīkošana. Francijas valdība uzaicināja izstādē piedalīties arī Latviju un tā kļuva par pirmo plašo starptautisko izstādi, kurā laurus plūca Latvijas mākslinieki.

Latvijas pirmā valsts reprezentācija – kopīgā mākslas izstāde – notika 1927. gadā Stokholmā, Zviedru mākslinieku namā. Tajā pašā 1927. gadā Rīgas pilsētas mākslas muzejā notika zviedru mākslas izstāde. Zīmīgi, ka mākslas reprezentācija ievadīja turpmāko Zviedrijas un Latvijas sadarbību, kas vainagojās ar abu valstu apmaiņas vizītēm augstākajā līmenī. Latvijas Valsts prezidents Gustavs Zemgals viesojās Zviedrijā 1929. gada maijā savukārt Zviedrijas karalis Gustavs V ieradās atbildes vizītē Latvijā 1929. gada jūnijā.

20. gs. 30. gados Rīgas pilsētas mākslas muzejā atvēra Polijas, Norvēģijas (abas 1934), Somijas (1935) un Dānijas (1936) mākslas ekspozīcijas, 1939. gadā bija skatāma Francijas modernās mākslas izstāde. Latvija, Lietuva un Igaunija savu mākslu un tradicionālo kultūru rādīja Parīzes izstādē Trokadero pilī Parīzē 1935. gadā. Parīzē un Londonā 20. gs. 30. gadu otrajā pusē notika vēl vairākas izstādes.

Bez vizuālās un lietišķās mākslas Latvijas vārdu pasaulē popularizēja arī mūziķi, sportisti, tika izdoti literatūras tulkojumi, arī veicināts tūrisms un Latvijai vēltītu izdevumu iznākšana svešvalodās.

Apraksts:

Stendam/izdrukai/vitrīnai ir jārada iespāids par Latvijas starptautiskās reprezentācijas un tās panākumu daudzveidību un nozīmi. Kopējā izstādes struktūrā šī stāsta epizode rāda Latviju kā Eiropas daļu – faktu, kas ir īpaši nozīmīgs kontrastā ar Latviju kā aizliegto, okupēto valsti pēc 2. pasaules kara.

Stendu/vitrīnu veido: interaktīvs skārienjutīgs ekrāns, kurā pieejama informācija par Latvijas reprezentācijas pasākumiem ārzemēs un svarīgākajām ārvalstu reprezentācijas norisēm Latvijā 20. gs. 20.-30. gados; kā arī izdruka/vitrīna, kurā eksponētas fotogrāfijas, plakāti, dokumenti un lietiskie priekšmeti.

4.2.2.1. elements – interaktīvs skārienjutīgs ekrāns “Latvijas reprezentācija ārvalstīs”

Apraksts:

Skārienjutīgs ekrāns (horizontāls vai vertikāls), kurā pieejamas divas izvēles funkcijas – Eiropas karte un laika līnija. Izvēloties valsti vai norises laiku, apmeklētājs var ar tekstuālas un vizuālas informācijas palīdzību iepazīt Latvijas reprezentācijas pasākumus ārzemēs – izstādes, koncertus, citus pasākumus, t.sk. aplūkojot fotogrāfijas un citus muzeju krājuma priekšmetus.

Ekrāna galvenā ideja – parādīt Latvijas mākslas un kultūras saikni ar Eiropas centriem un tās daudzveidību.

4.2.2.2. elements – stends/vitrīna “Latvijas reprezentācijas pasākumi ārvalstīs”

Apraksts:

Vitrīnai jārada kopiespaids par Latvijas starptautiskajiem panākumiem kultūrā, tās reprezentācijas centieniem.

Priekšmeti grupēti tematiski, izceļot (1) Latvijas mākslas un kultūras piedalīšanos starptautiskos pasākumos un (2) Latvijas valsts popularizēšanas pasākumus tūrisma un informācijas jomā.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Latvijas māksla un kultūra pasaulē</i>		
71.	Dokuments	Vispasaules saimniecības sasniegumu izstādes diploms, pasniegts arhitektam, māksliniekam Sergejam Antonovam par "Grand Prix" balvas iegūšanu XIX grupā 107. klasē. Beļģija, 1935. gads.	VRVM 90919/2	49,8 x 65,2 cm
72.	Dokuments	Francijas Republikas Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas Parīzes Starptautiskās mākslas un tehnikas izstādes 15. bis klases “Radio satiksme. Radiofoni. Televīzija” sadarbības partneru kategorijas zelta medaļas diploms, pasniegts Irbītis kungam, Valsts Elektrotehniskās rūpnīcas Rīgā, darbiniekam. Parīze, 1937. gads.	VRVM 134976	41,5 x 61,4 cm
73.	Fotogrāfija	Latvijas paviljons Briselē EXPO 1935. gadā. Arhitekts Sergejs Antonovs.	ArM A1-34	9.0x12.0 1 ārskatu un 2 iekšskatus
74.	Fotogrāfija	Baltijas valstu tautas mākslas izstāde Parīzē Trokadēro muzejā (<i>The Musée d'Ethnographie du Trocadéro</i>). 1935. gads.	LNVM jaunieg uv- Trokad ero- 1935	9x13 cm Kopā 19 foto Atlasīt pēc vajadzības
75.	Stikla vāze	Romana Sutas mets. Ilģuciema stikla fabrika, ap 1937. gadu Ekspozīta 1937. gada Pasaules Dekoratīvās mākslas un moderno tehnoloģiju izstādē Parīzē Latvijas ekspozīcijā kopējā Baltijas valstu paviljonā (atklāts 1937. gada 17. jūnijā); piešķirta augstākā godalga <i>Grand Prix</i> . Stikls	LNVM CVVM 24775 VL 3565	d- 16,5 cm h – 38 cm Vitrīnā
76.	Porcelāna vāze	Romana Sutas mets. Akciju sabiedrība “M. S. Kuzņecovs”; ap 1937. gadu Godalgota 1937. gada Pasaules Dekoratīvās mākslas un moderno tehnoloģiju izstādē Parīzē Porcelāns	LNVM CVVM 24776 VL 3566	d- 27,5 cm h – 40,5 cm Vitrīnā
77.	Ordenis	Francijas Akadēmiskā Palmas zara ordenis Ernestam Feldmanim par franču	Teātra M	3.5x 3.0 Vitrīnā

		komēdiju iestudējumiem latviešu teātrī. 1930. gads.	RTMM 161438	
78.	Diploms	Goda diploms „Dailes teātrim” par dalību Starptautiskajā dekoratīvo mākslu un moderno industriju izstādē Parīzē 1925. gadā, kurā tika izstādīti 20 Dailes teātra Eduarda Smiļģa inscenējumā tapuši scenogrāfa Jāņa Munča maketi.	Teātra M RTMM 283639/ 2	50.3x63.7 Ierāmēts, iestiklots
79.	Fotonegaīvs	Skats no R.Blaumaņa “Skroderdienas Silmačos” Dailes teātrī. Režisors E. Smiļģis, scenogrāfs J. Muncis. 1923. gads.	RMM 203294\ 2	Kopiju
80.	Fotonegaīvs	T. Reitera koris ceļā no Varšavas. 1927. gads.	RMM N 32853	Kopiju
		<i>Latvijas tēls un informācija par Latviju</i>		
81.	Plakāts	“Aplankykite puikia kaimynu šali Latvija!” Mākslinieks Alfrēds Švedrēvics. 1935. g. Iekšlietu ministrijas Tūrisma biroja izdevums. Iespiests: A/S “Ernst Plates”.	VRVM 149497	100,5 x 66 cm
82.	Brošūra	“Latvia”. Rīga, 20. gs. 30. gadu 2. puse.	LNVM CVVM 208896	20 x 25,5 cm
83.	Buklets	“Latvia/ Lettland.” 20. gs. 20. gadi.	LNVM CVVM 204433	23,1 x 10,9 cm Ir pieejami arī citi bukleti un brošūras pēc vajadzības.
84.	Grāmata	“La Lettonie pittoresque et sa vie actuelle” – Gleznainā Latvija, franču val. 1927. gads.	LNVM CVVM 221313	Apm. 20x30 cm
85.	Grāmata	“ <i>Illustrierter Fuhrer durch Lettland</i> ” – Ilustrēts ceļvedis pa Latviju. 1925. gads.	LNVM CVVM 240978	Apm. 20x30 cm

4.2.3. elements – stends/vitrīna “Latvija un Rietumi – intelektuālās saiknes”

Teksts:

Baltijas vēsturiskās saiknes ar Centrālo un Rietumeiropu veidojušās vācbaltiešu kultūras kontaktu iespaidā. Pirmie latviešu laicīgās literatūras tulkojumi un lokalizējumi nāca no vācu oriģināltekstiem, arī izglītība un intelektuālā vide Baltiju cieši saistīja ar Eiropas norisēm.

Neskatoties uz to, ka gandrīz divus gadsimtus Latvijas teritorijas lielākā daļa atradās Krievijas impērijas sastāvā, tikai 19. gs. izskaņā veidojās intensīvāki kultūras kontakti ar Krieviju, palielinājās krievu literatūras tulkojumu apjoms latviešu valodā. Arī 20. gs. sākumā pirmie latviešu intelektuālie žurnāli – “Stari”, “Domas”, “Zalktis” un citi latviešu lasītāju ievada Rietumeiropas aktualitāšu pasaulē.

Likumsakarīgi, ka arī topot Latvijas valstij pārvaldes, likumdošanas, kultūras un izglītības organizēšanas paraugi tika meklēti Centrālajā un Rietumeiropā. Turpinājās vai tika veidoti kontakti ar Eiropas intelektuālajiem centriem, ko stiprināja Latvijas Kultūras fonda finansēto radošo komandējumu iespējas. Kā 20. gs. 20.-30. gadu Latvijā, tā, paradoksālā kārtā

arī padomju Latvijā, liels iespaids bija Rietumu literatūras tulkojumiem un to atkārtotiem izdevumiem.

Apraksts:

Vitrīna iecerēta kā grāmatplaukts, kurā parādīti tulkotās Eiropas literatūras apjoms latviešu valodā no 19. gs. beigām līdz mūsdienām, lai hronoloģiskā griezumā cauri laikiem parādītu Latvijas sabiedrības intelektuālos kontaktus, to ģeogrāfiju, kas tieši vai netieši likumsakarīgu un loģisku padara Latvijas mērķi atgriezties Centrālās un Rietumeiropas politiskajā un kultūras aprīvē 20. gs. 90. gados.

Grāmatu atlasī (apjomu) un šī plaukta iekārtošanu var variēt atbilstoši mākslinieciskajai iecerei, papildinot to arī ar citiem eksponātiem.

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
86.	Grāmatu sērija	“Universālā bibliotēka” A.Gulbja apgādībā Pēterburgā 1911.-1913. gads. Vāki pēc J. Madernieka zīmējuma. Visa sērija, 74 kabatas formāta izdevumi.	GVMM 12768:1 -74	14,5x9,5 cm
87.	Iespieddarbs	Izdevniecības “Grāmatu draugs” lēto romānu sēriju pasūtījuma pastkarte. Rīga, 20. gs. 30. gadi.	VRVM 98229	9,3 x 13,9 cm
88.	Manuskripti	Skandināvu literatūras tulkojumu manuskripti latviešu valodā.	RMM	1-2 vienības
89.	Grāmatu sērija	“Grāmatu draugs”, “Universālās bibliotēkas” vai citu sēriju daiļliteratūras izdevumi latviešu valodā. 20. gs. 20.-30. gadi.	RMM	Pēc vajadzības
90.	Žurnāli	“Domas”, “Zalktis”, “Izglītība”, “Austrums”. 19. gs. beigās-20. gs. sākums.	LNVM	Pēc vajadzības
91.	Grāmatas	Tulkotā literatūra latviešu valodā padomju periodā.	RMM	Pēc vajadzības

Grāmatplaukta vitrīnu var papildināt iekārtošanas laikā pēc nepieciešamības, t.sk. ar fotogrāfijām, žurnāliem u.c. pēc vajadzības un atkarībā no telpas iespējām.

4.2.4. elements – stends/vitrīna “Modernie divdesmitie – Latvija un Eiropas dzīvesstils”

Teksts:

20. gs. 20. gadu otrajā pusē Latvijā bija iestājies nosacīts stabilizācijas posms. Sekmīgi darbojās valsts veidošanas laikā dibinātās kultūras un izglītības iestādes – Latvijas Konservatorija, Latvijas Mākslas akadēmija, Kultūras fonds, Valsts mākslas muzejs, Valsts Vēsturiskais muzejs.

Pēc Neatkarības kara beigām un pirmo reformu ieviešanas Latvijas sabiedrība pirmoreiz Latvijas pastāvēšanas vēsturē varēja pievērsties normālai ikdienas dzīvei, sabiedrisko un kultūras norišu attīstīšanai. Latvijai – gan Rīgai, gan citās pilsētās un laukos raksturoja daudzveidīgs kultūras piedāvājums un organizācijas (biedrības, klubi).

20. gs. 20. gados Rīga un Latvija veidojās par daudzveidīgu kultūras kontaktu centru arī dažādo etnisko minoritāšu, politisko pārliecību un intelektuālo interešu ziņā. Latvijā dzīvoja vēsturiskās minoritātes – vācieši, krievi, ebreji, poļi, lietuvieši, baltkrievi – kas veidoja savas nacionālās organizācijas, skolas. Rīga pēc padomju režīma nostiprināšanās Krievijā kļuva arī par nozīmīgu krievu emigrācijas centru.

Latvijā 20. gs. 20.-30. gados ienāca karnevālu un džezas mode, auga kino nozīme kultūrā, nemainīgi aktuālas bija balles, teātra spēlēšana, auga sporta pasākumu popularitāte.

Apraksts:

Vitrīnai/vitrīnu grupai un/vai izdrukām ir sadzīves un kultūras norišu līmenī jāturpina 20. gs. 20.-30. gadu kultūras kontaktu tēma – kino, mūzikā, arī arhitektūrā, dzīvesstilā – liela nozīme bija Rietumeiropas paraugiem un interesēm.

Vitrīnā priekšmeti grupējami tematiski, tos var papildināt izdrukas, skaņu efekti u.c.

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Modernais kultūrā, ikdienā (kino, mūzika, arhitektūra)</i>		
		[MŪZIKA]		
92.	Priekšmets	Radio uztvērējs. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM	Atskaņot laikmetam raksturīgus skaņdarbus (LNB ieraksti)
93.	Katalogs	“Mūzika pēc patikas Bellacord-Electro platēs.”. 20. gs. 20.-30. gadi.	LNVM KD 82	
94.	Mūzikas instruments	Alta saksofons. V.KOHLERTS SÖHE/ GRASLITZ. 20.gs.s.	VRVM 128652	g-64,2 cm
95.	Fotogrāfija	Kuldīgas pilsētas pūtēju orķestris uz Šmēdiņa gatavotā velosipēda. 1925.-1926. gads.	KNM 14216	11,1 x 17 cm
96.	Fotopastkarte	Gulbenes amatnieku biedrības deju orķestris „Melodija”, vadītājs Arnolds Limmans. 1930. g. Foto R. Cielava Gulbenē	GVMM 3825, 3826	13,5x8,5 cm
97.	Fotogrāfija	Ansambļis “The Savoy Band” Latviešu biedrības namā Krāslavā, Rīgas ielā. No kreisās: 4. -Bronislavs Vorslovs (ar bandžo; 2. pasaules kara nogalē meža brāļu vienības komandieris Kaplavas pagastā); 5. - Konstantīns Girdo (stāv ar vijoli); 6. - Solomeja Vorslova (pie klavierēm); 7. - Boļeslavs Murāns (stāv ar vijoli). 23.04.1934., Gasseļa foto ateljē, Krāslava	KVMM 13374	13,7 x 8,7 cm
98.	Iespieddarbi	Žurnāli “Laiks”, “Atpūta”, “Kino”,	LNVM jaunieģ uv-15, 16, 18, 22	
		[KINO]		
99.	Fotoatklātne	Pastkarte. Operdziedātājs “Mariss Vētra filmā “Pavasara pasaka”. 20.gs. 30. gadi. Fotogrāfs nezināms	LFM 4165/10 3	8,4x13,4
100.	Fotoatklātne	Pastkarte “Luise Rainer – Paul Muni filmā “Laba zeme””, sūtīta kā vārda dienas apsveikums A. Zariņa kundzei. 1939. g. Izd. Em. Benjamiņa.	LFM 12743	8,7x13,5
101.	Afiša	Filmas “Vilkiem mests laupījums” afiša.	RMM	62,5x49,2

		1929. gads.	220278	
		<i>Pasākumi, svētki</i>		
102.	Fotogrāfija	Kafejnīca "Mascotte" Jūrmalā, Majoros. 1931.gads. Arhitekti Alfrēds Karrs un Kurts Betge.	ArM K34-2- 2	11.0x18.5 Atlasīt fotogrāfijas pēc vajadzības; kopijas
103.	Dokuments	Ielūgums uz gadskārtējiem Latvju preses svētkiem. Rīga, 1923. gada 25. februāris.	VRVM 105444	18,1 x 12,8 cm
104.	Plakāts	Mākslas nama vakars. Kostīmballe. Armijas virsnieku klubā Ernst. Plates tipogrāfija, 1924.9.02.	MVM 51824 Tpl 311	85,0x59,0 cm
105.	Ielūgums	Ielūgums Kārlim Dēķenam uz Latvijas Mākslas akadēmijas karnevālu "Sumpurņu pilī". 1929. gads.	LNVM VN 14647	
106.	Fotogrāfija	Gatavošanās masku ballei Aizkrauklē 1930. gada 26. janvāris. Fotogrāfs nezināms	AiVM M 16663	9x12 cm
107.	Fotogrāfija	Cilvēku grupa studentu korporācijas "Selonija" kostīmu ballē. 1925.-1926. gads. Fotogrāfs K. Bauls	LFM 5399	8,3x13,5
108.	Fotogrāfija	Ķemeru Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības biedri un pūtēju orķestra muzikanti pie ugunsdzēsēju depo. 20. gs. 30. gadi.	LUM (UTF) 4911	14 x 9 cm
109.	Fotogrāfija	Melnbalta. Siguldas teātra aktieri pēc Ertneres vadībā iestudētas lugas "Mazā kafejnīca" uzveduma 1926. gadā. Fotogrāfs O. Lesiņš.	SM 4580	15,6 x 9,7 cm
110.	"Čarlstona" kleita	Zīda pana balles kleita sārtos toņos. Piederējusi Latvijas operas teātra solistei Mildai Brehmanei Štengelei, 1926. gads. Šūta Rīgā.	VRVM 132046	Plecu pl -39 cm, g- 110 cm Izstādīt ne ilgāk kā 6 mēnešus, jāmaina. Izstādīt ne ilgāk kā 6 mēnešus, jāmaina. Vitrīnā.
111.	Kleita	Balta, ažūra kokvilnas trikotāžas auduma, Rīga, 1935. gads. Kleita piederējusi ģenerāla J. Baloža kundzei Elvīrai Balodis.	VRVM 84.003	Plecu pl-40 cm,g- 132 cm
112.	Kleita	Zīda triko auduma, melns ar pelēku, atvesta no Parīzes 1923. gadā.	VRVM 122184	Plecu pl-38 g- 122 cm Izstādīt ne ilgāk kā 6 mēnešus, jāmaina. Vitrīnā.

4.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti “Jauncelšes un sabiedrības daudzveidības stāsti”

4.3.1. elements dzīvesstāsts “Dzelzceļa inženieris Jānis Leimanis”

Apraksts:

J. Leimaņa dzīvesstāsts saturiski raksturo Latvijas Republikas saimnieciskās dzīves rosību un jauncelšmi tiešā vārda nozīmē. Vadot jaunu dzelzceļa līniju būvniecību, J. Leimanis apliecina valsts varējumu ne tikai atjaunot karā izpostīto, bet arī radīt un celt. J. Leimaņa liktenis ir spilgta liecība arī spējai iekļauties mītnes zemes dzīvē un latviešu sabiedriskajā darbībā pēc 2. pasaules kara.

4.3.1.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Jānis Leimanis
Dzimšanas laiks un vieta	1881. gads, Valmieras apriņķa Tūjas pagasta Kurpniekos
1901.	Beidzis Rīgas Nikolaja ģimnāziju ar zelta medaļu
1901.-1907.	Studējis Pēterburgas Aleksandra I Satiksmes ceļu institūtā
1908. – 1912.	Strādājis Rjazaņas-Uraļskas dzelzceļa ceļu dienestā
1912.-1920.	Strādāja Belorečenskaja-Tihoreckaja dzelzceļa līnijas būvniecībā
1921.	Vadīja Latvijas valsts dzelzceļu Tehniskās direkcijas staciju un virsbūves daļu
No 1923.	Lasīja dzelzceļu kursu Rīgas valsts tehnikumā
1925. -1936.	Latvijas valsts dzelzceļu Tehniskā direktora palīgs jaunbūvējamo līniju lietās. Glūdas-Liepājas līnijas un 1929. gadā arī Rīgas-Rūjienas un Liepājas-Alsungas dzelzceļa līniju būves vadītājs.
1925. – 1944.	Docents Latvijas Universitātes Inženierzinātņu fakultātes Ceļu katedrā
1944.	Ar ģimeni dodas bēgļu gaitās uz Rietumiem
Pēc 1945.	Strādā Cementa un betona institūtā pie Karaliskās tehniskās augstskolas Stokholmā; darbojas organizācijā “Latvijas dzelzceļnieku centrs”
13.12. 1967.	Miris Stokholmā Zviedrijā

4.3.1.2. Citāts

4.3.1.3. Fotogrāfijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Eksponāti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
113.	Fotogrāfija	Jānis Leimanis	LDzM	Portrets, kopija, vāja izšķirtspēja
114.	Fotogrāfija	Zemes darbi ar zemes rokamo mašīnu Ruston līnijas Liepāja – Glūda būvniecības laikā. 20.gs. 20.tie gadi	LDzM 3954	
115.	Fotogrāfija	Liepājas – Glūdas dzelzceļa plānošanas darbā. 1925.gads.	LDzM 3176-075	
116.	Fotogrāfija	Zemes darbi pie Saldus Liepājas – Glūdas dzelzceļa būvniecības laikā. Ap 1925.gadu	LdzM 3949	

117.	Fotogrāfija	Liepājas – Glūdas dzelzceļa posmā Sieksāte – Rudbārži. 1927.gads	LDzM 1622	
118.	Dokuments	Ielūgums uz līnijas Liepāja – Glūda iecirkņa Glūda – Dobeles Saldus atklāšanu 1927.gada 27.augustā	LDzM6 7	
119.	Priekšmets	Gulšņu nagla no 1938.gada. Izmatotas būvējot dzelzceļu, lai marķētu gulšņu ielikšanas gadu.	LDzM	Pēc nepieciešamības

Fotogrāfijas var atlasīt pēc vajadzības, fonā izdrukā var eksponēt Latvijas Republikas dzelzceļa līniju karti.

4.3.2. elements dzīvesstāsts pavāre un kafejnīcu īpašniece Natālija Suta (1870-1955)

4.3.2.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Natālija Amālija Suta, dzim. Apsīte
Dzimšanas laiks un vieta	1870. g. Lodes "Lejasstagaru" mājās zemnieku ģimenē
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1893.	Apprecējās ar Jēkabu Suttu. Dzīvo Valkā.
1894-1895.	Piedzimst dēls Reinholds Suta.
1896.	Piedzimst dēls Romans Suta.
20. gs. sākums	No Valkas pārceļas uz Rīgu. Atver pirmo "ēdienu veikalu" Maskavas forštatē
1915.	Bēgļu gaitās dzīvo Pēterburgā, uztur viesnīcu un ēdnīcu latviešu bēgļiem
1919.	Rīgā atver veģetāro kafejnīcu "Sukubs", reģistrē Izglītības Ministrijā "N.Suttas I Veģetāro ēdienu pagatavošanas kursus"
1930.	Izdod savu receptu grāmatu - Pavāru grāmata: Praktiskā virtuve. - 1930., Rīga
1930.	Vada krodziņu jaunuzceltajā Poligrāfistu arodbiedrības namā
20.gs. 30. gadu sākums	Atver kafejnīcu "Centra virtuve" (Brīvības iela 2, Rīga)
1935.	Nopērk dzīvokli Elizabetes ielā 57a (tagad - R.Sutas un A.Beļcovas muzejs)
20. gs. 30. gadu beigas	Vada kafejnīcu "Kongress" (Dzirnāvu un Brīvības ielu stūrī, Rīga)
1940.-1955.	Pensionāre
1955.	Mirusi Rīgā

4.3.2.2. Citāts

4.3.2.3. Fotogrāfijas un priekšmeti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija un stāsts	Šifrs	Piezīmes
120.	Fotogrāfija	Natālijas Sutas portrets. 20. gs. 20.gadi.	SBmuz SB/D- 317	23,1 x 17,1cm
121.	Fotogrāfija	Apsīšu ģimene. 1. rindā no kreisās: Jānis Apsītis, Marija Apsīte, Jēkabs Suta, Natālija Suta, 2. rindā no kreisās: Breikšakungs, Breikša kundze, Natālijas Sutas	SBmuz SB/D- 107	9,7 x 13,1cm Kopiju

		māsa. 19. gs. 90.gadi.		
122.	Klade	Natālijas Sutas pierakstu klade ar receptēm. 20.gs. 20.-30.gadi.	SBmuz SB/G- 1592	20,8 x 16,9 82 lappuses
123.	Grāmata	Natālija Suta. Pavāru grāmata: Praktiskā virtuve. Rīga, 1930. gads.	SBmuz SB/G – 153	19,5 x 14 x 1,7 cm cietos vākos, 227 lpp.
124.	Fotogrāfija	Natālija Suta ar mazmeitu Tatjanu Sutu. 20.gs. 30.gadu sākums. L.Kreicbergas fotosalons.	SBmuz SB/D- 63	13,6 x 8,7cm
125.	Fotogrāfija	Rīgas grupas mākslinieki kafejnīcā „SUKUBS”. 1920. gads. No kreisās: Valdemārs Tone, Niklāvs Strunke, Oto Skulme, Romans Suta.	SBmuz SB/D- 169	9,9 x16,8 cm
126.	Plakāts	Romans Suta (?). „Sukuba” plakāts. 1919.-20. gadi. Papīrs, druka. Natālija Sutai piederošās kafejnīcas „Sukubs” reklāmas plakāts.	SBmuz SB/D- 198	33,7 x 62 Oriģināls ir sliktā stāvoklī. Ir digitāls attēls.
127.	Fotogrāfija	Natālija Suta ar savu mājturības kursu kursantēm kafejnīcā „Sukubs”. Ap 1925. gadu. Fotogrāfe L.Kreicberga.	SBmuz SB/D- 581	11,2 x 17 cm Ir arī citas fotogrāfijas
128.	Fotogrāfija	Natālijas Sutas ēdienu veikala „Cafe Kongress” interjers. 20. gs. 30. gadi. Fotogrāfs Jānis Lerhs.	SBmuz SB/D- 614	12,7 x 17,5 cm

4.3.3. elements dzīvesstāsts – diplomāts Pēteris Sēja (1880-1940)

4.3.3.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Pēteris Sēja
Dzimšanas laiks un vieta	Dzimis 1880. g. Doles (Ķekavas) pagasta „Kārklos” lauksaimnieku Jaņa un Grietas Sēju ģimenē
1893-1900	Mācās Doles draudzes skolā Ķekavā, pabeidz Katrīnas II pilsētas skolu Rīgā
1900 (?)	Pašmācības ceļā nokārto tautskolotāja eksāmenu pie Rīgas mācību apgabala eksaminācijas komisijas
1900-1905	Strādā par palīgskolotāju Doles draudzes skolā Ķekavā; Darbojas kā Pulkarnes Labdarības biedrības lietvedis, aktīvi veidojot šīs biedrības kultūrizglītības darbu
1905	Vada vietējo sociāldemokrātu pulciņu; revolūcijas laikā kļūst par Doles pagasta rīcības komitejas priekšsēdētāju
1906	Tuvojoties soda ekspedīcijai, dodas trimdā uz Šveici
1906-1909	Studē vēsturi un tautsaimniecību Cīrihes Universitātē
1909-1917	Strādā par skolotāju Cīrihes institūtā „Concordia” un par pasniedzēju Cīrihes Tirdzniecības akadēmijā
1916-1917	Darbojas Latviešu nacionālajā komitejā Šveicē, piedalās Latvijas pašnoteikšanās principu izstrādē
1920	Atgriežas Latvijā, uzsāk darbu Ārlietu ministrijas diplomātiskajā dienestā
1921	Piedalās delegācijā, kas veda sarunas par Latvijas uzņemšanu Tautu savienībā
1921-1925	Padomnieks un pilnvarotais lietvedis Latvijas sūtniecībā Parīzē

1925-1927	Ārlietu ministrijas Rietumu nodaļas vadītājs
1927-1933	Latvijas sūtnis Itālijā
1928-1933	Latvijas sūtnis Albānijā, Bulgārijā un Grieķijā
1933-1937	Latvijas sūtnis Zviedrijā, Dānijā un Norvēģijā
1920.-1930. gadi	Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa III šķ., Grieķijas Fēniksa ordeņa I šķ., Itālijas Krona ordeņa I. šķ., Norvēģijas Sv. Olafa ordeņa I. šķ., Zviedrijas Ziemeļzvaigznes ordeņa I šķ., Luksemburgas Ozola Vainaga ordeņa II šķ., Beļģijas Krona ordeņa III šķ., Francijas Goda leģiona ordeņa V šķ.
1937-1940	Ieskaitīts Ārlietu ministrijas rīcībā, izpildot atsevišķus diplomātiskus uzdevumus
1940. gada 25. aprīlis	Komandēts uz Stokholmu diplomātiskā pasta nogādāšanai. Pēc padomju okupācijas atsakās atgriezties Latvijā
1940. gada 9. jūnijs	Miris Stokholmā, apbedīts Ķekavā Doles draudzes kapsētā

4.3.3.2. Citāts

Citāts (max. 150 vārdi) no Pētera Sējas publikācijas vai citāts par Pēteri Sēju.

4.3.3.3. Priekšmeti un fotogrāfijas stendam/vitrīnai

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
129.	Lapa	Pētera Sējas tēzes un pedagoģiskas atziņas, pierakstītas kādā sanāksmē, iespējams, tautskolotāju kongresā 1905. gada 10.-15. novembrī.	Ķm 133	18 x 11 cm
130.	Fotogrāfija	Latvijas sūtniecības Parīzē padomnieks un pilnvarotais lietvedis Pēteris Sēja. 20. gs. 20. gadu vidus.	Ķm 121	22 x 15 cm
131.	Fotogrāfija	Latvijas Republikas Ārlietu dienesta darbinieks Pēteris Sēja (vidū), domājams, pēc akreditēšanās ceremonijas pie Itālijas karaļa, uzsākot pildīt sūtņa pienākumus; 1. no labās, iespējams, LR ārlietu dienesta darbinieks Kārlis Berends, tolaik II šķ. sekretārs sūtniecībā Romā. 1927. gads	Ķm 120	17 x 23 cm
132.	Atklātne	K. Hūna gleznas "Zaļumnieki" reprodukcija. Otrā pusē Ugas Skulmes vēstule P. Sējam Romā. 1931. gada 2. aprīlis.	Ķm 175	9 x 14 cm
133.	Atklātne	Capri - Catedrale. Otrā pusē vēstulīte, kuru Pēterim Sējam Romā no Kapri sūtījis Videvuds S (Vidbergs?). 1931. gada 13. jūnijs.	Ķm 176	9 x 13,5 cm Atklātnes pēc izvēles
134.	Atklātne	BLED - Jugoslavija. Otrā pusē Edgara Krieviņa vēstule Pēterim Sējam Romā. 1931. gada 29. jūnijs.	Ķm 191	9 x 14 cm
135.	Fotogrāfija	Venēcijas Sv. Marka katedrāle un Campanile tornis. Fotogrāfiju uzņēmis Latvijas Republikas Ārlietu dienesta darbinieks Pēteris Sēja atvaļinājuma laikā. 1930. gadu sākums.	Ķm 916	11 x 6,3 cm
136.	Grāmata	Dante. La Divina Comedia. 1. vāka iekšpusē ielīmēts Pētera Sējas ex libris,	Ķm 189	11,5 x 7,8 cm

		kuru zīmējis Sigismunds Vidbergs. 1920.-30. gadi.		
137.	Fotogrāfija	Latvijas sūtnis Itālijā Pēteris Sēja. Roma, 1930. gadi.	Ķm 914	16,7 x 11,7 cm

4.3.4. elements: Stends ar iebūvētām vitrīnām – Lucians Gžibovskis (1891-1971)

4.3.4.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Lucians Gžibovskis
Dzimšanas laiks un vieta	Dzimis 1891. gada 3. janvārī Krāslavā, Romualda un Felicijas (dz. Trojanovskas) Gžibovsku ģimenē
190x-1909	Mācās Krāslavas Romas katoļu baznīcas sākumskolā, pēc tam Pēterburgas Sv. Katrīnas ģimnāzijā
1909	Uzsāk studijas Pēterburgas Kadetu korpusa akadēmijas inženiertehniskajā (celtniecības) nodaļā
1912. gada oktobris	Studiju 4. kursa laikā iesaukts Krievijas armijas aktīvajā karadienestā
1914-1918	1. pasaules karā piedalās karadarbībā Austrumprūsijā un Ukrainas teritorijā; Poļu Leģiona un Polijas Korpusa sastāvā cīnās par Polijas neatkarību
1919. gada sākums	No Ukrainas dodas uz Murmansku, lai piebiedrotos Antantes spēkiem cīņai par Polijas valsti; pa ceļam Krāslavā Gžibovski arestē lielinieki un nosūta uz karagūstekņu nometni Valmierā
1920	Atgriežas Krāslavā no karagūstekņu nometnes
1922	Ievēlēts par Krāslavas miesta (kopš 1923. g. - pilsētas) vecāko
1922-1927	Būdam pilsētas vecākā amatā, projektē un vada labiekārtošanas darbus - Rīgas ielas remontu un daudzu ielu bruģēšanu, Jāņupītes tilta būvi, Plāteru pils pārbūvi par Krāslavas latviešu ģimnāziju, elektrostacijas atjaunošanu
1927-194x	Strādā par būvinženieri Krāslavā
1941-1944	Kopā ar ģimeni sniedz finansiālu palīdzību Krāslavas ebrejiem - Barkānu ģimenei, kura slēpās Braslavas rajona Šemeļkos
1945-1950. gadu beigas	Strādā Krāslavas pilsētas izpildkomitejā par būvdarbu vadītāju un zemes komisijas priekšsēdētāju
1951-1971	Krāslavas Romas katoļu baznīcas draudzes priekšsēdētājs
1971	Miris Krāslavā 1971. gada 2. janvārī, apbedīts Krāslavas katoļu kapos

4.3.4.2. Citāti par Lucianu Gžibovski

4.3.4.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
138.	Fotogrāfija	Lucians Gžibovskis. 1916. gads.	KVMM 5729	Kopija, 10,7 x 6,9 cm
139.	Fotogrāfija	Svinīgs pasākums Krāslavas Latviešu kultūras biedrības namā. 2. no kreisās būvinženieris Luciāns Gžibovskis. 1934. gads. Fotogrāfs Boriss Tarleckis. 1989. gada fotokopija.	KVMM 3592	Kopija, 29,6 x 20,6 cm
140.	Fotogrāfija	Lucians Gžibovskis. Fotogrāfs	KVMM	Kopija, 13,9 x

		M. Rogaļskis Krāslavā. 20. gs. 20. gadi.	5717	8,7 cm
141.	Zīmējums	Krāslavas ev. luteriskās baznīcas sola rasējums. Autors Lucians Gžibovskis. 1937. gads.	KVMM 12537	Kopija, 29 x 18,7 cm
142.	Fotogrāfija	Krāslavas Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrības locekļi. 3. rindā 2. no kreisās Lucians Gžibovskis. Krāslava, 20. gs. 30. gadi.	KVMM 10184	Kopija, 11,2 x 8,2 cm
143.	Rokraksts	Krāslavas ebreju - Barkānu ģimenes pateicības vēstule Gžibovsku ģimenei. Teksts rokrakstā ar zīmuli krievu valodā, bez datuma. Ap 1944. gadu. No 1941. g. 20. oktobra līdz 1944. gada 28. jūlijam Krāslavas ebreju Barkānu ģimene slēpās pie Mihaila un Leontīnas Kižlo Baltkrievijā, Braslavas rajona Pļusu ciema Šemeļku sādžā. Šo slēptuvi viņiem sarunāja Krāslavas prāvests Pēteris Rudzītis. Izglābties palīdzēja arī krāslavieši, tuvi Barkānu ģimenes draugi: Grundāns, Spiridovski, Gžibovski, Kozlovski.	KVMM 12467	Kopija, 21 x 14,6 cm
144.	Fotogrāfija	Lucians Gžibovskis (1891-1971) ar dzīvesbiedri pie mājas Krāslavā (?).20. gs. 50.-60. gadi.	KVMM 4973	Kopija

4.4. apakšsadaļa lietu mantojums “Piemiņa no demokrātiskās Latvijas”

4.4.1. elements stends/vitrīnas “Piemiņa no demokrātiskās Latvijas”

Apraksts:

Ģimenes relikvijas, kas liecina par statusu sabiedrībā starpkaru perioda Latvijā – slēpti (vai iznīcināti padomju laikā) atgādināja par “brīvo Latvju”. No sentimenta līdz liecībai par augsto dzīves līmeni un sasniegumiem - tie ir priekšmeti, par kuriem apzināti “lika aizmirst” un kuri, kaut nelieli vai necili, 20. gs. 80.-90. gados bija unikālas liecības, kas atklāja Latvijas Republikas periodu no jauna ļoti personīgi katrā ģimenē.

20. gs. 20. gadiem veltītajā sadaļā vairāk akcentēti sadzīves priekšmeti, kas tika pārmantoti, savukārt, Ulmaņa autoritārā režīma posmam veltītajā mantojumā uzmanības centrā ir priekšmeti, kas saistās ar Latvijas valstiskumu, simboliem.

Priekšmeti eksponējami pēc iespējas uzsverot katra individualitāti un stāstu, ja tāds saglabājies, nevis priekšmetu kopumu.

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija, stāsts	Šifrs	Piezīmes
145.	Bufete	<i>Zemāk esošos priekšmetus iespējams eksponēt bufetē</i>	LNVM	
146.	Konfekšu kārba	Šokolādes un konfekšu fabrikas A/S “Laima” konfekšu kārba, Rīga, 20. gs. 20. gadi. Metāla skārds, ar krāsu litogrāfiju.	VRVM 150112	H -11,6 cm, Dm – 11,2 cm
147.	Konfekšu kārba	Konfekšu fabrikas “V.Ķuze” Rīgā konfekšu izlases “Pāpādes zieds” kārba, 1920./30. gadi. Kartons, diegu pušķis.	VRVM 104193	H – 6 cm 19,2 x 21,2

148.	Fotogrāfija	Veltas Zobiņas pirmsskolas vecuma salonfotogrāfija ar draudzeni. 20. gs. 20. gadi. Fotogrāfs Fricis Cielava.	LNVM KF 2617:6	
149.	Fotogrāfija	Vīriešu salona dubultportrets ar velosipēdiem. 20. gs. 20.-30. gadi. Fotogrāfs Jūlijs Dickals Cesvainē.	LNVM KF 2716	
150.	Rokassoma	Rokassomiņa ar zelta monogrammu AS un gravējumu: 19 / 31 XII / 30. Bauskas iedzīvotāja, dzelzceļnieka un brīvajā laikā orķestra mūziķa, Voldemāra Spāriņa dāvana sievai Annai Spāriņai kāzu dienā. 1930. gada 30. decembrī. Rīgas sudrabkalis Roberts Heinrihs Pone, 1930. gads Sudrabs, zelts	LNVM VDzp	
151.	Tasīte ar apakštasīti	Dāvana Ievai Šnerei (dzimusi 1930. gada 26. decembrī Rīgā) kristībās no mammas Elvīras Šnores. Ar gravētu : IS centrā un uzrakstu: 26.XII. ES. Sudrabkaļu darbnīca "Rutkowsky & Meier" Rīgā. 1930. gads I. Šnore (precējusies Cimermane) – 1966.-1985. g. Latvijas PSR Vēstures muzeja zinātniskā līdzstrādniece un galvenā fondu glabātāja. Sudrabs	LNVM CVVM 234225: 1-2	apakštas. d- 11 cm, tasītes h- 11 cm
152.	Stikla saldumu trauks	Saldumu trauks. Iļģuciema stikla fabrika. 20. gs. 30. gadi lietots Latvijas bankas Cēsu nodaļas pilnvarotā Antona Kuplis un skolotājas Annas Kuplis ģimenē Cēsīs. Stikls	LNVM CVVM 234226	d- 14,8 cm, h- 11 cm
153.	Vāzīte	J. C. Jessena porcelāna fabrika, 1933.-1935. gads Lietota Bierīņu pagasta iedzīvotāju jūrnieka Jāņa Grīnberga un LU grāmatvedes Augustes Grīnbergas ģimenē. Porcelāns	LNVM CVVM 247631	h – 9,2 cm
154.	Glāzes	Liķiera glāzes. 20. gs. 30. gadi Lietota Bierīņu pagasta iedzīvotāju jūrnieka Jāņa Grīnberga un LU grāmatvedes Augustes Grīnbergas ģimenē. Stikls	LNVM CVVM 247640: 1-3	h- 9.5 cm
155.	Glāzes	Vīna – degvīna glāzes. 20. gs. 30. gadi Lietota Bierīņu pagasta iedzīvotāju jūrnieka Jāņa Grīnberga un LU grāmatvedes Augustes Grīnbergas ģimenē. Stikls	LNVM CVVM 247641: 1-4	h- 13,5 cm
156.	Karote	Servēšanas karote ar gravētu monogrammu: LPV . 1937. gad. . Dāvana Luīzai un Pēterim Vaivadiem kāzu zelta gadadienā 1937. gada 24. oktobrī .	LNVM CVVM 247654	gar. – 21.2 cm

		P. Vaivads ormanis, Luīza - mājsaimniece. Ģimene dzīvoja Bierīnos (tagad Mārupe), Kabiles ielā 10 Sudrabs		
157.	Karotes	Tējkarotes ar gravētu monogramma: G. Sudrabkalis H. V. Glazenaps. Liepāja, 20. gs. 30. gadi Lietotas Bierīnu pagasta iedzīvotāju jūrnieka Jāņa Grīnberga un LU grāmatvedes Augustes Grīnbergas ģimenē. Sudrabs	LNVM CVVM 247659: 1-12	gar. -14.4
158.	Pulkstenis	Sienas pulkstenis. Tirdzniecības firma R. Valdmans Rīgā. 20. gs. 20. gadi Lietots galdnieka Jēkaba Zobiņa un bērnu apģērbu šuvējas Annas Zobiņas ģimenē Rīgā, Pārdaugavā. Koks, stikls, metāls	LNVM CVVM 229988	57,5 x 27,5 x 14 cm
159.	Grāmata	Minjona, "Pavāru māksla", 1927. gada izdevums.	LNVM CVVM 235449	

4.5. apakšsadaļa – interaktivitāte mākslas izstādes daļā

Apraksts:

Ierosinājums: veidot interaktivitāti mākslas izstādes rekonstrukcijas sadaļā

5. sadaļa "Latviskā Latvija. K. Ulmaņa autoritārais režīms 1934.–1940."

Sadaļas ievadteksts:

Sadaļas tēma ir K. Ulmaņa autoritārā režīma politikas izpausmju un seku **pretrunīgums**:

- Autoritārā režīma laikā sabiedrībā dziļi iesakņojās apziņa par Latviju kā suverēnu un **nacionālu valsti**. Šī valstiskās patstāvības apziņa bija radusies jau demokrātiskajā periodā (1920-1934), taču "Ulmaņlaiku" publiskajā vidē kultivētais Latvijas tēls vēl spēcīgāk veicināja **patriotismu** un ticību savas valsts spēkam. Centrāls aspekts autoritārā režīma retorikā bija arī **latviešu kā pamattautas glorificēšana** un romantizēta etniskā paštēla izkopšana, kas veicināja nacionālās pašapziņas pieaugumu. Neatkarīgas, latviskas Latvijas ideāls kļuva par noturīgu vērtību, kura kā būtiska latviešu identitātes sastāvdaļa saglabājās arī turpmāk.
- Sabiedrības saliedēšana zem patriotisma un latviskuma lozungiem notika uz citu vērtību ierobežošanas rēķina. Tika likvidētas vai reducētas gandrīz visas līdz 1934. gadam pastāvējušās demokrātijas izpausmes. Ja parlamentārisma periodā galvenais virzītājspēks bija pašiniciatīva, tad pēc 1934. gada daudz lielāku lomu spēlēja **valsts varas īstenotā centralizācija**. Individuāla loma tika pakārtota „tautas interesēm”. Valsts vara veicināja sabiedrības **unificēšanu**, iesaistot iedzīvotājus valsts kontrolētās struktūrās. Daudz spēcīgāk bija izjūtama **valsts reglamentējošā un restriktīvā klātbūtne**.
- Autoritāro režīmu spilgti raksturo tā inscenētie publiskie rituāli un retorika. Par normu kļuva Kārļa Ulmaņa personas slavināšana jeb „**Vadoņa**” **kults**, kā arī „**tautas vienotības**” **inscenējumi** ar masu sarīkojumu un lieluzvedumu palīdzību. Režīms centās radīt ilūziju par saliedētu, „vienotu tautu”, kura ir pārvarējusi parlamentārisma laika ķildas un domstarpības, lai „Vadoņa” vadībā vienprātīgi strādātu kopīga mērķa sasniegšanai. Šīs tendences publiskajā telpā veicināja pārspīlētu pompu un plakātismu.

Apraksts:

Kontrastējot ar iepriekšējā (4.) sadaļā uzsvērtu sabiedrības daudzveidību, šai izstādes sadaļai jārada **unificējošas ideoloģijas klātbūtnes atmosfēra**. Šī atmosfēra gan nedrīkst atstāt nospiedošu, represīvu iespaidu; tā drīzāk ir kā pavadošs fona elements.

Sadaļai jārada **iespaids par cilvēku pulcēšanu, organizētu virzību, masveida sarīkojumu**, kurā indivīds kļūst par masas sastāvdaļu. Visspilgtāk šis motīvs izpaužas apakšsadaļā par “Vadoņa” kulta izpausmēm (5.1.2.), kā arī laikmeta ainā – skatā no 1938. gada Dziesmu svētkiem (5.2.3.), kur ar telpiskā plānojuma un audiovizuālo līdzekļu palīdzību jārada iespaids par atrašanos masu sarīkojumā.

Apmeklētāja virzībai pa visām sadaļas telpām būtu jānotiek pa **taisnām, skaidri pārredzamām trajektorijām**, kas simbolizē sabiedrības unificēšanu un ‘virzīšanu’ atbilstoši autoritārā režīma pārvaldes praksei un ideoloģijai.

Ierosinājums: visas sadaļas telpiskajā izkārtojumā būtiskākais princips varētu būt apakšsadaļu **grupēšana ap iedomāto viduspunktu**. Sadaļas centrālajā telpā uz paaugstinājuma atrodas „Vadoņa” **goda krēsls** (5.1.2.) un citi atribūti, kas simboliski atspoguļo režīma publiskā tēla radīšanu. Goda krēslu var redzēt no gandrīz visām šīs sadaļas telpām. Jau ienākot sadaļā un iepazīstoties ar politiskā ievada stendu (5.1.1.), tālumā jābūt redzamam goda krēslam. Lai nonāktu nākamajā apakšsadaļā (5.2., Dziesmu svētki / tautiskums), kas izvietota divās mazākās telpas pa kreisi no goda krēsla, apmeklētājam jāiet garām goda krēslam. Pēc tam, virzoties uz nākamo, 5.3. apakšsadaļu (dzīvesstāsti), apmeklētājam kārtējo reizi jāiet garām goda krēslam.

5.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Autoritārā režīma publiskās izpausmes”

Teksts:

- Ieskiecēt K. Ulmaņa autoritārā režīma politikas pamatprincipus, svarīgākos pārmaiņu virzienus valsts un sabiedriskajā dzīvē pēc 1934. gada, kā arī redzamākās publiskās izpausmes, kuras veidoja režīma “fasādi”:
- Valsts iekārtas maiņa – autoritārā modeļa ieviešana valsts pārvaldē un demokrātijas sašaurināšana pēc 1934. gada 15. maija;
- Centralizācijas politika un dažādu dzīves jomu valstiskošana (uzņēmumu nacionalizēšana, pastiprināta biedrību un nevalstisko organizāciju kontrole, kameru sistēmas ieviešana);
- Režīma publiskā tēla radīšana un oficiālā ideoloģija (“latviskās Latvijas” retorika; K. Ulmaņa kā „tautas Vadoņa” kults; režīma rīkotie masu sarīkojumi, kuros tika inscenēta “tautas vienība”).

Apraksts:

Apakšsadaļa sastāv no divām daļām – ievadstenda un telpas noformējuma-tematiskā izvērsuma.

Ievadstends (5.1.1.) veidots kā brīvi stāvošs stends ar ievadtekstu, hronoloģisku laika līniju un 5 iebūvētām vitrīnām. Ievadstends sniedz orientējošu pārskatu par K. Ulmaņa autoritārā režīma nostiprināšanos Latvijā 1934.-1940. gadā un svarīgākajiem režīmu raksturojošiem elementiem - autoritāro pārvaldes modeli, varas centralizāciju, ideoloģiskajām pamatnostādnēm un režīma publiskajām izpausmēm.

Telpas noformējumu veido politiskā režīma spilgtākās izpausmes publiskajā telpā – “Vadoņa kults un vienotā tauta” (5.1.2.), kas daļēji nodalīts no ievadstenda. Tā var tikt veidota, piemēram, kā vairāku telpā brīvi stāvošu elementu grupa, kuru papildina videoprojekcijas uz sienas.

5.1.1. Elements: stends ar iebūvētām vitrīnām “Autoritārisma seja”

5.1.1.1. Sadalaļa “Latviskā Latvija. K. Ulmaņa autoritārais režīms 1934-1940” ievadteksts [max. 150-180 vārdi]

5.1.1.2. Apakšsadaļa “Autoritārisma seja” ievadteksts

5.1.1.3. Laika līnija

- 1934. gada 15. maijs – Valsts apvērsums. Ministru prezidents Kārlis Ulmanis atlaiž Saeimu un aptur politisko partiju darbību. Izveido autoritatīvu valdību.
- 1934. gads – Likvidē vēlētas pašvaldības. Turpmāk augstākos ierēdņus ieceļ Iekšlietu ministru vai Ministru kabinets.
- 1935. gads – Saimniecisko, sabiedrisko un kulturālo darbību pakļauj valdības kontrolei. Likvidē vai apvieno daudzas biedrības un neatkarīgas organizācijas. Sāk veidot Kameru sistēmu.
- 1936. gada 11. aprīlis – Ministru prezidents Kārlis Ulmanis sāk pildīt arī Valsts prezidenta pilnvaras.
- 1936.-1938. gads – Valsts pārpērk un nacionalizē lielākos ražošanas un tirdzniecības uzņēmumus. Dibina lielas valsts akciju sabiedrības.
- [laika līnijas punkts par nozīmīgu kultūras vai sabiedriskās dzīves notikumu]
- 1939. gada 5. oktobris – Ulmaņa valdība paraksta PSRS uzspiesto Savstarpējās palīdzības paktu. Atļauj Latvijā ierīkot Padomju militārās bāzes.

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
1. iebūvētā vitrīna: Autoritārisms				
1.	Priekšmets	Lejasciema pilsētas galvas amata ķēde ar pilsētas ģerboņa vairogu. 1938.-1939. gads (?). Sudrabs, emalja. [Nozīme 101x115 mm; ķēdes garums 440 mm, platums 37 mm; samta pamatne un kaste 63x39 cm]	LNVM CVVM 93552	Nozīme un ķēde – apm. 30x20 cm; var ekspozēt ar pārlocītu ķēdi. Papildu drošība!
2.	Iespieddarbs	Laikraksta fragments. Raksts „Iecelti jauni pilsētu galvas”. – raksts par Iekšlietu ministra ieceltajiem un pārceltajiem pilsētu galvām, piem. x-x, <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par autoritārā režīma valsts pārvaldes modeli – vēlēto pašvaldību likvidēšanu, darbinieku iecelšanu no ministriju puses u.tml.</i>	LNVM / LNB	Kopija, apm. 20x15 cm
2. iebūvētā vitrīna: Valstiskošana				
3.	Iespieddarbi, priekšmeti	Iespieddarbi (plakāti/reklāmas materiāli), kuri raksturo saimniecības valstiskošanu (uzņēmumu nacionalizēšana, pārdēvēšana, apvienošana). <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par centralizācijas politiku un dažādu dzīves jomu valstiskošanu (kameru dibināšanu,</i>	LNVM RVKM	

		<i>uzņēmumu nacionalizēšanu).</i>		
3. iebūvētā vitrīna: Vadoņa kults un "vienotā tauta"				
4.	Priekšmets	Dekoratīvs šķīvis ar Latvijas Valsts prezidenta Kārļa Ulmaņa portretu. Latvija, Rīga, J. K. Jesena porcelāna fabrika. Ap 1935. g. (Porcelāns, virsglazūras apgleznojums, ornamentāla zeltījuma josla).	VRVM 166139	Virsas d.- 34,5 cm
5.	Iespieddarbs	Raimonda Bebra dzejolis "Slava Vadonim". Fragments no žurnāla "Sējējs" Nr. 11 (1938), 1124. lpp.	LNVM VN 12632:2	Kopija, apm. 20x15 cm (izmērs var variēt)
6.	Fotogrāfija	Valdības un armijas vadības pārstāvji ierodas Pļaujas svētkos Koknesē. Centrā Ministru prezidents Kārlis Ulmanis un Valsts prezidents Alberts Kviesis. 1935. gada 13. oktobris. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par K. Ulmaņa kā „tautas Vadoņa” kultu un masu sarīkojumiem (Pļaujas svētki, Atdzimšanas dziesma u.c.), kuros tika inscenēta “tautas vienība”.</i>	LNVM KF 1633	8,5 x 13,5 cm (var kopēt un palielināt)
4. iebūvētā vitrīna: Jaunā Latvijas seja				
7.	Fotogrāfija	Rātslaukuma apkārtnes pārbūves vizualizācija – jaunbūvējamais Rīgas pilsētas biroja nams, kura torņa augstumam bija jāpārsniedz “vecu” baznīcas torņu augstumu. Arhitekti Nikolajs Voits un Sergejs Antonovs. 1939. gads.	ArM V25-1- 3-11(6)	Kopija
8.	Fotogrāfijas	1) 15. maija laukuma (tag. Doma laukuma) senākās apbūves nojaukšana. 2) Pabeigtais 15. maija laukums pēc pārbūves. 1935.-1937. gads. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par sabiedrisko ēku celtniecību Ulmaņa režīma laikā, iesākto Vecrīgas pārbūvi u.tml.</i>	VRVM 45921:2 , 45921:4	Fotokopijas, apm. 8x14 cm (oriģināli ielīmēti albumā)
5. iebūvētā vitrīna: Latviskums				
9.	Plakāts	Plakāts “Atjaunotā Latvijā uzgavilēs latviskais. Kārlis Ulmanis.” 20. gs. 30. gadi.	LNVM PPL 1032	23,6 x 37,3 cm
10.		Priekšmets vai fotogrāfija. <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par latviskuma popularizēšanu un nacionālās pašapziņas pieaugumu K. Ulmaņa režīma laikā.</i>		

5.1.2. politiskā konteksta telpas noformējums/tematisks izvērsums „Vadoņa kults un vienotā tauta”

Ideja:

- Politiskā ievadstenda apkārtējās telpas noformējumā parādīt K. Ulmaņa kā „tautas Vadoņa” **kulta spilgtākās izpausmes publiskajā vidē**. Propagandas radītais patriarhālais „Vadoņa” tēls un ritualizētie Ulmaņa slavinājumi simboliski atspoguļoja autoritārā režīma izpratni par ideālo valsts un sabiedrības modeli.
- Uzsvērt, ka personas kults tika mērķtiecīgi **inscenēts, ‘režisēts’** ar grandiozu masu sarīkojumu un moderno mediju palīdzību. „Vadoņa” tēla kultivēšanā sistemātiski tika iesaistīti valsts kontrolētie plašsaziņas līdzekļi un kinematogrāfija.

Apraksts:

Laikmeta aina, atšķirībā no citiem izstādē atainotajiem laika posmiem, ir izvietota atsevišķā telpā, kura nav redzama uzreiz ienākot izstādei veltītajā sadaļā, tādēļ būtiski radīt laikmetam raksturīgu atmosfēru jau aplūkojot politisko ievadu.

Telpā eksponēti dominē daži lielizmēra brīvēstāvoši priekšmeti, kas simbolizē autoritārā režīma publiskās izpausmes (goda krēsls, goda vārti; kinokamera). Priekšmetus papildina kinohroniku projekcijas.

Apakšsadaļai jārada telpiskas klātbūtnes, organizētas līdzdalības, masu sarīkojuma inscenējuma efekts:

- Ierosinājums sadaļā veidot brīvēstāvošus goda vārtus, kuri ir redzami jau no sadaļas ievadstenda;
- Telpas centrā uz paaugstinājuma atrodas „Vadoņa krēsls”, kurš simboliski ir arī visas 5. sadaļas viduspunkts. Lai nonāktu nākamajā apakšsadaļā (5.2.), kas izvietota divās mazākās telpas pa kreisi no goda krēsla, apmeklētājam jāiet garām goda krēslam. Pēc tam, virzoties uz nākamo, 5.3. apakšsadaļu, apmeklētājam kārtējo reizi jāiet garām goda krēslam.

Ieteicams izvairīties no citu vizuālu elementu iekļaušanas, kas varētu novērst uzmanību no centrālajiem eksponātiem un videoprojekcijas.

5.1.2.1. Elementi – brīvēstāvoši eksponāti, telpiskas konstrukcijas, video projekcija:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
11.	Priekšmets	<p>Goda vārti. Telpā brīvi stāvoša, fiksēta, caurstaigājama konstrukcija. Koks, metāls, zaru vītne; sarkanbaltsarkani karodziņi.</p> <p>Augšpusē uzraksts: “Mēs suminām Tevi, Tautas vienotāj, Mūsu rokas un sirdis Tev pretim māj!”;</p> <p>otrā pusē: “Pār Latviju gaiša saule mirdz, Un latvju krūtīs pukst jauna sirds.”</p> <p><i>Par paraugu goda vārtu rekonstrukcijai izmantojamas vēsturiskās fotogrāfijas, piemēram:</i></p> <p><i>Goda vārti uz Bauskas šosejas pie Doles Tautas nama, Ķekavā, ministru prezidenta K. Ulmaņa sagaidīšanai 1934. gada 1. jūlijā (fotogrāfijas, Ķpm 1131-1134);</i></p> <p><i>Ministru prezidents Kārlis Ulmanis Tukuma apriņķa Irlavā ar sagaidītājiem un pavadoņiem pie goda vārtiem. 1934.</i></p>		Jaunbūvējama konstrukcija. Izmērus, ideju var variēt, atkarībā no mākslinieku redzējuma un telpas iekārtojuma

		<i>gada 23. jūnijs. (fotogrāfija, LNVM KF 2048)</i>		
12.	Priekšmets	Valsts un Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa goda krēsls Rīgas Latviešu biedrībā. 1938. gads. Eižena Laubes (1880-1967) projekts. <i>Krēsls izstādīts kā brīvi stāvošs eksponāts uz paaugstinājuma; norobežots no apmeklētāju zonas.</i> <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par K. Ulmaņa kā „tautas Vadoņa” kulta publiskajām izpausmēm.</i>	LNVM CVVM 47250	h - 97,5 cm, sēdeklis 60x80 cm. Drošības tehnika. Apstrāde ar pretkožu līdzekli.
13.	Kinotehnika	Filmu uzņemšanas kamera “Le Parvo”. Piederējusi Eduardam Kraucam (1898-1977). 20. gs. 30. gadi, Francija. Ar šo kameru uzfilmēts vairums Latvijas skaņu hroniku. <i>Kinokamera eksponēta nelielā slēgtā vitrīnā (?) uz paaugstinājuma.</i> <i>Paplašinātā anotācija (max. 50 vārdi) par režīma publiskā tēla radīšanu ar moderno mediju palīdzību.</i>	RKM 1594/ 16-T	20 x 21 x 30 cm
14.	Video projekcija	Iepretim kinokamerai, uz sienas vai citas vertikālas virsmas tiek projicēti fragmenti no 1934.-1940. gada kinohronikām. Kopējais ilgums – apm. 15 minūtes. Pie projekcijas sienas vai citā vietā lokāli dzirdami oriģinālie kinohroniku audioieraksti. <i>Divas galvenās tēmas: „Vadoņa” (publiskie slavinājumi, lauku un pilsētu apmeklējumi) un masu sarīkojumi, kur tika inscenēta „tautas vienība”).</i> <i>Fragmenti no:</i> <i>Dokumentālā filma „Vadonis un tauta” (režisors Eduards Kraucs, 1934);</i> <i>Dokumentālā filma „Mūsu lielā tautas vadoņa triumfa brauciens pa Vidzemi” (režisors Eduards Kraucs, 1934);</i> <i>Dokumentālā filma „Vadoņa apskates brauciens Latgalē” (režisors Eduards Kraucs, 1934);</i> <i>Latvijas skaņu hronika nr. 370 (Ulmaņa ierašanās Pļaujas svētkos Rēzeknē; aizsargu un mazpulku parāde, 1936)</i> <i>Latvijas skaņu hronika nr. 372 (Pļaujas svētkos aizsargi dāvina Ulmanim krēslu; mazpulki, 1936);</i> <i>Latvijas skaņu hronika nr. 414 (Darba svētki Juglas krastā, 1937);</i> <i>Latvijas skaņu hronika nr. 455 (Pļaujas</i>	LNA Kino- foto- fono- doku- mentu arhīvs	Tehnika video projicēšanai un audioierakstu atskaņošanai. Video kopējais ilgums 15 min. Jāmontē izvēlētie fragmenti. Fragmenti, kuriem nav skaņas, jākombinē ar oriģināliem audioierakstie m no citām hronikām.

		<i>svētki, 1938).</i>		
--	--	-----------------------	--	--

Sienu noformējumam pie ievadstenda var izmantot lielformāta izdrukas ar fotogrāfijām un K. Ulmaņa citātiem, kas tematiski papildina apakšsadaļas stendu:

		Fotogrāfijas lielformāta izdrukai sienu noformējumam:		pēc vajadzības
15.	Fotogrāfija	Valsts un Ministru prezidents Kārlis Ulmanis, zemkopības ministrs Jānis Birznieks (1895-1955) (3. no labās) un apbalvotie lauksaimnieki un laukstrādnieki Pļaujas svētkos Jelgavā. 1937. gada 5. septembris.	LNVM IN 976	10 x 25 cm
16.	Fotogrāfija.	Valsts un Ministru prezidents Kārlis Ulmanis un zemkopības ministrs Jānis Birznieks ar sagaidītājiem Pļaujas svētkos Jelgavā. 1937. gada 5. septembris.	LNVM KF 2242	12 x 18 cm
17.	Fotogrāfija	Valsts un Ministru prezidents Kārlis Ulmanis Preses pils atklāšanā Siguldā, sasveicinoties ar bērniem. 1937. gada 8. maijs.	LNVM VF 1902:19 /3	8,7 x 13 cm.
18.	Fotogrāfija	Ministru prezidents Kārlis Ulmanis Tukuma apriņķa Irlavā ar sagaidītājiem un pavadoņiem pie goda vārtiem. 1934. gada 23. jūnijs.	LNVM KF 2048	8,4 x 13,2 cm
19.	Fotoatklātne s	Latvijas Valsts prezidenta K. Ulmaņa vizīte Gulbenē 1938. gadā. Foto R. Cielava Gulbenē.	GVMM 21856:2 , :3, :7, :9	8,6x13,5 cm
20.	Fotogrāfija	Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa un valdības locekļu vizīte rūpnīcā "Rīgas Audums". 1935. gada 25. jūlijs.	LNVM KF 2569	
21.	Fotogrāfijas	Latvijas Valsts un Ministru prezidents Kārlis Ulmanis Svētcieņa pagasta "Sprundās" ar saimniekiem Kārli un Zeltu Šterniem; pie azaida galda; šķūnī pie pilniem maisiem. 1938. gada septembris.	SM F- 485; 3335; 3336; 3338	8,2 x 13,5 cm
		Citāti lielformāta izdrukai sienu noformējumam:		
22.	Citāts	„ <i>Cilvēki vārdu Vadonis saprot tā, ka Vadonis uzklausa visu to, ko viņam teic viņa padomdevēji, un, kad viņš visu to uzklājis, tad viņš izlemj. Un visi lēmumi saistoši tad visiem, arī tiem, kuŗi domā, ka viņu padoms nav ievērots. [...] Ja nu reiz lēmums taisīts, tad jāizbeidzas pretim runāšanai un pretim darīšanai.</i> ” (K. Ulmanis par vadonības principu; datums)		Izdruka/projekcija uz sienas
23.	Citāts	„ <i>Saimniecība izpilda to, ko politika prasa un liek, un izpilda uz labāko. Ko, kā un kas ražos, to nosaka politika, jo viņa ir iekarojusi savu rīcības brīvību. Tiem ļaudīm, kam pieder politikas vadība vienā valstī, lai neviens neiedrošinās pa kājām</i>		Izdruka/projekcija uz sienas

		<i>pīties, kad viņi taisa saimniecisku politiku un diktē saimniecībai to, kas tai jādara.” (K. Ulmaņa runa par valsts akciju sabiedrībām, 1937. gada 4. februārī Lauksaimniecības kamerā)</i>	
24.	Citāts	<i>“Ja mēs gribam, lai visos darbos panākumi būtu ne tikai šim brīdim, bet arī nākotnei, tad mums ir darba un centienu pamatā jāliek arvien un visos gadījumos doma par Latviju, doma par mūsu Latviju. Mums jāliek darba un centienu pamatos pati ideja par mūsu patstāvību un valsti, ideja par atjaunoto, vienoto Latviju, doma un ideja, ka Latvijai būs pastāvēt, un ka Latvija pastāvēs.” (K. Ulmaņa runa Baltijas Lauksaimnieku biedrībā Valmierā, 1938. gada 1. decembrī)</i>	Izdruka/projekcija uz sienas

5.2. sadaļa Laikmeta aina: “Patriotisma audzināšana. Dziesmu svētki Valsts prezidenta K. Ulmaņa protektorātā”

Teksts:

No 1934. līdz 1940. gadam valsts aktīvi iesaistījās kultūras dzīves veidošanā. Tika radītas gan pavisam jaunas, tikai autoritārajam režīmam raksturīgas publisko un kultūras pasākumu tradīcijas un rituāli, gan arī pārņemtas un izkoptas jau senāk pastāvējušas tradīcijas.

IX Vispārējie latviešu Dziesmu svētki, kuri notika 1938. gadā Rīgā “Valsts prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa protektorātā”, bija visspilgtākais piemērs centralizētās valsts varas centieniem reglamentēt, “nacionalizēt”, pārņemt savā kontrolē jau pastāvošas kultūras tradīcijas. Tā kā Dziesmu svētku ideja (tautas kopība, latviskums) precīzi atbilda arī režīma ideoloģijai, valsts ieguldīja ievērojamus organizatoriskus un finansiālus resursus, lai 1938. gada Dziesmu svētkus inscenētu par iespaidīgu tautiskuma parādi, bet vienlaikus – arī par “valdības sarīkojumu” (V. Bērzkalns), pastāvošā režīma “fasādi”.

Ulmaņa režīma gadi bija uzplaukuma laiks gan Dziesmu svētku un kordziedāšanas tradīcijas, gan tautiskā stila – vizuālo tēlu, simbolu, tautastērpa, “latvisko” krāsu, ornamentu – attīstībā. Nacionālpatriotiskā retorika, tautisko simbolu un rituālu popularitātes pieaugums atstāja ilgstošu nospiedumu sabiedrības vērtību sistēmā. Gan Dziesmu svētki, gan tautiskais stils saglabājās kā labi atpazīstams un vienojošs latviešu identitātes elements Padomju Latvijā un trimdā, kā arī pēc valsts neatkarības atgūšanas 1990. gadā.

Apraksts:

Apakšsadaļa sastāv no 3 daļām:

- 5.2.1. Laikmeta aina – telpisks 1938. gada 9. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku noslēguma koncerta atainojums (brīvēstāvoši manekeni, izdrukas, vitrīna, skārienjutīgs ekrāns u.c.).
- Tematiskais izvērsums “Latviešu Dziesmu svētki cauri laikiem” (stends ar iebūvētām vitrīnām), kurā Dziesmu svētku tradīcija apskatīta kā latviskās identitātes uzturētāja 19.-21. gadsimta mainīgajos politiskos apstākļos;
- 5.2.2. Tematiskais izvērsums „Tautiskais stils cauri laikiem” (stends ar iebūvētām vitrīnām), kurā apskatīta “tautisko” simbolu, vizuālo tēlu evolūcija no 1930. gadiem līdz mūsdienām;

Apakšsadaļa izvietota divās izstādes telpās. Pirmajā telpā atrodas abi tematiskie izvērsumi (5.2.1. un 5.2.2.), bet nākamajā (apaļā telpa) – laikmeta aina (5.2.3.). Abas telpa veido vienu tematisko kopumu.

5.2.1. Laikmeta aina: “9. Vispārējie latviešu Dziesmu svētki 1938. gadā Rīgā, Uzvaras laukumā”

Apraksts:

Laikmeta aina veidota kā simboliska rekonstrukcija 1938. gada Dziesmu svētku noslēguma koncertam, kurš notika speciāli šim nolūkam izbūvētā skatuvē Rīgā, Uzvaras laukumā. Laikmeta aina iekārtota atsevišķā, apaļā telpā, kuru ar pārējo izstādi savieno tikai vienas durvis. Plānojot elementu izvietojumu, vēlams optimāli izmantot telpas formu, lai radītu Dziesmu svētku koncerta atmosfēru un masu sarīkojuma klātbūtnes iespaidu.

Laikmeta ainā (5.2.3.1.) iekļautie elementi veido vienotu ansambli. Mākslinieciskās ieceres izstrādes gaitā jāņem vērā šādus apsvērumus:

- Apaļajā telpā (t.i. pusaplī vai ielokā pie sienas) eksponējami 7-9 brīvēstāvoši manekeni ar autentiskiem 1930. gadu tautiskajiem tērpiem no dažādiem Latvijas novadiem. Manekeni simboliski ataino dziedātāju rindu Dziesmu svētku estrādē. Manekeni ir telpiski nodalīti no apmeklētāju zonas ar norobežojošiem elementiem.
- Vizuālajam noformējumam (fonā aiz manekeniem) var izmantot krāsainas vai melnbaltas lielformāta izdrukas, kurās attēlota 1938. gada Dziesmu svētku skatuve ar vairākām aizmugurējām dziedātāju rindām.
- Ja telpas konfigurācija ļauj, apmeklētājiem pieejamajā zonā var būt izvietots Dziesmu svētku skatītāju sēdvietu sols un sektora norāžu stabs (atkarībā no mākslinieciskās ieceres).
- Šajā pašā telpā, ne tik centrālā vietā, izvietota arī vitrīna un interaktīvs skārienjutīgais ekrāns, kas ataino 1938. gada Dziesmu svētku organizēšanu un koru līdzdalību.

5.2.1.1. Elementu grupa – Brīvēstāvoši manekeni, izdrukas, telpas noformējums

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Pusaplī vai ielokā pie sienas brīvēstāvoši manekeni:</i>		
25.	Tautiskais tērps	Krustpils novada sievietes tautiskais tērps – kreklis, villaine, brunči, josta, aube – darinājusi Marta Goliase 8. Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem 1933. gadā; tērps apbalvots ar Uzslavas rakstu.	MNM 13622: 1-5	Uz manekena
26.	Tautiskais tērps	Zemgales novada sievietes tautiskais tērps. Brunči, blūze, veste, josta, priekšauts. Darināts 20. gs. 30. gados Sēlpilī kora vajadzībām.	AiVM M 1970	Uz manekena
27.	Tautiskais tērps	Lielvārdes novada sievietes tautiskais tērps (brunči ar ņieburveida augšdaļu, kreklis, cepure, 3 saktas, josta). Tekstīlijas darinātas Jēkabpilī, rotas – J. Bētiņš Rīgā. 1935.-1938. gads.	LNVM CVVM 160873 - 160877	Uz manekena
28.	Tautiskais tērps	Krotas novada sievietes tautiskais tērps (brunči, ņieburs, kreklis, sakta). Darinājusi Margjeta Radomiške Bunkas pagastā. 1930. gads.	LNVM CVVM 191226: 1-3, :5	Uz manekena
29.	Tautiskais tērps	Rucavas 19. gs. sievietes tautastērpa atdarinājums. Darinājusi Alma Pārurga (1916-2009), diplomdarbs absolvējot	LNVM CVVM 257760:	Uz manekena

		Kaucminde mājturības skolu 1935. gadā.	1-3	
30.	Tautiskais tērps	Pērkones novada sievietes tautiskais tērps (brunči, ņieburs, kreklis, 2 villaines, kniepkens). Tērps piederējis Pērkones pag. skolotājai Martai Strautiņai, Pērkones Kultūras veicināšanas biedrības "Blāzma" kora dalībniecei. Darināts pirms 1928. gada. Trūkstošās daļas (2 saktas un lakats) no LNMV krājuma. <i>1933. gadā Marta Strautiņa par tautisko tērpu saņēmusi godalgu "Izcili". Lietots 1933. un 1938. gada Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos. Tērps redzams 1938. gadā izdotajā krāsainajā atklātnē ar Rucavas kora dalībniecēm (GVMM 11845:3)</i>	LNVM CVVM 183580: 1-6	Uz manekena
31.	Tautiskais tērps	Dienvidkurzemes vīrieša tautiskais tērps (Dienvidkurzemes svārki un bikses, Kuldīgas novada kreklis un zeķes). Darinājusi Amilda Druviņa Virbu pagastā. 1937. gads.	LNVM CVVM 170805 - 170808	Uz manekena
32.	Tautiskais tērps	Sievietes tautiskais tērps, kombinēts no dažādu Latvijas novadu tautisko tērpu elementiem (Zemgales brunči, Rucavas ņieburs un kreklis, dzintara krelles, saktiņa u.c.) Darinājusi L. Āboliņa. Latvija, 20. gs. 30. gadi.	LNVM CVVM 248850	Uz manekena
33.	Formastērps	Aizsardžu (Aizsargu organizācijas sieviešu nodaļas) formastērps-kleita. Latvija, 20. gs. 20.-30. gadi.	ZeKr- 00152	Uz manekena

Sienu vizuālajam noformējumam (fonā aiz manekeniem) izmantojamas krāsainas vai melnbaltas lielformāta izdrukas ar autentiskām 1938. gada Dziesmu svētku skatuves fotogrāfijām:

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Materiāli sienu vizuālajam noformējumam - izdrukai fonā aiz manekeniem. Dziedātāju attēli:		pēc vajadzības
34.	Atklātnes	Dziedātāji Latvijas novadu tautiskajos tērpos. Krāsainu atklātņu sērija par godu 9. Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem. 1938. gads. :2 - Nīca, :3 - Pērkone, :4 - Kurzeme, :5 - Krustpils, :6 - Talsi	GVMM 11845: 2-6	9x14 cm; palielināt
35.	Atklātne	Dziedātājas Rucavas tautiskajos tērpos. Krāsaina atklātne par godu 9. Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem. 1938. gads.	LNVM IN 9935	9x14 cm; palielināt
36.	Atklātne	Dziedātājas Latgales tautiskajos tērpos.	LNVM	9x14 cm;

		Krāsaina atklātne par godu 9. Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem. 1938. gads.	IN 2045	palielināt
		Materiāli sienu vizuālajam noformējumam - izdrukai fonā aiz manekeniem. Skatuves attēli:		pēc vajadzības
37.	Atklātne	9. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku kopskats Uzvaras laukumā. Melnbalta fotogrāfija. Izdevējs Em. Benjamiņa. 1938. gads.	AiVM M 25442:2	8,7x13,7 cm; palielināt
38.	Fotogrāfijas	Skatuves kopskata fotogrāfijas (melnbaltas) no izdevumiem: Valentīns Bērzkalns: Latviešu Dziesmu svētku vēsture. 1864-1940. Grāmatu draugs, 1965. 484. lpp.; Atpūta, Nr. 712 (24.06.1938), 17. lpp.; Atpūta, Nr. 711 (17.06.1938), 17. lpp.; Atpūta, Nr. 713 (01.07.1938), 16.-17. lpp.	LNB	palielināt

Sienu vizuālajam noformējumam izmantojamas arī krāsainas kopijas vai izdrukas ar 1938. gada Dziesmu svētku plakātiem oriģinālā izmērā. Plakāti ataino gatavošanos Dziesmu svētkiem, tādēļ tie jāizvieto nevis kopā ar pašu laikmeta ainu, bet **pirms vai pie ieejas** „Dziesmu svētku” telpā:

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
39.	Plakāts	IX latviešu dziesmu svētki. Valsts prezidenta Dr. K. Ulmaņa protektorātā. Rīgā, Uzvaras laukumā 18.-19. jūnijā 1938. Mākslinieks Raimunds Šiško. Rīga, 1938.g. Iespiests: Lit. A. Šnakenburg A/S.	LNVM PPL 1515	Kopija, 101 x 71,7 cm
40.	Plakāts	IX latviešu dziesmu svētki. Valsts prezidenta Dr. K. Ulmaņa protektorātā. Rīgā, Uzvaras laukumā 18.-19. jūnijā 1938. Mākslinieks Vera Krēgere. Rīga, 1938. g. Iespiests: P. Mantnieka Kartogrāfijas institūts.	LNVM PPL 1038	Kopija, 104,5 x 75,5 cm

5.2.1.2. Elements – Vitrīna: “1938. gada Dziesmu svētku organizēšana”

Teksts:

Ievadteksts par valsts lomu 1938. gada Dziesmu svētku organizēšanā.

Apraksts:

Laikmeta ainas telpā, vitrīnā eksponētas autentiskas liecības par 9. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku organizēšanu.

Vitrīna sadalīta segmentos: 1) organizācijas darbs pirms Dziesmu svētkiem, 2) koru līdzdalība Dziesmu svētkos, 3) suvenīri kā 9. Dziesmu svētku materiālais mantojums.

5.2.1.3. Elements – Vitrīna un skārienjutīgais ekrāns: “9. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku kori”

Teksts:

Ievadteksts par 1938. gada Dziesmu svētku dalībniekiem – koru un dziedātāju skaitu, koru ģeogrāfiju, uzvarētājiem galvenajās nominācijās.

Apraksts:

Laikmeta ainās telpā, vitrīnā eksponētas liecības par dažādu Latvijas koru dalību 9. Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos. Fotografijās redzami lauku un mazpilsētu kori Dziesmu svētku gājienā. Vitrīnas centrā eksponējams dekoratīvs šķīvis – balva 1. vietas ieguvējam nominācijā “Labākais lauku koris” kopā ar uzvarētāja kora fotogrāfiju.

Vitrīnu papildina **brīvastāvošs (vai vitrīnā integrēts) skārienjutīgs ekrāns** - interaktivitāte, kurā var iepazīties ar 1938. gada Dziesmu svētku koriem (interaktīva Latvijas karte ar informāciju par koriem un to dalībniekiem).

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Vitrīnas centrā: Dziesmu svētku apbalvojums un uzvarējušā kora fotogrāfija:</i>		
41.	Priekšmets	Šķīvis. „Tautas vadoņa” balva IX Dziesmu svētku dziesmu kara 1. vietas ieguvējam kā labākajam lauku korim. Piešķirta Lazdonas draudzes korim. Rīgā, 1938. gadā.	RMM 616292\ 2	diam. 35,5 cm
42.	Fotogrāfija	Lazdonas draudzes koris ar iegūto balvu IX Dziesmu svētku nominācijā „Labākais lauku koris”. Diriģents Haralds Mednis. 1938. gads.	MNM	
		<i>Fotogrāfijas (piemēram, aplī ap šķīvi): lauku un mazpilsētu kori 9. Dziesmu svētku gājienā:</i>		
43.	Fotogrāfija	Dundagas sadraudzīgās biedrības “Vārpa” koris 9. Dziesmu svētku gājienā Rīgā. Pirmais no kreisās – diriģents Jānis Šultners. Fotogrāfs V. Šulcs. 1938. g.	KSM 1162/F	8,6x13,5cm
44.	Fotogrāfija	Kokneses kultūras biedrības koris (diriģents Kārlis Liepiņš) Dziesmu svētku gājienā 1938. gada 18.jūnijs.Fotogrāfs nezināms	AiVM M 14439	13,3x8,4 cm
45.	Fotogrāfija	Vietalvas labdarības biedrības koris Dziesmu svētku gājienā Rīgā. 1938. gads.	AiVM M 22326	8,8x13,7 cm
46.	Fotogrāfija	“Rīga. Pēdējo Dziesmu svētku gājiens”. 1938. gada 19. jūnijs Fotogrāfs A. Saule	LFM13 89	8,3x13,3 cm
47.	Fotogrāfija	Dziedātāji no Limbažiem un Cēsīm Vienības laukumā, pulcējoties IX Vispārējo latviešu Dziesmu svētku gājienam. 1938. gada 18. jūnijs. Fotogrāfs nezināms.	LNVM KF 1886	8,7 x 13,8 cm
48.	Fotogrāfija	Lejasciema kora dziedātāji IX Vispārējo latviešu Dziesmu svētku gājienā. 1938. gada 18. jūnijs. Fotogrāfs A. Ozoliņš.	LNVM KF 3206	8,3 x 13,3 cm
49.	Fotogrāfija	Rūjienas (?) kora dziedātājas IX Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos Rīgā 1938. gadā, priekšplānā sievietes tautas tērpos.	SM 8682	13,6 x 8,6 cm
50.	Fotogrāfija	Rēzeknes kora dziedātājas IX Vispārējo	LgKM7	13,6 x 8,6 cm

		latviešu Dziesmu svētku gājienā. 1938. gads.	505	
		Vitrīnas segments - liecības par 9. Dziesmu svētku organizēšanu:		
51.	Citāts	“Dziesmusvētku tīri mākslinieciskai nozīmei blakus jāliek arī sabiedriskais un nacionāli idejiskais saturs. Šajā ziņā IX latviešu Dziesmusvētki iegūs sevišķi izcilu vietu, jo sabiedriskā ziņā tie paudīs patriotisma un varonības cildenumu, kas noveda mūs līdz 1918. gada 18. novembrim. Tie paudīs vienprātības un darba cildenumu, kas noveda mūs līdz 1934. gada 15. maijam, bet pāri visam šie svētki būs skaists, vienots tautas sajūsmas apliecinājums savam Vadonim.” (Sabiedrisko lietu ministrs Alfrēds Bērziņš. - IX Latviešu Dziesmu svētki. Programma. Rīga, 1938. gads)		Izdruka
52.	Fotogrāfija	9. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku rīcības komitejas prezidijs. Vidū prezidija priekšsēdētājs J. Vītols, virsdiriģents T. Reiters un administratori. Fonā K. Ulmaņa portrets un Brīvības pieminekļa modelis. 1938. gads. Publicēts žurnālā „Atpūta”, Nr. 711 (17.06.1938), 21. lpp.	LNB	Kopija; apm. 16x20 cm
53.	Fotogrāfija	9. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku laukuma kopskata skice. Arhitekta A. Birznieka skice. Publicēta žurnālā “Latvijas arhitektūra” Nr. 1/1938, 15. lpp.		Kopija; 8,5x13 cm, palielināt
54.		Vitrīnas segments (piem., atvilktnē) - Suvenīri:		
55.	Nozīme	IX Dziesmu svētku dalībnieka nozīme. Rīga, 1938. g.	VRVM 74260	37,5x25 mm, rozete 63 mm
56.	Nozīme	IX Dziesmu svētku suvenīru nozīme. Rīga, 1938. g.	VRVM 74319	30 x 28 mm
57.	Lakatiņš	Suvenīrlakatiņš par godu 9. Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem. Gar malu attēloti Latvijas pilsētu ģerboņi. 1938. gads.	GVMM 11105	30x31 cm; eksponēt salocītā veidā
58.	Priekšmets	Dekoratīvs šķīvītis “Dziesmu svētki 1938”. A/s “M. S. Kuņņecovs”. 1938. g.	VRVM 70149	Virsas d.- 11,4 cm, h- 2,4 cm
59.	Iespieddarbs	9. Latviešu Dziesmu svētku “Dziesmu kara” ieejas biļete. Rīga, 1938. gada 16. jūnijs.	VRVM 144039/3	6,3 x 12,8 cm
		Brīvēstāvošs (vai vitrīnā integrēts) skārienjutīgs ekrāns - interaktivitāte:		
60.	Skārienjutīgs ekrāns	Skārienjutīgs ekrāns ar interaktīvu iespēju iepazīties ar visiem 1938. gada Dziesmu svētku koriem, to dalībnieku un vadītāju		Tehnoloģiski risinājumi ekrāna

		vārdiem. Pieejami 3 interaktīvās izvēlnes līmeņi: 1) Latvijas pārskata karte ar apriņķiem; 2) izvēloties apriņķi, atveras saraksts ar visiem šī apriņķa koriem; 3) izvēloties kori, atveras informācijas logs ar kora nosaukumu, dibināšanas gadu, kora vadītāja un visu dziedātāju vārdiem 1938. gadā.		darbībai
		Audio ieraksts		
61.		Laikmeta ainās telpā dzirdami Dziesmu svētku audio ieraksti.		Audio tehnika

5.2.2. elements – stends ar iebūvētām vitrīnām: “Latviešu Dziesmu svētki cauri laikiem”

Teksts:

Ievadteksts (izdruka uz stenda) veltīts abiem centrālajiem latviešu Dziesmu svētku tradīcijas raksturlielumiem - pēctecībai un pārmaiņām. No vienas puses, Dziesmu svētku tradīciju raksturo pēctecība, pārmantotība, „nemainīgie” elementi. Dziesmu svētki ir kordziedāšanas augstākais sniegums un stabils latviskās identitātes balsts. No otras puses, Dziesmu svētkus no 1864. līdz 2018. gadam raksturo arī „mainīgie” elementi, kas bieži izpaudušies kā - lielākoties tikai ārēja - pielāgošanās politisko ideoloģiju noteiktajām normām.

Apraksts:

Stends veidots kā Dziesmu svētku tradīcijas „nemainīgo” un „mainīgo” elementu sastatījums, kurš piesaistīts hronoloģiskai **laika līnijai**.

Stenda vidusdaļā iezīmēta nepārtraukta laika līnija no pirmajiem latviešu rīkotajiem dziesmu svētkiem Dikļos 1864. gadā līdz 2018. gada Vispārējiem latviešu Dziesmu un deju svētkiem. Uz laika līnijas atzīmēti 8-10 svarīgākie gadi Latvijas politiskajā vēsturē.

Viena papildus līnija (piem., virs laika līnijas) hronoloģiski secīgi eksponē fotogrāfijas par Dziesmu svētku „nemainīgajiem” elementiem - latviskās identitātes izpausmēm un kordziedāšanas tradīcijas pēctecību. - Šīs fotogrāfijas papildina citāti (izdrukas uz stenda virsmas) par Dziesmu svētku lomu latviskās identitātes saglabāšanā.

Otra papildus līnija (piem., zem laika līnijas) hronoloģiski secīgi, viena otrai blakus eksponē liecības par Dziesmu svētku „**mainīgajiem**” elementiem, galv. par Dziesmu svētku ārējo pielāgošanos valdošajai iekārtai un tās simboliem; uzkatāmi parādītas politiski ideoloģiskā „ietēpa” pārmaiņas.

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		„Nemainīgais”: Dziesmu svētki kā latviskā identitāte:		
62.	Fotogrāfija	Dziedātājas no Rucavas 5. Vispārējās latviešu Dziesmu svētkos. Rīga, 1910. gada 19.–21. jūnijs. Fotogrāfs Jānis Rieksts.	LNVM VF 2422	16,6 x 22,8 cm
63.	Fotogrāfija	Dziesmu diena Gaujienā. Prof. Jāzeps Vītols diriģē kopkori uz Gaujienas ģimnāzijas ieejas kāpnēm. 1933. gada 26. jūlijs.	VMMA 664	izmērs
64.	Fotogrāfija	Apvienotie kori dzied Dziesmu svētkos	DoM	9x14 cm

		Staburagā, diriģents T. Reiters, Daugavas novada 9. Dziesmu svētki Staburagā. 24. jūn. 1936. g.	2548	
65.	Fotoatklātne	IX Latvju vispārējo Dziesmu svētki, diriģē Teodors Reiters. Izdevējs Em. Benjamiņa. 1938. gads.	AiVM M 25442/1 -2	8,7x13,7
66.	Fotogrāfija	Siguldas kora dziedātāji Rīgā Dziesmu svētkos 1948. gada 19. jūlijā.	TMR 26543	12 x 9 cm
67.	Fotogrāfija	Soldatkas vidusskolas mūzikas skolotāja Jēkaba Induļa vadītie Dziesmu svētki nometinājuma vietā Omskas apgabala Soldatkā 1954. gadā (Edmunda Tardenaka mape).	OMF Dziesm usvetki Tomska s apg.	5,5 x 8,5 cm
68.	Fotogrāfija	Latviešu Dziesmu svētki Ņujorkā, 1958. gadā. Fotogrāfs B. Rozītis	LFM 1304/4	17,3x12,3
69.	Fotogrāfija	Gulbenes rajona Dziesmu svētki 1956. gadā.	GVMM 8221	12,5x8,5 cm
70.	Fotogrāfija	Gulbenes rajona kolhoza „Savienība” koris. 1960. gads.	GVMM plg.178 6	17,5x11,2 cm
71.	Fotogrāfija	Kopkora koncerts Austrālijas latviešu kultūras dienu laikā Melburnā. 1983. gada 30. decembris.	LNVM IP 4285	izmērs
72.	Fotogrāfija	XIX Vispārējo latviešu Dziesmu svētku kopkoris Rīgā, Mežaparka estrādē koncerta laikā. 1985. gads.	LNVM IP 5071	17.2 x 24.7 cm
73.	Fotogrāfija	Dziesmu svētku fotogrāfija pēc 1990. gada		
		„Mainīgais”: Dziesmu svētku ideoloģiskais ietērs:		
74.	Nozīme	IV Vispārējo Dziesmu un mūzikas svētku nozīme ar rozetes lenti Krievijas karoga krāsās. Rīga, 1895. gads. <i>Svētki bija oficiāli velēti 100 gadu jubilejai kopš Kurzemes pievienošanas Krievijai.</i>	VRVM 74262	31x27 mm, rozetes d. - 50 mm
75.	Brošūra	Teksta grāmatiņa V Latviešu vispārējo dziesmu svētku koncertiem. Rīga, 1910. gads. <i>Ekspozīta 14. lapaspuse ar Krievijas Valsts himnas tekstu krievu valodā.</i>	LNVM VN 7113	17,7x11 cm
76.	Nozīme	VII Vispārējo latviešu Dziesmu svētku rīcības komitejas sekretāra Nikolaja Dakera nozīme. Rīga, 1931. gads <i>Rozetes lente sarkanbaltsarkanā krāsā.</i>	VRVM 15616	26,5x22,5 mm, rozetes pl. 118 mm
77.	Fotogrāfija	Abrenes apriņķa dziesmu svētku dalībnieki mēģinājuma laikā Balvu estrādē 1943. gada jūnijā. <i>Virs skatuves trīs nacistiskās Vācijas karogi.</i>	BLNM- 5609	8,7x13,7 cm
78.	Fotogrāfija	II Padomju Latvijas Dziesmu svētku ieskaņas koncerts Dagdā. Fotogrāfs	LNVM Neg.	Fotogrāfija no negatīva,

		Arvids Gusars. 1950. gada jūnijs. <i>Estrādes noformējumā Ļeņina un Staļina portreti, ideoloģiski saukļi.</i>	Nr. 57416	apm. 14 x 8 cm
79.	Priekšmets	Vāzīte – suvenīrs “LPSR / DZIESMU SVĒTKI/ 1873-1948”. Izgatavots Rīgā, kombinātā “Māksla” (?). 1948. gads. Vāpēts māls. <i>Vāzīte ar sirpja un āmura simboliku.</i>	VRVM 26154	h - 8,7 cm, d.- 6 cm
80.	Brošūra	Padomju Latvijas 15. gadadienai veltīto Dziesmu svētku programma. 1955. gads. <i>Uz programmas vāka LPSR ģerbonis un karogs.</i>	LNVM IP 1526	15,2 x 10 cm
81.	Fotogrāfija	8. Vispārējo latviešu Dziesmu svētku Amerikā gājiens Indianapolē, ASV. 1988. gads. <i>Gājiena dalībnieki tautiskos tērpos ar Latvijas karogiem.</i>	LNVM IP 4289	
82.		Mūsdienu liecība par Dziesmu svētku politisko, ideoloģisko piesaisti		

5.2.3. Elements – Stends ar iebūvētām vitrīnām: „Tautiskais stils cauri laikiem”

Teksts:

K. Ulmaņa režīma laikā tika nostiprināts vizuālo tēlu, krāsu un simbolu kopums, kurš joprojām tiek asociēts ar “latvisko” un ieņem būtisku vietu nacionālās identitātes izpausmju repertuārā. Īpašu lomu tas spēlēja 20. gs. 2. pusē, kad gan LPSR, gan trimdā Rietumos “tautiskais stils” tika asociēts ar zudušo, neatkarīgo Latviju.

Apzinoties šo simbolu reprezentatīvo nozīmi, teju visas 20. gadsimta politiskās varas mēģināja instrumentalizēt latviešu “tautiskā stila” elementus ideoloģiskiem nolūkiem.

Apraksts:

Stendā iebūvētās vitrīnās eksponēti latviešu tautiskā stila „komplekti” no 4 dažādiem laika periodiem un vietām, sākot no 1920.-30. gadiem līdz mūsdienām.

Iekļauti priekšmeti ar tautiskiem motīviem un ornamentiem, pašizgatavotu tautastērpu detaļas un fotogrāfijas par tautastērpu lietojumu, tekstilijas, rotas, suvenīri un citi nelieli priekšmeti. Tautiskā stila „komplektu” sastatījums vienlaikus ļauj ieraudzīt gan motīvu pēctecību, nemainību cauri laikiem, gan arī variācijas un pārmaiņas, kuras nereti radušās 20. gadsimta politisko varu ietekmē. Paplašinātajās anotācijas ietverti atsevišķu izcilu eksponātu un to īpašnieku stāsti, to saistība ar politiskajām u.c. norisēm.

Stendā iekļauta izdruka ar hronoloģisku laika līniju no 20. gs. sākuma līdz 2018. gadam, kurā iezīmēti atsevišķi politisko pārmaiņu gadi (1918, 1934, 1940, 1944/45, 1990 u.c.), kas ietekmējuši latviešu sabiedrības attīstību, līdz ar to arī tautiskā stila lietojumu.

Iebūvētās vitrīnas izvietotas secīgi, tās piesaistītas hronoloģijai. Simboliski uzsvēta latviešu tautas sašķelšanās abpus Dzelzs priekškaram, abu procesu (tautiskais stils LPSR, tautiskais stils trimdā) vienlaicīgums.

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		1. iebūvētā vitrīna: Tautiskā stila komplekts starpkaru Latvijā		
83.	Tekstilija	Izšūts veltījuma dvielis. Hermīnes Annes Upenieces izšūts dvielis aizsargam Ērikam Skujam. 1930. gadi.	ANM BA-956	

84.	Dīvāna lelle	Lelle Lielvārdes tautas tērpā, ar auduma ķermeni un papjemašē seju. 20. gs. 30. gadi. Vilna, kokvilna, pildījums. Piederējusi Otilijai Skujiņai Stopiņu pag., vēlāk Ainai Pastarei (dz. 1936). <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi] par lelles nodošanu no vienas paaudzes otrai un jaunu tērpu šūšanu.</i>	LNVM CVVM 247294	h – apm. 30 cm (sēdošā pozā); pilnais h – 52 cm
85.	Fotogrāfija	Gudenieku kora dalībnieki Rīgā VIII dziesmu svētku laikā 1933. gada 17. jūnijā. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi] par ieteikumiem tautisko tērpu veidošanā, Dziesmu svētkos pasniegtajām godalgām par tautiskajiem tērpiem jau sākot no 1890. gadiem.</i>	KNM 17298	9 x 14 cm
86.	Priekšmets	Sīkplastika. Tautumeita stilizētā tautastērpā. Latvija, A/S “M.S. Kuzņecovs”, 1934.-1940. gads.	LNVM CVVM 261715	h – 11,2 cm, pamatnes d - 4,3 cm
87.	Priekšmets	Dzintara krelles. Latvija, 1926. gads.	LNVM CVVM 263394	Garums 40 cm, var eksponēt salocītā veidā
		2. iebūvētā vitrīna: Tautiskā stila komplekts LPSR		
88.	Tekstīlija	Austa sedziņa ar tautiskiem ornamentiem. Latvija, 20. gs. 60. gadu vidus.	LNVM CVVM 253976	32 x 32,5 cm, eksponēt salocītā veidā
89.	Priekšmeti	Divas saktas no konservu bundžas skārda. Izgatavojusi Mirdza Lāce no metinājuma vietā Tomskas apgabala Vasjuganas rajona Novijvasjuganas ciemā 1957. gadā. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi] par Mirdzu Lāci (1920-2012).</i>	OMF 15560/1 -3	diametrs 10,8 cm, diametrs 5,0 cm, diametrs 4,3 cm
90.	Fotogrāfija	Mirdza Lāce pašdarinātā tautas tērpā. Tomskas apgabals, Vasjuganas rajons, Novo-Vasjuganas ciems, 1956./57. g. Svārki veidoti no veciem lozungiem, kas nesti 1. maija parādēs, aizkrāsojot tekstu. Vainags ir pašas no papīra un kartona lipināts. Saktas taisītas no konservu bundžām.	OMF23 00-684- 685- F20	kopija
91.	Lelle	Lelle “Baiba”, Bārtas novada tautiskajā tērpā. Izgatavota Komunistiskās sestdienas talkas 50. gadadienā, 1969. gada 17. aprīlī. Rīga, rūpnīca ”Straume”. Klāt pievienota informatīva lapiņa ar Ļeņina galvas atveidu. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi]</i>	LNVM IP 897	h – apm. 30 cm (sēdošā pozā); pilnais h – 50 cm
92.	Kulons	Dzintars metāla ietvarā. Latvijas PSR, 20. gs. 70. gadi. Piederējis diplomāta Kārļa Zariņa meitai Marie Annei Zariņai (1927-2004). Dzintars, metāls	LNVM CVVM 256789	4,2x3 cm

		Šī vietā dzintara piespraudi no LPSR		
93.	Gredzens	Nameja gredzens, izgatavots pie rotkaļa. Autovadītāja Ernesta Strazdiņa dāvana sievai, Fizikultūras dispancera medmāsai Alisei Strazdiņai kāzu 25. gadadienā. Rīga, 1954. gads	LNVM CVVM 252257	izmēri
94.	Sikplastika	Suvenīrs – sālstrauks. Stilizēta tautumeita konusveida brunčos abās rokās tur lielu, apaļu bļodu. Autore Beatrise Kārcliņa. Suvenīrs veltīts Padomju varas 50 gadiem (1967). Rīgas Porcelāna un fajansa fabrika. 1965. gads. Porcelāns.	RPPM 4645	h 6 cm
		3. iebūvētā vitrīna: Tautiskā stila komplekts trimdā		
95.	Albums	Fotogrāfiju albums ar tautiskā stilā izšūtu vāku. Albuma vāku izšuvusi Maija Atvars (dzim. Āboltiņš), Altgarges pārvietoto personu (DP) nometnē Rietumvācijā 20. gs. 40. gadu 2. pusē. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi]</i>	OMF 13407	19 x 32 x 3 cm
96.	Fotogrāfija	Latviešu bēgļu iekārtotās kluba telpas, ložas un bufete Iceho (Itzehoe) pārvietoto personu (DP) nometnē Rietumvācijā. Interjers veidots no tukšām granātu kastēm, dekorācijām izmantojot tautiskus ornamentus, Latvijas pilsētu ģerboņus un senlatviešu dievību attēlus. Intejera autors A. Kopmanis. Fotogrāfs Teodors Jaunzems. 20. gs. 40. gadu beigas.	OMF 4647:1	Kopija; 8x14 cm Ekspozēt uz albuma (OMF 13407) vāka
97.	Lelle	Lelle „Bārbija”, Tadaiku tautiskajā tērpā (precētas sievas tērps ar aubi). Tērpu veidojusi Marija Muzikante (dz. Beldava, 1908-1999) Zviedrijā, 20. gs. 70.-80. gados. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi] par Marijas Muzikantes hobiju – veidot tautiskus tērpus lellēm Bārbija un Kens.</i>	NCM 81	h - apm. 30 cm
98.	Fotogrāfija	Austrālijas latviešu grupa tautiskos tērpos Mīnsteres dziesmu svētku gājienā. Vācija. 1984. gads. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi]</i>	LNVM IP 4298	izmēri
99.	Gredzens	Gredzens ar dzintaru, trimdā saukts par “saules gredzenu”. Piederējis diplomāta Kārļa Zariņa meitai Marie Annei Zariņai (1927-2004). Lielbritānija, 1950. gadi. Sudrabs. <i>Paplašinātā anotācija [max. 50 vārdi]</i>	LNVM CVVM 256792	
		4. iebūvētā vitrīna: Tautiskā stila komplekts mūsdienās		
100.	Priekšmets	Mūsdienu lelle latviešu tautiskajā tērpā		max. augstums 30 cm
101.	Fotogrāfija	Fotogrāfija par tautiskā tērpa lietojumu mūsdienā. Valsts prezidents Raimonds		

		Vējonis un Iveta Vējone tautiskajos tērpos, 2013. gada Dziesmu svētku gājienā.		
102.	Tekstīlija	Adīti dūraiņi ar tautiskiem ornamentiem. Pasniegti NATO samita dalībniekiem Rīgā 2006. gadā.	LNVM	
103.	Gredzens	Nameja gredzens. Latvija, 20. gs. 90. gadi. Sudrabs.	LNVM CVVM 245080	2,3 x 2 cm
104.	Priekšmets	Koka „Ūsiņa zīme” vai līdzīgs priekšmets		
105.	Priekšmets	Suvenīrs – figūriņa ar dejotāju pāri Nīcas tautiskajā tērpā. Uz pamatnes uzraksts “Latvija”. 21. gs. sākums.	LNVM CVVM 261947	h – 10,2 cm, pamatnes d - 4,4 cm

5.3. apakšsadaļa: „Pareizie” un “nepareizie” dzīvesstāsti Ulmaņa režīma laikā”

Ideja:

Ulmaņa režīms, līdzīgi kā citi autoritārie un diktatoriskie režīmi, veica zināmu iedzīvotāju grupēšanu, balstot dalījuma kritērijus režīma ideoloģijā un atsevišķos personīgos apsvērumos. Šāda pieeja neizbēgami noveda pie ļoti dažādu vērtību sistēmu un attieksmju veidošanās pret valsts varu, ka arī ilgtermiņā ietekmēja individuāli izdarītās izvēles.

Apraksts:

Iekļauti pieci atšķirīgi Latvijas iedzīvotāju dzīvesstāsti. Pārstāvētas gan nosacīti “pareizās” biogrāfijas (veiksmīgs zemkopis, uzņēmējs un izglītības darbiniece), gan režīmam mazāk tīkamai cilvēku biogrāfijas (politiskie opozicionāri, mazākumtautību pārstāvji).

Dzīvesstāsti veidoti tāpat kā citās izstādes sadaļās, katrā no stendiem iekļaujot: vārdu un uzvārdu, dzīves datus un personas portretu (izcelti), laika līniju ar personas galvenajiem dzīves notikumiem, pavērsiena punktiem, citātus vai personas raksturojumu, priekšmetus (iebūvētās u.c. vitrīnās).

5.3.1. elements: Stends ar izdrukām un iebūvētām vitrīnām – Fricis Meržinskis (1867-1942)

5.3.1.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Fricis Meržinskis
Dzimšanas laiks un vieta	1867. gada 25. oktobrī Elkšņu pagastā, rentnieku Indriķa un (vārds) Meržinsku ģimenē.
18xx	Pabeidz Saukas draudzes skolu
18xx-18xx	Strādā par melderu mācekli
1888	Noliek melderu eksāmenus Jelgavā
1888-19xx	Apgūst zināšanas tekstilrūpniecībā; strādā kā meistars un darbu vadītājs lielākajās Lietuvas un Krievijas tekstilfabrikās
19xx	Atgriežas Latvijā
1927	Kopā ar ģimeni apmetas uz dzīvi Jēkabpilī
1927	Pārpērk no bijušā īpašnieka Dingas vilnas vērptuvi Jēkabpilī, pārdēvē to par Vilnas un drēbju apstrādes iestādi
1930. gadu	Veic plašus uzņēmuma pārbūves darbus - ierīko modernu vilnas kāršanu,

sākums	vērpšanu un krāsotavu. Uzņēmums pēc pārbūves kļūst par modernu rūpnīcu.
1937	Piedalās Jēkabpils-Krustpils amatnieku biedrības dibināšanā, darbojas kā biedrības priekšnieks
1930. gadi	Aktīvi darbojas Jēkabpils sabiedriskajā dzīvē. Ir Aizsargu organizācijas, Latvijas amatnieku kameras loceklis, Sarkanā Krusta Jēkabpils nodaļas biedrs, Jēkabpils ugunsdzēsēju biedrības biedrs, Krustpils ev. lut. draudzes padomes loceklis
1938	Apbalvots ar Atzinības Krusta V šķiru
1941. gada 14. jūnijs	Kā sociāli bīstams elements kopā ar sievu Kristīni un dēlu Aleksandru deportēts uz Krieviju
1942	Miris 1942. gadā Krievijā, labošanas darbu nometnē

5.3.1.2. Citāti par Frici Meržinski

Izdrukas uz stenda virsmas:

„[Vilnas un drēbju apstrādes iestādes] kantorī sastopam pašu īpašnieku, Latvijas amatnieku kameras pilnvarnieku Meržinski, kas laipni iepazīstina mūs ar sava uzņēmuma iekārtu.

Galvenā korpusā daudzas komplicētas mašīnas aitu vilnu kārš vairākas reizes, vērpj un šķetina, tā iegūstot glītu un izturīgu dziju. Mechanisku austuvi lauku vajadzībām neesot iespējams uzturēt, tā paskaidro uzņēmuma īpašnieks. Gatavu audumu šeit padara glītu un patīkamu. Redzam drēbju veltuvi, kas vilnas audumu mēchaniski ar pirmklasīgu ķīmisko piedevu palīdzību padara pēc vēlēšanās dažādā biežumā. Šādu drēbi tīra, krāso speciālistu vadībā, presē un apcērpj līdz pelēkais lauku audums top gluži līdzīgs slaveniem ārzemju un fabrikas audumiem, bet pie tam viņš ir nesalīdzināmi izturīgāks par tiem.” (Jēkabpils Vēstnesis, Nr. 17 (29.04.1937))

„Jēkabpils-Krustpils amatnieku biedrības priekšnieks F. Meržinskis, atzīmēdams savus 70. šūpuļa svētkus, apdāvinājis ar Uzvaras laukuma izbūves loterijas biļetēm visus sava uzņēmuma un mājsaimniecības strādniekus un strādnieces. Strādnieki par šo darba devēja jauno soli sirsnīgi aizkustināti. Tā satiecība, kas vieno Meržinski un viņa strādniekus, var būt par priekšzīmi daudziem darba devējiem.” (Jēkabpils Vēstnesis, Nr. 44 (04.11.1937))

5.3.1.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
106.	Fotogrāfija	Fricis Meržinskis kopā ar ģimeni – sievu Kristīni, dēlu Aleksandru un uzņēmuma darbiniekiem (?). Pie sienas moto: „Darbs un uzticība vieno satiecībā”. Jēkabpils, 20. gs. 30. gadi.	JkNM 7433	
107.	Fotogrāfija	Friča Meržinska Vilnas vērptuve un krāsotava Jēkabpilī. 20. gs. 30. gadi.		Kopija
108.	Priekšmets	F. Meržinska vilnas vērptuves un krāsotavas paraugu grāmata. Uz pirmā vāka uzraksts „Meržinska tvaika krāsotava Jēkabpilī”. Kartons, kalikons. 20. gs. 30. gadi.	JkNM 2451	28x15,5 cm; Eksponēt vertikāli, daļēji atvērtu, ar redzamiem audumu paraugiem
109.	Fotogrāfijas	3-4 fotogrāfijas no periodikas - F. Meržinskis Jēkabpils pilsētas valdes darbinieku un padomnieku vidū;	LNB	Kopijas, izmērs var variēt

		F. Meržinskis Jēkabpils-Krustpils amatnieku biedrības 2 gadu pastāvēšanas jubilejā, kopā ar biedrības valdes locekļiem; F. Meržinska dibinātās Jēkabpils-Krustpils amatnieku biedrības karoga fotogrāfija (Daugavas Vēstnesis, Nr. 86 (30.09.1939))		
--	--	---	--	--

5.3.2. elements: Stends ar izdrukām un iebūvētām vitrīnām – Kārlis Kauliņš (1888-1958)

5.3.2.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Kārlis Kauliņš
Dzimšanas laiks un vieta	1888. gada 28. decembrī Brunavas pagasta „Podumos”, zemnieku Jāņa un Ievas Kauliņu (Kaulu) ģimenē
189x-189x	Mācās Seces pagasta skolā
1914 (?)	Tiek iesaukts cariskās Krievijas armijā, dienē vada komandiera pakāpē
1915 (?)	Kauju laikā Austrumprūsijā krīt vācu gūstā; kā gūsteknis tiek nodarbināts dažādos darbos, apgūst graviera-rotkaļa prasmes
1919. g. februāris	Atgriežas Latvijā; apmetas Bebru pagasta „Beņķos” pie saviem no Kurzemes atbēgušajiem vecākiem
1919. g. 15. jūnijs	Tiek iesaukts Latvijas armijā, dienē kā instruktors 4. Valmieras kājnieku pulkā
1919. g. 5. augusts - 1920. g. 14. augusts	Piedalās militārajās operācijās pret Bermonta-Avalova karaspēku un pret lieliniekiem Latgales frontē
1920. g. 25. septembris	Atvaļināts no aktīvā karadienesta
1920. g. 24. decembris	Vietalvā apprecas ar Amāliju Boti-Krīgeri
1920-1921	Strādā par kalpu Pļaviņu pagasta „Jučos”
1921	Ģimenē piedzimst bērni Vilma (1921), Jānis (1923), Lilija (1925), Aina (1928)
1921 (?)	Kā Neatkarības kara dalībnieks Agrārās reformas rezultātā iegūst 15,1 ha lielu zemi no Jēkabpils apriņķa Seces pagasta Mežmuižas zemes.
1920.-30. gadi	Kopā ar ģimeni iekopj lauku jaunsaimniecību - Seces pagasta „Jaunāres”. Saimniecības paplašināšanai vairākas reizes ņem aizņēmumu
1920.-30. gadi	Darbojas Aizsargu organizācijā, Seces-Sērenes krājaizdevu sabiedrības valdē
1944	Karadarbības laikā kopā ar ģimeni slēpjas mežā
1949	Ģimene spiesta iestāties Seces kolhozā, atsakoties no visa īpašuma. Iecelts par kolhoza brigadieru
1958	Miris 1958. gada (datums) Secē, apglabāts Seces Jaunajos kapos.
20. gs. 70. gadi	Kolhoza zemju meliorācijas laikā nojauc „Jaunāres”

5.3.2.2. Priekšmeti un fotogrāfijas

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
110.	Fotogrāfija	Kārlis Kauliņš (1888-1958). Salonfotogrāfija. 1906. gads.	LNVM	Kopija
111.	Fotogrāfija	Krievijas armijas karavīru grupa – Vācijas gūstekņi Parhimā, Vācijā. 2. rindā 1. no kreisās Kārlis Kauliņš (1888-1958). Fotogrāfs Johans Valdherr. 1915.-1918. gads.	LNVM	Kopija, 10 x 15 cm
112.	Priekšmets	Ēdiena trauks, lietots ēdiena (taukvielu) uzglabāšanai Vācijas armijā 1. pasaules kara laikā. Latvijas Neatkarības kara laikā lietojis 4. Valmieras kājnieku pulka kaprālis Kārlis Kauliņš (1888-1958). Uz trauka sāniem K. Kauliņa iegravēts augu ornaments un uzraksts „K.Kauliņš Par peemiņu no Latvijas kara un Bermontu cīņām 15-11-1919.g.” Alumīnijs.	LNVM	diam. 9,8 cm, h 4,3 cm.
113.	Fotogrāfija	Latvijas armijas 4. Valmieras kājnieku pulka kaprālis Kārlis Kauliņš (1888-1958) ar līgavu Amāliju Boti (1898-1992). Salonfotogrāfija, K. Kauliņš formas tērpā. Fotogrāfe Emma Raguēla Pļaviņās. 1920. gads.	LNVM	13,7 x 8,5 cm.
114.	Fotogrāfija	Kauliņu ģimene ar radniekiem pie zirga pajūga tirgus dienā Secē. 1. no kreisās Kārlis Kauliņš; 1. no labās Amālija Kauliņa. 1926. gads.	LNVM VP	Kopija, 10 x 15 cm
115.	Fotogrāfija	Jaunsaimnieku Kauliņu ģimene pie Jēkabpils apr. Seces pag. “Jaun-ārēm”. No kreisās: Jānis Kauliņš, Vilma Kauliņa (1921) un suns Vasers; Lilija Kauliņa (1925-1998), Aina Kauliņa (1928-2014); Amālija Kauliņa (1898-1992); Jānis Kauliņš (1923-1994) mazpulku formas tērpā; Kārlis Kauliņš (1888-1958). 20. gs. 30. gadu 2. puse.	LNVM VP	Kopija, 10 x 15 cm
116.	Fotogrāfija	Kauliņu ģimene ar radniekiem Vīgantes parkā. Kārlis Kauliņš (1888-1958) aizsarga formastērpā; aiz kastes Amālija Kauliņa (1898-1992), centrā jaunsarga formastērpā dēls Jānis Kauliņš (1923-1994). 20. gs. 30. gadi.	LNVM	Kopija, 10 x 15 cm
117.	Fotogrāfija	Seces-Sērenes krājaizdevu sabiedrības valdes locekļi. 2. rindā 1. no labās Kārlis Kauliņš. 1938. gads.	LNVM VP	Kopija, 10 x 15 cm

118.	Fotogrāfija	Talcinieku grupa pirms došanās meža darbos Jēkabpils apriņķa Seces pag. "Jaunārēs". 1. r. no kreisās: 1.-Kārlis Kauliņš; 2.-Aina Kauliņa; 3.-Amālija Kauliņa; 4.-Lilija Kauliņa; 5.-Vilma Kauliņa. 1940. gada janvāris-marts.	LNVM VP	Kopija, 10 x 15 cm.
119.	Fotogrāfija	Kārlis Kauliņš (1888-1958) un Amālija Kauliņa (1898-1992). 1950. gads.	LNVM	Kopija

5.3.3. elements: Stends ar izdrukām un iebūvētām vitrīnām – Olga Talat-Kelpša (1886-1978)

5.3.3.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Olga Talat-Kelpša
Dzimšanas laiks un vieta	1886. gada 15. decembrī Daugavpilī, x-x Alekseja [dzimtais uzvārds] un x-x ģimenē
18xx	Mācās x-x skolā
19xx	Strādā par pedagogu Mogiļevas sieviešu skolā
19xx	Studē vēsturi Pēterburgā, Bestuževas sieviešu augstskolas Vēstures-filoloģijas fakultātē
19xx	Pēc studiju beigšanas pārceļas uz vīra, izglītības darbinieka Antona Talat-Kelpša dzimtajām mājām Ludzas pagastā
1918	Pārceļas uz Rēzekni
1918-1922	Skolotāja Rēzeknes V. Sevko privātajā krievu ģimnāzijā
1921-1922	Skolotāja Rēzeknes valsts ebreju vidusskolā
1923-1940	Rēzeknes Valsts poļu ģimnāzijas direktore
1941	Kopā ar ģimeni deportēta uz Krieviju, Vjatlagu
1947	Atgriežas Latvijā; strādā Rīgā, latviešu skolā par krievu valodas skolotāju
1950	Kopā ar meitu Natāliju otrreiz deportēta uz Krasnojarskas novada Dzeržinskas rajonu
1956	Atgriežas Latvijā
1950.-70. gadi	[Ziņas par dzīvi pēc atgriešanās Padomju Latvijā]
1978	Mirusi Rīgā 1978. gada 30. oktobrī, apglabāta Mikeļa kapos

5.3.3.2. Priekšmeti un fotogrāfijas

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
120.	Fotogrāfija	Olga Talat-Kelpša, Rēzeknes Valsts poļu ģimnāzijas direktore, Rēzekne, 20. gs. 20. gadi	LgKM 7377	14,4x9,6 cm Fotokopija
121.	Fotogrāfija	Rēzeknes Valsts poļu ģimnāzijas 3. izlaidums. Pirmajā rindā ceturta no kreisās puses skolas direktore Olga Talat-Kelpša, 1928. g.	LgKM 27791	8,3x13,4 cm
122.	Fotogrāfija	Olga un Antons Talat-Kelpši Rēzeknē, 20. gs. 30. gadi	LgKM Plg 7378	10,9x11,2 cm Fotokopija

123.	Fotogrāfija	Olga Talat-Kelpša ar meitu Natāliju uz savas dzīvojamās mājas kāpnēm, 1936. gada augusts	LgKM Plg 7383	14x9,6 cm Fotokopija
124.	Fotogrāfija	Voroncovas zvejnieku ciemats Jeņisejas krastā (galējos ziemeļos) Olgas un Natālijas Talat-Kelpša noņemšanas vieta 20. gs. 40. gados	LgKM Plg 7392:4	15x9 cm Fotokopija
125.	Dokuments	Olgas Talat-Kelpšas personas apliecība (pases vietā) noņemšanā, Krasnojarskas novadā. 1950. gads.	LgKM Plg 7498	20,1x14,7 cm
126.	Fotogrāfija vai dokuments	Fotogrāfija vai dokuments par Olgas Talat-Kelpšas dzīvi pēc atgriešanās Padomju Latvijā 1956. gadā.	LgKM	
127.	Fotogrāfija	Talat-Kelpšu ģimenes piemiņas plāksne Rēzeknē, Atbrīvošanas alejā 56, atklāta 2001. gada 14. jūnijā.	LgKM	

5.3.4. elements: Stends ar izdrukām, iebūvētām vitrīnām un audio atskaņošanas tehniku – Valdis Grēviņš (1895-1968)

5.3.4.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Valdis Grēviņš
Dzimšanas laiks un vieta	Dzimis 1895. gada 26. septembrī Zaļenieku pagasta "Mazbaņos" zemnieku Jāņa un x-x Grēviņu ģimenē
1913	Absolvē Jelgavas reālskolu
1914-1918	Maskavā studē komerczinātnes
191x-191x	Strādā latviešu bēgļu organizācijās
1918-1924	Vada laikraksta "Sociāldemokrāts" literāro daļu
	Tautas padomes un Satversmes sapulces loceklis
1923	Izdod dzeju krājumu "Pirmā dzeju grāmata"
1923-1934	Strādā Diskonta bankā
1922	Ar pseidonīmu dr. Orientācijs raksta humoristiskus un satīriskus feļetonus par sabiedriski politiskām aktualitātēm:
1923	"Satversmes sapulces feļetons"
1925	"Monoklis acī"
	"Tikai pieaugušiem"
1933	Izdod dzeju krājumu "Otrā dzeju grāmata"
1934	Pēc K. Ulmaņa valsts apvērsuma arestēts un ievietots noņemtnē Liepājā
20. gs. 20.-30. gadi	Aktīvi darbojas starptautiskajā rakstnieku organizācijā "PEN klubs", daudzās biedrībās
1940	Kļūst par Latvijas Padomju Rakstnieku savienības biedru
1944-1946	Strādā par Dailes teātra dramaturgu
1946	Izdod dzeju izlasi "Lapas lido, lapas skan"
1948-1950	Strādā LPSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā par zinātnisko līdzstrādnieku
1951.18.01.	Arestēts, tiesāts pēc 58. panta, nosūtīts ieslodzījumā Irkutskas apgabalā
1951	pēc aresta izslēgts no Latvijas Padomju Rakstnieku savienības
1955.30.09.	Amnestēts, atgriežas Rīgā, gadiem ilgi cīnās par rehabilitāciju
1963	Panāk atkārtotu uzņemšanu Latvijas padomju Rakstnieku savienībā
1968	Sagatavo izdošanai dzeju izlasi "Dzied vēji", kas iznāk īsi pēc Grēviņa nāves

1968	Miris 1968. gada 7. aprīlī, apglabāts x-x kapsētā
------	---

5.3.4.2. Citāti par Valdi Grēviņu

Izdrukas uz stenda virsmas:

Citāti [max. 100 vārdi] par Valda Grēviņa "neērtajiem" politiskajiem uzskatiem un "neērto" daiļradi:

"Grēviņa "skumjo dziesmu sacerēšana" tika uztverta kā pretvalstiska darbība gan Ulmaņa laikā, gan padomju laikā. 1935. gadā Iekšlietu viceministrs Alfrēds Bērziņš par dzejnieku teicis: "Tādi mums nav vajadzīgi". 1946. gadā Grēviņa grāmatu "Lapas lido, lapas skan" Valdis Lukss noraida "kā padomju cilvēkam nepiemērotu", un Vilis Lācis to atzīst par "tikpat drūmu un gaudulīgu kā Annas Ahmatovas darbus". (Valdis Grēviņš. *Tas trakais kavalieru gads. Sast. Inta Čaklā. Rīga, 2007*)

Grēviņa citāts par viņa kritisko attieksmi pret Ulmaņa režīmu, valsts restriktīvo kultūras politiku.

5.3.4.3. Audio ieraksts: Valda Grēviņa memoriāli

Apraksts:

Stendā iebūvēta audio atskaņošanas tehnika ar austiņām, dzirdams 5-7 minūšu audio ieraksts.

5.3.4.4. Elements - Stendā iebūvēta audio atskaņošanas tehnika ar austiņām

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
128.	Audio ieraksts	Fragments no Valda Grēviņa 20. gs. 60. gados rakstītajiem memoriāliem (vai citiem materiāliem) par viņa politiski sabiedrisko un literāro darbību Ulmaņa laikā. Ierunājis, piem., Toms Grēviņš.	Teksts no RMM krājuma	Audio ieraksta ilgums 5-7 min; audio tehnika
129.	Audio ieraksts	Pazīstamāko Valda Grēviņa sacerēto vai tulkoto dzejoļu fragmenti, piem., "Kavalieru dziesma" (Gesta Berlings; 1933. gads)		Audio ieraksta ilgums 3-5 min

5.3.4.5. Priekšmeti un fotogrāfijas

Ekspozīcijas

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
130.	Fotogrāfija	Laikraksta "Sociāldemokrāts" redakcija: Valdis Grēviņš, Ansis Rudēvics, Kristaps Eliass, Hermanis Kaupiņš, Kārlis Ozoliņš. 20. gs. 20. gadi.	RMM 621951 Grēv F2/10	17,5x23,5 cm
131.	Lapa	Dr. Orientācija (Valda Grēviņa) zīmētās politiskās karikatūras. 20. gs. 20. gadi.	RMM 1601	
132.	Iespieddarbs	"Jaunāko Ziņu" speciālkorespondenta karte, izdota Valdim Grēviņam. Ar fotogrāfiju. 20. gs. 20. gadi.	RMM 624214	
133.	Nozīme	PEN kongresa nozīme (piespraude) ar vārda plāksnīti "V. Grēviņš. Lettonie".	RMM 1588	

		1933. gads.		
134.	Iespieddarbs	Rīgas centrālcietuma kvīts par arestētā Valdim Grēviņam. 1934. gads.	RMM 480104	
135.	Fotogrāfija	Portrets. Valdis Grēviņš. Fotogrāfs Roberts Johansons. 20. gs. 30. gadu vidus.	RMM 196941 F1/13	13,3x8,4 cm
136.	Grāmata	Viens no Valda Grēviņa dzejas krājumiem: "Pirmā dzeju grāmata" (1923) vai "Otrā dzeju grāmata" (1933)	RMM	
137.	Iespieddarbs	PSRS Tieslietu ministrijas izziņa par atbrīvošanu no ieslodzījuma. Izdota Valdim Grēviņam. 1955. gads.	RMM 624226	
138.	Fotogrāfija	Portrets. Valdis Grēviņš. Fotogrāfs Zilbers. 1958. gads.	RMM p- 11380 Grēv	16,5x12,2 cm

5.3.5. elements: Stends ar izdrukām, iebūvētām vitrīnām un ekrānu – Renāte Hildegarde Adolfi (1923)

5.3.5.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Renāte Hildegarde Adolfi
Dzimšanas laiks un vieta	Dzimusi 1923. gada 11. martā Rīgā, skolotāja Manfrēda Adolfi un Ģertrūdes Adolfi, dz. Blūmenbahas ģimenē
1931-1939	Mācās Rīgas 6. pamatskolā
1939. gada 18. novembris	Kopā ar ģimeni izceļo uz Greifswaldi Vācijā, uz pagaidu mītnes vietu
1940. gada 16. janvāris	Pārceļas uz Pozeni (tag. Poznaņu Polijā)
1940-1945	Strādā par palīdzi Vācijas vērmahta gaisa spēku ziņu nakts dienestā
1945-1952	Nokārto audēja zeļļa eksāmenu, strādā par amatnieci-audēju
1952-1955	Studē pedagoģiju Līneburgas Pedagoģijas augstskolā Vācijā
1955-1989	Strādā par jaunāko klašu skolotāju Fallingbosteles pamatskolā
Kopš 1971	Regulāri apciemo Latviju, iesaistās kultūras apmaiņas projektos
Kopš 1992	Strādā par brīvprātīgo arhivāri Vācbaltiešu kultūras fondā un Karla Širrena arhīva vadītāju Līneburgā Darbojas Karla Širrena biedrības valdē Līneburgā un Latviešu-vācbaltiešu centra "Domus Rigensis" valdē Rīgā
2013. gada 18. novembris	Saņem 4. šķiras Atzinības krustu

5.3.5.2. Citāti

Izdrukas uz stenda virsmas:

Citāti [max. 100 vārdi] no intervijas ar Renāti Adolfi par vācbaltiešu vecākās un jaunākās paaudzes attieksmi pret Latviju kā dzimteni, pret latviešiem un valsts varu 20. gs. 30. gados; vācbaltiešu garīgo saikni ar Latviju līdz mūsdienām.

5.3.5.3. Video ieraksts

Apraksts:

Stendā iebūvētā vai blakus stendam novietotā ekrānā redzams 7-10 minūšu video materiāls par Renāti Adolfi.

5.3.5.4. Elements - Stendā iebūvēts vai blakus stendam novietots ekrāns ar videomateriālu:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
139.	Video-materiāls	<p>Fragmenti no dokumentālās filmas „Uz visiem laikiem. Vācbaltiešu izceļošana.” Režisore Daina Rašenbauma. Latvijas Okupācijas muzeja biedrība, 2013. gads.</p> <p><i>Redzami Renātes Adolfi video intervijas fragmenti par vācbaltiešu dzīvi pirmskara Latvijā, attiecībām ar valsts varu, Ulmaņa režīma ietekmi uz mazākumtautību skolu izglītības programmas saturu, vācbaltiešu izceļošanu 1939. gada rudenī/ziemā, kā arī par R. Adolfi mēģinājumiem uzturēt saikni ar Latviju no 1971. gada līdz mūsdienām.</i></p>	LOM	<p>Video ilgums 7-10 minūtes;</p> <p>Skaņas klausīšanās tehnika (austiņas)</p> <p>Jāmontē video materiāls.</p>

5.3.5.5. Priekšmeti un fotogrāfijas

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
140.	Fotogrāfija	Adolfi (Blūmenbahu) ģimenes māja Rīgā, Ļermontova ielā 1. Ap 1905. gadu. <i>Ēka celta 1897. gadā, no šī laika līdz 1939. gadam ģimenes īpašumā.</i>	MN_foto_1	
141.	Fotogrāfija	Rīgas 6. pamatskolas klase. 1. rindā no 1. no labās R. Adolfi, vidū skolotāja Irēne Neandere. Fotogrāfs Eggerts. Rīga, 1939. gada 8. oktobrī. <i>Pēdējā klases fotogrāfija pirms izceļošanas.</i>	MN_foto_2	
142.	Priekšmets	Zeķes. Adījusi Renātes Adolfi vecmāte Rīgā. Emocionāli dārgākā lieta, kas paņemta līdzī no Rīgas 1939. gadā. <i>Par zeķēm R. Adolfi stāsta arī video sižetā.</i>	R.Adolfi īpašums	Garums 25 cm
143.	Priekšmeti	Leļļu trauki: krūzīte un apakštase – rotaļlietas no Renātes Adolfi bērnības. Latvija, 20.gs. 30. gadi. <i>Par rotaļlietu pārdošanu pirms izceļošanas 1939. gadā R. Adolfi stāsta arī video sižetā.</i>	R.Adolfi īpašums	Diametrs ap 2 cm
144.	Fotogrāfija	Adolfi ģimene (4 cilvēki kreisajā pusē) uz kuģa “Der Deutsche” klāja, Rīgas ostā. 1939. gada 17. novembris. <i>Pēdējā ģimenes fotogrāfija Latvijā pirms aizbraukšanas. R. Adolfi rūķu cepurē.</i>	MN_foto_3	
145.	Fotogrāfija	Skats ēdamtelpā uz kuģa “Der Deutsche”. 1939. gada 17. novembris	MN_foto_4	
146.	Fotogrāfija	Adolfi ģimene jaunajā mītnes vietā Pozenē. 1940. gads. No kreisās - māte Ģertrūde, Renāte un brāļi, tēvs Manfreds.	MN_foto_5	
147.	Fotogrāfija	Renāte Adolfi 1940. gadā Pozenē.	MN_foto_7	

148.	Fotogrāfija	R. Adolfi savā bijušajā ģimenes dārzā Ļermontova ielā 1. Rīgā, 1971. gadā, pirmoreiz pēc 1939. gada viesojoties Rīgā.	MN_fot o_9	
149.	Fotogrāfija	R. Adolfi savā darbavietā – arhīvā Līneburgā ar 4. šķiras Atzinības krustu pie krūtīm. 2013. gads.	MN_fot o_10	

5.4. apakšsadaļa – Lietu mantojums: “Ulmaņlaiku” vizuālais stils”

Ideja:

Parādīt Latvijas ģimeņu īpašumā palikušo materiālo mantojumu – priekšmetus, fotogrāfijas, iespieddarbus, vizuālos simbolus, kuri asociējās ar “Ulmaņlaiku” Latviju.

Apraksts:

Sadaļas noslēgumā izvietota vitrīna. 2-3 eksponātiem, par kuriem pieejamas papildu ziņas, pievienota paplašināta anotācija (max 50 vārdi).

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
150.	Priekšmets	Pulkstenis. Kā pateicību par darbu saņēmusi kalpone Zete Vītara, Kurmenes „Spundēs”. Gravējums ‘Par uzticību un satiecību. Valdības vārdā Zemkopības ministrs Rēzeknē 1936. g. 13. IX”.	AiVM M1306 9	14,5x10
151.	Grāmata	Grāmata “Tēva sēta”. Rīga, 1937. gads. Ar ielīmētu veltījuma lapu skolas beidzējam.	LNVM CVVM 242875	
152.	Monētas	Latvijas Republikas 1 lats (1924), 5 lati (1929); 20 santīmi (1922), 5 santīmi (1922), 1 santīms (1939)	CVVM 97088, 97053 u.c.	
153.	Naudaszīme	Latvijas Bankas zīme, 50 lati, 1934. gads.	CVVM 193425	145,0 x 88,0 mm
154.	Kārba	A/S “Latvijas raugs” Iesala ekstrakta. 1930. gadu 2. puse Metāla skārds.	LNVM CVVM 229971	d-10 cm, h - 11 cm
155.	Fotogrāfija	Mēdzūlas Ozoliņkalna sešklasīgajā pamatskolā absolventi izlaiduma dienā. Zēni mazpulgēnu formastērpos. 1940. gada 2. jūnijs.	MNM 41282:2 8	8,5x13,4cm
156.	Fotogrāfija	Skats uz Kaucmindes mājturības skolas ēku, priekšplānā skolas audzēknes tautastērpos. 1930. gadi.	LNVM KF 2315:22	
157.	Fotogrāfija	Dundagas pagasta aizsardžu pulciņa rokdarbu kursu noslēguma pasākums. Aizsardzes ar 2. Ventpils aizsargu pulka komandieri Tāļivaldi Lepši. 1936. gada 1. februāris.	LNVM KF 3202	
158.	Atklātne	Atklātne “Līgsmus Līgo svētkus!”. Zīmējums ar sievieti tautiskā tērpā, Jāņu sieru un alus kausu; tautasdziesmas pantiņš. 20. gs. 30. gadi.	GVMM 23425	
159.	Apsveikuma	Apsveikuma kartiņa “Daudz laimes	GVMM	

	kartiņa	iesvētīšanas dienā!”. Reljefs papīrs, attēls ar rožu pušķi vāzē. 20. gs. 30. gadi.	24124	
--	---------	--	-------	--

5.5. Interaktivitāte

Sadaļā 5.2. (laikmeta aina) pieejams brīvēstāvošs (vai vitrīnā integrēts) skārienjutīgs ekrāns ar interaktīvu iespēju iepazīties ar visiem 1938. gada Dziesmu svētku koriem, to dalībnieku un vadītāju vārdiem.

Pieejami 3 interaktīvās izvēlnes līmeņi:

- Latvijas pārkstata karte ar apriņķiem;
- izvēloties apriņķi, atveras saraksts ar visiem šī apriņķa koriem;
- izvēloties kori, atveras informācijas logs ar kora nosaukumu, dibināšanas gadu, kora vadītāja un visu dziedātāju vārdiem 1938. gadā.

6. sadaļa “Aizliegtā valsts. Okupācijas un 2. pasaules karš 1940–1945”

Sadaļas ievadteksts:

Otrais Pasaules karš un Latvijas okupācijas pārtrauca Latvijas kā neatkarīgas valsts eksistenci. Totalitāro okupācijas režīmu tieksme iznīcināt vai totāli pārveidot starpkaru periodā pastāvējušo Latviju mainīja sabiedrības dzīves apstākļus, radot citu, vēl nepieredzētu dzīves realitāti, kas būtiski ietekmēja Latvijas iedzīvotājus. Latvija kļuva par aizliegto valsti – vairākas desmitgades Latvijas neatkarīga valstiskuma ideja bija iespējama pagrīdē, slepenībā. Tomēr režīmu politika pilnībā nebija spējīga salauzt iesakņojušās tradīcijas, vērtības un vēsturisko atmiņu.

a) Totalitāro lielvaru skatījumā Latvija tika uzlūkota kā kolonizējama telpa, kura izmantojama totalitārā okupācijas režīma ideoloģisko mērķu un saimniecisko vajadzību kontekstā.

b) Okupācijas režīmu ideoloģiskie mērķi noteica īstenotās politikas paņēmieni un līdzekļu kopumu, ko režīmi realizēja pret Latvijas iedzīvotājiem. Totalitārās politikas īstenošanas svarīgs instruments bija represijas. Vienlaikus būtisks ir arī jautājums par iedzīvotāju attieksmi pret okupācijas varām un kolaborācija ar tām.

e) Kara un okupācijas varu laikā pagrīdē pastāvēja nacionālā pretošanās – organizācijas un cilvēki, kuri apstākļos kad pastāvēja tikai “aizliegtā Latvija”, uzturēja spēkā ideju, ka Latvijas neatkarības atjaunošana ir iespējama un nepieciešama. Aktīva šīs idejas aizstāve bija Latvijas Centrālā padome (1943–1951).

Apraksts:

Sadaļa kopumā veidota neiedziļinoties karadarbības detaļās, bet atainojot Latvijas idejas jaunos apstākļus – Latvijas valstiskuma likvidēšanu, pat aizliegumu, pakļautību totalitāro režīmu varai un interesēm.

Sadaļas iekārtojumā jāņem vērā nepieciešamība radīt pagrīdes un nospiesības sajūtu. Atšķirībā no citām sadaļām, nav paredzēta atsevišķa scenogrāfiski izspēlēta aina (mākslas izstāde, Dziesmu svētki, dzīvoklis, kolhoza kantoris u.c.), bet nepieciešams pagrīdes un emocionālas nospiesības sajūtu panākt ar simboliskiem līdzekļiem. Šajā simboliskajā vidē izvietotas tematiski strukturētās izstādes vitrīnas.

Liela nozīme sadaļas priekšmetu eksponēšanā ir stāstiem par atsevišķiem priekšmetiem; paši par sevi tie nav vizuāli iespaidīgi, bet to stāsti ietver daudz radikālu pagrieziena punktu un traģisma.

6.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Totalitārisma domāšanas līdzības”

Teksts:

Lai gan praktiskajā politikā padomju un nacistiskā okupācijas režīma darbība atšķīrās, tās vienoja totalitārajiem režīmiem raksturīgā domāšanas līdzība. Totalitārie režīmi tiecās mazināt sabiedrības iepriekšējās pieredzes un lokālo īpatnību nozīmi, kā arī mēģināja ielauzties visās dzīves sfērās un radīt tajās “savu kārtību”.

Politiskajā kontekstā mēģināts sniegt atbildi uz jautājumu - kas ir Latvija totalitāro okupācijas varu redzējumā 2. pasaules kara laikā?

Apraksts:

Politiskais konteksts risināts atsevišķā stendā. Tajā iecerēts tematiski atspoguļot totalitāro lielvaru – nacistiskās Vācijas un staļiniskās Padomju Savienības – politikas galvenās izpausmes.

Divās līnijās, kas attēlo divas okupācijas varas – padomju un nacistisko – raksturotas četras totalitārās politikas ietekmes jomas: attieksme pret vietējām nacionālajām iniciatīvām (mēģinājumi sastādīt alternatīvu vēlēšanu sarakstu 1940. gadā un vietējās pašpārvaldes darbība nacistiskās Vācijas okupācijas laikā); Latvijas iedzīvotāju mobilizācija divās armijās; režīma nosacījumi ekonomikā un saimniecības dzīvē; terors un represīvā politika.

Balstoties uz šādu politiskā konteksta strukturējumu, ar priekšmetu un paplašinātu anotāciju palīdzību tiks runāts par līdzībām, kas saskatāmas abu totalitāro režīmu varas izpausmes formās. Stendam saturiski jāakcentē doma, ka abi režīmi nāca ar dažādiem, bet vienlīdz nelabvēlīgiem nosacījumiem Latvijas valstiskumam un Latvijas sabiedrībai.

Politiskā ievada vides (telpas fragmenta) noformējumam var izmantot postīto pilsētu skatus no 2. pasaules kara laika, ko papildina neiztrūkstošā kara propaganda – izlīmētās un izkaisītās skrejlapas ar abu režīmu solījumiem/draudiem/paziņojumiem. Šāds noformējums būtu saistīts arī ar nākamo apakšsadaļu – laikmeta ainu – kas balstīta kontrastā starp redzamo (pilsētas) vidi un pagrīdi.

6.1.1.sadaļas “Aizliegtā valsts ievadteksts”

6.1.2.apakšsadaļas politiskā konteksta “Totalitārisma domāšanas līdzības” ievadteksts

6.1.3.Laika līnija

- 1940. gada 17. jūnijs – PSRS okupē Latvijas Republiku, balstoties uz Molotova – Ribentropa pakta slepenajā papildprotokolā paredzēto padomju un nacistu ietekmes sfēru sadalījumu Austrumeiropā
- 1940. gada 14.-15. jūlijs - Pārkāpjot Latvijas Vēlēšanu likumu un Latvijas Satversmi, notiek nedemokrātiskas Saeimas vēlēšanas, kurās piedalās viens vēlēšanu saraksts – „Latvijas Darba Tautas bloks”
- 1941. gada 14. maijs - PSRS valdība un Komunistiskās partijas Centrālā komiteja pieņem lēmumu "Par sociāli svešu elementu izsūtīšanu no Baltijas republikām, Rietumukrainas, Rietumbaltkrievijas un Moldāvijas". Mēnesi vēlāk seko deportācija, kuras laikā izsūta 15 443 Latvijas iedzīvotājus
- 1941. gada 22. jūnijs – nacistiskā Vācija uzbrūk Padomju Savienībai un jūlija sākumā ieņem Rīgu un visu Latviju
- 1941. gada 3.augusts – 201. latviešu strēlnieku divīzijas formēšana Sarkanās armijas ietvaros
- 1941. gada 30. novembris - sākas Rīgas geto iemītnieku masveida iznīcināšana. Pavisam Otrā pasaules kara laikā Latvijā iet bojā 70 000 ebreju
- 1943. gada 11. februāris - uzsāk Latviešu „brīvprātīgo” leģiona dibināšanu nacistiskās Vācijas ieroču SS karaspēka ietvaros. To pamatā veido mobilizācijas ceļā
- 1943. gada 13. augusts – Rīgā pagrīdē nodibina Latvijas Centrālo Padomi (LCP), kas iestājas par demokrātiskas Latvijas valsts neatkarības atjaunošanu. Par LCP vadītāju ievēl Konstantīnu Čaksti
- 1944. gada 13. oktobrī – Sarkanā armija ieņem Rīgu. Vācijas armija nostiprinās Kurzemē

- 1945. gada 8. maijs – Eiropā beidzas 2. pasaules karš. Vācijas militārie spēki kapitulē Kurzemē. Latvija karā zaudē aptuveni 1/3 no pirmskara Latvijas iedzīvotāju skaita

6.1.4. Fotogrāfijas un priekšmeti ievadstendā

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Politiskā režīma attieksme pret nacionālajām iniciatīvām		
1.	Dokuments	Demokrātiskā bloka aicinājums vēlētājiem. 1940. gada jūlijs. <i>Padomju vara vienīgo iesniegto alternatīvo sarakstu 1940. gada Tautas Saeimas "vēlēšanām" noraidīja, sarīkojot iepriekš izplānotu vēlēšanu inscenējumu ar vienu kandidātu sarakstu. Demokrātiskā bloka aicinājums par neatkarīgas Latvijas saglabāšanu nesakrita ar Staļina mērķi pievienot Baltijas valstis PSRS.</i>	LKM	(P)
2.	Karte	Karte "Osteuropa und Vorden-Asien" – Austrumeiropa un Rietumāzija. Administratīvā karte ar valstu robežām uz 1941. gada 22. jūniju <i>vai</i> Karte. Eiropas administratīvi politiskā karte, 1943. gads. <i>Ostlandes izveidošana Vācijas okupācijas laikā, nesaglabājot Latviju kā autonomu teritoriālu vienību uzskatāmi paskadros nacistu attieksmi pret Latvijas valstiskuma atjaunošanu.</i>	LNVM PD 4715 LNVM IN 6261	(N)
		Latvijas iedzīvotāju mobilizācija divās armijās		
3.	Fotogrāfija	Voldemārs Neizaks Sarkanajā armijā ap 1945. gadu.	AiVMM 13002	13x8,3 cm Nedaudz nobružāta (P); var kopiju ievietot pie attiecīgās armijas ūdens blaškes
4.	Dokuments	Paziņojums Jānim Bērziņam (1922-1944) ierasties karaklausības virskomisijā 1944. gada 26. jūnijā. J. Bērziņš iesaukts leģionā 4. jūlijā, kritis 1944. gada 1. augustā.	AiVMM 21663/2	15,5x22 Locījumi (N)
5.	Fotogrāfija	Leģionārs Jānis Stučka (1922-?) Iesaukts leģionā 1943. g. 1. VIII.	AiVMM 21798	14x9 cm Nedaudz

				nobružāta (N) var kopiju ievietot pie attiecīgās armijas ūdens blaškes
6.	Priekšmets	Leģionāra A. Krastiņa ūdens blaške. 1943.-1945. gads.	LNVM VL 8501	(N)
7.	Priekšmets	Sarkanās armijas kareivja ūdens blaške. 1941.-1945. gads.	LNVM VL 7337	(P)
8.	Fotogrāfija	Sarkanās armijas 201. latviešu strēlnieku divīzija saņem kaujas karogu un nodod zvērestu. 1941. gads.	LNVM PF 234	(P)
9.	Fotogrāfija	Leģionāri nodod zvērestu. 1943.-1944. gads.	LKM vai LOM	(N)
		Represijas pret civiliedzīvotājiem		
10.	Dokuments	Apliecinājums par to, ka nodarbinātajam nav ebreju radnieku. 1942. gada 2. septembris.	KSM 882-Rd	(N)
11.	Priekšmets	Dāvīda zvaigzne. 1941. gads. <i>Paplašinātā anotācija par nacistu represijām.</i>	LKM	(N)
12.	Žurnāls	Jelgavas (Ģintermuižas) psihiatriskās slimnīcas slimnieku uzņemšanas un izrakstīšanas žurnāls par laka periodu no 1941. 15.08. līdz 1942.13.04. Ar ierakstiem no 2.09.1945. par 45 un 8.01. 1942. par 425 slimnieku izrakstīšanu (nodošanu nogalināšanai)	MVM 31400 R24415	29,0x 21,0 cm (N)
13.	Priekšmets	Numurs politieslodzītājam Smaidai Ozoliņai (1925.-2003.) Apcietināta 1946.gadā par nacionālo partizānu atbalstīšanu. Nometnēs Jakutijā līdz 1956.g. <i>Paplašinātā anotācija par padomju represijām.</i>	AiVMM 24563	6x12 cm Nobružāts (P)
14.	Fotogrāfija	Labošanas darbu nometne Nr. 3 Intā, Komi APSR. Barakas un sargtornis. 20. gs. 50. gadi. Fotogrāfs nezināms.	LNVM PF 3229	8,7 x 11,8 cm (P)
15.	Zīmējums	Aleksandra Beļcova. Sērija „Rīgas geto”: masu nošaušana. 1941.-1942.. Papīrs, zīmulis, tuša. <i>Iekļaut zīmējumus digitālā fotorāmītī, kurā zīmējumi cits citu nomaina; stendā veido paralēles ar tādiem pašiem zīmējumiem no padomju izsūtījuma</i>	SBmuz SB/D- 1118	23,4 x 32,7 (N) Ir digitāls <i>Atsevišķus zīmējumus var izstādīt kā oriģinālus</i>

		<i>vietām.</i>		
16.	Zīmējumi	Izsūtītā skolotāja Ernesta Zeicmaņa (1902-?) zīmējumi. PSRS, Tomskas apgabals. 20. gadsimta 50. gadi. Izsūtītā zīmējumi. 1941. gads. <i>Iekļaut zīmējumus digitālā fotorāmītī, kurā zīmējumi cits citu nomaina; stendā veido paralēles ar tādiem pašiem zīmējumiem par padomju represijām.</i>	LNVM PD 5554:1-7 5555 LNVM IP 4533	dažādi izmēri (P) <i>Atsevišķus zīmējumus var izstādīt kā oriģinālus</i>
		Okupācijas režīmu nosacījumi ekonomikā un saimniecības pārvaldē		
17.	Dokuments	Vitrupe pagasta valdes izdota Makša Ozera nodevas kartiņa olām un mājputniem. 1942.g.3.marts	LKM	(N) <i>Ir arī citas nodevu kartiņas, var papildināt</i>
18.	Dokuments	Pāles pagasta piensaimnieku piena nodošanas kartiņas, 1940.gads.	LNVM PD5300 : 1 - 3	(P) <i>Ir arī citas nodevu kartiņas, var papildināt</i>
19.	Iespieddarbs	Brošūra. Likumi, rīkojumi, instrukcijas un paskaidrojumi par nacionalizēto uzņēmumu pārņemšanu un vadīšanu, 1940. gads.	LNVM PD 3110	(P)
20.	Iespieddarbs	“Vadošie norādījumi lauksaimniekiem”, 1943. gads	LNVM IN 2737	(N) <i>Var papildināt ar uzsaukumiem zemniekiem</i>
21.	Ekrāns	Vēsturnieka komentārs (video sižeta formā), kas atbild uz jautājumu par totalitāro režīmu domāšanas līdzībām un attieksmi pret iekaroto telpu un iedzīvotājiem.		Video sižets 3-5 min.

Politiskā ievada vides (telpas fragmenta) noformējumam var izmantot postīto pilsētu fotogrāfijas, ko papildina kara propaganda – plakāti, uzsaukumi, saukļi, kuri vienlaikus iemieso kara ikdienu un totalitāro varu klātbūtni kara propagandā:

Ekspozīciju piemēri, kurus var izmantot noskaņas radīšanai vidē:

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
22.	Fotogrāfija	Ainas ar postījumiem Rīgā kara laikā (ēku drupas, gruveši). 1941.-1945. gads.	LNVM 206076: 1- 5	<i>Ir liels skaits citu postīto pilsētu fotogrāfiju</i>
23.	Fotogrāfija	Fotogrāfijas ar kara postījumiem Rīgā. 1941.-1945. gads.	LNVM IP 806: 1-5	Kopiju
24.	Dokuments	Uzsaukuma lapa “Vācu karavīri, padodieties!”. 1942.-1943.gads.	LNVM IN 7052 7053 7054	<i>Ir vēl citi uzsaukumi un plakāti</i>

25.	Dokuments	Uzsaukuma lapa "Latvju jaunieši, ko Tu dari, lai glābtu Latviju?". 1943. gads	LNVM 5843	Kopiju
26.	Dokuments	Brošūra. Rīgas pilsētas ielas, skvēru, laukumu, u.c. pilsētvides objektu nosaukumu maiņa. 1942.-1943. gads.	LNVM 10077	Kopiju
27.	Dokuments	Uzsaukuma lapa. Iekšlietu ģenerālsekretāra O. Dankera uzsaukums "Latvju karavīri! Latvju tauta!". 1944. gads.	LNVM jaunieg	Kopiju
28.	Dokuments	Uzsaukuma lapa. "Darba zemnieki, uz cīņu par labāku dzīvi!".	LNVM IP2998: 1-2	Kopiju
29.	Dokuments	Uzsaukuma lapa. "Hitlera kalpi – latvju tautas nodevēji, kangari!" 1943. gads.	LNVM IN 5839	Kopiju
30.	Dokuments	Uzsaukuma lapa. "Nāvi vācu okupantiem!" 1944. gads.	LNVM IP 956	Kopiju
31.	Plakāts	Plakāts "Ainas no kara ar sarkanajiem". PSRS bruņoto spēku zaudējumu uzskaitījums. 1941. gada augusts.	LNVM PPL 1573	Kopiju

Atlasīt pēc vajadzības.

6.2. apakšsadaļa laikmeta aina "Latvija pagrīdē"

Teksts:

Tēmas risinājumā atslēgas vārdi ir "aizliegtā valsts" un "Latvija pagrīdē". Risinot "aizliegtās valsts" un "Latvijas pagrīdē" tēmu, būtiski izcelt, atgādināt par svešo varu (komunistu un nacistu) klātbūtni, jo abas totalitārās varas vērsās pret Latvijas neatkarību, tādejādi ideju par neatkarīgu valsti "iedzenot" pagrīdē.

- a) Otrā pasaules kara gados Latvijā (1940-1945) viena otru nomainīja neatkarīgas Latvijas idejai naidīgas varas (komunistu – nacistu – komunistu), kas ne tikai iznīcināja valstisko neatkarību, bet arī ar represijām vērsās pret Latvijas iedzīvotājiem, lai nostiprinātu savas totalitārās ideoloģijas absolūtu dominanci.
- b) Neatkarīgā Latvija kļuva par "aizliegto valsti". Daļa Latvijas iedzīvotāju, par spīti draudiem savai dzīvībai, vērsās pret okupācijas varām un uzturēja neatkarīgas Latvijas ideju. Ar savām dzīvībām riskēja arī cilvēki, kas palīdzēja slēpties apdraudētajiem līdzciltvīkiem, piemēram, nacistu okupācijas gados slēpjot ebrejus.
- c) Latvijas valstiskuma idejas uzturēšana turpinājās arī pēc 2. pasaules kara. Tā izpaudās gan Latvijas diplomātu un trimdas sabiedrisko organizāciju aktivitātēs, uzturot prasību neatzīt Latvijas okupāciju, gan okupētajā Latvijā ar nacionālo partizānu cīņām un citām nelegālām aktivitātēm (piemēram, izplatot pret okupācijas varu vērstus uzsaukumus). Tā varēja būt arī padomju Latvijā aizliegtā neatkarīgās Latvijas simbolu (piemēram, valsts karoga vai tā sarkanbaltsarkanā krāsu salikuma) lietošana vai svētku (18. novembra) atzīmēšana.

Apraksts:

Laikmeta aina ir simboliski iekārtota vide, kurā izvietotas vitrīnas priekšmetu eksponēšanai. Telpas scenogrāfijai, gaismas un skaņas paņēmieniem jāatklāj laikmeta noskaņa – Latvija pagrīdē.

"Latvijas pagrīdē" atainojuma ideju var īstenot, piemēram, divos (horizontālos) vizuālos līmeņos, no kuriem viens (pamatlīmenis, kurā izvietotas vitrīnas) simbolizē pagrīdi un neatkarīgas Latvijas idejas uzturēšanu tajā, savukārt augšējā vizuālajā (nosacītā pilsētas ielas) līmenī atainota totalitāro varu dominānce ikdienas vidē un kara postījumi pilsētā. Tādējādi okupācijas varu klātbūtne būtu vizuāli klātesoša, pamanāma dominējot telpas augšējo daļu (pilsētas ielu), savukārt centrālā tēma – Latvija kā aizliegtā valsts – vitrīnās tiek risināta sava veida "pagrīdes" vidē. Stendi, vitrīnas, kurās risināta sadaļas saturiskā problemātika varētu

zināmā mērā veidot saspēli starp “redzamo” un “paslēpto” (zemē vai mājas bēniņos noglabātas mantas, pagrābā slēpti cilvēki utt.).

Arī turpmāk – 6.4. apakšsadaļā laikmeta mantojums – risināta slēpšanas un bēgšanas tēma 2. pasaules kara laikā.

6.2.1. stends ar iebūvētu ekrānu un vitrīnu “Latvijas Centrālā padome un tās Memorands”

Apraksts:

Sadaļas 6.2. katra no apakšsadaļām ir savstarpēji papildinoša “Aizliegtās Latvijas” stāsta veidošanai. Centrālā apakšsadaļa veltīta vislabāk pazīstamajai politiskajai iniciatīvai Vācijas okupācijas laikā – Latvijas Centrālajai padomei (LCP), kas nepārprotami apliecināja politisko prasību atjaunot neatkarīgu **demokrātisku Latviju**.

Neatkarīgās Latvijas laika politiķi un inteligēnces pārstāvji šīs prasības pēc Latvijas valstiskuma atjaunošanas ietvēra Memorandā, kurš šajā sadaļā (laikmeta ainā) ieņem centrālo vietu. Stendā iekļautajā ekrānā piedāvāta iespēja iepazīties ar to cilvēku biogrāfijām, kuri parakstīja Memorandu.

Ar izstādes 6. tēmai raksturīgajiem aspektiem “pagrīdi” un “slēpšanu” saistīts arī Memoranda “stāsts”. Memorands tika gatavots slepenībā, jo neatbilda ne padomju, ne nacistu politikas interesēm. Tā oriģināls bija paslēpts Rīgā, Peldu ielā 19, dz. 5 (kara laikā nr. 16), zem grīdas dēļiem. To atrada 2001. gadā veicot remontdarbus.

Eksponāti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
32.	Dokuments	LCP Memorands. 1944. gads.	LKM	Centrālais sadaļas priekšmets – apliecina gan aizliegtās Latvijas situāciju, gan arī pagrīdi!
33.	Citāts	No LCP Memoranda izceļams teksts: <i>“[...] mēs, apakšā parakstījušies, Latvijas nācijas vārdā deklarējam sekojošo mūsu tautas vienoto gribu: 1. Nekavējoties atjaunojama Latvijas Republikas faktiskā suverenitāte. [...]”</i>		
34.	Ekrāns	Biogrāfiskās vārdnīcas „Ar parakstu par Latviju. Latvijas Centrālās Padomes Memoranda parakstītāju biogrāfijas” digitālā versija.	LKM	Nepieciešams interaktīvs ekrāns biogrāfiju ievietošanai
		<i>Ar tekstu, tā projekciju, skaņu vai citiem medijiem nepieciešams īsi skaidrot galvenos LCP memoranda stāsta akcentus arī ārpus informācijas piedāvājuma skārienjutīgajā ekrānā.</i>		

6.2.2. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka “Neatkarīgas idejas uzturēšana Otrā pasaules kara gados un nacionālie partizāni pēc kara”

Apraksts:

Apakšsadaļa veltīta dažādām ar neatkarīgas Latvijas idejas uzturēšanu saistītām iniciatīvām Otrā pasaules kara gados, kā arī nacionālo partizānu darbībai pēc kara.

Būtiska ir tēze, ka, par spīti okupācijas varu politikai, kas vērsās pret Latvijas neatkarību, bija cilvēki, kas uzturēja ideju par neatkarīgu valsti un (nacionālo partizānu gadījumā) bija gatavi to arī bruņoti aizstāvēt.

Tēmās izklāsts iesākas ar tādu pretestības izpausmju atainošanu kā uzsaukumi, skrejlapas, apzināti bojāti nedemokrātisko vēlēšanu biļeteni. Tam seko ieskats nacionālo partizānu darbībā un sadzīvē.

Noslēdzošā vai paralēlā līnija ir stāsts, ka par neatkarības idejas uzturēšanu un pretošanos okupācijas varām cilvēki tika sodīti – tas nebija jautājums tikai par iniciatīvu, bet uzdrošināšanos.

Priekšmeti eksponējami vitrīnās, tās var papildināt lielizmēra attēlu projekcijas, teksti/audio ar citātiem no uzsaukumiem skrejlapās, kas aicina atjaunot Latvijas neatkarību.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Pretestība okupācijas varām		
35.	Biļetens	PSRS Augstākās padomes vēlēšanu biļetens Rīgas lauku 639. apgabalam. 1941. gads. Svītrojums, uzraksts; „Lai dzīvo brīvā neatkarīgā Latvija!”.	OMF 600/285	9,8 x 14 cm
36.	Skrejlapa	Skrejlapa pret PSRS Augstākās padomes vēlēšanām 1941. gada 12. janvārī. Uz visām lapiņām teksts uzspiests ar vienu matrici, Latvijas karoga simbolu forma un skaits atšķirīgi. vai Jēkabpils jauniešu uzsaukums – “Latvieši, izšķiraties par brīvību vai verdzību”. 1940. gada 25. decembris.	OMF 600/313 LKM	10,5 x 14,9 cm
37.	Skrejlapa	Latvijas Brīvības cīnītāju savienības uzsaukums “Latvieši”. 1944. gads.	LKM	Ap 10x15 cm
38.	Skrejlapa	Uzsaukums “Nost Padomju valdību!”. 1940. gada rudens.	LKM	Ap 10x15 cm
		Nacionālie partizāni		
39.	Iespieddarbs	Latvijas Nacionālo partizānu štāba izdevums ”Astoņpadsmitais Novembris” Nr. 3. 1944. gada 25. decembris	LKM	Ap 20x30 cm
40.	Fotonegatīvs	Nacionālie partizāni – “Pana” grupa – mežā. Pana grupa bija pēdējā VDK uzskaitītā aktīvā nacionālo partizānu grupa, kas beidza darbību 1956. gada 30. oktobrī.	MNM Plg 580:4;1 1;14;18	Iespēja izvēlēties no vairākām fotogrāfijām. Kopijas
41.	Lietiskais priekšmets	Matu griežamā mašīna – atrasta nacionālo partizānu bunkurā Valkas rajona Launkalnes pagasta Kapusila apgaitā 1953. gada 1. maija rītā. Ražota Vācijā firmā Bismarck.	VkNM InvN 22252	Gar. 15 cm
42.	Priekšmets	Kanna ar nacionālo partizānu slēptajiem priekšmetiem. 20. gs. 40. gadi. 2010. gada rudenī meklēšanas vienības “Zvaigzne” Meņģeles pagastā pie “Sīļu”	OMF K Kvanta kanna	

		mājām bijušajā frontes sektorā atrastā zemē ieraktā kannā, kas piederējusi nacionālā partizāna Kārļa Kvanta grupai. Kanna eksponējama kopā ar tajā noglabātajiem priekšmetiem (velosipēda sēdeklis, velosipēda riteņa kamera, velosipēda instrumentu somiņa).		
43.	Priekšmets	Velosipēda sēdeklis	OMF K Kvanta kanna	
44.	Priekšmets	Velosipēda riteņa kamera	OMF K Kvanta kanna	
45.	Priekšmets	Velosipēda instrumentu somiņa	OMF K Kvanta kanna	
46.	Priekšmets	Ēvalda Pakuļa vadītās Kuldīgas apriņķa Kabiles pagasta nacionālo partizānu grupas dalībnieka Arvīda Blūzmaņa piezīmju grāmatiņa, kurā ierakstīti dziesmu teksti. Pieraksti veikti no 1945. gada 9 maija līdz 1947. gada 6. novembrim. Papīrs, rokraksts, tinte, zīmējums.	OMF JVas	11,5 x 8 x 1 cm Izstādāma kopā ar virsjaku un cepuri,
47.	Virsjaka	Virsjaka, šūta no maskēšanās audekla, priekšā pogājama ar metāla pogām. Valkājis Arvīds Blūzmanis, atrodies Kabiles nacionālo partizānu grupā 1945./46.gadā.	KNM 34853	48 x 57,5 cm
48.	Cepure	Cepure ar nagu, šūta no maskēšanās audekla. Valkājis Arvīds Blūzmanis no Kabiles nacionālo partizānu grupas 1945./46. gadā.	KNM 34854	g- 26 cm, diam.-18 cm
		Sodītie par dalību nacionālajā pretošanās kustībā		
49.	Priekšmets	Numurs politeslodzītajai Smaidai Ozoliņai (1925.-2003.) Apcietināta 1946.gadā par nacionālo partizānu atbalstīšanu. Nometnēs Jakutijā līdz 1956.g.	AiVMM 24563	6x12 cm
50.	Vēstules	Par dalību organizācijā "Latvijas Vanagi" apcietinātā Viktora (Vikentija) Kluja vēstules radiniekiem Rīgā no ieslodzījuma vietas Salaspils darba nometnē. 1943. gada 10. maijs–12. novembris.	LNVM PD 2470:1- 10	Vēstules ap 18x13 cm; dažādas pēc vajadzības
51.	Citāts	<i>"[...] Kaut es piedzīvotu to dienu, kad atkal mēs, nokratījuši pagātnes tumsu un baismu, varētu sacīt: "Šī zeme ir mūsu", kad piedzīvotu to dienu, kad šauteni un durkli nomainītu arkls un lemesis un vienīgs, mirdzošs un svēts uzvītos gaisā sarkanbaltsarkanais karogs."</i> <i>No I. Bigeres dienasgrāmatas, rakstītas Salaspils nometnē, kur izciests sods par</i>	LVA, 1986. f. 1. apr., 4657. l., sēj., 115. lp.	

		<i>dalību pretošanās kustībā (1943. gads)</i>		
52.	Rokraksts	A. Sondores-Liepas manuskripts "Mēs apsūdzam" par labošanas darbu nometni Noriļskā, sacelšanos tajā, gatavots Rīgas centrālcietumā. 1953.-1954. gads.	LNVM PD 1495	Ap 25x15 cm
53.	Priekšmets	Pašgatavots žurnāls „Kokle”. 2. numurs 1945. gada 17. novembrī. Žurnālu izdeva Latvju Nacionālās Jaunatnes Apvienības grupa „Tālavas Sili” Alūksnes ģimnāzijā.	OMF 1600/ 2	23,0 x 16,5 cm Kopā ar grupas dalībnieču priekšmetiem
54.	Dokuments	Skolēna apliecība ar fotogrāfiju. Izdevusi Alūksnes Valsts ģimnāzija 1945. gada 15. oktobrī 10. klases skolniecei Intai Eglītei. Inta Eglīte bija Latvju Nacionālās Jaunatnes Apvienības grupas „Tālavas Sili” dalībniece.	OMF 1615	6,4 x 11 cm
55.	Dokuments	Apliecība ar fotogrāfiju. Izdevusi Valkas apriņķa milicijas pārvalde 1946. gada 28. janvārī Līvijai Eglītei. Līvija Eglīte bija Latvju Nacionālās Jaunatnes Apvienības grupas „Tālavas Sili” dalībniece.	OMF 1617	14,7 x 20,8 cm
56.	Fotogrāfija	Lūcija Sāgameža ieslodzījuma laikā Habarovskas apgabala Sredņe-Belajā 1949. gada 10. jūlijā. Lūcija Sāgameža bija Latvju Nacionālās Jaunatnes Apvienības grupas „Tālavas Sili” dalībniece.	OMF 1603	7,4 x 5 cm
57.	Citāts	<i>Fragments no apsūdzības par dalību grupā "Tālavas Sili" un tās mērķiem</i>		

6.2.3. vitrīnu grupa “Līdzcilvēku slēpšana”

Apraksts:

Tēmu “Latvija pagrīdē” papildina stāsts par līdzcilvēku, kuriem draudēja briesmas, slēpšanu. Nozīmīgi, ka cilvēki, kuri palīdzēja citiem, riskēja ar savu dzīvību. Šajā sadaļā tiek ieskicēts stāsts par ebreju glābšanu un slēpšanu – viena šo notikumu epizode norisinājās tajā pašā ēkā, kurā iekārtojama Latvijas simtgadei veltītā izstāde.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
58.	Fotogrāfija	Ebreju glābēji Jānis un Lilijs Ozoli	ŽLM	Kopiju
59.	Fotogrāfija	Ēka Brīvības bulvārī 32 Rīgā.	LNVM	Kopiju
60.	Citāts (teksts)	Atmiņas par to, kā Jānis un Lilijs Ozoli slēpa ebrejus	ŽLM	

6.2.4. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka Neatkarīga Latvijas idejās uzturēšana pēc Otrā pasaules kara

Apraksts:

Lai gan laikmeta aina hronoloģiski piesaistīta Otrā pasaules kara gadiem, tomēr nacionālās pretošanās avots ir Latvijas neatkarības idejas kā vērtības pārmantotība. Tādēļ šajā sadaļā atsevišķa caurviju tēma ir Latvijas Republika kā ideāls un mērķis.

Latvijas Republika simboliski saistījās ar oficiālajiem valsts simboliem, kā arī citiem neoficiāliem vizuāliem, tekstuāliem u.c. objektiem, piemēram, Brīvības pieminekli Rīgā.

Atšķirīgi dzīves apstākļi iezīmēja divus neatkarības idejas uzturēšanas virzienus: 1) Padomju Latvijā neatkarīgas Latvijas simboli bija aizliegti, tādēļ neatkarības ideja tika uzturēta drīzāk slepus vai izmantojot tēlainākus izteiksmes līdzekļus (piemēram, nevis izmantojot valsts karogu, bet tā sarkanbaltsarkanos toņus neuzkrītoši ietverot kādā noformējumā). 2) Otrs virziens saistīts ar latviešiem trimdā, kur plaši tika izmantoti nacionālie simboli un atzīmēti valsts svētki. Būtiski atzīmēt arī Latvijas diplomātu un trimdas sabiedrisko organizāciju aktivitātēs, uzturot prasību neatzīt Latvijas okupāciju.

Apakšsadaļa veidota hronoloģiski – tā iesākas ar simbolu lietojumu Latvijas neatkarības piemiņai 20. gs. 20.-30. gados (Brīvības piemineklis, Latvijas karogs, 18. novembra svinības), un turpinās ar stāstu par trimdu un padomju Latviju.

Priekšmeti eksponējami vitrīnās, papildus var tikt izmantotas izdrukas/projekcijas ar attēliem un/vai tekstiem.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Neatkarīgā Latvija		
61.	Video sižets	Brīvības pieminekļa atklāšana 1935. gada 18. novembrī. Kinohronikas fragments.	LKFFD A	Tehnika video sižeta demonstrēšanai
62.	Iespieddarbs	Ziedojuma zīme par 1 lata ziedojumu Brīvības pieminekļa celtniecībai, izsniegta Paulīnei Jēpei. 1928. gads.	LNVM KD 379	7,6 x 11,7 cm
63.	Dokuments	Ielūgums uz Latvijas Republikas pasludināšanas gadadienas svinībām. 20. gs. 30. gadi.	LNVM	Ap 10x15 cm Skaitis pēc vajadzības
		Padomju Latvija		
64.	Priekšmets	Pašgatavota apsveikuma kartīte. Attēlā - Brīvības pieminekļa siluets un ar sarkanbaltsarkanu lentu apvīts egļu zars. Kartīti ieslodzītajai Birutai Blūms Kengīras labošanas darbu nometnē Jaunajā gadā 1950/1951. gadu mijā dāvinājis ieslodzījuma biedrs Ottis.	OMF 10025	5,1 x 9,7 cm
65.	Priekšmets	Pašgatavota apsveikuma kartīte. Attēlā - starp diviem pūpolzariem sarkanbaltsarkani krāsota ola. Kartīti mākslinieks Eduards Sidrabs (1898 - 1963) 1956. gada 23. martā no Intas nosūtījis sievai Elzai Latvijā kā apsveikumu Lieldienās.	OMF 563	9,5 x 14,0 cm
66.	Fotogrāfija	Uzņēmuma „VEF” dibinātājs Aleksandrs Tīpains pēc atgriešanās no izsūtījuma Amūras apgabalā pie Zigfrīda Annas Meierovica kapa pieminekļa Meža kapos Rīgā. 1968. gada 7. augusts.	LNVM PF 3158	Kopiju
67.	Priekšmets	Pāvila Brūvera Vācijā 1979. gadā izgatavotā matrica Latvijas Neatkarības Kustības (LNK) skrejlapu izgatavošanai. Jānis Rožkalns matricu saņēma no Martas un Antsa Tomsoniem. Viņi savā mazajā dzīvoklītī Tallinas centrā uzņēma ārzemju tūristus, tā nodrošinot konspiratīvu	OMF JRož6	2 x 9,5 x 7,3 cm

		informācijas apmaiņu.		
68.	Dokuments	Latvijas Neatkarības Kustības (LNK) 1976. gada 17. jūnija iesniegums LKP CK, LPSR Augstākās Padomes Prezidijam, LPSR MP, LĪKJS CK, LPSR VDK. 3 lapas, teksts latviešu valodā mašīnrakstā.	OMF JRož1	20,5 x 14,5 cm
		Trimda		
69.	Iespieddarbs	"Programma 18. novembra atceres svētkos Minchenē, UNRRA's sarīkojumu zālē (Deutsches Museum) 1945. gada 18. novembrī plkst. 15.00". 1945. gads.	OMF 12904	29,6 x 20,9 cm
70.	Fotogrāfijas	Altgarges DP nometne – barakas loga noformējums. 1947. gada 18. novembris.	OMF 13407 albums	Kopiju
71.	Fotogrāfija	Amerikas Latviešu apvienības svinīgās 18. novembra sēdes dalībnieki un viesi ASV, Vašingtonā, "Mayflower" viesnīcā. 1958. gada 18. novembris.	LNVM PF 3520	20,5 x 25,3 cm
72.	Atklātne.	Atklātne ar četrus Latvijas Valsts prezidentu portretiem, izdota par godu LR proklamēšanas 50. gadadienai. Bostona, 1968. gads.	LNVM CVVM 208479: 2	Ap 10x15 cm
73.	Izkārtne.	Latvijas Republikas ģenerālkonsulāta Šveicē, Bernē izkārtne. 1931. gads, kad par ģenerālkonsulu kļuva goda konsuls Jānis Kļaviņš-Elanskis (1884 – 1957), lietota līdz slēgšanai, 1946. gadā. Pēc konsulāta slēgšana izkārtni glabāja Latvijas Republikas pārstāvis Šveicē izvietotajās starptautiskajās organizācijās. Dzelzs, eļļas krāsa.	LNVM CVVM 263404	71 x 61 cm
74.	Dokuments	Latvijas sūtniecības Londonā/Vašingtonā sarakste. 20. gs. 50.-60. gadi.		1-3 vien. pēc nepieciešamī bas
75.	Dokuments	Andreja Egliša LR ārzemju pase, izdota Londonā (1949)	RMM	Ap 10x15 cm
76.	Grāmata	Andreja Egliša grāmata "Audiet mani karogā sarkanbaltisarkanā".	RMM	Ap 18x13 cm
77.	Fotogrāfija	BATUN pārstāvis Ints Rupners ar iesniedzamajiem materiāliem pie ANO ēkas 1982. gada jūnijā. Fotogrāfi Ints Rupners un Peeter Ristsoo.	OMF BATUN Ints Rupners	12,5 x 8,8 cm
78.	Priekšmets	Nozīme ar BATUN emblēmu "B".	OMF BATUN nozīme	diametrs 3 cm
79.	Priekšmets	T-krekls ar uzrakstu "Nyet nyet Soviet".	OMF Tkrekls Nyet nyet Soviet	garums 66 cm
80.	Fotogrāfija	Baltiešu demonstrācijas gājiens no Baltijas brīvības un miera kuģa "Baltic	LNVM PF 3469	Kopiju

		Star. Stokholmā, Zviedrijā, 1985. gada 29. jūlijā.		
		Atmoda		
81.	Fotogrāfija	Mītiņš pie Brīvības pieminekļa Rīgā padomju deportācijas gadadienā. 1988. gada 14. jūnijs.	LNVM	
82.	Avīze	Avīze, veltīta Latvijas Republikas pasludināšanas gadadienai, LTF izdevums 1989.-1990. gads.	LNVM	
83.	Citāti	<i>Sadaļu papildina 2-3 citāti, kuros atspoguļots Latvijas valstiskums un neatkarība kā ideāls dažādos laika posmos un dažādās vietās (trimdā, Latvijā)</i>		

6.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti “Kara laika likteņi”

Teksts:

Dzīvesstāstu apakšsadaļa ataino cilvēku likteņus, kurus atšķirīgi ietekmēja jaunie apstākļi (abi okupācijas režīmi) un Otrais pasaules karš: cilvēki, kas karā cīnījušies padomju/nacistu pusē, cilvēki, kuri kļuvuši par padomju/nacistu varas upuriem. Dzīvesstāstos atklājas gan laikmeta kopīgās iezīmes, gan konkrētā cilvēka dzīves gājums.

Apraksts:

Dzīvesstāsti iekārtoti tāpat kā pārējās sadaļās – stendos ar vitrīnām, kas ietver: vārdu un uzvārdu, dzīves datus un personas portretu (izcelti), laika līniju ar personas galvenajiem dzīves notikumiem, pavērsiena punktiem, citātus vai personas raksturojumu, priekšmetus (iebūvētās u.c. vitrīnās).

Līdzīgi kā 1. pasaules kara un Neatkarības kara gadījumā, arī 2. pasaules kara laikam veltītajā sadaļā, kara sarežģītā tēma ir padziļināta, izmantojot citus medijus un sadaļu struktūru kā pārējos Latvijas vēstures posmos. 2. pasaules kara sadaļā dzīvesstāstus papildina videomateriāli, kuros aculiecinieki (jau ar laika distanci) dalās atmiņās par pārdzīvoto kara laikā.

6.3.1. stends ar ekrānu “Sadzīve Otrā pasaules kara laikā”

Apraksts:

Ekrāns ar video sižetiem (4-6), katrs 2-3 minūtes garš, par konkrētiem ikdienas dzīves aspektiem Otrajā pasaules karā, piemēram: bērnība/sieviete/fronte/māju atstāšana utt.. Video rullīšos tiktu izmantoti fragmenti no aculiecinieku videoliecībām, kas glabājas LOM audiovizuālo materiālu krātuvē (ilustrācijai iespējams videomateriālā iekļaut arī fotogrāfijas un priekšmetu attēlus).

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
84.	Video	Fragmenti no videointervijām ar cilvēkiem, kuri dalās atmiņās par Otrā pasaules kara laikā pārdzīvoto.	OMF	Jāveic montāža, pēcstrāde no LOM atlasītajiem un glabātajiem materiāliem

6.3.2. Dzīvesstāsts – stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka Alfrēds Porietis (1909-2009)

Apraksts:

A. Porieša dzīvesstāsts saturiski raksturo latviešu leģionāra dzīvesgājumu un dienestu Latviešu leģionā. Pēc kara padomju vara A. Porieti represija (izsūtījums). 1956.gadā viņš tika atbrīvots un atgriezās Latvijā. Lai gan A. Porietim bija militārā izglītība, viņš bija spiests strādāt citā nozarē (mežkopība).

6.3.2.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Alfrēds Porietis
Dzimšanas laiks un vieta	1909.gada 30.(18.) septembrī Daugavpilī
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1929. gads	Alfrēds Porietis absolvēja Latvijas Kara skolas artilērijas nodaļu leitnanta pakāpē
1932. gads	A. Porieti paaugstināja virsleitnanta pakāpē
1942. gads	A.Porieti Vācijas okupācijas laikā mobilizēja Policijas rezerves bataljonā
1943. gads	A.Porietis tika iesaukts Latviešu leģionā, kur dienēja 19.divīzijā par zenīrtartilērijas divizona 2.batarejas komandieri. Par varonību Alfrēds Porietis tika apbalvots ar I un II šķiras Dzelzs krustu
1945. gada 23. maijā	Pēc atkārtotās padomju okupācijas apcietināts un izsūtīts
1956. gads	Atbrīvots, atgriezās Latvijā
1991. gads	A.Porietis tika rehabilitēts, atjaunota viņa Latvijas armijas dienesta pakāpe – kapteinis
1993. gads	Paaugstināts par majoru
2009. gada 18. maijā.	Miris 100 gadu vecumā. Apglabāts Jēkabpils rajona Rubenes pagasta Bērza kapos

6.3.2.2. Citāts

6.3.2.3. Fotografijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
85.	Fotogrāfija	A.Porietis 1928. gadā. Latvijas armijas Kara skolas audzēknis 2. kursā.	JkNM	Kopiju
86.	Fotogrāfija	A. Porietis ar sievu Berlīnē. 20. gs. 40. gados.	JkNM	Kopiju
87.	Priekšmets	Krustpils cukurfabrikas dāvētā ceļojošā balva Latgales artilērijas pulka 6. baterijai 1935. gadā.	JkNM 17773	H – 63 cm Pl. - 53
88.	Priekšmets	Latgales artilērijas pulka karavīra zābaki. Lietoti 20. gs. 30. gados.	JkNM 21735	h– 41,6 pl. - 28
89.	Priekšmets	Dokumentu vāciņi, kuros glabājis savu apliecību Latgales artilērijas pulka karavīrs.20. gs. 20. – 30. gadi.	JkNM 14733	7 X 11 cm

6.3.3. Dzīvesstāsts – stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka Bernhards Babris (1921-1943)

Apraksts:

Bernharda Babra dzīvesstāsts saturiski raksturo latvieša, kurš dienēja Sarkanajā armijā dzīvesgājumu. Pēc Latvijas okupācijas B. Babris darbojās padomju varas struktūrās un brīvprātīgi iestājās latviešu strēlnieku divīzijā. B. Babra dzīvesstāsts iezīmē arī kara traģēdiju, jo viņa dzīve apraujas frontē.

6.3.3.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Bernhards Babris
Dzimšanas laiks un vieta	1921. 18. maijā Rēzeknes pariņķa Bērzgales pagastā
Svarīgākie dzīves notikumu	
1924. gads	Babru ģimene pārceļas dzīvot uz Jelgavu, kur Bernhards uzsāk skolas gaitas
1940. gads	Strādā komjaunatnes Rēzeknes pariņķa komitejā par skolu daļas vadītāju
1942.-1943. gads	Militārais dienests 130. latviešu strēlnieku korpuss, 121. gvardes strēlnieku pulks, vecākais leitnants, komsorgs
1942. gads	Kļūst par PSKP biedru
1942.g. septembris	Apbalvots ar Sarkanās Zvaigznes ordeni
1943.g. janvāris	Kritis kaujās pie Starajas Rusas

6.3.3.2. Citāts

6.3.3.3. Fotografijas un priekšmeti vitrīnai/stendam

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
90.	Fotogrāfija	Rēzeknes pariņķa Bērzgales pagasta komjauniešu pagrīdnieku grupa, 1940.g. Otrais no kreisās puses – B. Babris.	LgKM 11320	8,2x13,2 cm
91.	Fotogrāfija	B. Babris ar māsu Janīnu un vecākiem. 20. gs. 20. gadu beigās.	LgKM 11065	13,4x8,4 cm
92.	Fotogrāfija	B. Babris. 1939. gads.	LgKM 11064	8,5x6,4 cm
93.	Rokraksts	B. Babra vēstule mātei no frontes. 1942.g. 21. novembris.	LgKM 7183	20,2x14,2 cm
94.	Fotokopija	121. gvardes strēlnieku pulka vecākais leitnants B. Babris. Ap 1942. gadu.	LgKM Plg33	11,9x9,0 cm
95.	Dokuments	Paziņojums Nr. 174 par 121. strēlnieku pulka vecākā leitnanta, komsorga B. Babra nāvi, 1943.g. 16. janvāris.	LgKM 11318	14,1x14,7 cm

6.3.4. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka Israēls Isers Tankelovičs (1883-1944)

Apraksts:

Israēla Tankeloviča dzīvesstāsts saturiski raksturo Latvijas ebreja dzīvesstāstu, kura dzīvesgājumu pārrāva holokausts. Vienlaikus tas ir stāsts gan par konkrēto cilvēku, gan

ebreju likteni kopumā: nacistu okupācijas laikā holokaustā Latvija gandrīz pilnībā zaudēja tās etnisko minoritāti: ebrejus un to kultūru.

6.3.4.1. Dzīves gājums

6.3.4.2. Citāts

6.3.4.3. Fotografijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Sadaļa tiks papildināta ar priekšmetiem.	EbrL	

6.3.5. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka Kārlis Lācis (1883-1942)

Apraksts:

Kārļa Lāča dzīvesstāsts saturiski raksturo padomju okupācijas represijas pret Latvijas sabiedrību un tās eliti. K. Lācis bija Balvu pilsētas galva, nošauts padomju ieslodzījuma vietā 1942. gadā.

6.3.5.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Kārlis Lācis
Dzimšanas laiks un vieta	1890.gada 10.jūlijs Madonas apriņķa Lubānas pagastā
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1912.- 1917.	Mācījās Rīgas Politehniskajā institūtā
1917.	Kopā ar sievu Balvos atvēra privātu tirdzniecības skolu
1919.	Ar domubiedriem organizēja partizānu pulciņus Balvu apkārtnē, brīvprātīgi iestājās partizānu nodaļā
1920.	Atvaļināts no Latgales partizānu pulka
1920.-1925.	Ludzas apriņķa valdes loceklis
1923.	Apbalvots ar Latvijas Neatkarības kara piemiņas zīmi
1925.-1934.	Advokāts Balvos
1929.	Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa V šķiru
1931.-1940.	Jaunlatgales (no 1938.gada Abrenes) 19.aizsargu pulka 2 bataljona komandieris
1938.	Apbalvots ar Viestura ordeņa V šķiru
1939.	Apbalvots ar Aizsargu Nopelni krustu
1934. g.1. jūn.- 1940. g. 25.jūl.	Balvu pilsētas galva
1941. g.15. martā	Arestēts
1942.	Piespriests augstākais soda mērs, 14. aprīlī nošauts
1989.	K.Lācis rehabilitēts

6.3.5.2. Citāts

6.3.5.3. Fotografijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
-----	-----------------	-----------	-------	----------

	veids			
96.	Fotogrāfija	Kārlis Lācis, Balvu pilsētas galva, nošauts 1942. gadā	BLNM	
97.	Fotogrāfija	Advokāts, Balvu pilsētas galva (1934.-1940.) Kārlis Lācis, 20.gs.30.gados. Fotogrāfs nav zināms.	BLNM- ma364	15x21 cm kopija
98.	Fotogrāfija	Balvu pilsētas valde 20.gs.30.gados. 1.rindā vidū Balvu pilsētas galva (1934.-1940.) Kārlis Lācis. Kopija, fotogrāfs Kārlis Ozoliņš?	BLNM- 4381	12,5x8,5 cm

6.4. apakšsadaļa lietu mantojums “Trīs mantu “lādes”

Teksts:

Kara noslēgums – neskaidrības, neparastu lēmumu, neziņas laiks. Spiesti pamest mājas – dodoties bēgļu gaitās, izsūtīti – cilvēki centās paņemt līdzī praktiskas lietas (ēdienu un apģērbu). Līdzī tika ņemti arī simboliski priekšmeti, kas saistījās ar ģimeni, mājām, Latviju. Nespēdami paņemt visu līdzī, cilvēki daļu mantu paslēpta, piemēram, aprokot zemē. Arī vēlāk padomju okupācijas laikā māju bēniņos, pagrabos, zem grīdas dēļiem tika slēptas lietas, kas saistījās ar neatkarīgo Latviju vai par kurām nevarēja atklāti runāt.

Apraksts:

Sadaļā eksponēti:

1) priekšmeti, kas paņemti līdzī dodoties bēgļu gaitās (trimdā), 2) priekšmeti, kas paņemti līdzī izsūtījumā, 3) Latvijā atstātie, paslēptie priekšmeti. Šīs trīs grupas savstarpēji veido saspēli, jo tajās iekļauto priekšmetu starpā ir vērojamas gan līdzības, gan atšķirības.

Priekšmeti eksponējami vitrīnās, tie lielākoties ir ar spilgtiem stāstiem par to slēpšanu, cilvēku likteņiem, nepieciešams risināt veidus, kā atsevišķus stāstus padziļināt ārpus paplašināto anotāciju apjoma.

Lietu mantojums ir arī kā pāreja uz nākamo 7. tēmu, pēckara dzīvi Staļina varas laikā PSRS; tādēļ sadaļa arī scenogrāfiski var veidot simbolisku un zināmā mērā traģisku “gaiteni” ārā no kara, kas saistīts ar bēgšanu, slēpšanos, sakaru “pārciršanu” ar iepriekšējo un šis “gaitenis” noved nākamajā, padomju okupācijas laikmetā.

6.4.1. elements vitrīna – Trimdā līdzī paņemtie priekšmeti

Apraksts:

Priekšmeti, kas paņemti līdzī dodoties bēgļu gaitās (trimdā). Simboliski līdzī tika paņemts arī tas, kas asociējās ar sev tuviem cilvēkiem, mājām, Latviju.

Eksponējot vēlams izcelt katra priekšmeta vai priekšmetu grupas unikalitāti un stāstu.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
99.	Dokuments	Jāņa Skalbes un Emmas Smilgas kāzu karte. <i>Kārļa Skalbes priekšmetus var eksponēt kopā.</i>	ORIS K.Sk. 2420	Kāzu karte pa vertikālo viduslīniju ir pārplēsta uz pusēm
100.	Dokuments	Latvijas Valsts bibliotēkas lasītāja ieejas karte ar derīguma termiņu no 1940.g. 9.oktobra līdz 1941.g. 22. Jūnijam un 15 reģistrētiem apmeklējuma datumiem.	ORIS K. Sk. 2820 (2)	7,8x 13,2 cm Iespieddarbs, rokraksts ar melnu tinti
101.	Fotogrāfija	Rakstnieks Kārlis Skalbe, dodoties bēgļu gaitās. 1944. gads.	RMM Skalbe	Kopiju

			aizbrauc ot.jpg	
102.		<p><i>Kārļa Skalbes dzejolis "Ceļā":</i></p> <p><i>Man acis bij aklas no putekļiem, Kas gāzās pār Vidzemes lielceļiem, No dzimtenes projām braucot.</i></p> <p><i>Man ausis bij kurlas no rēcieniem, No auto sirēnu brēcieniem, kas garām skrēja mums kaucot, Uz lielceļa putekļus jaucot.</i></p> <p><i>Bet, garām skriedams, man stāstīja vējš Par tālām svešām salām. Es aiznesu dzimtenes putekļus Uz savas platmales malām.</i></p> <p>(Dzejolis uzrakstīts 1944. gada septembra beigās, kad dzejnieks ar ģimeni jau ir pametuši savas mājas Piebalgā un dodas Rīgas virzienā.)</p>		
103.	Kārbas vāks	Sudraba cigāru kārbas vāks ar dāvinājuma ierakstu Valsts kanceļājas direktoram Dāvidam Rudzītīm 50 gadu jubilejā no valdības ministriem. Rīga, 1931. gads. Saglabājusi D. Rudziša ģimene ASV. Kārba līdzekļu trūkuma dēļ pārdota, saglabājot tikai vāku. Sudrabs.	LNVM CVVM 259225	rotājuma josla nolauzta 22x 12 cm
104.	Ordenis	Nacionālās operas solistes Hertas Lūses Triju Zvaigžņu IV šķiras ordenis, piešķirts 1936. gadā. Eksponejams kopā ar H. Lūses fotogrāfiju.	LNVM CVVM 222017	Līdz 10x15 cm
105.	Fotogrāfija	Operdziedātāja Herta Lūse 20. gs. 30. gadi.	RMM 207461	Ap 10x15 cm
106.	Lietiskie priekšmeti	Koferis, piederējis ārsta Jēkaba Vilfrīda Karika dzīvesbiedres Dainas ģimenei, ņemts līdz emigrācijā uz Austrāliju, koferis atgriezies Latvijā pēc 50 gadiem.	BLNM- BVĢ,1	Garums-74 cm; platums- 42 cm;h-20 cm
107.	Priekšmets	Nīcas novada tautas tērps. Darinājusi Ērika Vīlpsone (dz. Grīnbergs 1924) 1938. gadā Rīgā, paņemts līdz bēgļu gaitās, valkājusi latviešu svētkos trimdā līdz 20. gs. 60. gadiem.	OMF Nīcas tautas tērps	Nepieciešam s manekens
108.	Priekšmets	Smokings (bikses un žakete). Andreja Kristovska uzvalks. Andrejs Kristovskis, dienot leģionā, pazuda bez vēsts 1944. gadā. Dzīvesbiedre Aina paņēma līdz, dodoties trimdā 1944. gada 4. novembrī no Ventpils ostas ar kuģi Tanga, cerot, ka vīrs vēl atradīsies.	OMF Smokin gs	Nepieciešam s manekens
109.	Karogs	No Aizputes uz ASV (Filadelfiju) 1940. g. Rodes Dubelzares aizvestais un atpakaļ	AizpM 726	

		Aizputē 1990. g. atgriezies Aizputes domes sarkanbaltsarkanais karogs.		
--	--	--	--	--

6.4.2. elements vitrīna – izsūtījumā līdzī priekšmeti

Apraksts

Priekšmeti, kas paņemti līdzī izsūtījumā padomju varas laikā. Simboliski līdzī tika paņemts kaut kas nozīmīgs, kas asociējās ar sev tuviem cilvēkiem, mājām, Latviju. Eksponejot vēlams izcelt katra priekšmeta vai priekšmetu grupas īpašo unikalitāti un stāstu.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
110.	Kleita	Idas Dimitres kāzu kleita, zīds. 1938. gads. 1941. gada 14. jūnijā I. Dimitre kleitu paņēma līdzī izsūtījumā, kur kleitai nogrieza velci un izņēma ielaidumus, lai mirušajai meitiņai sašūtu tērpu apbedīšanai. Ir kāzu fotogrāfija	LNVM CVVM 227947	Ir kāzu fotogrāfija garums- 150 cm, plecu plat. – 36 Nepieciešams manekens
111.	Priekšmets	Kapu dvielis. Lina audums, ar melnu diegu tamborētu rotājumu un sietiem pušķiem galos. Paņemti līdzī uz noņemšanas vietu deportācijas dienā 1949. gada 25. martā, izmantoti latviešu bērēs Novoivanovkā.	OMF Kapu dvielis	360 x 40 cm Var locīt
112.	Priekšmets	Rokas šujmašīna "Singer". Izgatavota "Singer Company", Podolskā, Krievijā, 20. gs. sāk. Šujmašīna piederēja Janīnai Cavņai. 20. gs. 90. gadsu sākumā, kad ģimene atguva māju Strēlnieku ielā 27, Krāslavā, bērniņos atrada šujmašīnas vāku. Iespējams ekspozēt kopā ar grāmatu "Latvju raksti".	KVMM 13988	49 x 34 cm, h = 25,5 cm
113.	Iespieddarbs	Grāmata. Latvju raksti. I sējums. Rīga, Valstspapīru spiestuves izdevums, 1924. g., 219 lapas. Grāmatu Elžbeta Metlova uzdāvināja savai meitai Janīnai Cavņai. Grāmata bija paņemta līdzī izsūtījumā Sibīrijā.	KVMM 9893	33,6 x 24,4 cm, h = 7,3
114.	Apģērba komplekts	Ēveles novada tautas tērps. Šuva Mirdza Jende (dzīvoja Valkas raj. Kārķu pagastā) 1940. gadā, kad beidza Rankas mājturības skolu. 1949. gada 25. martā viņa tautas tērpu paņēma līdzī izsūtījumā. 1955. gada 7. novembrī, kad Tomskas apg. Asinas raj. Baturinā precējās ar Arnoldu Cekulu, to izmantoja kā kāzu kleitu. 1956. gada jūlijā, kad atgriezās Latvijā, atveda atpakaļ.	VkNM InvN 4250/1-4	Brunči gar.83xpl. jostas v. 33 cm Ņieburs gar. 35xpl plecos 34 cm Krekls gar. 55x pl. plecos 50 cm Villaine 72x210 cm Nepieciešams manekens

115.	Lietiskais priekšmets	Sieviešu kurpes. Pirktas Mirdzas Jendes iesvētībām. Iesvētīta 1941. gada 22. jūnijā Valkas raj. Ērgemes baznīcā. 1949. gada 25. martā viņa kurpes paņēma līdzī izsūtījumā. 1955. gada 7. novembrī, kad Tomskas apg. Asinas raj. Baturinā precējās ar Arnoldu Cekulu, tās izmantoja kā kāzu kurpes.	VkNM InvN 24611	Gar. 26 cm
116.	Lietiskais priekšmets	Vijole, futrālī. Spēlēja Pēteris Treimanis 1949. gada 25. martā viņš vijoli paņēma līdzī izsūtījumā. 1956. gadā, kad atgriezās Latvijā atveda atpakaļ. Iespējams eksponēt kopā ar skaņdarbu notīm.	VkNM InvN 18301	60x20 cm, futrālī 79x23,5 cm
117.	Notis	Kloda Debišī prelūdiņas notis Regīna Pumpure paņēmusi līdzī 1941. gada 14. jūnijā izsūtījumā uz Tomskas apgabala Parabeļas rajona sādžu Baravoje. Uz nošu vākiem un lapām pierakstīta M. Ļermontova poēma. Teksts rokrakstā ar zīmuli krievu valodā. Regīna Pumpure (dz. 1919.) izsūtīta 1941.gada 14.jūnijā no Rīgas uz Novosibirskas apgabala Parabeļas rajonu, bēgusi 1946.gada 16.oktobrī, nosūtīta atpakaļ 1948.gada 12.decembrī, atbrīvota 1956.gada 16.aprīlī.	OMF 10113	31,9 x 25,3 cm Notis var eksponēt vienā vitrīnā
118.	Notis	Cēzara Franka prelūdiņas notis Regīna Pumpure paņēmusi līdzī 1941.gada 14.jūnijā izsūtījumā uz Tomskas apgabala Parabeļas rajona sādžu Baravoje. Uz nošu vākiem pierakstīti V. Gētes dzejoļi. Teksti rokrakstā ar zīmuli vācu valodā.	OMF 10112	30,3 x 23,5 cm Notis var eksponēt vienā vitrīnā
119.	Notis	Jānis Mediņš "Daiņas" notis Regīna Pumpure paņēmusi līdzī 1941.gada 14.jūnijā izsūtījumā uz Tomskas apgabala Parabeļas rajona sādžu Baravoje. Uz nošu vākiem pierakstīti dzejoļi. Teksti rokrakstā ar melnu tinti un zīmuli latviešu valodā.	OMF 10111	33,4 x 25,4 cm Notis var eksponēt vienā vitrīnā
120.	Bļoda	Bļoda, kurā pārtiku ceļam stacijā Tukums II no Vecmoku pagasta „Sprostiems” 1949. gada 25. martā uz Tomskas apgabala Šegarkas rajonu izsūtītajai Meņģeļu ģimenei iedeva kāda nepazīstama tukumniece. Bļoda kalpojusi ģimenei arī visu izsūtījuma laiku, atvesta atpakaļ uz Latviju.	TMNM 41375	h - 9 Ø – 21,8
121.	Lietiskais priekšmets	Koferis, Tīču ģimene koferi paņēma līdzī deportācijas dienā no Rīgas kopā ar citām mantām, ieslodzījuma laikā koferis atradās nometnes mantu glabātuvē, Marianna Tīce koferi saņēma atpakaļ, kad viņu atbrīvoja no ieslodzījuma 1946.	OMF Koferis Tīce	22 x 68 x 39 cm

		gadā. Kofera vākā ir iegriezums, ko izdarījuši zagļi vilcienā atpakaļceļā uz Latviju un nozaguši daļu apģērbu.		
--	--	--	--	--

6.4.3. Elements vitrīna – Zemē ieraktie, paslēptie priekšmeti

Apraksts:

Nespēdami paņemt visu līdzī vai baidoties par apsūdzībām aizliegtu grāmatu un simbolu glabāšanā, cilvēki daļu mantu paslēpa mājās vai arī aprokot zemē.

Eksponējot vēlams izcelt katra priekšmeta vai priekšmetu grupas unikalitāti un stāstu.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
122.	Lietiskie priekšmeti	Priekšmeti (trauki), kas 2. pasaules kara laikā Madonas apriņķa. Meirānu pagasta Paukulnieku mājās zemē ieraktie priekšmeti. Īpašnieki skolotāji Arnolds Krēšlīš un Alma Krēšlīņa izsūtīti uz Amūras apg. Mazanovas rajonu. No zemes izrakti 20. gs. 90. gadu beigās.	LNVM CVVM 256114- 256126	Iespēja izvēlēties vairākus, pielāgojot vitrīnai.
123.	Cukurtrauks	Cukurtrauks no Latvijas Valsts prezidenta Alberta Kvieša ģimenes relikviju depoziņa Penkulas pagasta "Vecvagaros". Depozīts ierakts zemē ap 1943. gadu. Atrasts 1995. gadā. Metāls, apsudrabots.	LNVM CVVM 218863 VL 6905 6902	platums – 20 cm, h – 14,3 cm
124.	Lietiskie priekšmeti	Vācijas armijas mīnmetēja lādiņa kapsula, kurā 1944.g. savus dokumentus ievietojis un zemē ieracis Jānis Čerņavskis, Daugavpils linu apstrādes fabrikas vadītājs, dodoties bēgļu gaitās. Restaurēta kapsula un 37 dokumenti (restaurēti, bet vizuāli sliktā stāvoklī, cietuši no mitruma).	LNVM VP 6342 un IP 5736- 5771	gar. 52.3 cm
125.	Priekšmeti	Piena kannu Heinrihs Strods (1925-2012) 1944. gadā ar tajā ieliktajām grāmatām (Kārlis Ulmanis. Sabiedriskie raksti un runas: Izlase. 1935. un Alfred Rozenberg. Tradition und Gegenwart. Minhene, 1941.) ieracis zemē Ilūkstes apriņķa Dvietes pagasta "Strazdiņu" māju mežā. Zemē ierakta tā atradusies līdz 20. gs. 70. gadiem, periodiski pārbaudītas un vēdinātas.	OMF 15032 OMF 15033 OMF 15034	Kanna augstums 54,0 cm, diametrs 36,0 cm Grāmata 18,8 x 12,7 x 5 cm Grāmata 20,1 x 14,3 x 7,1 cm
126.	Ordeņi	Noslēptie rakstnieka Edvarta Virzas ordeņi: Triju zvaigžņu ordenis. II šķira Francijas Goda leģiona ordenis Beļģijas kroņa ordenis Francijas Akadēmiskā Palmas zara ordenis Polijas Atjaunošanas ordenis; II šķira	RMM 481067\ 1; 481066; 765297; 765298; 765300; 765301;	Iespējams papildināt ar ēkas, kurā ordeņi tika slēpti, fotogrāfiju Nepieciešam a

		Ungārijas Nacionālo nopelnu krusts Itālijas Kroņa ordenis. IV šķira	765299	signalizācija
127.	Karogs	Rakstnieka E. Birznieka-Upīša dzimto māju "Bisnieki" (Tukuma novada Zentenes pagastā) sarkanbaltsarkanais karogs, atrasts mājas bēniņos. Lietots „Bisniekos” līdz 1940. gadam, 1941.-1945. 1987. gadā rakstnieka Ernesta Birznieka-Upīša brāļa Kārļa Birznieka meita Marija Birzniece (1906-1989) karogu uzticēja muzeja darbiniekiem. Pirmo reizi pēc Otrā pasaules kara tas uzvilts pie Tukuma mākslas un novadpētniecības muzeja ēkas 1989. gada 25. martā.	TMNM 18185	110 x 215 cm

6.5. apakšsadaļa – interaktivitāte

Apraksts:

Piedāvājums interaktīvai aktivitātei: ar liela izmēra zīmoga spiedogu veikt nospiedumu uz lapas – izgatavot savu patriotisko skrejlapu pēc muzeju krājumā pieejama vai izstādē eksponēta parauga.

7. sadaļa “Aizlautā Latvija. Staļina laiks 1945–1953”

Sadaļas ievadteksts:

Otrais Pasaules karš Latvijai noslēdzās ar atkārtotu padomju okupāciju. Pirmajos pēckara gados, Staļina varas laikā, Latvijā tika radikāli mainītas iepriekšējās sabiedrības, politikas un saimniecības struktūras, **tiecoties mainīt arī domāšanas veidu un ikdienas dzīves ritējumu**. Norisinājās Latvijas sovetizācija – tika pabeigta jau 1940.-1941. gadā iesāktā radikālā Latvijas saimniecības, pārvaldes, kultūras dzīves pielāgošana PSRS pastāvošajām normām. **Radikāla bija padomju politika lauksaimniecībā – iepriekšējo nelielo privāto saimniecību vietā tika izveidotas valsts vai kooperatīvas lielsaimniecības (sovhozi un kolhozi)**. Padomju sovetizācijas politikas visaptverošais raksturs un radikalitāte ļauj runāt par **“aizlauto Latviju” – tādiem dzīves nosacījumiem, kuros iepriekšējie sabiedrības ideāli un vērtības tika mērķtiecīgi mainītas**.

Viens no centrāliem instrumentiem sovetizācijas politikas īstenošanā Staļina varas gados bija represīvā politika. Lai gan 2. pasaules karš bija noslēdzies, pirmajos pēckara gados iedzīvotājus pavadīja baiļu, nedrošības un neskaidrības sajūta, ko uzturēja ar represiju palīdzību.

Apraksts:

Emocionāli šo laiku raksturo kontrasts starp entuziastisku propagandu un bailēm, neskaidrību un nedrošību kā klātesošu fonu, uz kura notiek sovetizācijas process. 20. gs. 40. gadi ir desmitgade, kurā vēsturiskās Latvijas tēls visvairāk tiek lauzts un mainīts, izmantojot visradikālākos līdzekļus un radot absurdi pompozās ideoloģijas ārējās izpausmes.

Sadaļas centrālā daļa ir laikmeta aina – kolhoza “kantoris”, kas simbolizē saimniecību kā propagandu publiskajā telpā un kā neefektivitāti, nabadzību reālajā dzīvē pirmajās kolhozu pastāvēšanas desmitgadēs. To papildina tematiski veidotas vitrīnas. Ārpus 20. gs. 40.-50. gadu hronoloģiskajām robežām tiek skaidrota lauku nozīme Latvijas identitātē kopš 19. gs. beigām.

7.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Latvijas sovetizācija”

Teksts:

Latvijas pārveidošanu par “padomju republiku” – sovetizāciju – īstenoja visās dzīves jomām un tā iekļāva vairākus elementus:

- a) politiskās sistēmas pārveide, ieviešot vienas partijas absolūtu varu – vēlēšanas bija iluzoras un to rezultāti jau iepriekš bija zināmi;
- b) izglītības sistēmas un mācību satura sovetizācija;
- c) ideoloģiskā indoktrinācija un vietējo kultūras elementu (svētku, tradīciju, mākslas, vizuālās reprezentācijas elementu) pārņemšana, pārinterpretācija un iekļaušana padomju kultūras dienaskārtībā;
- d) padomju saimniecības principu īstenošana – lauksaimniecības kolektivizācija, privātīpašuma likvidēšana un valsts plānveida saimniecības ieviešana;

Svarīgs sovetizācijas īstenošanas līdzeklis bija centieni pārliecināt iedzīvotājus par sadarbības nepieciešamību un politikas pareizību, kā arī represijas pret civiliedzīvotājiem, no kurām lielākā bija 1949. gada 25. marta deportācija.

Apraksts:

Sadaļas politiskajā kontekstā izcelti galvenie Latvijas sovetizācijas elementi. Līdzīgi kā citās sadaļās, politiskais ievads veidots kā atsevišķs stends ar laika līniju, fotogrāfijām, sadaļas ievadtekstu un vitrīnām (piem., iebūvētām) atsevišķu priekšmetu eksponēšanai.

Tēma strukturēta pēc tematiskā principa – ar atsevišķu priekšmetu un fotogrāfiju palīdzību norādīts uz dažādajām sovetizācijas politikas jomām. Lai sasaistītu politisko kontekstu ar nākamo sadaļu, kas veltīta kolhozu izveidei Latvijā, politisko ievadu vajadzētu strukturēt tā, lai stenda centrā tiktu izvirzīta kolektivizācija un deportācijas. Pie katra temata paredzēta viena paplašinātā anotācija, kurā īsi paskaidrota īstenotā politika.

Vide ap politiskā ievada stendu ieskicē laikmeta politiskās realitātes (publiskās telpas totālu ideoloģizāciju) ar vizuālajiem līdzekļiem. To veido padomju ideoloģijas izpausmes un Staļina kults lietišķajā un vizuālajā mākslā pēckara Latvijā. PSRS politiskā līdera Staļina personības tēls tika reprezentēts visdažādākajos veidos un vietās, radot diktatora “klātbūtni”.

7.1.1. sadaļas “Aizlauztā Latvija” ievadteksts

7.1.2. apakšsadaļas politiskā konteksta “Latvijas sovetizācija” ievadteksts

7.1.3. Laika līnija

- 1946. gada 25. – 26. jūlijs Latvijas PSR AP pieņem republikas tautsaimniecības atjaunošanas un attīstības plānu
- 1946. gada novembris – Latvijā uzsāk pirmo kolhozu organizēšanu – “Nākotne” (Dobeles rajonā), “Sēlija” (Jēkabpils rajonā), “Uzvara” (Smiltenes rajonā), “Dzirkstele” (Daugavpils rajonā)
- 1947. gada 18. februāris – LPSR AP vēlēšanas
- 1947. gada 14. decembris – PSRS MP un VK(b)P CK lēmums par naudas reformas realizēšanu un kartīšu sistēmas atcelšanu pārtikas un rūpniecības precēm
- 1949. gada 29. janvāris – PSRS MP izdod rīkojumu par nacionālo partizānu un viņu atbalstītāju un turīgo saimnieku t.s. “kulaku” deportāciju no Latvijas uz Sibīriju
- 1949. gada vasara – kolektivizācijas rezultātā kolhozu skaits Latvijā pieaug, pārsniedzot 3800 kolhozus
- 1949. gada 31. decembrī LPSR AP Prezidija dekrēts par LPSR iedalīšanu rajonos iepriekš pastāvējušo apriņķu vietā
- 1953. gada 17. janvāris – LPSR AP pieņem dekrētu par jauno LPSR karogu
- 1953. gada 5. marts – Staļina nāve

7.1.4.elements - brīvi stāvošs stands ar iebūvētām vitrīnām eksponātu izvietojšanai

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Politiskās sistēmas pārveide; vēlēšanu ilūzija		
1.	Fotogrāfija	Augstākās padomes vēlēšanu iecirknis Smilšu ielā, Rīgā. 1954. gads.	LNVM Neg. P 2977	Kopiju
2.	Plakāts	Vēlēšanu plakāts ar Staļinu, kas aicina doties uz vēlēšanām un uzrakstu "Deputātam jāzina, ka viņš ir tautas kalps. Mūsu vēlēšanas ir vienīgās patiesi brīvās un patiesi demokrātiskās vēlēšanas visā pasaulē". 20. gs. 40. gadi – 50. gadu sākums.	VRVMP 4346	Ap 90x60 cm
3.	Priekšmets	Izšūts Staļina portrets.	JkNM 19015	21,8 x 15 cm
		Lauksaimniecības kolektivizācijas kampaņa; pārtikas nodošana valstij		
4.	Priekšmets	Krustpils pagasta, Ezeriešu ciema kolhoza "Sarkanais varonis" kolhoznieka Pētera Zariņa kolhoznieka darba grāmatiņa, 1949. gads	JkNM 24567 (1)	10,2 x 14,8 cm
5.	Fotogrāfija	Tukuma apriņķa Dzirciema pagasta zemnieks nodod graudus Valsts labības glabātuvē Tukumā, bijušajā sinagogā. 1945. gads. Ž.Lagzdiņa foto.	TMNM 33267	12,3 x 18,7
		Represijas pret civiliedzīvotājiem: 1949. gada masu deportācijas kā terora un baiļu līdzeklis		
6.	Fotogrāfijas	Fotogrāfijas no dažādām latviešu izsūtījuma vietām PSRS (ap 20 vien.). <i>Fotogrāfijas brīvā dabā vai pie mājas izsūtījuma vietās, iekļautas digitālā ekrānā/fotorāmī. Pie katras fotogrāfijas uz nelielas kartes atzīmēts punkts ar izsūtījuma vietu.</i>	Dažādi muzeji	Mainīgas fotogrāfijas digitālā fotorāmī
7.	Dokuments	Piezīmju kalendārs 1949.gadam. Austras Osītes (1922-2002) deportētas no Sērenes „Rasumiem” 1949.gada 25. martā uz Omskas apg. Tjuhaļinskas raj. atbrīvota 1957.g. Piezīmēs arests, izvešana, veiktais darbs izsūtījuma vietā, adreses, dziesmu un dzejoļu pieraksti.	AiVMM 21139	11x7 cm
8.	Fotogrāfijas	Iedzīvotāju deportācijai sagatavotie vagoni Stendes stacijā 1949. gada 25. martā. Fotogrāfiju autors Jānis Indriks.	OMF 6533/1-2	10 x 15 cm
		Izglītības sistēmas un mācību satura sovetizācija		
9.	Fotogrāfija	Aumeistaru septiņgadīgā skola. 1946. gads.	LNVM Neg Nr 57852.2	Kopiju

10.	Fotogrāfija	Alūksnes apriņķa Izglītības nodaļas darbinieki. 1946. gads.	LNVM Neg Nr 57858	Kopiju
11.	Grāmata	K.Krauliņš. "Ābece". 1945. gads.	LNVM	Apm. 25x15 cm
12.	Dokuments	Domraksts līniju burtnīcā "Staļina tēls padomju literatūrā".	OMF 13453_2	
		Padomju ideoloģija kultūrā		
13.	Fotogrāfija	Valmieras patērētāju biedrības sarkanais stūrtis. 1954. gads.	LNVM PF 2121	10,8 x 16,7 cm Kopiju
14.	Fotogrāfija	Latviešu tautas instrumentu orķestris uz skatuves. Fonā Staļina portrets. 1947. gads.	LNVM IP 426	12,2 x 17,7 cm Kopiju
15.	Fotogrāfija	Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas čellistu ansamblis kinoteātrī "Rīga". 1948. – 1949. gads. Fotogrāfs nezināms. (Fonā uzraksts – "Ļeņins un Staļins tēlotāja mākslā")	LNVM PF 608	11,7 x 17,2 cm
16.	Iespieddarbs	V. Lācis. "Krievu un latviešu tautu vēsturiskā draudzība". Rīga, 1945. gads.	LNVM PG 1690	Ap 10x15 cm Var papildināt ar brošūrām par Latvijas vēsturi
17.	Video sižets	Vēsturnieka komentārs – jautājums par Latvijas iedzīvotāju kolaborāciju ar okupācijas režīmiem un tās motivāciju		3-5 min video sižeta demonstrēša na

Vides radīšanai ap politiskā ievada stendu var izmantot lietiskās un vizuālās mākslas objektus, kuros ļoti plakātiski 20. gs. 40.-50. gados izteikti padomju ideoloģijas ideāli vai arī slavināts Staļins.

Priekšmetus var novietot ārpus vitrīnām. Iespējams sienas noformējumam atlasīt arī fotogrāfijas/kinohroniku fragmentus.

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
18.	Grīdas vāze	Dekoratīva vāze. Izgatavota kā Latvijas PSR ekspozīcijas izstādīšanai Vissavienības Tautas saimniecības sasniegumu izstādē Maskavā. Latvija, Rīgas keramikas fabrika, formas un apgleznojuma autors Nikolajs Nikolājevs. 20. gs. 50. gadi.	VRVM 155309	h-96 cm d.-37 cm
19.	Grīdas vāze	Dekoratīva vāze. Rīgas porcelāna-fajansa fabrikas strādnieku velte Latvijas PSR Augstākās Padomes II sanāksmei. Latvija, Rīgas keramikas fabrika, formas autore un dekora autore Elza Zariņa, 1947. gads.	VRVM 155421	h-90 cm d.-43 cm
20.	Sienas šķīvis	Dekoratīvs šķīvis, veltīts VLKJS 30.gadadienai. Latvija, Rīgas keramikas fabrika, dekora autore Irina Sočevānova. 1948. gads.	VRVM 118208	Virsas d.- 27 cm
21.	Vāze	Dekoratīva vāze – suvenīrs. Keramikas čehs pie Jelgavas rūpkombināta. 20. gs.	JVMM 6752	h-112cm d-42

		50. gadi.		
22.	Tēlniecība	Ļevs Bukovskis. Jaunajās zemēs. 1954. terakota	LNMM AS-908	96x35x35 cm
23.	Tēlniecība	Līvija Rezevska. Pioniere. 1952/1955. Bronza.	LNMM AS-912	138,5x35x8 cm
24.	Dekoratīva plāksne	Kokgriezums "Staļins mūsu cīņas karogs". Darinājis A. Hudjakovs.	LNVM CVVM 27028	45x27 cm
25.	Dekoratīvs priekšmets	Staļina portrets, kokgriezums, apaļa plāksne. Darinājis Rubenis Ēriks Rīgā. 1950. gads.	LNVM CVVM 27108	ø-39,5cm
26.	Dekoratīvs priekšmets	Staļina portrets, dedzinājums kokā, sarkanbrūni krāsotā koka ietvarā. Darinājis Rugājevs Valmierā.	LNVM CVVM 27027	40,4x32 cm

Priekšmetu skaitu var variēt, atkarībā no telpas konfigurācijas un mākslinieciskās ieceres. Ir iespēja atlasīt papildus priekšmetus.

7.2. apakšsadaļa laikmeta aina "Kolhozs – Latvijas ideālu iznīcināšana"

Teksts:

Laikmeta aina attēlo kolhozu izveidi, kā nozīmīgu robežšķirtni Latvijas laukos. **Privāto saimniecību likvidēšana** (iekļaušana kolektīvajās saimniecībās), **lielā mērā notika ar represiju palīdzību salaužot tradicionālo saimniekošanas modeli** Latvijas laukos un atstājot savas pēdas saimniecībā (ekonomikā), lauku iedzīvotāju dzīvesveidā, lauku ainavā, kultūrā. Turklāt lauki Latvijas paštēlā vēsturiski ir bijis kas vairāk kā tikai saimniecības sektors.

- Kolektīvizācija radikāli mainīja situāciju laukos: tā ietvēra privāto saimniecību likvidēšanu. Padomju varas īstenotā nodokļu un nodevu politika bija zemniekiem nelabvēlīga, tādejādi radot apstākļus, kas iestāšanos kolektīvajās saimniecībās zemniekiem lika saskatīt kā iespēju vai neizbēgamību. Kolhozu izveidi veicināja arī represīvais fons, proti, 1949. gada deportācijas (vairāk nekā 42'000 izsūtīto) lielā mērā bija vērstas pret zemniecību un pastiprināja baiļu atmosfēru sabiedrībā.
- Kolhozu izveide bija politisks mērķis – viens no sarežģītākajiem sovietizācijas politikas elementiem – tādēļ tas tika popularizēts visos iespējamos medijos.
- Saimnieciski kolhozu darbības sākums iezīmēja saimniekošanas kvalitātes un ražības kritumu, bezatbildības un voluntāru lēmumu negatīvās ietekmes kamēr publiskajā telpā kolhozi tika propagandēti kā sasniegums.

Lai labāk atklātu kolhozu kā politisku mērķi, sadaļā iekļauta ne tikai kolhozu dibināšanas praktiskā gaita, bet atspoguļota arī padomju ideoloģijas klātbūtne (saukļi, plakāti utt.), lauku vides transformācija (pārceļot dzīvi no viensētām uz ciematiem). Laikmeta ainas centrā ir izšķirošais pārmaiņu posms (1945.-1953. gads) laukos.

Lai parādītu kolektīvizācijas izraisītas pārmaiņas un lauku nozīmi Latvijas identitātē, sadaļā tiek sniegts ieskats Latvijas lauku dzīvē sākot ar 19. gadsimta beigām. Tēmas attīstībā izdalīti vairāki nozīmīgi pārmaiņu posmi: 1) zemnieku saimniecību nonākšana saimnieku īpašumā 19. gs. beigās; 2) Latvijas Republikā 20. gs. 20. gados īstenotā agrārā reforma, kas, pārdalot zemi (tostarp līdz tam muižniecībai piederējušos īpašumus), sniedza iespēju lielam skaitam iedzīvotāju iegūt zemi savā īpašumā; 3) kolhozu sistēmas izveide, kas radikāli maina lauku ainavu, dzīvesveidu; 4) 20. gs. 80.-90. gadu mija, kad notiek zemes pārdalīšana un privātsaimniecību veidošana.

Lai gan politisku lēmumu rezultātā 19. un 20. gadsimtā vairākkārt radikāli mainījās zemnieku stāvoklis un dzīves apstākļi, šajā sadaļā tiek risināts arī paralēls stāsts: cilvēka saikne ar laukiem cauri laikiem (pieķeršanās zemei/laukiem). Tādēļ katrā no atainotajiem posmiem tiek iekļauts citāts no laikposmu raksturojoša literāra darba.

Apraksts:

Laikmeta ainas centrālā daļa iecerēta kā kolhoza kantora skats, kas simbolizē kolhozu kā saimniecisku institūciju un reizē arī kā politizētu saimniecību un “dekorētu” vidi. Kolhoza sadzīves aina būtiski atšķiras no citu laika posmu lauku ainavas, jo tajā izteikti redzama komunistiskā ideoloģija – uzsaukumi, plakāti utt., kas ne tikai paredz, ka cilvēki veiks savus pienākumus saimniecībā, bet arī pieņems noteiktus politiskos uzskatus.

Centrālajai scenogrāfijai var izmantot saspēli starp kolhoza telpu iekšskatu un ārskatu. Laikmeta ainu var iekārtot kā kolhoza iekštelpu (ir kantora priekšmeti, plakāti u.c.), savukārt caur kantora “logu” būtu iespējams redzēt āra skatu (piemēram, fotogrāfija, kurā redzami zemnieki, kas atveduši nodot graudus). Ainu arī iespējams apvērsts otrādi, proti, primāri redzams kolhoza āra skats, savukārt, ielūkojoties pa “logu”, redzams kolhoza kantora iekārtojums.

Tuvāk centrālajai scenogrāfijai izvietotas vitrīnas, kas risina kolhozu veidošanas tematiku, tālāk – vitrīnas/izdrukas u.c. mediji, kas veltīti laika posma hronoloģiskai caurviju tēmai – lauki, zemniecība un Latvija.

7.2.1. Kolhozu organizēšana 20. gs. 40.-50. gados*Apraksts:*

Laikmetu raksturo aina no kolhoza kantora (iekšskats un ārskats), kurā dominē padomju laikam tipisks noformējums: saukļi, PSRS līderu portreti u.tml.

Lai tēmu padziļinātu un izvērstu, stendā un vitrīnās tiek atainoti aspekti, kas saistīti ar kolhozu izveidi un būtībā kontrastē ar padomju varas saukļiem, kas atainoti laikmeta ainā. Stendā un vitrīnās atainots (ekspozējot priekšmetus): 1) kā tika dibināti kolhozi, 2) pret zemniekiem vērstā nodevu un nodokļu politika, kā arī 3) pret zemniekiem vērstās represijas (kas lielā mērā kļuva par kolektīvizācijas sastāvdaļu).

7.2.1.1. Laikmeta ainas centrālā sadaļa – kolhoza kantora aina*Ekspozāti*

Nr.	Ekspozāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
27.	Galds un krēsli	(Kantora) prezidija galds ar krēsliem. 20. gs. 30.-50. gadi.		
28.	Galdauts	Prezidija galdam Kuldīgas mašīnu un traktoru stacijai. Elvīras Lodziņas (bij. Levica) diplomdarbs Kuldīgas Daiļamatniecības vidusskolas rokdarbu nodaļā 1952.g. sarkanbrūns pamats ar dzeltenbrūnu izšuvumu un bārkstīm.	KNM 35105	350 x 165 cm
29.	Plakāts	Kolektīvizācijas tēmai veltīts plakāts	LNVM	90x60 cm
30.	Priekšmets	Tintnīca kolhoza „Ausma” (no 1953. k-zs „Aizkraukle”) grāmatveža Jāņa Rundes. 1947. gads.	AiVMM 3800	5x6 cm
31.	Priekšmets	Pildspalva, kolhoza „Ausma” (1947.) (no 1953.K-zs „Aizkraukle) grāmatveža Jāņa Rundes.	AiVMM 3801	Gar 12,5 cm
32.	Priekšmets	Skaitāmie kauliņi, kolhoza „Ausma” (1947.) (no 1953.k-zs „Aizkraukle”) grāmatveža Jāņa Rundes.	AiVMM 3802	35x21 cm
33.	Fotogrāfija	Lauksaimniecības arteļa “Pamats” kantora telpas 1947. gads	TMR 23886_2	Kopiju; 2 foto

34.	Fotogrāfijas	Sērenes pagasta zemnieki nodod labību valstij. Sarkankarogtie vezumi ceļa uz Skrīveriem. 1945. gada septembris. Foto P. Līdaks.	AiVMM 7522- 1,2,3,5, 5226, 5227	6,5x9,5 cm Iespēja izvēlēties no vairākiem attēliem.
-----	--------------	---	---	--

Interjera priekšmetus (t.sk. preses izdevumi, gleznas utt.) un fotogrāfijas iekārtošanas gaitā var atlasīt papildus, pēc vajadzības, vienojoties ar sadaļas autoriem.

7.2.1.2. elements – vitrīna/izdruka kolhozu organizēšana 20. gs. 40.-50. gados

Apraksts:

Apakšsadaļa sniedz ieskatu kolhozu dibināšanā, izmantojot dokumentus, priekšmetus, fotogrāfijas, kas ilustrē kolhozu izveidi. Būtiski izcelt, akcentēt kolhozu dibināšanas publiskās izpausmes (plakāti, saukļi) un normatīvo veidu (paraugstatūti), kā arī tā vietu ideoloģijā, padomju sasniegumu propagandā.

Šīs sadaļas izpratnei nozīmīga ir tās sasaiste ar sekojošajām sadaļu par nodokļiem, nodevām un represijām, kas savukārt akcentē reālo lauku dzīves situācija, kas bija zemniekiem nelabvēlīga.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
35.	Dokuments	Akts par zemes nodošanu zemnieku beztermiņa lietošanā K. Maldonim. 1945. gada 7.marts.	GVMM 12818	31x21,5 cm
36.	Dokuments	Iesniegums. Annas Kaktiņas lūgums uzņemt lauksaimniecības arteļi par biedru. 1948.gada 10.oktobris	AiVMM 1414	14,5x18
37.	Iespieddarbs	Lauksaimniecības arteļa paraugstatūti. Rīga, 1946. g. Pēdējā lapā Valkas raj. Blomes c. kolhoza "Uzvara" dibinātāju paraksti. 1947. gada 13. februārī Valkas raj. Smiltenes (tagad Blomes) pagastā nodibināja kolhozu "Uzvara", tas bija trešais kolhozs Latvijas PSR. Kolhozā iestājās četras ģimenes.	VkNM InvN 1171	28,8x15 cm
38.	Fotogrāfija	Zemes aršana kolhoza "Uzvara" laukā. 1947. gada pavasaris.	VkNM InvN 1137	7x10 cm
39.	Fotogrāfija	Kolhoza "Uzvara" sējas plāna apspriešana kolhoza valdes telpās. 1949. gada pavasaris.	VkNM InvN 1125	8.4x11.5 cm
40.	Dokuments	Protokols. Doles pagasta Ķekavas ciema darba zemnieku kolhoza dibināšanas sapulce Dolē 1949. gada.16.marts.	Ķm 3274	21x30 cm
41.	Dokuments	Valsts akts par zemes nodošanu kolchoziem mūžīgā lietošanā. Izsniegusi Auces rajona darba ļaužu deputātu Padomes izpildu komiteja 1951. gada 7. decembrī Auces rajona Vītiņu ciema lauksaimniecības arteļim „Padomju arājs”.	OMF Akts par zemi	53 x 37,5 cm

42.	Video sižets	Kinohronikas fragments, kurā atainota labības nodošana valstij/nodevu nodošana/kolhoza dibināšana	LVKFFD A	<i>Pēc vajadzības</i>
43.	Manuskripts	Anna Sakse romāns "Pret kalnu", 1948. gads.	RMM	
44.		Citāts no A. Sakses romāna "Pret kalnu".		Nodrošināt iespēju arī noklausīties audio ierakstu

7.2.1.3. Stends ar iebūvētu vitrīnu/vitrīnām "Algu samaksa kolhozos, nodokļu un nodevu politika 20. gs. 40.-50. gados"

Apraksts:

Zemnieku privātajām saimniecībām nelabvēlīga nodokļu un nodevu politika pēc 2. pasaules kara veidoja apstākļus, kurai bija jāveicina iesaistīšanos kolhozos. Vitrīnā sniegts ieskats klausību, nodevu un nodokļu dažādībā un arī apjomā/biezumā.

Eksponejot būtisks dokumentos lasāmais teksts, kas pasvītrot sodus rīkojumu neizpildes gadījumā, kā arī rīkojumu voluntāro raksturu, piemērošanu "pēc vajadzības"; atsevišķus dokumentus/dokumentu kopumu var eksponēt atvilktnē, radot kontrastu ar publiski rādītajiem saukļiem.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
45.	Fotogrāfijas	Sērenes pagasta zemnieki nodod labību valstij. Sarkankarogotie vezumi ceļā uz Skrīveriem. 1945.septembris. Fotogrāfs P. Līdaks.	AiVMM 7522- 1,2,3,5, 5226, 5227	6,5x9,5 cm <i>Iespēja izvēlēties no vairākiem attēliem.</i>
46.	Iespieddarbs	Plakāts „Pirmo un labāko labību valstij” 1947.	AiVMM 1510	84,5x55 cm
47.	Fotogrāfija	Zvārdes kolhoza "Sarkanā Zvaigzne" kolhozniece atvedusi pienu Zvārdes centra pienotavā 1949.g.V.	KNM 6179	17 x 11,2 cm
48.	Fotogrāfija	Cēsu rajona kolhoza "Staļina ceļš" kolhoznieki avansā saņem 1949. gada ražas pirmos graudus. 1949. gads.	LNVM Neg. P 2147	Kopiju
49.	Dokumenti	Rīkojumi Čerzenieku ciema izpildu komitejas Ikaunieku desmitnieka vecākajam Augustam Ikauniekam. Dažādi rīkojumi, kuru nepildīšanas gadījumā draud sods.	MNM 39387:3,5 ,6,11.	<i>Var eksponēt atvilktnē</i>
50.	Dokuments	Saistības par lopkopības produktu piegādi valstij Helēnai, Augusta, Veronikai no Barkavas pag. "Ikauniekiem." 1945.-1956.	MNM 39396:6	<i>Var eksponēt atvilktnē</i>
51.	Dokuments	Brīdinājums Ikauniecei Veronikai par saistību neizpildīšanu. 1955.g.	MNM 39396:18	16,4x14,8cm <i>Var eksponēt atvilktnē</i>
52.	Dokuments	Degumnieku ciema padomes kolhoza "Jaunā gaisma" kolhoznieka Augusta Ikaunieka no Barkavas "Ikauniekiem"	MNM 45474	10x14,5 cm <i>Var eksponēt atvilktnē</i>

		darba grāmatiņa, kurā ierakstīti katrā dienā paveiktais darbs un apjoms, cik par to aprēķinātas izstrādes dienas un cik par to saņemts atalgojums. 1951.g. Ir iespējams izmantot citu gadu grāmatiņu, ja nepieciešams eksponēt gan vāku, gan atvērumu (piemēram, MNM45475)		
--	--	--	--	--

Ja nodokļu un nodevu apjoma parādīšanai nepieciešams, ir pieejams plašs klāsts rīkojumu u.c. dokumentu, ko var izmantot arī vizuāli noformējot nodokļu un nodevu tēmu un tādējādi parādot nodokļu un nodevu apjomu.

7.2.1.4. Stends ar iebūvētu vitrīnu/vitrīnām “Represijas pret zemniekiem”

Apraksts:

Apakšsadaļa atspoguļo represijas kā būtisku kolektīvizācijas politikas īstenošanas instrumentu. 1949. gada 25. marta deportācija (vairāk nekā 42'000 izsūtīto Latvijas iedzīvotāju) lielā mērā bija vērstas pret zemniecību un tās pastiprināja baiļu atmosfēru sabiedrībā.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
53.	Fotogrāfija	Fotogrāfija ar iedzīvotājiem izsūtīšanas dienā. Automašīnas kravas kastē vidū – skolotāja J. Cimmerce. 20. gs. 40. gadi.	LFM 2435/1,2	8,3x11,5 Divas fotogrāfijas
54.	Dokuments	Kurmenes ciema pārvietoto personu mantu aprakstīšanas akti 1949.gada marts-aprīlis. vai Mantu aprakstīšanas akts. Sastādīts 1949. gada 25. martā Trikātas pagasta „Pūcēs“ par deportētajam Jānim Pūcem piederošo mantu.	AiVMM 23225 Vai OMF Pūce	32x22 cm
55.	Dokuments	Sofijas Dravnieces piezīmju grāmatiņa - kalendārs 1949.gadam. S. Dravnieces piezīmes dodoties izsūtījumā un Sibīriju.	KSM 1386/Ri	10,7x7cm
56.	Dokuments	Pētera Avotiņa (dzīvojoša Vietalvas pagasta “Vēdersāpēs”) lūgums Madonas apriņķa izpildu komitejai atbrīvot viņu no “kulaka” vārda. 1948. gada 16. maijs.	LNVM PD 5493	30.4 x 21.2 cm
57.	Dokuments	Paziņojums K. Maldonim ar prasību iestāties lauksaimniecības artelī „Stars”.1950. gada 7. martā.	GVMM 14050	13x25 cm

7.2.2. Stendu/vitrīnu grupa Latvija un lauki (19. gs. beigas – 20. gs. beigas)

Apraksts:

Lai akcentētu kolektīvizācijas radīto pārmaiņu radikalitāti, tiek sniegts ieskats Latvijas lauku attīstības vēsturē un priekšstatos par to, kas Latvijas identitātei ir lauki un zemnieks sākot ar 19. gs. beigām. Proti, konservatīvajās latviešu nacionālās kustības aprindās 19. gs. beigās un arī vēlāk lauki tiek interpretēti kā latviskās identitātes centrs un avots,

zemnieks – “viscēlākā profesija”, īpaši šī agrārā ideoloģija tiek cildināta Ulmaņa varas laikā 20. gs. 30. gados un veido būtisku Latvijas tēla daļu.

Pie kolhozu tēmas tiek sniegts ieskats tēmās:

- lauki un zemniecība 19. gs. agrāro reformu un zemes iepirkšanas laikā;
- agrārā reforma 20. gs. 20. gados; zemnieki un lauki Latvijas Republikas laikā;
- kolhozu politika laukos padomju periodā;
- pārmaiņas laukos kopš 20. gs. 80.-90. gadu mijas.

Tēmas risinātas savstarpēji saistītos standos/vitrīnās, kuros jānolasa gan kopējā lauku dzīves vizualitāte, lauku un zemnieka tēls, gan arī hronoloģiskā secība – atšķirības un pārmaiņu gaita cauri laikiem.

Katrā no atainotajiem posmiem tiek iekļauts citāts no literāra darba un eksponēts attiecīgais literārais darbs (manuskripts vai izdevums).

7.2.2.1. Stends ar iebūvētu vitrīnu/vitrīnām “Vecsaimniecību dzīve 19. gs. beigās – 20. gs. sākumā”

Apraksts:

Zemnieka kļūšana par saimnieku-īpašnieku 19. gs. beigās, dibinot t.s. vecsaimniecības bija turīgās latviešu zemniecības izveidošanās priekšnoteikums. T.s. “vecsaimniecības” ar to lielajām saimēm un saimnieku dzimtām kļuva par literāru darbu objektu, tēlu latviešu kultūrā vispār un arī romantizēta, idealizēta lauku dzīves tēla iedvesmotāju.

Vitrīnā tematiski apkopoti priekšmeti, kas saistīti ar vecsaimniecību iepirkšanu un dzīvi tajās 19. gs. beigās – 20. gs. sākumā.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
58.	Dokuments	Zemes plāns, ko parakstījis mērnieks un rakstnieks Andrejs Pumpurs. 19. gs. 70. gadi.	RMM karte	
59.	Fotogrāfija	Kulšanas talka Skrīveru apkārtnē. Pirms 1905. g.	LNVM VF 2436:1	Ap 20x13 cm
60.	Fotogrāfija	Fotogrāfija. Stokinu ģimene Brenguļu pagasta „Storēs”. 20. gs. sākums. 1. rindā no kreisās: Pēteris Stokins – saimnieks, Dāvids Stokins, vectēvs – Jūlijs Stokins, māte – Mīnna Stokina, 1.rindā: Rūdis Stokins, Eduards Stokins (nākošais Storu māju saimnieks), Marija Stokina.	VINM220 75	25x35 cm
61.	Dokuments	Rentes maksas grāmatiņa, Vecbrenguļu pagasta „Storēm”. 1884.–1897. gads.	VINM220 78	17x11 cm
62.	Medaļa	Āraišu – Cēsu lauksaimniecības biedrības bronzas apbalvojuma medaļa, 1906. g. Autors M. Skudnovs, gatavota Sanktpēterburgas monētu kaltuvē.	LNVM CVVM 122324:2	d 44,5 mm <i>Pieejamas arī citas lauksaimniecības apbalvojumu medaļas</i>
63.	Manuskripts	Andrievs Niedra “Līduma dūmos”, 1899. gads.	RMM	Ap 30x20 cm

64.		Citāts no A. Niedras "Līduma dūmiem"		<i>Nodrošināt iespēju arī noklausīties audio ierakstu</i>
-----	--	--------------------------------------	--	---

7.2.2.2. Stends ar iebūvētu vitrīnu/vitrīnām "Jaunsaimniecību ierīkošana 20. gs. 20. gados"

Apraksts:

Neatkarīgās Latvijas īstenotā agrārā reforma iezīmēja būtiskas pārmaiņas lauku dzīvē: pārdalot zemi (tostarp līdz tam muižniecībai piederējušos īpašumus), reforma sniedza iespēju lielam skaitam iedzīvotāju iegūt zemi savā īpašumā. Agrārā reforma bija viena no galvenajām prasībām veidojot Latvijas valsti un bija viens no nozīmīgākajiem reformu projektiem Latvijas Republikas laikā. Latvijas zemju īpašumu struktūra 1940. gadā, pirms Latvijas okupācijas, bija par pamatu arī zemes privatizācijai pēc padomju okupācijas beigām.

Vitrīnā tematiski risināta 20. gs. 20.-30. gadu lauku dzīves tēma.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
65.	Plāns	Rēzeknes apriņķa Kaunatas pagasta Šļakotu sādžas zemes sadalījuma viensētās plāns. 1926. gada 14. Jūlijs	LNVM IN 3162	34,8 x 23,3 cm
66.	Dokuments	Tukuma apriņķa Zemes ierīcības komitejas vēstule Lāčplēša Kara ordeņa kavalierim Kārlim Rozenbergam par zemes piešķiršanu īpašumā Tukuma apriņķa Sēmes pagasta Plieņu muižā. Tukums, 1926. gada 25. janvāris.	LNVM KD 1374	16 x 22,3 cm
67.	Dokuments	Izpirkšanas līgums Nr. 93462. Aprēķins Doles muižas „Aučiem”, ko notārs izsniedz pircējam - Riekstiņam Jānim Andreja d., kurš pērk saimniecības „Auči” – zemi: 2 gabalus, ēkas, mūri, augļu kokus, mežu. Veidlapa iespiesta tipogrāfijā, aizpildīta rokrakstā. Aprēķinu sastādījis V. Zanders, pārbaudījis vec. taksators. 1929. g. 23. X. Latviešu val. Papīrs	DoM 12315	35,5x12 cm
68.	Fotonegatīvs	Kulšanas talka Madonas apriņķa Lazdonas "Ievlīčos". 20. gs. 20.-30. gadi. Fotogrāfs Andrejs Liepiņš.	LNVM CVVM 248749	Kopiju
69.	Medaļa	Kurzemes lauksaimniecības centrālbiedrības augstākais apbalvojums rūpniecības nozarē 3. Kurzemes lauksaimniecības un rūpniecības izstādē Liepājā – Latvijas Grand Prix, 1926.g. Autors O. Šteinbergs, gatavota Pevznera darbnīcā Rīgā.	LNVM CVVM 161183	73,5 x 74,5 mm <i>Pieejamas arī citas lauksaimniecības apbalvojumu medaļas</i>
70.	Glezna	Glezna "Pie silēm". (20.gs.30. gadi). Audekls, eļļa. (Ja iederas noformējumā/koncepcijā.)	JVVM 23235	96x142 cm
71.	Manuskripts	Edvards Virza "Straumēni", 1933.	RMM	Ap 30x20 cm

		Nodaļa no manuskripta		
72.		Citāts no E. Virzas "Straumēniem":		

7.2.2.3. Stends ar iebūvētu vitrīnu/vitrīnām un ekrāniem "Kolektīvās saimniecības 20. gs. 40. gadu beigās – 20. gs. 80. gadu beigās"

Apraksts:

Kolhozam veltītā vitrīna ataino kolhozu dzīvi 20. gs. 50.-80. gados, akcentējot dzīvesveida pārmaiņas – kolektīvā saimniekošana, ciematu veidošana, kultūras un sabiedriskās dzīves veidošana, atbilstoši padomju tradīcijām. Aplūkojamo laika posmu no vienas puses raksturo jaunu ēku un ciematu celtniecība, no otras puses neapdzīvotas un novārtā atstātas Latvijas ainavā paliek tradicionālās viensētas. Savukārt Kolhoznieku namam (vēlāk Zinātņu akadēmija) Rīgā tika uzcelta tobrīd augstākā ēka pilsētā.

Vitrīna grupējama tematiski – raksturojot kolhozu un to darba ideoloģisko slodzi, ciematu veidošanu, kā arī lauku tēmas aktualitāti literatūrā.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
73.	Fotonegatīvs	LPSR Augstākās padomes priekšsēdētājs V. Rubenis pasniedz Ļeņina ordeni un Zelta zvaigzni Sociālistiskā Darba varonei – Daugavpils rajona kolhoza "Līksna" slaucējai Annai Vaiderei. 1973. gads. Fotogrāfs V. Filatovs.	LNVM Neg. Nr. 58918	Kopiju
74.	Apbalvojuma nozīme	Latvijas PSR, Nopelniem bagātais kolhoznieks, 20. gs. 70-80. gadi	LNVMC VVM 255293	50,0 x 30,0mm
75.	Fotogrāfijas, akvarelis, (skice)	Kolhoznieku nams (vēlāk Zinātņu akadēmija). 1955. gads. (Iekštelpas un ārskati).	ArM T3-41-11; T3-4-9; T3-39-4; T3-39-6; T3-40-3	Dažādi izmēri
76.	Video	Videomateriāli par kolhoznieku atpūtu, sacensībām. 20. gs. 70. gadi. un Amatieru filma "Kā stūrē, tā brauc", veltīta kolhozu dzīves problemātikai. 20. gs. 70. gadi.	OMF un JkNM	<i>Nodrošināt iespēju arī noskatīties video ierakstu</i>
77.	Fotogrāfijas	Fotogrāfijas kolhozu iekšskatiem un ārskatiem. 20. gs. 60.-80. gadi.	KNM 10256, LNVM Neg. P 2382/2, MNM 22407:4L NVM Neg. P 3760/4, u.c.)	<i>Pēc nepieciešamības</i>
		Ciematu veidošana, viensētu		

likvidēšana				
78.	Dokuments	Lēmums „Par dzīvokļu celtniecību pilsoņiem, kuri pārceļas no viensētām uz ciematiem” 1972.gada 22.novembris Stučkas raj. DDP IK 5 lapas	AiVMM 34686	30x 21 cm <i>Var likt atvilktnē</i>
79.	Dokumenti	Saraksts – Stučkas rajonā nojaucamās un pārvietojamās viensētas. 1971.-1975. gads.	AiVMM 34685/1-2	21 x30 cm <i>Var likt atvilktnē</i>
80.	Dokuments	Lēmums ”Par pilsoņu pārcelšanu no viensētām uz lauku apdzīvotām vietām”. 1970.gada 18.marts.	AiVMM 34690	30x 21 cm <i>Var likt atvilktnē</i>
81.	Fotogrāfija	No viensētām uz kolhozu centru (ciematu) pārvietotās viensētas Daugavpils rajona lauksaimniecības artelī “Dzirkstele”. 1951. gads. Fotografeja Arvids Gusars.	LNVM Neg. P 1094/1	<i>Var likt atvilktnē</i>
82.	Fotogrāfijas	Seda. 1953. gadā Valkas rajonā pie Sedas tīreļa nodibināja kūdras fabriku un sāka veidot Sedas strādnieku ciematu.	VkNM InvN 20949	<i>Var likt atvilktnē</i>
83.	Fotogrāfija	Velta Ādama pie savas ģimenes mājas – Bauskas rajona Jaunsaules “Kukutiem” pēc atgriešanās no izsūtījuma Sibīrijā, Krasnojarskas novadā. 20. gs. 50. gadu beigās.	LNVM PF 3196	<i>Var likt atvilktnē</i>
Lauku tematika literatūrā				
84.	Manuskripts	Imants Ziedonis “Kurzemīte”, 1970. gads.	RMM 495680	Ap 30x20 cm
85.		Citāts no I. Ziedoņa “Kurzemītes”.		<i>Nodrošināt iespēju arī noklausīties audio ierakstu</i>
86.	Manuskripts	Ilze Indrāne "Zemesvēzi dzirdēt", 1984	RMM	Ap 30x20 cm
87.		Citāts no I. Indrānes "Zemesvēzi dzirdēt".		<i>Nodrošināt iespēju arī noklausīties audio ierakstu</i>

7.2.2.4. Stends ar iebūvētu vitrīnu/vitrīnām “Privāto saimniecību atjaunošana 20. gs. 90. gados”

Apraksts:

20. gs. 80. gadu beigās ar t.s. “Breša zemnieku” reformu tiek atjaunota privātsaimniecību pastāvēšana laukos, atgriežoties pie Latvijai tradicionāla saimniekošanas modeļa. Vienlaikus īpašumtiesību atjaunošana, kolhozu laikā mainītā apdzīvotības struktūra, reālais tirgus pieprasījums un lauksaimniecības modernizācijas nepieciešamība radīja ne mazums problēmu reformu īstenošanas laikā un atstāj ietekmi arī mūsdienās.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
88.	Iespieddarbs	Laikraksts, publicētais		Kopija

		lēmums "Par zemnieku saimniecībām". 1988. gada 4. oktobris.		
89.	Plakāts	Par kultūras mantojuma saglabāšanu. Ar vecu māju, kurai ir caurs jumts un tās viena ārējā mala līdzinās pūra lādei ar metāla rokturi. 1989. gads.	PPL 1434	58 x 88 cm
90.	Fotogrāfija	Cēres "Rogu" jaunsaimnieks Vincentijs Kurmis ar meitu Baibu pie saimniecības traktora. 1990. gads. V. Koršunova foto.	TMNM 25320	10,5 x 10 cm Kopiju
91.	Fotogrāfija	Latvijas Republikas Augstākās Padomes prezidija priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs ar delegāciju viesojas pie Tukuma rajona jaunsaimnieka Andra Rozenbauma. 1991. gada 9. maijs. V. Koršunova foto.	TMNM 33788	9,5 x 15,2 cm Kopiju
92.	Medaļa	Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas konkursa "Sējējs" laureāta sudraba medaļa, 2007.g. Balva iedibināta 1994.g. Gravieris J.Egle, gatavota Mikāna darbnīcā.	LNVM CVVM 241260	dm 50,0 mm
93.	Medaļa	Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas apbalvojuma medaļa "Par centību", no 2014. gada, Grafiskais zīmējums Laimonis Šēnbergs, plastiskais veidojums Ligita Frankeviča, kalta Lietuvas monētu kaltuvē.	LNVM CVVM 259093:1	dm 50,0 mm
94.	Fotogrāfija	Fotogrāfija ar atgūtām dzimtas mājām		

7.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti "Sašķeltā sabiedrība"

Teksts

Padomju okupācijas laikā, īpaši Staļina varas periodā Latvijā, veidojās ļoti atšķirīgas cilvēku individuālās darbības attiecības ar režīmu. Pretrunīgajos apstākļos, pastāvot visaptverošai represīvajai politikai un dogmatiskiem ideoloģiskajiem priekšstatiem, Dzelzs priekšskaram un ģimenēm abpus tā, dzīvesgājumi veidojās ļoti atšķirīgi gan pašu izvēles, gan ārēju (politisku) apstākļu dēļ. Dzīvesstāsti atklāj cilvēku centienus sadzīvot ar jaunajiem politiskajiem apstākļiem vai pretošanos tiem, centienus izdzīvot par spīti pret iedzīvotājiem vērstām represijām, vai gluži pretēji: ataino komunistiskās ideoloģijas pārstāvju attiecības ar varu.

Apraksts:

Dzīvesstāstu stendi veidojami tāpat kā pārējās sadaļās iekļaujot cilvēka portretu, biogrāfiju-laika līniju, citātu un fotogrāfijas un atsevišķus priekšmetus iebūvētās vitrīnās.

7.3.1. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdrukā – Elza Trumekalne (precējusies Serdāne) (dz. 1938)

Apraksts:

E. Trumekalnes dzīvesstāsts saturiski raksturo padomju represiju upuri, kura kā bērns, līdz ar savas ģimenes locekļiem, tika izsūtīta uz attāliem Krievijas apgabaliem. Dzīvesstāstā atklājas bērna liktenis izsūtījumā, dzīvesgājums pēc atgriešanās no izsūtījuma, kā arī dzīve pēc valstiskās neatkarības atgūšanas.

7.3.1.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Elza Trumekalne (prec. Serdāne)
----------------	---------------------------------

Dzimšanas laiks un vieta	1938.g. 4. aprīlī Madonas apr. Bērzaunes pag. "Kalna Viļķenos"
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1946-1949.	Mācījusies Lipšu septiņgadīgajā skolā
1949.g.25.marts	Deportēta kopā ar vecākiem uz Omskas apgabala Kaganoviča rajona Petrovkas ciemu
	Izsūtījumā pabeigusi vietējo četrgadīgo pamatskolu, pēc tam 9.klasi Petrovskas vidusskolā, līdz kurai bija 10 km, tāpēc dzīvoja internātā.
1956.g. 4.decembris	Trumekalnu ģimene oficiāli atbrīvota no noņemšanas Sibīrijā
1957.g. jūnijā	pēc mācību gada pabeigšanas Elza Trumekalne atgriezās Latvijā (vecāki atbraukuši martā)
1957.g. rudenī	Aizbrauc uz Rīgu ar mērķi dzīvot pie tantes un turpināt mācības. Ar grūtībām, bet izdevies dabūt Rīgas pierakstu. Iestājas Rīgas 34.vsk. Čiekurkalnā (krievu skola, kurā mācījušies virsnieku bērni). Skolā ātri aptvēruši, kāpēc latviešu meitene mācās krievu skolā un tik labi runā krieviski, sākusies atstumšana, skolas direktors ieteicis mācīties strādnieku vakarskolā Juglā.
1959.-1962.	Mācības Rīgas medicīnas skolā - vecmāte
1962.	Pēc sadales nosūtīta uz darba vietu Alūksnē
1965.g. 26. jūnijā	Kāzas ar bijušo deportēto no Alūksnes pilsētas Jāni Serdānu
1965.g. 13. augustā	atgriežas Madonā
1995.g. rudenī	Nodibināta Madonas rajona politiski represēto biedrība, E. Serdāne ir vadītāja vietiece
1997.	Madonas rajona politiski represēto biedrības vadītāja

7.3.1.2. Citāts

7.3.1.3. Fotografijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Eksponāti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
95.	Fotogrāfija	Elza Trumekalne (1. no labās) ar draudzenēm Lipšu septiņgadīgajā skolā. 1946. gads.	MNM	
96.	Fotogrāfija	Pēteris un Berta Trumekalni ar meitu Elzu pie zemnīcas, kurā dzīvoja. 1949. gads.	MNM244 19:1	8,1x5,7cm
97.	Spilventiņš	Spilventiņš izšuvusi krustdūrienā Elza Trumekalne izsūtījumā 1956. gads.	MNM373 43	22x21,5cm
98.	Zvejas rīks	Zvejas rīks – turot aiz kociņa, auklā iesieto burciņu ielaida ūdenī, pa audumā izgriezto caurumu burciņā salīda zivis. Gatavojis ap 1950.gadu Jānis Serdāns (E. Trumekalnes vīrs)	MNMPlg 8931a	d-7,5; auklas g-147cm
99.	Fotogrāfija	Elza kopā ar vecākiem Bertu un Pēteri Trumekalņiem īsi pirms atgriešanās no Sibīrijas. 1956. gads.	MNM	
100.	Fotogrāfija	Elza Trumekalne savā pirmajā darba vietā – Alūksnes rajonā. 1962. gada aprīlis.	MNM	
101.	Fotogrāfija	Elza Serdāne – Madonas poliklīnikas reģistratūras darbiniece. 1996. gads.	MNM	

102.	Fotogrāfija	Politiski represēto Vidzemes reģiona pārstāvju pieņemšanā pie Latvijas prezidenta Valda Zatlera Rīgas pilī. 2009.g. 25. martā	MNM	
------	-------------	---	-----	--

7.3.2. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – pusbrāļi Roberts Tarzieris (1927-1983), Pauls Kalējs (Duškins) (1928-1996), Jānis Kalējs (1939)

Apraksts:

Pusbrāļu R. Tarziera, P. Kalēja (Duškina), un J. Kalēja dzīvesstāsts saturiski raksturo tādas ģimenes likteni, kuras locekļi Otrā pasaules kara un padomju represiju rezultātā tika izšķirti viens no otra un nonāca dažādās pasaules malās (trimdā Rietumvalstīs, padomju varas izsūtīti attālos Krievijas apgabalos vai palika Latvijā).

7.3.2.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Jānis Kalējs
Dzimšanas laiks un vieta	1939.gada 29.janvārī Adulienas pag. „Brantskalnos”
Svarīgākie dzīves notikumi:	
	Dzīve tēva mājās
1949.g. 28.martā	Deportēts uz Sibīriju
1956.-1959.	Pēc atgriešanās no izsūtījuma Jānis Kalējs pabeidza Madonas 2.vidusskolu.
1959.g. – 1965.	Darbs rūpnīcā „VEF - KT”. Pēc pāris nostrādātiem gadiem izlēma turpināt mācības.
1965.-1967.	Pabeidzis jūrskolu 1965.gadā Jānis Kalējs sāka strādāt uz kuģa. Ātri virzoties pa karjeras kāpnēm, pāris gadu laikā, viņš ieņēma jau vecākā stūrmaņa posteni. Tomēr 1967.gadā Jānis aizgāja no kuģa, lai strādātu Valsts jūras transporta projektēšanas un pētniecības institūta Ļeņingradas filiālē
20. gs. 90. gadi	Latvijā atgriezās 20. gs. 90. gados un atguva vecāku saimniecību zemi. Tagad kopā ar sievu Valentīnu dzīvo mammas mājās „Birzniekos”, jo „Brantskalnu” saimniecības ēkas izpostītas.

Vārds, uzvārds	Pauls Duškins (Kalējs)
Dzimšanas laiks un vieta	1928.gada 22.jūlijs, Adulienas pagasta „Brantskalni”
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1941.gada jūnijs	Pauls nonāk Rīgā, mammas Martas Duškinas jaunajā ģimenē. Pēc dažām dienām sākās evakuācija, kuras laikā viņš nokļuva Krievijā
Ap 1944.-1945.g.	Atgriezās Rīgā (atgriežoties no Krievijas, jauniešiem bija karā kritušā patēva uzvārds – Duškins)
1947.gads	Pabeidza Leona Paegles 1.vidusskolu Madonā un iestājās Latvijas PSR Valsts universitātes arhitektūras fakultātē
1949.gada 31.martā	Latvijas PSR VDM Gulbenes apriņķa daļas priekšnieka vietnieks kapteinis Žuravskis ziņoja ģenerālmajoram Novikam, ka Pauls Kalējs nav izsūtīts un dzīvo Rīgā. Tā kā represējamo sarakstā iekļautā persona nebija atrodama, tad 30.aprīlī sekoja Latvijas PSR VDM 2.daļas slēdziens, ka „kulaka” Kalēja ģimenes lieta noformēta pareizi un uz specnometinājuma vietu izsūtīti trīs ģimenes locekļi

1952.gadā	Iestājās Latvijas PSR Valsts Mākslas akadēmijas grafikas nodaļā
1953.gadā	Uzsāka studijas Ļeņingradas I. Repina Glezniecības, skulptūras un arhitektūras institūta grafikas nodaļā
1959.gadā	Atgriezās Rīgā
1950-to gadu beigas	Izstrādājot diplomdarbu mākslinieks radījis jaunu gleznieciski impresionistisku oforta manieri
1960.gads	Kļuva par Latvijas PSR Mākslinieku savienības biedru
1993.gads	Pievieno (atgriež) uzvārdu Kalējs
1996.gads	Miris

Vārds, uzvārds	Roberts Tarzieris
Dzimšanas laiks un vieta	1927. gada 7.jūnijā
Svarīgākie dzīves notikumi:	
	Dzīvoja „Brantskalnos”, kopā ar jaunāko brāli Paulu un mātes otro vīri Kārli Kalēju.
1944-1945. gads	Dienestā Vācijas armijas gaisa spēku palīgdienesta vienības sastāvā, vienību pārvietoja uz Vāciju. Pēc kara nonāk dzīvoja bēgļu nometnē Virzburgā.
1948.gada augustā	Roberts emigrēja uz Venecuēlu.
1955.gada novembrī	Sāka strādāt kā elektrotehniķis Sulijas štata galvaspilsētā Maracaibo.
1983.g	Mira Venecuēlā

7.3.2.2. Citāts

7.3.2.3. Fotografijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Jānis Kalējs (dz. 1939)		
103.	Fotogrāfija	Madonas 2.vidusskolas izlaidums 1957.g. 2.rindā 4.no kreisās puses J.Kalējs.	GVMM	
104.	Fotogrāfija	Ļeņingradas admirāļa S.O.Makarova vārdā nosauktā Augstākā inženierjūrskola, pēc 1.kursa pabeigšanas.	GVMM	
105.	Fotogrāfija	Jānis Kalējs uz bijušās Brantskalnu saimniecības zemes. 1977. gads.	GVMM	
106.	Fotogrāfija	Jānis Kalējs pie Brantskalnu saimniecības. 21. gs. sākums.	GVMM	
		Pauls Kalējs (Duškīns) (1928-1996)		
107.	Fotogrāfija	Pauls Kalējs bērnībā kopā ar tēvu Kārli Kalēju	GVMM	
108.	Fotogrāfija	Pauls jaunības gados	GVMM	
109.	Fotogrāfija	Grafīki Kārlis Cīrulis, Pauls Duškīns, Arturs Ņikitins. 1969. Fotogrāfs Juris Poišs	LFM 17236-1	
110.	Grafikas	Dzīvesstāstu papildinās kāds no P.		

	lapa/ akvarelis	Duškina mākslas darbiem.		
		Roberts Tarziers (1927-1983)		
111.	Fotogrāfija	Roberts ar māti Zoju Tarziers (dzim. Skride). 1932. gads	GVMM	
112.	Fotogrāfija	Roberts Tarziers Vācijā. 1946. gads.	GVMM	
113.	Fotogrāfija	Roberts ar sievas radiniekiem Maracaibo. 1958. gads.	GVMM	

7.3.3. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Foma Morozovs (dz. 1927)

Apraksts:

F. Morozova dzīvesstāsts raksturo Latgales vecticībnieka dzīvesgājumu, kurš atbalstīja Latvijas neatkarības ideju Otrā pasaules kara gados, padomju varas represēts un ar savām politiskajām aktivitātēm atbalstīja Latvijas neatkarību Atmodas laikā.

7.3.3.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Foma Morozovs
Dzimšanas laiks un vieta	1927.g. Ilūkstes novada Lauceses pagasts, „Robežnieki”
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1934.-1941.	Mācās Pakalnu 1. pakāpes pamatskolā
1941.-1947.	Mācās Daugavpils 2. ģimnāzijā
1947.-1949.	Mācās Daugavpils Skolotāju institūta fizikas-matemātikas fakultātē
1947.	Dalība Latvijas patriotu apvienībā, arests, pratināšana, palaišana brīvībā
1949.-1956.	Dzīve deportācijā Sibīrijā, Sargatskas rajonā, Nižņe-Irtišas sovhozā Nr. 46
1956.-1990.	Dzīve un darbs Daugavpilī
1988.	Sāk aktīvu darbību Latvijas neatkarības atgūšanas atbalstam
1989.	Latvijas Strādnieku savienības dibināšanas kongresa delegāts, Daugavpils politiski represēto organizācijas viens no dibinātājiem
1995.-2000.	Latvijas Vecticībnieku Pomoras baznīcas Centrālās padomes sekretārs-referents

7.3.3.2. Citāts

Morozova raksts „Es atbalstu latviešu valodu”, avīzē „Avangards”, 1989.g. 23. marts

7.3.3.3. Fotogrāfijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Eksponāti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
114.	Fotogrāfija	Morozovu ģimene. 1939. gads.	DNMM	13.8 x 8.8 cm
115.	Fotogrāfija	Daugavpils Valsts skolotāju institūts. Fizikas-matemātikas 6. kurss. 1948. gada rudens.	DNMM	13.3 x 8.5 cm
116.	Fotogrāfija	F. Morozovs 1952. gadā.	DNMM	11,4 x 8,8 cm
117.	Dokuments	Latvijas dabas un pieminēto biedrības	DNMM	9.2 x 6.2 cm

		biedra karte Nr. 16987. Izsniegta F. Morozovam 1984.g. 25. aprīlī.	41745	
118.	Fotogrāfija	F. Morozovs Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeja vēstures ekspozīcijas "Novads PSRS sastāvā (1940.g.-1991.g.)" atklāšanas pasākumā. 2008. gada 30. maijā. Fotogrāfs S. Grahoļskis	DNMM	Kopiju

7.3.4. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Edgars Kauliņš (1903-1979)

Apraksts:

E. Kauliņa dzīvesstāsts raksturo 20. gs. 40. gadu beigās izveidota kolhoza vadītāja darba gaitas un izaicinājumus, ar kuriem nācās saskarties jaunajā situācijā laukos, kad no privātām saimniecībām notika pāreja uz kolektīvajām saimniecībām. Vienlaikus E. Kauliņš atšķiras no vairuma kolhozu vadītāju un Kauliņa personība mitoloģizējusies nostāstos par viņa paveikto.

7.3.4.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Edgars Kauliņš
Dzimšanas laiks un vieta	Dzimis 1903. gada 26. aprīlī Valmieras apriņķa Pāles pagasta Greiļu mājās kalēja ģimenē.
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1911.–1916. gadā	Beidzis Pāles 6 kl. pamatskolas 4 klases. Gans, laukstrādnieks
1919.–1921. gadā	Sarkanajā armijā, cīnījies pret Polijas armiju, bijis sakarnieks
1926–1941. gadā	Ugunsdzēsējs Rīgas pilsētā Hanzas ielā 5, IV nodaļa
1941. gadā	Evakuējas uz PSRS, karo Sarkanās armijas 43. gvardes Latviešu strēlnieku divīzijā (1941–1944). Četrus reizes ievainots
no 1943. gada	VK(b)P biedrs
1944.–1948. gadā	Partorgs Lielvārdes pagastā
1948–1954	Lauksaimniecības arteļa "Lāčplēsis" valdes priekšsēdētājs
1963—1971, 1975—1979	Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāts
1970.-1974.	PSRS Augstākās Padomes deputāts
1979. gada janvārī	Miris, apbedīts Lielvārdes kapos

7.3.4.2. Citāts

7.3.4.3. Fotogrāfijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
119.	Dokuments	Edgara Kauliņa darba plāns februārim. vai Kalendārs – 1978. gada plānotājs.	PM 2094 vai PM 2855	29x20 cm vai 13x35 cm
120.	Dokuments	Apliecība par deputāta ievēlšanu ciemata padomē.	PM 2098	12x6,5 cm
121.	Dokuments	Kadru uzskaites lapa. Ar fotogrāfiju. 1978. gads	PM 2113	29x20 cm Ir vairākas
122.	Mākslas priekšmeti	E. Kauliņa biste (Vasiļjeva kokgrebums)	PM maksla	65x65x70 cm

123.	Fotogrāfijas	Portreti un grupas attēli ar E. Kauliņu (1-2 vien.)	PM portreti	<i>Pēc vajadzības</i>
124.	Dokumenti	Biedru kartes u.c. dokumenti (1-2 vien.)	PM 2105 PM zvejas tiesības	<i>Pēc vajadzības</i>
125.	Fotogrāfija	E.Kauliņš piedalās Rīgas pilsētas ugunsdzēsēju komandas treniņā. 1927.gads	LUM	16 x 13 cm

7.4. apakšsadaļa lietu mantojums: stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka “Pēckara dzīves grūtības”

Apraksts:

Aplūkotā laika posma lietu mantojumu raksturo pēckara dzīves grūtības Latvijā, bēgļu nometnēs Vācijā un izsūtījumā Sibīrijā. Preču un naudas trūkums lika izmantot priekšmetus, kas bija saglabājušies no iepriekšējiem laika posmiem, tos pielāgot jaunai funkcijai. Tādējādi šie priekšmeti ieguva jaunu “otro dzīvi”.

Eksponējot nepieciešams izcelt katru atsevišķo priekšmetu, tā stāstu, nevis priekšmetus kā kopumu.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
126.	Priekšmets	Maiss ar vācu armijas simboliku, Atrasts un lietots Klintainē	AiVMM 13782	103 x 68 cm
127.	Veidlapa	Recepte, izrakstījusi ārste Anna Vagulāns, otrā pusē neaizpildīta veidlapa-pavadzīme vācu valodā, 1945. gads.	MVM 56881 R36591	15,0x10,7 cm
128.	Sildierīce	No žiletas izgatavota ierīce ūdens sildīšanai. Lietoja Vilma Pļaveniece nometinājumā, Krasnojarskas novada Nižņeingušijas rajona, stacija Rešoti. 1941.-1958. gads.	LNVM VP 6340:1-2	gar. -9cm,
129.	Lampa	Eļļas lampiņa “koptilka”, izgatavota no artilērijas šāviņa. Atrasta Bauskas raj. kolhoza “Dzirnupe” "Madaļānos" 1973. Gadā. Metālu sakusējums.	LNVM CVVM VL 7330	d-8,5 cm h -20 cm
130.	Krūzīte	Voldemāra Čibala gatavotā skārda krūzīte. Voldemārs Čibals izsūtījumā izgatavojis un sūtījis krūzīti savam dēlam Ansim Čibalam uz Alūksni. 20. gs. 40. gadi.	ANM-16223	h-11,5 cm, Ø-7,6 cm
131.	Apavi	Galošas. Šūtas no riepu gumijas. Izgatavojis un valkājis Alfrēds Siliņš, pēc izsūtījuma Sibīrijā dzīvojis Alūksnes rajona, Jaunlaicenes ciema „Leiškarnos”.	JMM 177	31x12,5x12 cm
132.	Lietiskie priekšmeti	Pašgatavota soma, ar kuru Erīna Volkova atgriezās Latvijā no izsūtījuma Sibīrijā. 1947. gads.	LNVM CVVM 210035	Apm. 40x20 cm
133.	Lietiskie priekšmeti	Polārzaķa vilnas cepure, zeķes un vilnas kamoliņš, ko vērpusi un adījusi izsūtītā Ilze Tamužs – zvērādu ģērētāja	LNVM VL 8235-8237	

		zvejnieku-mednieku kolhozā Igarkas rajona Karasinā, Sibīrijā. 20. gs. 50. gadi.		
134.	Apģērbs.	Sarafāns. Pāršūts no Martas Maltenieces (dz. 1908. g., dzīvoja Valkas apriņķa, Jaunlaicenes pagasta „Malteniekos”) tautiskajiem brunčiem. Nēsāja meita Mudīte (dzimusi 1938. gadā).	JMM 986	Garums 126 cm, plecu plat. 36 cm.
135.	Priekšmeti	Stilizēta Rucavas tautas tērpa ņieburs un brunči. Izgatavojusi latviešu šuvēja Traunšteinas bēgļu nometnē Vācijā. Balts vilnas audums tika nometnē nokrāsots zilā krāsā. Brunči pašūti pēc A. Niedras vecāsmātes norādījumiem. A. Niedrai 1949. gadā izceļojot uz Kanādu, tērps tika paņemts līdzi.	OMF 13941	ņieburs 42,0 x 50,5 cm, brunči 100,0 cm
136.	Soma	Vasaras soma, rokdarbs, tamborēta no celofāna papīra. Priekšpusē izšūtas puķes. 1944. -1950. gads.	VRVM 169609	g-35 cm, pl-22 cm
137.	Soma	Soma, taisnstūra formas ar rokturiem. Divi aktu vāki, apšūti ar krāsaina dvieļa galu. Uzšūta 1942. gadā.	VRVM 162515	g-35 cm, h-25 cm, b-11
138.	Apavi	Klikatas, 2. pasaules kara gadi.	LNVM AiVMM LKM	

7.5. apakšsadaļa – interaktivitāte

8. sadaļa “Personīgā Latvija. Padomju lielvalsts sastāvā 1953–1985”

Sadaļas ievadteksts:

- Komunistiskā režīma apstākļos par svarīgu dzīves sastāvdaļu kļuva publiskā un privātā dualitāte – izveidojās paralēli pastāvošas atšķirīgas retorikas, rīcības veidi, arī vēstures un kultūras interpretācijas.
- Latvija publiskajā telpā tika noformēta kā Padomju Latvija, kas iekļāva lokālā pakļaušanu internacionālisma sauklim, vēstures un kultūras nonivelēšanu atbilstoši padomju standartiem, centienus radīt padomju cilvēku. Savukārt privātajā telpā saglabājās citādā vēsturiskā pieredzē, emocionālās izjūtās, kultūras kontekstos radīts Latvijas ideāls – savējā Latvija.
- Savējās Latvijas ideālu stiprināja ne tikai katra personīgā pieredze un dalīšanās ar to privāto kontaktu lokā, bet arī publiskās kultūras norises, kas nereti skāra arī ar vietējo, lokālo saistītas tēmas visos medijos un mākslas veidos. Tās šajā “savējo kopienā” tika uztvertas un interpretētas citādi, nekā tas tika formulēts publiski. Tas attiecās uz teātri, dzeju, mūziku, arī dažāda veida vizuālajām asociācijām.
- Latvija kļuva par privātajā un savējo domāšanas telpā vienojošu vērtību jēdzienu, kas veicināja kopējas kultūras identitātes saglabāšanu un tas bija būtisks faktors arī nacionālās kustības veidošanās gaitā 20. gs. 80. gadu beigās (“Trešās Atmosfēras” laikā).

Apraksts:

Sadaļa veidota kā kontrasts starp publisko un privāto telpu.

Publiskajā, kas vizuāli un simboliski atbilst ārtelpai (ielai, darba vietai, skolai vai tamlīdzīgi), atainoti iedomātā ideālā padomju cilvēka publiskie pienākumi visa mūža garumā. Izstādē tie veido politiskā ievada sadaļu un vidi ap to.

Savukārt no publiskā noslēgts ir padomju cilvēka dzīvoklis, kas veido laikmeta ainu. Dzīvokļa interjers un ar to saistītās vitrīnas nav redzamas no politiskā ievada apskates pozīcijas, to šķir simboliska ielas vai daudzdzīvokļu mājas fasāde, kurā ieejot var ieraudzīt privāto telpu, dzīvokli. Pēc dzīvokļa apskates apmeklētājs turpina iepazīties ar dzīvesstāstiem un laikmeta mantojuma sadaļu, vairs neatgriežoties publiskajā telpā un no šīs privātās telpas nonāk nākamajā, Trešajai Atmodai veltītajā sadaļā.

Kontrastu starp publisko (politiskā ievada sadaļu) un privāto (pārējām sadaļām) vajadzētu uzsvērt arī fiziski, scenogrāfiski, lai jau vizuāli radītu šādu nodalītības iespaidu.

Izejot no privātās, padomju dzīvokļa telpas, apmeklētājam arī caur durvīm vai kādu nosacīti slēgtu eju jānokļūst nākamajā sadaļā, kas veltīta Trešajai atmodai un pretstatā šī laika sadaļai stāsta par Latvijas aktualitāšu nonākšanu publiskajā telpā.

8.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Padomju pilsoņa publiskie pienākumi”

Teksts:

- a) padomju režīms, kas veidoja cilvēka dzīves ārējos nosacījumus, bija detalizēti izstrādāta un visas jomas regulējoša sistēma. Galvenais mērķis attiecībā uz sabiedrību bija radīt padomju cilvēku un padomju tautu, kas būtu gatava komunisma uzcelšanai.
- b) Padomju ideoloģija tiecās iespaidot katru cilvēka dzīves jomu, ieskaitot privāto dzīvi un ģimeni, norādot t.s. komunistiskās morāles, ētikas un audzināšanas normas, publiski kauninot to pārkāpējus. (Latvijas PSR Laulības un ģimenes kodeksa (1969. g.) 62. pants “Vecāku tiesības un pienākumi” – Vecākiem jāaudzina savi bērni saskaņā ar komunisma cēlāju morāles kodeksu, jā rūpējas par viņu fizisko attīstību, izglītošanu un sagatavošanu sabiedriski derīgai darbībai”).
- c) Tā kā šāda ideāla entuziastisku pildītāju nekad nebija pietiekamā skaitā, ideālā padomju sabiedrība palika publisku rituālu līmenī no skolas vecuma līdz izvadīšanai pensijā.

Apraksts:

Politiskais ievads veidots kā atsevišķs, brīvi stāvošs stands ar iebūvētām vitrīnām un tehnoloģijām. Stendu telpā vizuāli papildina ielas (vai citas publiskās telpas) skats, kurā parādās aukļi, lozungi u.tml. noformējums, kā arī sarkanie karogi (pie griestiem, sienām u.tml., atkarībā no mākslinieciskās ieceres), kas savukārt kontrastēs ar privāto telpu, padomju dzīvokļa interjeru nākamajā sadaļā. Emocionāli un vizuāli pārspīlēti blīvi tam būtu jārada nospiedošs obligāto pienākumu, ideoloģijas nosacījumu iespaids.

Politiskajā ievada tematiskajā izvērsumā atainotas padomju ideoloģijas ietekmes, tās tematiski sadalot pa cilvēka dzīves posmiem: – bērnībā (skolu sabiedriskās organizācijas un svētki), aktīvajā darba mūžā (līdzdalība sabiedriskajās aktivitātēs, dienests (armijā, civilā aizsardzība u.c.), dalība padomju svētkos), vecumdienās (jaunatnes audzināšana, veterāni). To ilustrē fotogrāfijas un atsevišķi priekšmeti iebūvētā vitrīnā

Politiskā ievada hronoloģijā atainoti tādi notikumi, kas mainīja politiskā režīma nosacījumus Padomju Latvijā.

8.1.1. elements stands - izdruka ar iebūvētām vitrīnām “Padomju pilsoņa publiskie pienākumi”

8.1.1.1. Sadaļas “Savējā Latvija” ievadteksts

8.1.1.2. Apakšsadaļas “Padomju pilsoņa publiskie pienākumi” ievadteksts

8.1.1.3. Laika līnija

- 1956. gada februāris PSKP XX kongress nosoda Staļina personības kultu. Sākas masveida atbrīvošana no labošanas darba nometnēm un izsūtījuma
- 1959. gads tiek likvidēta neformālās nacionālkomunistu frakcijas vara Latvijas Komunistiskajā partijā, kas iestājās par Latvijas PSR vietējo interešu lielāku ievērošanu
- 1969. gada aprīlis – protestējot pret reformu kustības apspiešanu Čehoslovākijā, Rīgā pie Brīvības pieminekļa pašaidziedzinās students Ilja Ripss
- x-x – aptuveni 10-12 notikumi

8.1.1.4. Fotografijas un priekšmeti stendā iebūvētās vitrīnās

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		Pionieri – Ļeņina mazbērni		
1.	Fotogrāfija	Turaidas skolas Ļeņina muzeja padome. 1963.-1964. gads.	TMR 27370	Kopiju
2.	Lietiskais priekšmets	Stučkas rajona pionieru organizācijas goda grāmata. 1972. gads.	AiVMM 23341	32 x 24 cm
3.	Ekrāns ar video	Jēkabpils kino-foto pulciņa amatierfilma "Lai dzīvo 1. maijs". 1970. gads.	JkNM VTS_04_ 1.VOB un VTS_05_ 1 VOB	Ar iespēju dzirdēt skaņu
		Jaunatne – gatava darbam un aizsardzībai		
4.	Fotogrāfija	Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 61. gadadienas demonstrācija. Valkas 1. vidusskolas skolēni Valgā. 1978. gada 7. novembris. Fotogrāfs Gunārs Pulkstenis.	VkNM IN 9958	Kopiju
5.	Fotogrāfija	Dundagas vidusskolas skolēni padomju karaspēka daļā nodod ziņojumu pionieru līnijas laikā. 20. gs. 70. gadi.	KSM p/592/F- 05	Kopiju
6.	Skulptūra	Ļeņina skulptūra – dāvana Latvijas Ļeņina komunistiskās jaunatnes savienības Rīgas pilsētas organizācijai no Ļeņingradas komjauniešiem. 1965. gads.	LNVM VL 7257	h-35.5 cm, pamatne 24x17 cm, porcelāns
7.		Citāts, kurā atspoguļots padomju cilvēka ideāls: <i>"Rūpes par uzvedības kultūru, cīņa pret veco laiku morāli un pieradumiem, pret atmirstošo sadzīvi un mums nepieņemamajām tradīcijām – katra sabiedrības locekļa svēts pienākums. Mums jārāda piemērs ne vien komunistiskās sabiedrības celtniecībā, bet vienlaikus jāveido šīs sabiedrības augstā kultūra."</i> Cīņa, 31.10.1969., Nr. 256		
		Darbā – vienotā komunisma celtnieku ierindā		
8.	Vimpelis	Kolhoza "Gulbene" vimpelis –	GVMM	37,5x20,5

		apbalvojums labākajam nobarojamo jaunlopu kopējam. 1970. gads.	22434	cm <i>Var arī citus padomju perioda apbalvojumu s pēc nepieciešamības</i>
9.	Fotogrāfija	Pirmās vagas dienas svētki Naujenē. 20. gs. 80. gadi.	NMN 281-1	Kopiju
10.	Fotogrāfija	1. maija svētku demonstrācija Daugavpilī. 20. gs. 80. gadi. Priekšplānā Daugavpils PMK-9 kolonna. 20.gs. 80. gadi.	NNM 1206	Kopiju
		Vecumdienas – jaunatnes patriotiskajai audzināšanai		
11.	Albums	Albums par Naukšēnu ciema padomes sieviešu padomes darbību. 1963. gads. <i>Eksponējams albuma atvērums par sabiedriskajām bērēm.</i>	NCMP 21	30 x 42 cm Eksponējams albuma atvērums par sabiedriskajām bērēm
12.	Fotogrāfija	Darba vai kara veterāns lasa lekciju jaunatnei. 20. gs. 60.-80. gadi.		Kopiju
13.	Ekrāns	Vēsturnieka vai sociālo zinātņu pētnieka video komentārs: <i>Kā publiskās un privātās telpas asimetrija padomju periodā ir ietekmējusi sabiedrības domāšanu un rīcību? Vai ar publiskā un privātā totālās nošķiršanas sekām nav jāsaskaras arī šodien?</i>		Īss video sižets, līdz 3 min, ar skaņu, titrēts svešvalodā.

Sienas un griestu noformējumam pie ievadstenda – var izmantot sarkanos atlasa karogus, kas gatavoti sociālistisko sacensību uzvarētāju apbalvošanai; arī padomju plakātus; Leņina portretus – fotogrāfijās, intarsijās, gleznās:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
14.	Karogs	Alūksnes rajona ceļojošais sarkanais karogs darba kolektīvam – uzvarētājam sociālistiskajā sacensībā kultūras darbā. 20. gs. 80. gadi.	JMM 1065	Karogs 150x200 Var karināt vertikāli; ir arī kāts, h-225 cm;
15.	Karogs	LKP Centrālās komitejas un LPSR MP, Labākajam rajonam -uzvarētājam soc.sac. vietējo ceļu labiekārtošanā. 20. gs. 70.-80. gadi.	GVMM 24128	133x194 cm Var karināt vertikāli
16.	Karogs	LKP Gulbenes rajona komitejas un Gulbenes rajona TDP IK Ceļojošais karogs labākajai saimniecībai lopbarības	GVMM 24129	160x185 Var karināt vertikāli

		sagatavošanā. 20. gs. 70.-80. gadi.		
17.	Karogs	Ceļojošie un organizāciju karogi, atlasa, ar izšuvumiem, t.sk. ar kātiem un kātu uzgaļiem.	LNVM	Aptuveni 140x200 cm Ir pieejami 4-5 atlasa karogi
18.	Intarsija	Ļeņina portreta siluets. Autors Gulbenes TLMS "Sagša" dalībnieks Laimonis Dziedātājs. 1980. gads.	GVVM 3009	13,2x17 cm
19.	Intarsija	Ļeņina portreta siluets. Darinājis Imants Rīdūzis, Adulienas internātskolas skolotājs. 1985. gads.	GVVM 7827	45x52 cm
20.	Intarsija	Ļeņina portreta siluets. Ražots mēbeļu ražošanas apvienībā "Rīga". 1982. gads. Atradies Gulbenes rajona kultūras nodaļas vadītāja kabinetā.	GVVM 13536	60x50 cm
21.	Intarsija	Ļeņina portreta siluets. 1970.gads.	GVMM 14806	80x65 cm
22.	Fotogrāfija	Purvciema apbūve Rīgā. 1981. gads Fotogrāfs V. Ļisicins.	LNVM Neg. 60013	Publiskās telpas skatam pirms ieešanas padomju dzīvoklī

Priekšmetus telpas noformējumam var izvēlēties pēc vajadzības.

8.2. apakšsadaļa laikmeta aina "Privātā telpa – padomju dzīvoklis"

Teksts:

- Publiskā un privātā dualitātes apstākļos padomju laikā īpašu nozīmi iegūst privātā telpa (dzīvoklis, vasarnīca, arī darba kolektīvs) un "savējo loks", kurā tiek veidotas no oficiālā atšķirīgas attieksmes pret kultūru, vēsturi, ikdienu u.tml.
- Šajos apstākļos pastāv no oficiālā kursa atšķirīgu kultūras dzīves alternatīvu meklējumi, vēsturiskajā, t.sk. ģimenes pieredzē sakņots lokālās piederības un nacionālais faktors;
- Padomju režīmam pastāvot ilgstoši, izveidojas prasme pielāgoties, varas mehānismu un pieļaujamo robežu izpratne. Tādējādi arī kultūras dzīvē īpaši kopš 20. gs. 60. gadiem, t.sk. literatūrā, mūzikā, teātrī u.c. par būtisku kļūst lokālās tēmas, kuras savējo kopienai nozīmē daudz vairāk, nekā tas tiek oficiāli postulēts, t.i. pastāv nosacīts "zemtekstu kultūras līmenis".
- Būtiskākais rezultāts – saglabāts alternatīvs skatījums uz Latvijas vēsturi, kultūru, ko iemieso simboli, priekšmeti, kultūras piedāvājums, kas tika saistīts ar "latvisko".

Apraksts:

Sadaļa veidota vairākās daļās. Centrālo laikmeta ainas daļu veido padomju 20. gs. 70.-80. gadu dzīvokļa interjera fragments, kurā redzami oriģināli priekšmeti, kuri raksturo gan padomju unifikācijas tendenci, gan arī lokālā, vietējā, sentimentālā, "latviskā" nozīmes saglabāšanos.

Interjera uzdevums ir nevis radīt "tīru stilu", 70. gadu modernismu vai tml., bet gan klātbūtnes sajūtu apmeklētājam, pārliecību, ka šī privātā telpa patiešām kontrastē ar iepriekš redzētās publiskās vides masīvo ietekmi.

Dzīvokļa rekonstrukcijā paredzēta telpas daļu, kurā priekšmetus drīkst aiztikt, lietot (telefonu, atsevišķas mēbeles, šķirstīt fotogrāfiju albumu mulāžas u.c.).

Dzīvokli papildina vitrīnu grupa vai kombinētu vitrīnu un izdruku grupa, kas raksturo atsevišķas kultūras dzīves jomas, kurās vērojamas lokālā, latviskā izpausmes (“savējā Latvija”) padomju laikā (tautas lietišķā māksla, Jāņi, “savējā ainava” un pazīstamais skaistums un Latvijas tēma literatūrā).

Vitrīnas papildina atvilktnes, kurās norādīts uz zemtekstiem, tēmas aktualizācijas motivāciju vai citiem līdzīgiem aspektiem, kuri raksturo kādas parādības atšķirību no oficiālā traktējuma vai zemtekstu kultūras interpretācijas.

8.2.1. elements interjera fragments – 20. gs. 70.-80. gadu daudzdzīvokļu mājas dzīvojamā istaba

Apraksts:

Dzīvoklis – simbols padomju cilvēka privātajai telpai, zināms pretstats publiskajiem pienākumiem; tur var redzēt gan laikmeta zīmes, gan mantojumu no iepriekšējā perioda, gan lokālās piederības apliecinājumus. Sekcijā tiek glabātas gan deficīta un puslegāli iegūtas mantas, gan arī līdzās tam ir padomju dzīves nospiedumi – diplomi ar padomju simboliem, goda plāksnēm fotografētās lielformāta fotogrāfijas albumos u.tml.

Dzīvoklis nav tīra stila rekonstrukcija; tajā ir jārada sajūta, ka apmeklētājs ir ienācis privātā telpā, kurā pastāv citas vērtības.

Lai to pastiprinātu var paredzēt telpas daļu ar atsevišķiem lietojamiem priekšmetiem (mēbeles, telefons, iespēja šķirstīt padomju sfotogrāfiju albumu-mulāžu u.c.).

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
23.	Lietiskie priekšmeti	Žurnālgaldiņš. 20. gs. 70. gadi. Kokskaidu plāksne, sarkankoka finierējums.	LNVM CVVM 260199	72 x 47cm, h-58cm Ekspozējams interjerā
24.	Lietiskie priekšmeti	Stāvlampa. Vācijas Demokrātiskā Republika, 20. gs. 70. gadi.	LNVM CVVM 264497	h – 156 cm, abažūra d- 35 cm Ekspozējams interjerā
25.	Lietiskie priekšmeti	Universālsekcija. Mēbeļu firma “Rīga”. 20. gs. 70. g. 1. puse Koka skaidu plāksne, sarkankoka finierējums.	LNVM jaunieguv	garums – 2.78 m dziļums- 0.45 cm; h – 1.83 m Ekspozējams interjerā
26.	Lietiskie priekšmeti	Televizors “Кварц-306”. Omskas televizoru rūpnīca. 1978. gads. <i>“Ir jau izaugusi paaudze, kas savos skolas gados pie televizoriem pavadījusi apmēram tikpat daudz laika kā stundās, nemaz nerunājot par to, ka televizors un kino pašlaik sāk izglītēt bērnu daudz agrāk nekā grāmata”. 1978. gads, Māksla, Nr. 3, Ā. Kļockins</i>	LNVM CVVM 231341	50 x 36 cm, h – 38,5 cm Ekspozējams interjerā
27.	Lietiskie priekšmeti	Plašu atskaņotājs. 20. gs. 70. gadi.	LNVM	Ekspozējams interjerā
28.	Lietiskie	Kafijas servīze “Marianna”. Rīgas	LNVM	Ekspozējams

	priekšmeti	porcelāna fabrika, 1970-1976. gads.	VL 7347	interjerā
29.	Lietiskie priekšmeti	Konfektes "Prozit". Konditorejas fabrika "Laima", 1968. gads	LNVM CVVM 231223	31,5 x 8 cm Eksponejams interjerā
30.	Lietiskie priekšmeti	Cepumi "Deserta izlase". Konditorejas fabrika "17. Jūnijs". 20. gs. 80. g. 1. puse	LNVM VL 8071	21 x 21 x 3,8 cm Eksponejams interjerā
31.	Lietiskie priekšmeti	Degvīna glāzes. Līvānu stikla fabrika, 20. gs. 80. gadi.	LNVM CVVM 259435:1-12	Eksponejams interjerā 12 glāzes kastītē ar fabrikas logo kaste 25,5 x 12,6 x 5 cm x 25,5
32.	Lietiskie priekšmeti	Alus glāzes. Līvānu stikla fabrika, 20. gs. 80. gadi.	LNVM CVVM 259436:1-6	Eksponejams interjerā 6 glāzes ar zodiaka zīmju dekoru kastītē ar fabrikas logo glāzes h – 14,4 cm, kaste 40,8 x 15,4 x 7 cm
33.	Suvenīrs	Alkoholisko dzērienu pudelītes – "Latvija" un "Zemeņu punšs". 20. gs. 80. gadi.	LNVM CVVM 259446-259450	Eksponejams interjerā d – 3,4-4,3 cm; h-12-15 cm,
34.	Lietiskie priekšmeti	Liķieris "Allažu Ķimelis". Apvienība "Latvijas Balzams". 20. gs. 80. gadi.	LNVM CVVM 262511	Eksponejams interjerā
35.	Lietiskie priekšmeti	Degvīns "Kristāldzidrāis". Apvienība "Latvijas Balzams". 20. gs. 80. gadi	LNVM CVVM 262510	Eksponejams interjerā
36.	Lietiskie priekšmeti	Dzēriens "Pīparu rūgtais". Apvienība "Latvijas Balzams". 20. gs. 70. gadi	LNVM CVVM 262513	Eksponejams interjerā
37.	Lietiskie priekšmeti	Paklājs	LNVM	Eksponejams interjerā
38.	Grāmata	Grāmatas, izdotas 20. gs. 60.-70. gados.	LNVM	Eksponejams interjerā; skaits pēc vajadzības
39.	Lietiskie priekšmeti	Kokgriezums, intarsija, pulēts, lakots; centrā sfēriska paaugstinājums, ap to balts zieds uz sudrabpelēka fona, malas un vidus gaiši brūni. Darinājis TDM (Tautas Daiļamata Meistars) Vasks Ulrihs, Rīgā 1973. gadā.	LNVM CVVM 175698	Eksponejams interjerā h-3,8cm ø-43 cm p. ø-35,5 cm
40.	Lietiskie	Ražošanas apvienībā "Daiļrade"	SM 6545	Eksponejams

	priekšmeti	gatavots kauss – apbalvojums sacensībās kalnu slēpošanā. Vidusdaļā piestiprināta metāla plāksnīte ar uzrakstu "Uzvarētājam Siguldas kausa kalnu slēpošanā. Sacensības velītas Siguldas pilsētas 50. gadadienai 18.-19.03.78		interjerā h 28,8 cm D 7,2 cm
41.	Lietiskie priekšmeti	Ražošanas apvienībā "Daiļrade" gatavots kauss – apbalvojums sacensībās kalnu slēpošanā. Piestiprināta krāsaina metāla plāksnīte ar iegravētu rakstu: "Siguldas kausa izcīņa kalnu slēpošanā 1979."	TMR plg 7595	Eksponējams interjerā
42.	Lietiskie priekšmeti	Portfelis, Alūksnes rajona iedzīvotāja Voldemāra Bērziņa.	AINM ZeKr- 00454	Eksponējams interjerā 30 x 21 cm
43.	Lietiskie priekšmeti	Suvenīrs – sālstrauks. Rīgas Porcelāna un fajansa fabrika. 1965.	RPPM 4645 4646 4647	Eksponējams interjerā
44.	Lietiskie priekšmeti	Keramikas komplekts - alus krūze un 6 kausi. Autors B.Šmēdiņa. 1971. gads.	JVVM 5927:1-6	Eksponējams interjerā h-34.5cm krūze d-19.5cm h-9.5cm kausi d- 14.5cm
45.	Lietiskie priekšmeti	Spilvena pārvalks, vilnas auduma, tautiskā rakstā, austs kombinātā "Māksla", Rīgā, 1970-tie gadi.	VRVM 129170	Eksponējams interjerā
46.	Lietiskie priekšmeti	Dekoratīva vāze. 1972.g. dāvināta Ķekavas patērētāju biedrības direktoram A. Savičam jubilejā. Metāls.	Ķmp 6884	
		<i>Interjera lietojamā sadaļa</i>		
47.	Lietiskie priekšmeti	Mīksto sēdmēbeļu grupa – dīvāns, atpūtas krēsli. 20. gs. 70.-80. gadi.		
48.	Lietiskie priekšmeti	Telefona aparāts. 20. gs. 70.-80. gadi.		
49.	Lietiskie priekšmeti	Galdiņš. 20. gs. 70.-80. gadi.		
50.	Lietiskie priekšmeti	Radiola. VEF ražojums. 20. gs. 70.-80. gadi.		Iebūvēts skaņas avots
51.	Lietiskie priekšmeti	Fotogrāfiju albums-mulāža ar ģimenes un padomju sadzīves 20.gs. 60.-70. gadu fotogrāfijām. Fotogrāfiju albumā ievietotas arī atsevišķas fotogrāfijas no padomju publiskajiem pasākumiem.	VĪM pg 1090 VĪM 1018 VĪMpg 1091	Fotogrāfiju kopijas

Piezīme – interjera priekšmetus iekārtošanas gaitā var atlasīt papildus, pēc vajadzības, vienojoties ar sadaļas autoriem.

8.2.2. brīvstāvošu priekšmetu grupa “Personīgā Latvija – lietās un priekšmetos”

Apakšsadaļas teksts:

- a) ja lokālā jeb “latviskā” pastāvēšana padomju ideoloģijas apstākļos publiskā līmenī tika vērtēta neviennozīmīgi, tā tika uzturēta ikdienas līmenī – pat lietisko priekšmetu formās;
- b) ievērojama loma lokālā, vietējā nozīmes uzturēšanai bija tautas lietišķajai mākslai, kas pēc vispārējas un virspusējas tautiskuma ekspluatācijas 20. gs. 40.-50. gados 20. gs. 60.-80. gados kļuva par domubiedru pulcēšanās iemeslu un “latviskuma” veicināšanas formu; vienkāršotā veidā tradicionālajā kultūrā aizgūtas formas 20. gs. 70.-80. gados interjera un sadzīves priekšmetu noformēšanā tika izmantotas arī masveida ražošanā kombinātā “Māksla”, keramikas ceļos, mēbeļu rūpniecībā.

Apraksts:

Padomju dzīvokļa tēma tiek detalizēta ar atsevišķu brīvi stāvošu priekšmetu grupu un vitrīnu palīdzību. Tajās tiek parādītas 20. gs. 60.-80. gados lietoti priekšmeti, kultūrpreces (grāmatas, skaņu ieraksti, atklātnes u.tml.), kuri raksturo “personīgās Latvijas” motīvu. Vitrīnas ir savstarpēji saistītas, papildinošas.

Pirmā vitrīna – veltīta lietiskajiem priekšmetiem un tautas lietišķajai mākslai; otrā vitrīna – Latvijas sajūtai ainavā un svētkos (Jāņu svinēšana), kas arī atsaucas uz tradicionālo un trešā vitrīna – kultūras aktivitātes, kas savukārt, vērstas uz Latvijas skaistuma un tradicionālās kultūras tēmu mākslās.

Interjeram tuvākā priekšmetu grupa veltīta tautas lietišķajai mākslai un tradicionālās kultūras ietekmēm dizainā, kas latvisko ienesa ikdienas dzīvē. Sadaļā atlasīti priekšmeti, kuri nav tieši un precīzi tradicionālo motīvu atdarinājumi, bet gan tikai redzamas tradicionālās kultūras ietekmes (sprēslicas ornamenta motīvs uz M. Staņas kumodes, ādas albums ar moderni izstrādātu Austras koka motīvu, telpu rotāšanai izmantoti vara cizelējumi ar tradicionālu ornamentu un kokgriezumu formu atkārtojumiem u.tml.). Tautas lietišķās mākslas priekšmetiem norādīti darinātāji un arī to nodarbošanās, lai uzsvērtu, ka tas ir citu jomu profesionāļu hobijs.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
52.	Lietiskie priekšmeti	Kumode. Dizainere Marta Staņa. 20. gs. 60. gadu sākums. Mēbeles iegādātas no LPSR Tautas saimniecības sasniegumu izstādes 1963. gadā.	TMNM M 472-1	90 x39x180
53.	Lietiskie priekšmeti	Krēsls. Dizainere Marta Staņa. 20. gs. 60. gadu sākums.	TMNM M 472-3	84x52,5x59
54.	Lietiskie priekšmeti	Vāze, vara kalums ar izliektiem sāniem, ar četrām gareniski viegli iezīmētām šķautnēm, dekorēts ar cilni: stilizēta eglīte. Darinājis Jānis Sika, Rīga, 1968. gads.	LNVM CVVM 173705	ø-6cm p. ø-4,5cm h-14,5cm
55.	Lietiskie priekšmeti	Albums, ādas izstrādājums, vāki – ažūrs rotājums, gar vāka malām dubultpacēlums, vidū austraskoka motīvs, lapas no balta papīra. Darinājusi Daina Vesmane, Rīga, 1982. gads.	LNVM CVVM 181508	42,5x30cm
56.	Lietiskie priekšmeti	Cizelējums, no vara kvadrātveida plāksne, centrā attēlots saulītes motīvs ar četriem lodziņiem vidū, virsma sīki faturēta, gar malām valnītis. Darinājusi	LNVM CVVM 188148	20x20 cm

		Karīna Minka (pārdevēja), Rīga, 1980. gads.		
57.	Lietiskie priekšmeti	Cizelējums, no vara kvadrātveida plāksne, centrā attēlots zieda motīvs, virsma sīki fakturēta, gar malām valnītis. Darinājis Ilmārs Minka (mehāniķis-tehniķis), Rīga, 1980. gads.	LNVM CVVM 188150	20x20 cm
58.	Lietiskie priekšmeti	Cizelējums, no vara kvadrātveida plāksne, centrā attēlots saulītes motīvs, virsma sīki fakturēta, gar malām valnītis. Darinājis Andris Zvirbulis (arhitekts), Rīga, 1980. gads.	LNVM CVVM 188151	20x20 cm
59.	Lietiskie priekšmeti	Cizelējums, no vara kvadrātveida plāksne, centrā attēlots krustiņa motīvs, virsma sīki fakturēta, gar malām valnītis. Darinājis Imants Milts (elektromontieris), Rīga, 1980. gads.	LNVM CVVM 188177	20x20 cm
60.	Lietiskie priekšmeti	Cizelējums, no vara kvadrātveida plāksne, centrā attēlots zieda motīvs, kas noslēdzas ar četrām skujiņām, virsma sīki fakturēta, gar malām valnītis. Darinājis Mārtiņš Skrubis (skolnieks), Rīga, 1980. gads.	LNVM CVVM 188178	20x20 cm
61.	Lietiskie priekšmeti	Dekoratīvs šķīvis, kokgriezums, intarsija, virpots, lēzens ar sfēriski ieliektu virsmu un taisnu stāvu apmali, iestrādātiem dzintara gabaliņiem. Darinājis Vasks Ulrihs, Rīgā 1980. gadā.	LNVM CVVM 188229	h-4,7cm ø-39,3cm
62.	Lietiskie priekšmeti	Kārbas, ādas izstrādājums, četrstūra kuba formā ar noapaļotiem stūriem, vāka padziļinājumā salmu inkrustācija-krustiņš astoņstūrī. Darinājis Lūsis Ārvalds, Rīgā, 1982. gadā.	LNVM CVVM 196953:1-2	8,2x8,2x8 cm

8.2.3. vitrīna ar atvilktnēm un multimediju elementiem “Latvijas sajūta”

Apakšsadaļas teksts:

- būtiska bija subjektīva un emocionāla Latvijas piederības izjūta.
- “Latvijas sajūtu” veidoja individuāli, neskaidri piederības elementi. To vidū būtiski atpazīstami “pieturas punkti” ir Latvijas ainava, ar Latviju saistīti literārie teksti un mūzika, zināms sentiments, kas saistīts ar Latvijas lauku ainavu, tradicionālo kultūru un svētkiem, no kuriem lokāli spilgtākie, visplašāk izplatītie un nonkonformistiskākie bija Jāņi.
- Šķietami maznozīmīgās ikdienas un svētku lokāli sentimentālās notis kļuva par identitātes apliecinājumiem.

Apraksts:

Tēmas izklāstam izmantota vitrīna, kurā hronoloģiski no 20. gs. sākuma līdz padomju periodam atainota Latvijas ainava un Jāņu svinēšana, plašāk akcentējot to padomju periodā, kuram veltīta attiecīgā zāle. Svarīgi nodrošināt to, ka apmeklētājs izprot hronoloģisko principu, to, ka vitrīna atkāpjas tālākā Jāņu un Latvijas ainavas atainojuma priekšvēsturē, rādot tradīcijas pārmantotību.

Pie/zem vitrīnām ievietota padziļinoša informācija par vitrīnā redzamo.

Vitrīnas galvenais uzdevums – rādīt pēctecību un arī redzamo ainavu vai Jāņu svinību atpazīstamību šodien, iespējams atkārtojot to pašu sentimentālo noti.

Sasaisti ar iepriekšējo – dzīvokli – veido eksponēto priekšmetu sadzīves raksturs (skaņuplašu noformējums, apsveikuma atklātnes, skatu albumu izdevumi u.tml.).

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Latvijas ainava un Jāņi līdz 20. gs. 40. gadiem</i>		
63.	Grāmata	Latvijas skatu albums. Rīga: Grāmatu Draugs, 1929. gads.	LNVM CVVM 213689	Apm. 30x20 cm
64.	Atklātne	Gauja starp Cēsīm un Līgatni. 20. gs. 20. gadi.	LNVM CVVM 219382	Visas atklātnes apm. 10x15 cm
65.	Atklātne	Klintis pie Amatas. 20. gs. 20. gadu 1. puse.	LNVM CVVM 261727	Apm. 10x15 cm
66.	Fotoatklātne	Krāšņais Jumurdas ezers. Fotogrāfs V. Upītis. 1935. gads.	LNVM KF 2710	Apm. 10x15 cm
67.	Atklātne	Liksmus līgo svētkus! Mākslinieks A. Apsītis. 20. gs. 30. gadi.	LNVM CVVM 223002	Apm. 10x15 cm
68.	Atklātne	Apsveikums Jāņos "Jānis". 20. gs. 20. gadi.	LNVM CVVM 210818:2	Apm. 10x15 cm
69.	Atklātne	Apsveikums Līgo svētkos. 1932. gada pasta zīmogs.	LNVM CVVM 210818:3	Apm. 10x15 cm
70.	Plakāts	Pazīsti dzimto zemi. Pērses ūdenskritums. Fotogrāfs Voldemārs Upītis. 1933.-1936.g. Iekšlietu ministrijas Tūrisma biroja izdevums.	VRVM 148305	81 x 56 cm
		<i>Latvijas ainava un Jāņi padomju periodā</i>		
71.	Skaņuplate	Raimonda Paula skaņuplates "Manai dzimtenei" vāks. 1973. gads.	LNVM jaunieguv	Apm. 18x18 cm
72.	Skaņuplate	Skaņuplates "Jurjānu Andrejs" vāks. 1981. gads.	LNVM jaunieguv	31x31 cm
73.	Atklātne	Atklātņu komplekts "Latvijas daba". Fotogrāfs M. Kundziņš. 1976. gads.	LNVM CVVM 207689	Apm. 10x15 cm
74.	Atklātne	Atklātņu komplekts "Latvijas skati". Fotogrāfs J. Opmanis. 20. gs. 70. gadi.	LNVM CVVM 253999	Apm. 10x15 cm
75.	Atklātne	Ērgļu klintis. 1958. gads.	LNVM CVVM 177965	Apm. 10x15 cm
76.	Atklātne	Gauja pie Siguldas. 1967. gads.	LNVM CVVM 210686	Apm. 10x15 cm
77.	Atklātne	Jumurdas ezers. 1963 gads.	LNVM CVVM	Apm. 10x15 cm

			210693	
78.	Grāmata	Fotogrāfiju albums "Padomju Latvija". 1985. gads.	LNVM jaunieguv	35x25 cm
79.	Fotogrāfija	Līgo svētkiem veltīts uzvedums Mežaparkā Rīgā. 20. gs. 50. gadu beigās.	VRVM 84249:62	Kopiju
80.	Fotogrāfija	Izsūtīto latviešu grupa Līgo svētkos Tambovkas sovhozā. 1955. gads. Fotogrāfs nezināms	LFM 2456	Kopiju
81.		Citāts: "Par novecojušu, laika garam neatbilstošu ieražu atzīstama Līgo svētku jeb Jāņu svinēšana. Laikmetā, kad padomju cilvēks liek pamatus dižajai komunisma celtnei, nepareizi un nelietderīgi būtu celt godā pagānu ieražas." ("Cīņa", 24.03.1961., Nr. 71)		
82.	Fotogrāfija	Jāņu svinības Inešu "Reinkaļvos". 20. gs. 60. gadi.	LNVM PF 3050	Kopiju
83.	Skaņuplate	Latviešu tautas dziesmas korim "Līgo, līgo!". 1968. gads.	LNVM jaunieg	31x31 cm
84.	Audio ieraksts	Tautas acis (M. Čaklais/R. Pauls/A.Lihtenbergs "Selga"), 1976. gads.		Nodrošināt iespēju noklausīties audio ierakstu
85.	Skaņuplate	"Visu gadu dziesmas krāju Jāņu dienu gaidīdama". 1980. gads.	LNVM jaunieg	31x31 cm
86.	Lietiskais priekšmets	Vimpelis, Līgo svētki. 1983. gads.	LNVM CVVM 232386	h- 17 cm, plat. – 7,3 cm
87.	Atklātne	Apsveikums Līgo svētkos. Fotogrāfs I. Prēdelis. 1989. gads.	LNVM 207777	Apm. 10x15 cm
88.	Fotogrāfiju albums	Fotogrāfijas un apraksti par pirmajiem oficiāli atļautajiem Līgo svētkiem Naukšēnu ciemā – "Lepni un brīvi skan 1988. gada "Līgo"". 1988. gads.	NCM 435-2	27 x 36 cm
		<i>Atvilktne (ainavas postīšana un dabas aizsardzība)</i>		
89.	Atklātne	Staburags. 20. gs. 60. gadu sākums.	LNVM CVVM 218910	Apm. 10x15 cm
90.	Atklātne	Koknese. 20. gs. 30. gadi.	LNVM IN 7198:1	Apm. 10x15 cm
91.	Video	Fragmenti no amatieru filmas "Daugavas teika". 1964. gads.	JkNM VTS_01_1 VOB	Filmā uzņemta vēl neappludinātā Daugavas ieleja īsi pirms Pļaviņu HES ekspluatācija

				s sākuma ar tūristu grupām, kas steidz fotogrāfēt pie Staburaga
92.	Lapa	Lapiņa ar Gaujas Nacionālā parka noteikumiem krievu valodā un kalendārs 1984. gadam. <i>20. gs. 70.-80. gados par aktuālu tēmu kļuva dabas aizsardzība, ainavas kopšana un tā bija tieši saistīta ar vietējā, savējā nozīmes apzināšanos. Gaujas ielejas pasargāšanai 1973. gadā tika nodibināts Gaujas nacionālais parks.</i>	SM 12364	13,5 x 10,5 cm
93.	Nozīme	Gaujas nacionālais parks. 20. gs. 80. gadi.	TMR 21353	D 4 cm
94.	Fotogrāfija	Imanta Ziedoņa Dižkoku atbrīvotāju grupa izbraukumā. 20. gs. 80. gadi. <i>Viens no aktīvākajiem lokālpatriotisma un atbildīga savas zemes saimnieka ideāla veidotājiem bija dzejnieks Imants Ziedonis. Viņa vadībā neformāla jaunās intelīģences paaudzes grupa kopš 1976. gada attīrīja Latvijas dižkokus.</i>	RMM dižkoku atbrīvotāji	Kopiju

Vitrīnā eksponējamo atklātņu skaitu var variēt, atkarībā no mākslinieciskās ieceres, kā arī pēc nepieciešamības papildināt ar citiem vizuālajiem avotiem.

8.2.4. kombinēta vitrīna un izdruka “Savējie sapratīs: latviskais kultūrā”

Apakšsadaļas teksts:

- Latvijai nozīmīgās tēmas, lokāli nozīmīgos simbolus un vienojošos elementus saturiski izkopa un attīstīja literatūrā, teātrī, mākslā un mūzikā. Tas uzturēja augstu pat mūsdienās šķietami “elitāru” vai šauru kultūras jomu pieprasījumu un nozīmi ikdienas dzīvē.
- Visas kultūras jomas atradās cenzūras kontrolē, taču pēc Staļina nāves nereti oficiāli vēlamās (ietecamās) tēmas tika ignorētas vai ievērotas formāli, atstājot daudz būtiskāku lomu nevis padomju, internacionālajam un politiskajam, bet gan lokālajam, vietējam, cilvēciskajam.
- Mūsdienās pamatots ir jautājums par padomju perioda Latvijas kultūras elites pielāgošanos režīmam un tā pieļaujamajām robežām, taču, līdzās Latvijas sabiedrības vēsturiskajai un kultūras pieredzei, tieši jaunās, padomju paaudzes kultūras intelīģences devums “personīgās Latvijas” pastāvēšanas apstākļos bija būtisks lokālās, Latvijas identitātes uzturēšanai.

Apraksts:

Vitrīnā tiek turpināta iepriekšējā – Jāņu un Latvijas ainavas, “latviskuma” tēma, taču no vizuālā, iespaidiem, pārejot pie kultūras piedāvājuma padomju periodā.

Vitrīna var būt veidota līdzīga, nepieciešamas arī atvilktnes, kurās risinātas padziļinātas tēmas, kas ir ārpus “acīmredzamā” padomju cilvēka ikdienā vai vismaz publiskā telpā izskanošā.

Atvilktnē atainotas kultūras procesa slēptās lappuses – no Rietumvalstīm iesūtītie un nelegāli pārrakstītie mūzikas ieraksti un citi oficiāli aizliegtās informācijas cirkulēšanas veidi.

Vitrīnas uzdevums ir atainot plašo, masveidīgo iesaisti kultūras apritē, to, kā ikdienas dzīvē ienāca kultūras produkts, kas veicināja lokālo, savējo kopienas vērtību uzturēšanu.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
95.	Afiša	Kinofilmas "Limuzīns Jāņu nakts krāsā" afiša. 1981. gads. <i>Kinofilma "Limuzīns Jāņu nakts krāsā", viens no populārākajiem latviešu kino darbiem. Tā apvienoja labu humoru, izcilus laikmetīgās ikdienas tēlojumus ar nepārejošu latviskuma sentimentu un tikai savējiem pazīstamo – lauku viensētu, senām atklātnītēm mājas bēniņos, Jāņu svinībām pļavā.</i>	RKM 10708	57 x 87 cm
96.	Fotogrāfija	Kadrs no filmas "Limuzīns Jāņu nakts krāsā". Siena laikā. Diāna Zande (Lāsma), Uldis Dumpis (Ēriks). Režisors Jānis Streičs. 1981. gads.	RKM 13803	Kopiju
97.	Fotogrāfija	Kadrs no filmas "Limuzīns Jāņu nakts krāsā". Līgotāji. Režisors Jānis Streičs. 1981. gads.	RKM 17830	Kopiju
98.	Fotogrāfija	Dzejas dienas Esplanādē Rīgā. 20. gs. 80. gadi. <i>Dzejas, teātra un citu mākslu popularitāte padomju laikā saistīta ar iespējām poētiskajā valodā pateikt vairāk kā citos tekstos. Reklāmas afišām ar paziņojumu par pazīstamāko dzejnieku autorvakariem pietika tikai ar vārdu un uzvārdu – bez papildu komentāriem. Pilnajās pasākumu zālēs tika meklēts vienojošais – cilvēka brīvība un Latvija.</i>	RMM kopskats	Kopiju
99.	Fotogrāfija	Dzejas dienu pasākums pie Jura Alunāna kapa.	RMM pie Alunāna	Kopiju
100.	Fotogrāfija	J. Vītola piemiņas plāksnes atklāšana pie Gaujienas "Anniņām". 1963. gads.	VMMA 115:3	Kopiju
101.	Afiša	Afiša Imanta Ziedoņa autorvakaram Latvijas Arodbiedrību republikāniskās padomes kultūras namā Rīgā. 1970. gads.	RMM Ziedona vakars	Apm. 60x90 cm
102.		*** Māris Čaklais (1967) <i>Uz zemeslodes, zem saules mūs trīsarpus miljardu. Tajos latviešu pusotra miljona tikai. Tas ir kā pusotra piliena jūrā. Kāda var būt pusotra piliena dziesma par sauli? Un tomēr - uz zemeslodes, zem saules</i>		

		<i>ir tāda zeme - Latvija, uz zemeslodes, zem saules ir tāda tauta - latvieši, uz zemeslodes, zem saules ir tautai dziesma par sauli: Lec, saulīte, rītā agri, Noej laiku vakarā, No rītiņa sildīdama, Vakarā žēlodama.</i>		
103.	Grāmata	Latviešu dzejnieku dzejas krājumi. 20. gs. 60.-80. gadi.	RMM	<i>Pēc vajadzības, atlasīt vitrīnas iekārtošanas laikā.</i>
104.	Plakāts	Dainu kalna atklāšanas pasākumam Turaidā 1985. gada 7. jūlijā. Autors V. Kucins. Iespiesta Rīgas paraugtipogrāfijā 1985. g.	SM 12568	90 x 58 cm
105.	Lietiskais priekšmets	Josta austa LPSR MF Lietišķās Mākslas kombinātā pēc Siguldas novadpētniecības muzeja pasūtījuma (30 gb.). Audusi Tautas Daiļamata meistare Rolanda Prīmane. Jostas izmantotas 1985. gada 7. jūlijā Dainu kalna atklāšanas pasākumā	SM 12657	84 x 5,3 cm
		<i>Atvilktnē (nelegālais mūzikas imports, grāmatu samizdats, cenzūra)</i>		
106.	Lietiskais priekšmets	Trimdas latviešu mūzikas ierakstu kopijas padomju magnetofona lentēs. Ilmārs Dzenis. ASV. 20. gs. 70. gadi Larisa Mondrusa. Vācijas Federatīvā republika. 20. gs. 70. gadi Grupa "Runči". Kanāda. 20. gs. 70. gadi. <i>Skaņu ieraksti ar otru Dzelzs priekšskaram dzīvojošo latviešu mūziķu darbiem vairāk izplatījās 20. gs. 70.-80. gados, kad vieglāk bija pieejama skaņu ierakstu tehnika magnētiskajās lentēs. Kad ASV latviešu grupa "Čikāgas piecīši" ieradās pirmoreiz Latvijā 1989. gadā, lielā daļā apmeklētāji zināja viņu dziedāto dziesmu vārdus, lai gan tās Padomju Latvijā nekad oficiāli netika atskaņotas.</i>	LNVM CVVM 255601	Vienas lentes kārba 20 x 20 x 2,3 cm Iespēja noklausīties "Čikāgas piecīšu" vai citu skaņu ierakstu, kas pārrakstīts lentēs Latvijā
107.	Lietiskais priekšmets	ASV latviešu grupas "Trīs no Pārdaugavas". ieraksti padomju magnetofona lentēs. 20. gs. 70. gadi	LNVM CVVM jaunieģ	<i>Var izvēlēties atsevišķus lenšu ruļļus iepakojumā pēc vajadzības</i>
108.	Skaņuplate	Trimdas latviešu grupas "Dundurs"	LNVM	Apm. 31x31

		skaņulāte "Vilcienā". 1969. gads.	jaunieguv	cm
109.	Manuskripts	Pašgatavota grāmata – Zenta Mauriņa. „Manas saknes ir debesīs“, Grāmatu Draugs, 1980. Piederējusi Tālivaldim Vilciņam. Pašgatavotā grāmata dota lasīt tuvākajiem Stefānijas Vilciņas un viņas dzīvesbiedra Tālivalža Vilciņa draugiem Latvijā. <i>Padomju varas iestādes īstenoja ļoti rūpīgu iepriekšējo cenzūru. Tika kontrolēti arī bibliotēku, muzeju un arhīvu krājumi, kā arī grāmatu aprīte, lai novērstu padomju varai nevēlamu darbu nonākšanu atklātībā. Tomēr daudziem bija saglabājušās pirmspadomju perioda grāmatas, bet drosmīgākie ar roku vai mašīnrakstā pavairoja arī trimdas latviešu izdevumus, disidentu darbus un citu aizliegto literatūru.</i>	OMF Z Mauriņa Manas saknes	31 x 23,4 x 1 cm
110.	Manuskripts	Gunāra Priedes lugas “Smaržo sēnes” manuskripts. 1967. gads. <i>Par lugā izteikto ironiju par pastāvošo iekārtu un partijas absurdajiem lēmumiem luga “Smaržo sēnes” pēc apspriešanas dažādās sapulcēs tiek oficiāli aizliegta. “Smaržo sēnes” kļuva par vienu no spilgtākajiem oficiālas satura cenzūras piemēriem.</i>	RMM 169023	Apm. 30x25 cm
111.	Manuskripts	Margēra Zariņa romāna “Trauksmainie trīsdesmit trīs” manuskripts. <i>Pašcenzūras ietekmē darbs netika npublicēts, nodots Rakstniecības muzejā, izdots Atmosdas laikā 1988. gadā.</i>	RMM 617511	Apm. 30x25 cm

8.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti “Unificētās sabiedrības daudzveidība”

Apraksts:

Dzīvesstāsti veidoti tāpat kā citās izstādes nodaļās, iekļaujot: vārds uzvārds, dzīves dati un personas portrets (izcelti), laika līnija ar personas galvenajiem dzīves notikumiem, pavērsiena punktiem, citāts vai personas raksturojums, priekšmeti (iebūvētās u.c. vitrīnās).

8.3.1. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Jurgis Skulme (1928-2015)

Apraksts:

J. Skulmes dzīvesstāsts saturiski raksturo disidentisko padomju kultūras inteliģences daļu, kas par vietējo vērtību saglabāšanu, brīvu informācijas apmaiņu iestājās atklāti, nebaidoties par tā sekām.

8.3.1.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Jurģis Skulme
Dzimšanas laiks un vieta	1928. gada 13. septembrī Rīgā, mākslinieka Ugas Skulmes un dietoloģes Ksenijas Skulmes ģimenē
20. gs. 30. gadi	Mācības Rīgas Franču licejā
1954.	Beidzis Valsts Mākslas akadēmijas Monumentālās glezniecības nodaļu
1954.	Pirmo reizi piedalās izstādē
1954.	Iestāties Mākslinieku savienībā
20. gs. 60. gadi	Vada neformālas ekskursijas pa Latvijas lauku baznīcām, līdzdarbojies Lestenes baznīcas kokskulptūru glābšanā
1961.-1977.	Strādājis Valsts Mākslas akadēmijas mākslas vēstures materiālu krātuvē, bijis zinātniskais līdzstrādnieks un pasniedzējs Mākslas akadēmijā
1970.	Tartu universitātē aizstāvējis zinātņu kandidāta disertāciju "Tirgus reklāma Latvijas lietišķajā grafikā".
1977	Par padomju varau kritizējoša manuskripta nosūtīšanu uz Zviedriju – t.s. "padomju varas diskreditēšanu" notiesāts uz trīs gadiem labošanas darbos un izslēgts no Mākslinieku savienības. Kratīšanā dzīvoklī konfiscē manuskriptus un 217 mākslas darbus.
1980	Strādā kā gadījuma darbu strādnieks. Uz laiku strādā Tukuma novadpētniecības un mākslas muzejā.
1984	Atsāk piedalīties izstādēs
1989	Atjaunots Mākslinieku savienībā
1994	Oficiāli reabilitēts
25.02.2015	Miris. Apbedīts I Meža kapos Rīgā.

8.3.1.2. Citāts

8.3.1.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Eksponāti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
112.	Fotogrāfija	Jurģa Skulmes portrets.		
113.	Fotogrāfija	J. Skulmes ģimenes fotogrāfija. 20. gs. 30. gadi.		
114.	Buklets	Jurģa Skulmes darbu izstādes Jelgavas muzejā katalogs. 1964. gads.	JMM 4670:1	
115.	Lietiskie priekšmeti	Jurģa Skulmes savāktie padomju ražojumu etiķešu un reklāmas dizaina paraugi, izmantoti disertācijas sagatavošanai par lietišķo grafiku. 20. gs. 60. gadi	LNVM IP 2551- 2583	<i>Pēc vajadzības, ir 222 gab.</i>
116.	Fotogrāfija	Izdemolētās Lestenes baznīcas skulptūru fragmenti. 1962. gads. J. Skulmes foto. <i>Mākslas zinātnieks Jurģis Skulme 20. gs. 60. gadu sākumā uzsāka Lestenes baznīcas Ventpils kokačelnieku darbnīcā darināto kokgriezumu dokumentēšanu un pārvešanu uz Rīgu. Pateicoties viņam baznīcu kā studenti apskatīja nākamie Rundāles pils darbinieki – Imants Lancmanis un Mārcis Kļaviņš, kā arī Tukuma muzeja darbinieki. Visaktīvākās antirelīģiskās kampaņas laikā Tukuma muzejā tika sarīkota</i>	TMNM jauniegun	Kopiju

		<i>sakrālās mākslas izstāde. „Lestenes kokgriezumu” izstāde (1966-1967) un ekspozīcija (1968) bija mēms pārmetums attieksmei pret Latvijas kultūras vērtībām.</i>		
117.	Lietiskais priekšmets	Zābaki izsniegti 1977. gadā Jurgim Skulmem Daugavpilī, lietoti, strādājot labošanas darbos 1977.-1980. gadā.	OMF 8909	Viena zābaka izmēri : 43 x 12 x 32
118.	Glezna	Skulme Jurgis. Slocone. 1985. gads.	TMNM 39488 Mgl 518	70x92 cm

8.3.2. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Kristaps Juris Keggi (1934)

Apraksts:

K. Keggi dzīvesstāsts veltīts veiksmīgiem latviešiem otrpus “Dzelzs priekšvara”, krasi kontrastējot ar Padomju Latviju – gan biogrāfijas satura, gan arī tīri vizuālā ziņā (fotoattēli ļoti atšķirīgi no Latvijas fotoalbumos pierastajiem). Reizē Keggi simbolizē paaudzi, kura Latviju, dodoties trimdā, bija redzējuši tikai kā bērni un 20. gs. 80. gados pirmoreiz ierodoties Latvijā, nebija ar tik bagātu Latvijas pieredzes bagāžu kā vecākā paaudze. K. Keggi arī nebija ļoti aktīvs trimdas latviešu sabiedriskās dzīves dalībnieks un raksturoja daļas jaunās paaudzes nelielo interesi par “latviskajiem pasākumiem”.

8.3.2.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Kristaps Juris Keggi
Dzimšanas laiks un vieta	1934. gada 9. augusts, Rīga, folkloras pētnieka Luda Bērziņa meitas Rutas un ārsta Jāņa Keggi ģimenē
1940.g.	Uzsāk skolas gaitas Alūksnē, kur tēvs strādā par slimnīcas direktoru
01.10.1944.	Keggi ģimene ar pasažieru kuģi aizbrauc no Latvijas uz Vāciju
1945.-1949.	Mācās Franču licejā Freiburgā (Vācija)
01.10.1949.	Keggi ģimene kopā ar citiem emigrantiem ar karavīru transportkuģi ceļo uz Ņujorku
1955.g.	Uzsāk mācības Jeila universitātes Medicīnas fakultātē
1959.g.	Iegūst medicīnas doktora grādu
1965.g.septembris – 1966.g.jūnijs	Dienestā Vjetnamā kā 3. mobilā kara hospitāļa ortopēdijas dienesta vadītājs
No 1964. gada	Strādā kā ortopēds-traumatologs, specializējoties gūžu un ceļu endoprotezēšanā
1987.g.	1987.gadā decembrī pirmo reizi pēc došanās trimdā apmeklē Latviju, pēc Traumatoloģijas un ortopēdijas zinātniskā institūta direktora Viktora Kalnbērza uzaicinājuma piedalās 5.Vissavienības traumatologu un ortopēdu kongresā Rīgā
1988.g.	Nodibina Keggi ortopēdijas fondu, kas iecerēts kā endoprotezēšanas mācību un kvalifikācijas celšanas, kā arī ortopēdijas prognozēšanas un zinātniskās pētniecības centrs
1989. jūnijā	Piedalās pirmajā vispasaules latviešu ārstu kongresā Rīgā un ir viens no galvenajiem kongresa organizētājiem
1990.g.	Ievēlēts par Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekli
1992.g.	Voterberijas slimnīcas Ortopēdijas centra vadītājs
1994.g.	Ievēlēts par Krievijas Medicīnas zinātņu akadēmijas ārzemju locekli; Piešķirta Akadēmijas Paula Stradiņa balva par izcilu darbu medicīnas zinātnē un veikumu ārstniecībā; par godu vectēvam nodibina Luda

	Bērziņa balvu.
1995.g.	Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni
1996.g.	Piešķirts Latvijas Medicīnas akadēmijas (Rīgas Stradiņa universitātes) Goda doktora nosaukums
2007.g.	Ņūheivenas slimnīcas Locītavu endoprotezēšanas centra vadītājs.
2008.g.	Jeila universitātes ortopēdijas un rehabilitācijas profesors

8.3.2.2. Citāts

Ap 180 vārdu no: *Laima Poga. Kristaps Keggi. Intervijas.- Jumava, 2000.*

8.3.2.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
119.	Fotogrāfija	Kristapa Keggi portrets – mācību laikā Jēlas universitātes medicīnas skolā. Fotogrāfs: Rogers Studio. ASV, 20.gs. 50.gadi.	MVM Keggi_7	Kopiju
120.	Fotogrāfija	Brāļi Jānis Keggi un Kristaps Keggi. Stāv pie dzelzceļa stacijas, gatavojoties braucienam ar vilcienu Dubultos. Ap 1938. gadu.	MVM Keggi_2	Kopiju
121.	Dienasgrāmata	K.Keggi rakstīta dienasgrāmata 12 gadu vecumā Vācijā, 1946. gadā no 22.maija līdz 4.jūnijam.	MVM 25802 Rp 7201	22,0x16,5 cm
122.	Dokuments	Kristapa J.Keggi identifikācijas karte. Freiburga, 1946.gada 27. janvāris.	MVMp 25767/2 Rp 7174/2	9,0x13,0 cm
123.	Priekšmets	Zobens, kastē- suvenīrs. Pasniegusi ASV Militārā akadēmija par darbu 173. aviendienesta brigādē.	MVM 57220 LA 21304	kaste:102,0x 25,3 zobens: l- 94,0
124.	Fotogrāfija	Ludis un Minna Bērziņi ģimenes lokā. ASV, 1963. gads.	MVM 47419 Ff 6173	Kopiju
125.	Fotogrāfija	K.Keggi ar ziediem rokās pie "Saktas" veikala Rīgā Vispasaules latviešu ārstu 1.kongresa laikā Rīgā, 1989. gada jūnijā.	MVM 40679_1F n 3368_1	Kopiju
126.	Fotogrāfija	Gājiens uz Brīvības pieminekli Vispasaules latviešu ārstu 1.kongresa laikā Rīgā, 1989. gada jūnijā.	MVMp 17060 Ffp 3612	Kopiju
127.	Fotogrāfija	Kristapa Keggi piedalās operācijā Jaroslavļā 1991. gada aprīlī.	MNM Keggi_14	Kopiju
128.	Diploms	Latvijas Republikas Latvijas medicīnas akadēmijas diploms par Goda doktora medicīnā nosaukuma piešķiršanu Kristapam Keggi 1997.gadā.	MVM 58010 R 36761	22,0x15,5 cm
129.	Fotogrāfija	Kristaps Juris Keggi (1934) ar ģimeni 80.gadu dzimšanas dienas svinībās. ASV, 2014.gada 9. augusts.	MVM Keggi_22	Kopiju

8.3.3. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Arvīds Šnepers (1927-2006)

Apraksts:

Arvīda Šnepera dzīvesstāsts vietējam aktīvistam, kurš, iekļaujoties padomju režīma noteiktajās robežās un tās nepārkāpjot, pašaieliedzīgi pildījis savus pienākumus. Kā latviešu valodas un literatūras un vēstures skolotājs 20. gs. 50.-80. gados strādājis pēc padomju izglītības satura normām un ideoloģiskajiem principiem, taču kā personība darījis un vērtēts vairāk kā tikai šo obligāto normu izpildītājs. Atmosfērā laikā un 20. gs. 90. gados kļuvis par aktīvu vietējās vēstures pētnieku, popularizētāju, vēsturiskās atmiņas atjaunošanas centienu līdzdalībnieku.

8.3.3.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Arvīds Šnepers
Dzimšanas laiks un vieta	1927. gada 24. maijā Balvu pagasta Pelnupē. Tēvs – jaunsaimnieks, kas saimniecību saņēmis par dalību Neatkarības karā Latgales partizānu pulka sastāvā
1942.	Beidzis Balvu 6. klasīgo pamatskolu
1942.-1944.	Mācījies Balvu Valsts ģimnāzijā
1944. g.	Ar ģimeni dodās bēgļu gaitās uz Rietumiem
1945. g. augusts	Kara beigās ģimene tiek izšķirta un A. Šnepers atgriezies dzimtenē
1947	Pabeidzis Balvu vidusskolu
1947.-1951.	Studējis Latvijas Valsts pedagoģiskā institūta latviešu valodas un literatūras fakultātē
1951.-1988.	Strādā Balvu vidusskolā – bijis mācību daļas vadītājs, latviešu valodas un literatūras un vēstures skolotājs
1956. g. – 20. gs. 80. g. beigās	Balvos vadīja orientēšanās un tūrisma pulciņu
1985.	Apbalvots ar Latvijas PSR izglītības darba teicamnieka nozīmi
1988.-1993. un no 1995.-1999.	Latviešu valodas un literatūras skolotājs Rugāju vidusskolā
1988.	Iestājas Latvijas Tautas frontē
1994.	Iestāties organizācijā “Daugavas Vanagi”, Balvu nodaļas vadītājs
1994.-1997.	Balvu rajona padomes deputāts
1993 – 2000.	Strādāja Balvu Novada muzejā. Brošūru, grāmatu un rakstu autors par Balvu vēsturi, viens no pieminekļa Latgales partizānu pulkam Balvos atjaunošanas iniciatoriem
1998.	Piešķirts Balvu pilsētas Goda pilsoņa nosaukums
2003.	Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa Sudraba goda zīmi
2006.	Miris, apbedīts Balvu pilsētas kapos
2007.	Pie Balvu rajona Interesešu izglītības metodiskā centra atklāta piemiņas plāksne “Arvīdam Šneperam – skolotājam un orientēšanās sporta pamatlicējam Latvijā”

8.3.3.2. Citāts

Vispirms bija Arvīds Šnepers, Balvu vidusskolas latviešu valodas, literatūras un vēstures skolotājs. Pats nebūdam sportists, viņš sāka trenēt audzēkņus. Tā vispār bija un ir kolosāla uzpurēšanās, ko iespēj Šnepers. (Liesma, 01.12.1981)

8.3.3.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Ekspozīti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
130.	Fotogrāfija	Arvīda Šnepera salona portrets. 20. gs. 60.-70. gadi.	Balvu novada bibl. 0153	Kopiju, portrets
131.	Dokuments	Skolēna apliecība izdota Balvu pagasta 6-kl.pamatskolas audzēknim Arvīdam Šneperam 1939.gadā, skolēnu apliecību un tajā ielikta koka lapiņas A.Šneperam bija līdzīgi bēgļu gaitās.	BLNM-6165	8,2x11,5cm Atvērta 16,8x11,5cm
132.	Lietiskie priekšmeti	Gredzens, ko Arvīds Šnepers pārveda no no bēgļu gaitām Vācijā 1945.gadā.	BLNM-zp818(2)	d 2 cm
133.	Lietiskie priekšmeti	Spogulītis, ko Arvīds Šnepers iegādājās bēgļu gaitās Vācijā. Otrā pusē uzraksts "Krgef. Edelstein" – karagūsteknis Edelšteins.	BLNM zp821	4,6x7 cm
134.	Fotogrāfija	Arvīds Šnepers (vidū) ar skolasbiedriem Vitoldu un Leonardu 1944.gada aprīlī Balvos.	BLNM 6168	Kopiju
135.	Dokuments	Diploms par Latvijas Valsts Pedagoģiskā institūta beigšanu izsniegts Arvīdam Šneperam 1951.gadā.	BLNM-6154	10,5x15,5 cm Atvērta: 21x15,5 cm
136.	Fotogrāfija	A. Šnepers ar audzināmo klasi Balvu vidusskolā pēc izlaiduma. 1956. gads.		Kopiju;
137.	Dokuments	Goda raksts Arvīdam Šneperam no Latvijas PSR vēstures un kultūras pieminekļu un dabas aizsardzības biedrības par aktīvu darbu kultūras pieminekļu un dabas aizsardzībā. 1969.gads.	BLNM-6143(10)	22,5x31,2 cm
138.	Dokuments	PSRS pilsoņa pase, izsniega Arvīdam Šneperam. 1976. gads.	BLNM 6157	8,4x12,4 cm
139.	Dokuments	Karaklausības apliecība, izsniegta Arvīdam Šneperam. 1964. gads.	BLNM 6158	8x11,5 cm
140.	Dokuments	LR Izglītības un zinātnes ministrijas atzinības raksts Rugāju vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotājam Arvīdam Šneperam, pasniegts 1997.gadā.	BLNM-6143(95)	21,5x30 cm
141.	Fotogrāfija	Pēc Triju Zvaigžņu ordeņa Sudraba goda zīmes saņemšanas 2003.gadā. No labās Arvīds Šnepers, Latvijas Valsts prezidente Vaira Vīķe Freiberga, A.Šnepera dēls Igors Šnepers. Fotogrāfs Juris Krūmiņš.	BLNM-zp790(3)	Kopiju

8.3.4. Stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Auguste Kapmane (1893-1981)

Apraksts:

A. Kapmanes dzīvesstāsts saturiski raksturo no Padomju Savienības pēc Otrā pasaules kara iebraukuša partijas aktīvista dzīvesgājumu un darbību.

8.3.4.1. Dzīves gājums

Vārds, uzvārds	Auguste Kapmane
Dzimšanas laiks un vieta	23.05.1893, Jaunpils pagasts
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1909- 1910.	Mācījies Tukuma Sieviešu ģimnāzijā (izstājies no 5. klases)
1910-1914	Mācās Rīgas Mākslas skolā (zīmēšanas, gleznošanas, tēlniecības un reālģimnāzijas kursā)
1913. gads	Iestājies nelegālās Latvijas Sociāldemokrātijas Rīgas organizācijā
1915-1917	apcietināta par pretkara aģitāciju, cietumā Pleskavā
no 1918. gada 24. jūlija	vadījusi Pleskavas guberņas Ārkārtējās komisijas Revolucionārā tribunāla Izmeklēšanas komisiju
1921. gada 16. novembrī	sākusi strādāt Krievijas Komunistiskās boļševiku partijas Pleskavas apgabala komitejā par instruktori organizatoriskajā darbā, un viņas atbildības lokā bijis sieviešu jautājums.
1922-1927	Studente Petrogradas Mākslinieciski tehniskajā institūtā (vēlāk – Ļeņingradas Mākslas akadēmija)
1929-1944	Darbs Ermitāžā
1930-1932	Partijas pirmorganizācijas sekretāre
1945. gada 2. janvārī	Stājies darbā LPSR Tautas komisariātu padomes Mākslas lietu pārvaldes (vēlāk – LPSR Ministru padomes Mākslas lietu pārvalde) Tēlotājas mākslas nodaļā un jau februārī iecelta par nodaļas vadītāju
25.08.1953-01.06.1962	Tukuma muzeja direktore līdz aiziešanai pensijā
02.06.1981	Mirusi Rīgā

8.3.4.2. Citāts

8.3.4.3. Fotografijas un priekšmeti stendam/vitrīnai

Eksponāti

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
142.	Dokuments	Darba grāmatiņa, Augustes Kapmanes. Par laiku no 1939. līdz 1967. gadam.	TMNM 41712/53 3	14,5 x 10 cm
143.	Dokuments	Tukuma muzeja direktores Augustes Kapmanes apliecība.	TMNM 41713/53 7	5,5 x 8,2
144.	Fotogrāfija	Auguste Kapmane (1. no labās) ar darba biedriem Ermitāžā. 20. gs. 30. gadi.	TMNM 41713/26	8,5 x 11,3
145.	Fotogrāfija	Tukuma muzeja direktore Auguste Kapmane Tukuma muzeja izstādē Kandavas skolēniem stāsta par Kārļa Miesnieka daiļradi. D. Gruzina foto. 1961. gads.	TMNM 2850	12 x 7
146.	Zīmēšanas burtnīca	Augustes Kapmanes zīmējumi un skices. 1952-1963.	TMNM 41713/14 6	20,3 x 28,8

8.4. apakšsadaļa “Lietu mantojums” – vitrīna/vitrīnu grupa “Kas slēpās padomju sekcijā?”

Apakšsadaļas teksts:

- Padomju sistēma bija slēgta – ideju apmaiņas, saimniecības, ceļošanas ziņā – ciešāki sakari pastāvēja tikai t.s. sociālisma bloka valstu vidū (PSRS, Polija, Čehoslovākija, Rumānija, Dienvidslāvija, VDR). Neizbēgami veidojās pieprasījums pēc alternatīvas informācijas, kultūras piedāvājuma un precēm.
- Arī saimnieciskā sistēma bija slēgta un valsts kontrolēta, tajā nebija vietas brīvai saimnieciskajai darbībai. Tādēļ izveidojās atsevišķu preču trūkums jeb deficīts. Deficīta preces dažādās desmitgadēs mainījās. Lai preces tomēr iegūtu, bija vai nu jāstāv rindā, vai jāpiedalās “melnajā tirgū”, vai arī jāveic uzkrājumi.
- Padomju dzīvoklis un masīvās sekcijas tajos kļuva arī par lietu uzkrāšanas un puslegālu vai nelegālu lietu slēpšanas vietām. Pēc padomju laiku beigām sekcijās bieži vien bija saglabāties liels daudzums audumu, dažkārt arī iepirktais alkohols, garšvielas, ziepes un mazgāšanas līdzekļi. Par prestižu priekšmetu tika uzskatītas no trimdā Rietumvalstīs dzīvojošajiem radniekiem kopš 20. gs. 60. gadiem sūtītās preces, no Rīgas ostā iebraukušajiem jūrnikiem iemaiņītas vai pirktas mantas (apģērbs, audumi, mūzikas ieraksti, pat iepirkumu maisiņi un košļājamās gumijas).
- Informācijas apmaiņa par politiskajām un kultūras norisēm otrpus Dzelzs priekškaru notika, izmantojot radio sakarus (“Amerikas balss”, radio Luksemburga), saņemot mūzikas ierakstus vai tos nelegāli kopējot, 20. gs. 80. gadu nogalē veidojās arī videokasešu nelegālais tirgus.

Apraksts:

Vitrīna/vitrīnu grupa veidota kā padomju dzīvokļa turpinājums; to arī iekārtojuma ziņā var veidot kā padomju dzīvokļa tēmas turpinājumu (priekšmetus ievietojot padomju sekciju antresolu vai līdzīgos plauktos utml.). Šeit tiek parādīts tas, kas no parasta viesu acīm padomju dzīvoklī tiek slēpts – deficīto preču uzkrājumi arī nelegālās un puslegālās preces, mūzikas ieraksti u.tml.

Atvilktnēs tiek piedāvāts iepazīties ar atsevišķiem dokumentiem, kas raksturo deficītu un stāvēšanu rindās – paziņojumus par automobiļu rindu un lūgumu piešķirt celtniecības materiālus privātajām vajadzībām, kas arī bija deficīts.

Šajā sadaļā galvenais uzdevums ir radīt sajūtu par uzkrājumu veidošanu un šāda veida domāšanu, kā arī Latvijas apmeklētājam ļaut ieraudzīt to, kas vēl dažās sekcijās ir saglabāties līdz mūsdienām vai nesējai pagātnei un veido “padomju laiku” tēlu sadzīvē.

8.4.1. elements vitrīna/vitrīnu grupa “Kas slēpās padomju sekcijā?”

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
147.	Lietiskie priekšmeti	“Jubilejas svečītes ar svečturiem svētku galda dekorēšanai” ražots uzņēmumā “Dobele” 20. gs. 80. gados.	KNM Plg.L 3230	12,2 x 8 x 3,5 cm
148.	Lietiskie priekšmeti	“Virtuves sērkociņi”. Iepakojums paredzēts 2000 gab.	KNM Plg.L 3231	12,4 x 20,5 x 4,1 cm
149.	Lietiskie priekšmeti	Servīze iepakojumā, pirktā Ķekavas veikalā;	Ķm 5971	Kārba 29x25,5x22 cm
150.	Lietiskie priekšmeti	Sadzīves elektropreces iepakojumā - mikseris	ķm 3962	11x19x18 cm - kārba
151.	Lietiskie priekšmeti	Degvīna pudele (neatvērta)	Ķmp 5826	h-28 cm, Ø 6,7 cm
152.	Lietiskie	Liķieris "Moka". Apvienība "Latvijas	LNVM	h- 28,5 cm

	priekšmeti	Balzams". 20. gs. 70. gadi.	CVVM 262512	
153.	Lietiskie priekšmeti	Grūzijas konjaka pudele. 1968. gads.	LNVM CVVM 261912	h- 27,5 cm
154.	Lietiskie priekšmeti	Banānu liķiera kārba. Kuba. 20. gs. 70. gadi	LNVM CVVM 232206	25,5 x 11,1 cm
155.	Ziepes	Sejas un veļas ziepes	JVVM	
156.	Sievietes zeķes	Brūnganā tonī, īpaši modernas ar melnu vīli un pēdu. Vācijas firma "tilly perlon" 1980-tie gadi.	VRVM 159382/1-2	
157.	Sievietes zeķbikses	Šokolādes krāsas sieviešu zeķbikses, poliamīda, elastīgas, 1980-tie gadi, Vācija.	VRVM 166144	
158.	Audums	Tumši zils pusvilnas uzvalku audums "Reinis". Ražots vilnas izstrādājumu ražošanas apvienībā "Rīgas tekstils",. Rīgā, Baltā ielā 3/9	VRVM 181265	
159.	Lietiskie priekšmeti	Gultas veļas komplekts. Mākslinieciskās gakanterijas fabrika "Lielupe" Jelgavā. 1983. gads	CVVM 262499:1-3	salocīts 26 x 40 x 5 cm
160.	Lietiskie priekšmeti	Palagi. Daugavpils Nedzirdīgo biedrības mācību un ražošanas uzņēmums. 1988. gads	LNVM CVVM 259487	Paka ar 10 kopā satiprinātiem palagiem
161.	Lietiskie priekšmeti	Dvieļi. Ķīnas tautas republika. 20. gs. 80. gadi. Kokvilna	LNVM CVVM 259471, 259472	
162.	Lietiskie priekšmeti	Ziepes "84". Maskava, kosmētikas fabrika "Svoboda". 20. gs. 80. gadu vidū	LNVM CVVM 247684	
163.	Lietiskie priekšmeti	Šķīstoša kafija. Liepājas cukurfabrika. 1983. gads.	LNVM CVVM 231185	
164.	Lietiskie priekšmeti	Šķīstoša kafija "CACIQUE". Brazīlija, 20. gs. 80. g. 1. puse.	LNVM CVVM 255144	
165.	Lietiskie priekšmeti	Papīra salvešu iepakojums. 20. gs. 70. - 80. gadi.	LNVM CVVM 251569	
166.	Apģērbs	Kleita, šūta pie šuvējas Zemīša kundzes Rīgā braucienam uz Maskavu. Audums pa pastu sūtīts no ASV. 1966. gads. Valkāja Rīgas 6. vidusskolas absolvente Inese Bulle.	LNVM VL 8595	var eksponēt uz pakaramā, kā iekārtu skapī
167.	Apģērbs	Kleita, krimpļēna auduma, šūta 1975. gadā. Audums sūtīts pa pastu no Anglijas.	LNVM CVVM 242285	var eksponēt uz pakaramā, kā iekārtu skapī
		<i>Atvilktne (automašīna un celtniecības</i>		

		<i>materiāli kā deficīts)</i>		
168.	Dokuments	Ilzenes ciema TDP izziņa, ka L. Zāģeram pieder dzīvojamā māja "Zāģeri", kuras remontam nepieciešams pārdot šiferi. 1984. gads. <i>Lai pietiktu celtniecības materiālu valsts un pašvaldību celtniecības objektiem, brīvā tirdzniecībā nonākošo celtniecības materiālu apjoms bija ierobežots un tā iegūšanai bieži tika izmantoti nelegāli ceļi – barters ar celtniecības brigādēm, materiālu piesavināšanās u.tml.</i>	LNVM PD	Apm. 30x13 cm
169.	Dokuments	Paziņojums par automašīnas "Žiguļi" piešķiršanu Skaidrītei Liepiņai.	TMR 21072	19 x 13,4 cm
170.	Dokuments	Dokuments. Raksturojums-ieteikums par kolhoza šofera Harija Kauliņa uzņemšanu vieglās automašīnas "Žiguļi" iegādes rindā 1972. gadā.	TMR 21084	28,3 x 20,3 cm
171.	Fotogrāfija, krāsu	Automašīna "Žiguļi" pie ceļu shēmas tūristiem uz Rīgas – Tallinas ceļa pirms Baltezera. 20. gs. 70. gadi.	LCMPI 2464/2	Kopiju

Priekšmetu skaitu vitrīnā var variēt, atkarībā no nepieciešamības iekārtošanas gaitā.

8.5. sadaļa – interaktivitāte

Ierosinājums: izveidot apmeklētājiem lietojamu sadaļu padomju dzīvokļa rekonstrukcijā laikmeta ainā (8.2.).

9. sadaļa "Valstsgribas atdzimšana. Latvijas neatkarības atjaunošana 1986–1991"

Sadaļas ievadteksts:

Trešās Atmodas periods – **valstsgribas atdzimšanas un kopīgu ideālu laiks**, kura pamatā bija vēlme pēc pārmaiņām un dzīvā vēsturiskā atmiņa par neatkarīgo Latviju un okupācijas režīmu noziegumiem. **Latvijas vārds atkal tika izteikts publiski** – vispirms kā aizliegtais pagātnes mantojums un vēlāk arī kā politisks ideāls.

- Padomju Savienības režīma pārveide Komunistiskās partijas ģenerālsēdētāja M. Gorbačova varas laikā deva impulsu, lai kultūras un sabiedriskie darbinieki sāktu atklātāk runāt par vides, ekoloģijas, kultūras un vēstures problēmām. Šiem jautājumiem brīvāk varēja pievērsties arī mediji (prese, televīzija). Vienlaikus līdz PSRS pilnīgam sabrukumam, pastāvēja aktīva pretestība Latvijas neatkarības idejai un retorika par PSRS kā valstu savienības uzlabošanu.
- Viens no jautājumu blokiem, kuru interpretācija radīja milzīgu interesi bija Latvijas vēsture, valodas un kultūras jautājumi. Izšķiroši svarīgi bija jautājumi, kas saistīti ar neatkarīgo Latvijas Republiku, Latvijas valstiskuma zaudēšanu un okupāciju, represijām pret Latvijas iedzīvotājiem.
- Atmodas laikā norisinājās vecās – padomju – simbolikas, piemiņas (komemorācijas) kultūras un tradīciju "demontāža", tā vietā pakāpeniski atjaunojot nacionālo simboliku un starpkaru perioda Latvijas valsts reprezentācijas zīmes (karogs, himna, ģerbonis). Latvijas karoga pacelšana sabiedriskās vietās 1988.-1989. gadā, veicot simbolisku LPSR karoga nomaiņu, notika daudzās Latvijas pilsētās.

- d) Pārmaiņu īstenošanas forma bija masveidīga sabiedrības mobilizācija, ko veicināja vienojošie, universālie mērķi. Ne vienmēr bija svarīga katra individuālā Atmodas dalībnieka motivācija, bet gan vienotības, līdzdalības un kopības sajūta.

Apraksts:

Izstādes centrālā daļa, laikmeta aina veltīta Atmodas publiskajiem pasākumiem, no kuriem centrā izvirzīts sarkanbaltsarkanā karoga atjaunošanas stāsts, kas simbolizē kā kultūrvēsturiskās intereses Atmodas laikā, tā arī politiskos mērķus, Latvijas valstiskuma atjaunošanu. Karoga pacelšanas pasākumi parāda arī Atmodas notikumu norises veidu – masveida sabiedrības iesaisti. To papildina tematiski veidoti ieskati citās sabiedrisko un kultūras aktivitāšu jomās, kas bija saistītas ar Latvijas vēsturiskās un kultūras atmiņas atjaunošanu.

Sadaļas politiskajā ievadā doti Atmodas perioda hronoloģijas pamatfakti. Savukārt centrālā daļa, kas veltīta vēsturiskās atmiņas atjaunošanai, dalīta tematiskos blokos.

Izstādes sadaļa vēsta par laiku Latvijā, kad cilvēkus vieno ideāli un kopīgs sapnis par valsts atjaunošanu, kas tiek arī sasniegts un piedzīvots. Telpā būtu jāvalda kulminējošai, pacilājošai un patriotiskai noskaņai, ar mītiņa klātbūtnes, līdzdalības sajūtu – dziesmām, karogiem, kopīgiem mērķiem – ir radusies iespēja paust savu viedokli un pārliecību, atklāt noklusēto, neslēpties.

9.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Vecā režīma pārveide”

Teksts:

Latvijas neatkarības atjaunošanas gaita bija tieši saistīta ar politiskajiem procesiem PSRS, taču 1988.-1989. gadā reformu prasības Baltijā kļuva kardinālākas un nepiekāpīgākas, laika gaitā nonākot konfliktā ar pakāpeniskas reformu politikas aizstāvjiem. Īsā laikā diskusiju centrā nonāca jautājums par Latvijas Republikas atjaunošanu:

a) 1985. gadā PSRS jaunais līderis Mihails Gorbačovs izziņoja nepieciešamību pēc plašas reformu programmas un atklātības pieauguma. Reformas galvenokārt skartu iekšējās ekonomikas sakārtošanu, kā arī ievērojamu birokrātiskā aparāta pārveidi. Praktiski reformas aizsāka 1987.-1988. gadā izsludinātie nosacījumi kooperatīvu veidošanā, kuri pieļāva komercuzņēmumu veidošanu noteiktās nozarēs. Latvijā, neskatoties uz PSRS iebildumiem, 1988. gadā bija uzsākta zemnieku privāto saimniecību atjaunošana.

b) Kopš reformu uzsākšanas viens no mērķiem bija samazināt valsts iekārtas smagnējumu, ko cerēja panākt ar “glasnostj” jeb atklātības politiku. Tā veicināja sabiedrības uzdrīkstēšanos atklāti paust uzskatus. Kultūras un sabiedriskie darbinieki no 1988. gada pakāpeniski sāka dibināt sabiedriskās, kultūras un politiskās organizācijas. Laika gaitā pilsoniskās organizācijas kļuva par būtisku politisko faktoru, taču 1988.-1990. gadā saglabājās tieša atkarība no PSRS politiskajiem lēmumiem.

c) Vēlme pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas neradās “tukšā vietā”. Tā izrietēja no aktualizētajām kultūrvides, ekoloģijas, taisnīguma un vēstures “balto plankumu” tēmām, līdz beidzot transformējās loģiskā prasībā pēc valstiskās neatkarības.

d) Politisko pārmaiņu īstenošanas forma bija masveidīga sabiedrības mobilizācija, ko veicināja vienojošie, universālie mērķi, iepriekš aizliegtā citādā Latvijas kultūras un vēstures izpratne, brīvas un neformālas sociālās kopības, citādā alkas padomju totalitārisma apstākļos

Apraksts:

Politiskā konteksta izklāsts veidots pēc hronoloģiskā principa.

Izdalīti hronoloģiski trīs secīgi posmi: 1987./88. gads; 1989. gads un 1990./91. gads. Katrā hronoloģiskajā posmā izdalītas divas līnijas, kurās secīgi tiek atspoguļotas būtiskākās norises un reformas PSRS un Latvijas PSR pārvaldē un saimniecībā. Tā mērķis ir parādīt Atmodas procesa gaitu “cēloņu – seku” kontekstā, Latvijā notiekošos procesus vienlaikus saistot ar norisēm PSRS un viedokļiem pret Latvijas sabiedrisko organizāciju prasībām.

Katru posmu raksturo fotogrāfijas, dokumenti, lietiskie priekšmeti.

Politiskā ievadstenda vides noformējumam var izmantot Trešās Atmodas laika masu pasākumu fotogrāfijas, kurās redzamajos saukļos atspoguļojas arī tā laika politiskās prasības.

9.1.1. elements stends - izdruka ar iebūvētām vitrīnām “Vecā režīma pārveide”

9.1.1.1. Sadaļas “Valstsgribas atdzimšana” ievadteksts

9.1.1.2. Apakšsadaļas “Vecā režīma pārveide” ievadteksts

9.1.1.3. Laika līnija

1985. gada 10. aprīlis – par PSKP CK pirmo sekretāru ievēl Mihailu Gorbačovu, kurš uzsāk režīma “pārbūvi”
1986. gada 10. jūlijs – darbu uzsāk Latvijas cilvēktiesību aizstāvēšanas grupa «Helsinki-86»
1986. gada 17. oktobris – Pēc D. Īvāna un A. Snipa raksta “Par Daugavas likteni domājot” publicēšanas pret Daugavpils HES celtniecību sākas Daugavas aizstāvēšanas kampaņa
1987. gada 25. februāris - tiek dibināts Vides Aizsardzības klubs (VAK);
1987. gada 3. marts – LPSR MP pēc PSRS MP lēmumiem pieņem lēmumus par sadzīves pakalpojumu un sabiedriskās ēdināšanas kooperatīvu izveidošanu.
1988. gada 31. janvāris – Sāk pārraidīt Latvijas TV programmu *Labvakar*, kurā tiek runāts par agrāk aizliegtiem tematiem;
1988. gada 29. septembrī - LPSR AP prezidijs pieņem dekrētu, kas atļauj lietot sarkanbaltsarkano karogu un izmantot tradicionālos kultūrvēsturiskos simbolus (auseklīti, saulīti, u.c.);
1988. gada 18. novembris – Pirmoreiz kopš 1939. gada atklāti tiek svinēta Latvijas Republikas proklamēšanas diena. Pie Brīvības pieminekļa notiek tautas manifestācija;
1989. gada 8. janvāris –LPSR Darbaļaužu Internacionālās frontes (Interfrontes) dibināšanas kongress;
1989. gada 18. – 19. februāris - Latvijas Nacionālās neatkarības kustības dibināšanas kongress;
1989. gada 5. maijs –LPSR AP pieņem Valodu likumu, kas latviešu valodai piešķir valsts valodas statusu;
1989. gada 6. maijs – LPSR AP pieņem likumu par zemnieku saimniecībām, kas atļauj veidot individuālās saimniecības;
- 1989.gada 31.maijs – LTF pieņem aicinājumu, kurā izvirza jautājumu par kursu uz Latvijas pilnīgu politisko un ekonomisko neatkarību;
1990. gada 18.marts – LPSR AP vēlēšanās uzvar LTF;
1990. gada 20. marts – M. Gorbačovs, tiekoties ar A. Gorbunovu, piedāvā jauna savienības līguma noslēgšanu;
1990. gada 12.jūnijs – M. Gorbačovs pirmo reizi nāk klajā ar paziņojumu, ka mērķis varētu būt neatkarīgu valstu savienība, un ierosina iesaldēt suverenitātes deklarāciju
1990. gada 3. septembris – Latvijas Republikas Ministru Padome pieņem lēmumu par neatliekamiem īpašuma konversijas realizācijas pasākumiem Latvijas Republikā;
1991. gada 23. augusts – Islande – pirmā ārvalsts – atzīst Latvijas valstisko neatkarību;
1991. gada 24. augusts – Krievijas prezidents B. Jeļcins paraksta dekrētu par Lietuvas, Latvijas un Igaunijas valstiskās neatkarības atzīšanu;

9.1.2. fotogrāfijas un priekšmeti uz stenda/iebūvētās vitrīnās

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
-----	-----------	-----------	-------	----------

	veids			
		1987. – 1988. gads. Runājot par noklusēto Saimniecisko problēmu risināšana		
1.	Fotonegatīvs	Rīga. Aina pie Brīvības pieminekļa grupas “Helsinki-86” organizētās protesta demonstrācijas laikā pret Molotova-Ribentropa paktu. 1987. gada 23. augusts. Fotogrāfs Andris Kazaks. <i>Ir stāsts par fotogrāfiju uzņemšanu.</i>	LNVM Neg. Nr. 67386	Eksponātu pavadošo stāstu var piedāvāt lasīšanai, ieskatoties fotoaparāta skatu meklētājā
2.	Fotogrāfija	Latvijas Tautas frontes Balvu rajona atbalsta grupas dalībnieki pie Balvu kultūras nama 1988.gada 13.novembrī pirms LTF rajona nodaļas dibināšanas konferences. Fotogrāfs Roberts Priedeslaipa.	BLNM 5526	Kopiju
3.	Dokumenti	Mandāti Latvijas Tautas frontes Tukuma rajona nodaļas 2.-5. Konferences delegātam Imantam Grīnbergam. 1988.-1992. gads.	TMNM 41372/9- 12	7 x 10,5 7,1 x 12,1 7,3 x 12,2 7,2 x 12,2
4.	Laikraksts un grāmata	Laikraksta “Cīņa” 1988. gada 19. novembra numurs un raksts “Pārbūvei – mūsu darbu, mūsu vienotību” un Gorbačovs, M., “Pārkārtošanās un jaunā domāšana mūsu valstij un visai pasaulei”. Rīga: Avots, 1988. <i>Saimniecības problēmas</i>		Apm. 30x20 cm; vienā vitrīnā
5.	Talons	Talons rūpniecības un pārtikas preču iegādei Jēkabpils rajona tirdzniecības tīklā. 1990. gads.	JkNM 16399-2	9,00 X 7,4 cm
6.	Taloni	LR Bauskas rajona Iecavas ciemata Tautas deputātu padomes izsniegtie taloni cukura un cigarešu iegādei. 1990.–1991. gads.	LNVM PD 4173:1-2	24.4 x 41.7 cm Visus pārtikas talonus var apvienot vienā priekšmetu grupā.
7.	Talons	Talons cukura iegādei Jēkabpils rajons, 1989. gada februāris	JkNM 16400	6,1 x 7,1 cm
8.	Talons	Talons alkoholisko dzērienu iegādei Jēkabpils pilsētā. 1990. gadam.	JkNM zin pg 6321	
9.	Salvetes	Tauku un mitruma necaurlaidīgas papīra salvetes. Apvienība “Litta” Liepājā, 1991. gads <i>Kooperatīvu ražojumi – pirmie legālās privātās uzņēmējdarbības mēģinājumi.</i>	LNVM CVVM 259437 :1-2	d-12,5 cm
10.	Matu adatas	Matu adatas iepakojumā. Kooperatīvs	LNVM	9,5 x 2,3 cm

		“Induktors” Rīgā. 20. gs. 80. gadu beigas. Metāls, papīrs	CVVM 261770	
11.	Zīlēšanas ierīce	Elektroniska zīlēšanas ierīce “Mantika”. Kooperatīva ražojums, Latvija, 20. gs. 90. gadu sākums. Plastmasa, metāls, papīrs	LNVM CVVM 250160: 1-2	ierīce 10,2 x 4,2 cm, instrukcija 13,5x9,5cm
		1989. gads Ceļā uz Baltijas neatkarību PSRS aizstāvju pozīcijas		
12.	Nozīmes	Baltijas ceļš / Melnā lentīšu diena, 1989. gada augusts.	LNVM 206621; 207179; 260083	dm 60,0 mm; dm 36,0 mm; 42 x 52 2 veidi Baltijas ceļš + 3. gab.
13.	Fotogrāfija.	Fotogrāfija. Baltijas ceļš. Fotogrāfija no Signes Sirsniņas arhīva. 1989. gada 23. augusts.	LNVM PD 5572:1	18,2x24 cm
14.	Fotogrāfija.	Fotogrāfija. Baltijas ceļš. Baltijas ceļa dalībnieki ar Igaunijas, Latvijas un Lietuvas karogiem rokās, netālu no Bauskas. 1989. gada 23. augusts.	LNVM PD 5572:1	18,2x24cm
15.	Laikraksts	Laikraksta “Padomju Jaunatne” 1989. gada 29. augusta numurs ar rakstu “PSKP CK paziņojums par stāvokli Baltijas padomju republikās”. Rakstā nosodīta Baltijas ceļa akcija.		
16.	Fotogrāfija	Interfrontes rīkotais mītiņš "Vislatvijas sabiedrības glābšanas komitejas atbalstam". Rīgā, 1990. gada 15. janvārī. Redzami transparenti ar saukļiem krievu valodā.	LNVM PF 2530	Kopiju
17.	Nozīmes	LPSR darbaļaužu internacionālā fronte (Interfronte), dibināta 1989.g. 7. – 8. janvārī, pastāvēja līdz 1991. gada 24. augustam	LNVM CVVM 221212- 221215;2 21217	Paraugam 5 dažādie varianti, ir arī citi
18.	Dokuments.	Lapa, aicinājums Interfrontes vēlētājam balsot pret Latvijas tautas frontes un LNNK izvirzītajiem kandidātiem Augstākajā Padomē. 1990. gads.	LNVM PD 2111	6.5 x 14.8 cm
		1990. – 1991.gads Neatkarības pasludināšana Vardarbīga pretdarbība		
19.	Digitāls fotorāmis	Fotogrāfijas par Neatkarības deklarācijas pasludināšanu 1990. gada 4. maijā.	VRVM LNVM	Nepieciešams nodrošināt fotogrāfiju demonstrēšanu
20.	Fotogrāfija	Latvijas Republikas neatkarības atbalstītāju un pretinieku sadursme pie LR Augstākās Padomes. Rīgā, 1990. gada 15. maijā. Fotogrāfs nezināms.	LNVM CVVM 232633 PF 2486	11,3 x 17,2 cm
21.	Fotogrāfija	LTF kārtības sargi pie AP ēkas. 1990.	VRVM	19 x 28,5 cm

		gada 15. maijs. Fotogrāfs – Uldis Briedis.	150056/1	
22.	Fotogrāfija	"Melnās beretes" pie AP ēkas. 1990. gada 15. maijs. Fotogrāfs – Uldis Briedis.	VRVM 150056/6	19x28,5 cm
23.	Video sižets	Videosižetu montāža par barikādēm Rīgā 1991. gada janvārī.		
24.	Dokuments.	Dokuments, kserokopija. LR Augstākās Padomes aicinājums Baltijas kara apgabala pavēlniekam ģenerālpulkvedim F. Kuzminam. 1991. gada 20. augusts.	LNVM IP 4629:1-2	21 x 15 cm
25.	Laikraksts	Laikraksts "Diena". 1991. gads Nr.162, 22. augusts. Raksts "Proklamēta Latvijas neatkarība"	CVVM 212686:5	62,5 x 41,8 cm
26.	Videosižets	Pētnieka komentārs par to, kādā mērā padomju varas un saimniecības reformu mēģinājumi saskārās ar vietējām masu kustībām (Tautas frontēm u.c.), kāda bija jauno masu organizāciju kontrole un kad šī kontrole tika zaudēta?		3-5 min video sižeta demonstrēšana

Telpas noformējumam pie politiskā ievadstenda var izmantot neanotētas fotogrāfijas, kurās redzamas ainas ar mītiņiem un dažādiem masu pasākumiem. Mītiņu dalībnieki tur rokās dažādus transparentus ar saukļiem, kas atklāj gan Atmosferas laika prasības, gan norāda uz sabiedrības noskaņojumu:

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
27.	Fotogrāfija	Karaklausības apliecību nodošana "Sieviešu līgas" organizētā mītiņā Cēsīs. 1990.gada 9.aprīlis. Fotogrāfs A.Bērtiņš.	CMzp 32061	12,2x18 cm
28.	Fotonegatīvs	Piemīņas pasākums 1941.gada 14.jūnijā izvestajiem. 1988.gada 14.jūnijs, Cēsīs, uz Gaujas tilta. Fotogrāfs D.Jansons	CM_Fng1 55	
29.	Fotogrāfija	LTF atbalstītāju pikets pie pilsētas partijas komitejas ēkas LKP Daugavpils pilsētas partijas komitejas plēnuma laikā. 1989. gada 3. martā.	DNMM 36889	22.5 x 8.5 cm Saglabātība laba. Ir digitāla kopija
30.	Fotogrāfija	Mītiņš par destalinizāciju. 1989. gada 14.jūnijā.	LNVM CVVM 232602	
31.	Fotogrāfija	Mītiņš pie Kongresu nama, 1988. gada 14. jūnijā.	LNVM CVVM 242662	
32.	Fotogrāfija	Mītiņš pie Brīvības pieminekļa, 1990.gada 17.jūnijs	LNVM CVVM 242768	
33.	Fotogrāfija	LTF manifestācija Daugavmalā. 1991.g. 13.janvārī. Fotogrāfs V. Mihailovskis.	LFM 3293	24,1 x 17,1 cm
34.	Fotogrāfija	Interfrontes mītiņš ASK stadionā. 1991. gada janvāris. Foto V. Mihailovskis.	LFM 3305	13 x 17 cm

Pēc vajadzības, ir iespējams atlasīt vēl masu pasākumu fotogrāfijas.

9.2. apakšsadaļa laikmeta aina “Sabiedrības mobilizācija – karoga pacelšanas mītiņa aina”

Teksts:

- a) Trešās Atmodas laiku Latvijas vēsturē raksturo sabiedrības aktivitāte un mobilizācija, kuras pamatā bija vēlme pēc pārmaiņām, cīņa pret meliem, noklusējumiem, kultūras un vēstures jautājumu atspoguļošanā.
- b) Pagātnes pieredze, līdz tam noklusētie vēstures un kultūras notikumi deva motivāciju tā laika pasākumiem: pirmie mītiņi tika rīkoti represiju gadadienās, aktuāla kļuva noklusēto Latvijas vēstures jautājumu izvērtēšana, vēsturiskās simbolikas atdzīvināšana, mantoto kultūras vērtību apzināšanās.
- c) Ar vēsturisko un reizē arī laikmetīgi politisko saistīta bija Latvijas Republikas simbolikas – karoga, himnas – izmantošana pasākumos kopš 1988. gada. Par svarīgiem, vienojošiem brīžiem visā valstī kļuva vispirms nelegāla, vēlāk publiski atļauta sarkanbaltsarkano karogu pacelšana visā Latvijā.
- d) Raugoties ne tikai uz politiskajiem procesiem PSRS, bet vēl jo vairāk uz noklusētajām vēstures patiesībām, īsā laika posmā sabiedrībā arvien mērķtiecīgāka un pašsaprotamāka kļuva doma par Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanu.

Apraksts:

Sarkanbaltsarkanā karoga tēmai jābūt centrālajam, dominējošam motīvam šajā sadaļā. Apakšsadaļu veido vairākas komponentes:

- Vitrīnu/stendu/izdruku grupa “Vēsturiskās atmiņas atjaunošana” ar (1) informācijas pieejamību; (2) vēstures vietu, notikumu piemiņas atdzimšanu un aizliegtā mantojuma atcerēšanos; (3) padomju pieredzes demontāžu. Iecerēts, ka kombinēto lietisko priekšmetu, foto attēlu (oriģinālu, kopiju) kopumu papildinās video fragmenti. Proti, vismaz divās tā laika televizora kastēs tiks demonstrēti montēti video kadri ar mītiņa ainām, raidījuma “Labvakar” fragmentiem, dziesmām, padomju pieminekļu demontāžu u.c. Televizori vienlaikus būs arī skaņas avoti telpā, tādējādi veidojot laikmeta ainas atmosfēru.
- Centrālā projekcija/izdruka un vitrīna/vitrīnu grupa “Sarkanbaltsarkanā karoga atdzimšana”, kuru veido pirmie paceltie sarkanbaltsarkanie karogi un vitrīna/vitrīnu grupa/stends ar karogu stāstiem un ar to pacelšanu saistītiem priekšmetiem, kā arī lielformāta fotogrāfiju projekcija ar digitālu attēlu pārslēgšanas iespēju.
- Vizuālas liecības par Atmodas laika notikumiem pēc vajadzības izmantojamas telpas noformējumā, masu līdzdalības noskaņas radīšanai (mītiņu, demonstrāciju, tai skaitā Baltijas ceļa, Barzikāžu fotogrāfijas, shēmas u.c.).

9.2.1. elements izdruka/vitrīna vai vitrīnu grupa “Vēsturiskās atmiņas atjaunošana”

Apraksts:

Pirms apmeklētājs nonāk pie sadaļas centrālās laikmeta ainas – sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanas stāstiem, tiek parādīts galveno Atmodas laika aktualitāšu kopums un nozīmīgākās tēmas tā laika sabiedriskajā un kultūras dzīvē Latvijā. Vitrīnu grupā, kas kombinēta ar citiem eksponēšanas paņēmieniem, parādīta pieejamās informācijas apjoma paplašināšanās, padomju pieredzes pakāpeniska demontāža, vēsturiskās atmiņas atjaunošana un aizliegtā mantojuma atcerēšanās (t.sk., kultūrā, mākslā).

Vitrīnu kopumu papildina divi autentiskos korpusos iebūvēti TV, kuros redzami Atmodas laika notikumu videoieraksti.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija un stāsts	Šifrs	Piezīmes
		(1) Informācijas pieejamība		
35.	Priekšmets,	Avīze „Literatūra un Māksla” ar rakstu	NNM	30x42 cm

	avīze	„Par Daugavas likteni domājot” (10.-12. lpp.). 1986. gada 17. oktobris.	6161	eksponējams vitrīnā
36.	Video kamera	Tukuma muzejam piederoša videokamera, kas bija pirmā Tukuma rajonā. Lietota no 1989. līdz 1997. gadam. Modelis NV M7 VHS MOVIE. Izgatavota Japānā. Iegādāta, pamatojoties uz Tukuma rajona TDP Izpildkomitejas Finanšu nodaļas īpašo atļauju.	TMNM	40 x 21,5 x 10
37.	Video	Video kadru montāža – raidījumu “Labvakar” fragmenti, pasākumu un mītiņu ainas.		Videomontāža demonstrējamam laikam atbilstošā televizora kastē
38.	Priekšmets	T-krekls ar karikatūru – “Labvakar” žurnālistiem.	LNVM tfm	62,2 x 44 cm,
39.	Priekšmets, periodikas komplekts	Latvijas Tautas frontes laikraksta “Atmoda” komplekts par 1988. – 1989. gadu, iesiets koka vākos uz kura attēlots auseklis, dāvinājusi pirmā dzelzceļnieku Latvijas Tautas frontes atbalsta grupa “Zasulauka lokomotīvu depo elektrisko vilcienu tekošā remonta ceha ātrummērītāju iecirknis” 2003. gada jūnijā.	LNVM tfm 3339	31,5x42,7 cm,
40.	Avīze	LTF Jelgavas novada izdevums “Jelgavnieks” Nr.10, 1989. gada 21. jūlijs.	JVMM 36439-36445	20x10 cm
41.	Priekšmets – avīze	LTF Jēkabpils rajona nodaļas informatīvais biļetens Augšzemes Atmoda Nr. 1. 1989. gada 18. novembris.	JkNM 16406	
42.	Priekšmets, kopētājs	“Toshiba BD – 2810” kopētājs, ražots Japānā. 20. gadsimta 80. – 90. gadi	LNVM tfm 88	45 x43 x h-20 cm <i>Eksponēšana atkarīga no telpas/vitrīnas iespējām</i>
43.	Dokuments.	Lapa, “Latvijas okupācijai – 50”, aicinājums Latvijas Tautas frontes dalībniekiem atbalstīt Latvijas Komitejas organizēto akciju “Brīvības ielas sardzē”, 1990. gada 17. jūnijs.	LNVM PD 2110	13,5 x 20,8 cm Iespējams pie kopētāja rādīt tā laika skrejlapas
		<i>(2) Vēsturiskās atmiņas atjaunošana (priekšmeti grupēti tematiski)</i>		
		<i>Piemīņas saglabāšana, kultūras un vēsturiskās atmiņas atjaunošana</i>		
44.	Nozīmes	Starptautiskais folkloras festivāls “Baltica - 88”. 1988. gads	LNVM CVVM 254120; 254118	19 x 17 mm; 15 x10, ir vairākas, dažādu veidu
45.	Fotogrāfija	Krāsaina. Pirmais starptautiskais	TMR plg	23 x 15,1 cm

		folkloras festivāls "Baltica 88" Turaidā Dainu kalnā 1988. gada 6. jūlijā. Priekšplānā festivāla dalībnieki ar Baltijas valstu karogiem, malās Latvijas valsts karogi, vidū Igaunijas un Lietuvas karogi. Fotogrāfs Leons Balodis.	8699	eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
46.	Fotogrāfija	Torņakalna stacija – Staļinisko represiju upuru piemiņas diena (Cālītis, Īvāns, Kalniete), 1989.g.14.jūnijs. Fotogrāfs I.Vārpa	LFM3603	eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
47.	Iespieddarbs	Lapa "Litene 1941". Mākslinieks Zigurds Zuze. 1989. gads.	LNVM PD 5538	12,8 x 8.4 cm, eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
48.	Dokuments	Dievkalpojuma lapa. "Litene 1941" Latviešu karavīru apbedīšana Litenē, 1989. gada 2. decembrī.	LNVM PD 5537	eksponējams oriģināls vitrīnā
49.	Dokuments	Paziņojums, LTF "Vulkāns" nodaļa aicina piedalīties pulkveža Oskara Kalpaka atjaunotās piemiņas vietas iesvētīšanā "Airītēs" 1988.g. 11.XI.	KNM Plg. 14872	74 x 55 cm eksponējams oriģināls vitrīnā
50.	Lietiskie priekšmeti	Ziedojuumu kaste, pašdarināta, 20. gadsimta 80. – 90. gadi.	tfm 25	30 x 24 x 7.5 cm <i>Ziedojuumu kastes var eksponēt pēc vajadzības (ir arī citas)</i>
51.	Lietiskie priekšmeti	Ziedojuumu kaste, pašdarināta, autors nezināms. 20. gadsimta 80.–90. gadi	tfm 26	25 x 23 x 19 cm
52.	Lietiskie priekšmeti	Ziedojuumu kaste, pašdarināta, 20. gadsimta 80.–90. gadi.	tfmp 6	20 x 25,5 x 15,5 cm
53.	Dokumenti	Ziedojuuma kartes Baumaņu Kārļa pieminēklim Limbažos. 1990. gads.	LNVM PD 542:1-3	7.6 x 14.6 cm, pieejamas pavisam trīs, dažādās krāsās
54.	Iespieddarbs	Pieminekļa „Par Latvijas brīvību kritušiem Gulbenes draudzes varoņiem” atjaunošanas Ziedojuumu karte. Iespiesta Gulbenes tipogrāfijā, 1990. gads.	GVMM 21953	Eksponējams oriģināls vitrīnā
55.	Fotogrāfija	Atjaunotā Pieminekļa par Latvijas brīvību kritušajiem Gulbenes draudzes varoņiem atklāšana 1992.gada 10.novembrī. Foto A.Galviņš.	GVMM plg. 3903/1-5	eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
56.	Fotogrāfija	Atjaunotais Kārļa Zemdegas pieminēklis „Strēlnieks” Tukuma Brāļu kapos pēc Latvijas Kultūras fonda Tukuma nodaļas rosinātās pieminēkļa restaurācijas (1988.g.).	TMNM 35641/1	24,4 x 17,9 eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā

57.	Fotogrāfija	Pasākums K. Ulmaņa dzimtas māju "Pikšu" vietā. 1989.-1990. gads.	Pikšas_	
		<i>Pasākumi, kultūras norises</i>		
58.	Priekšmets, dziesmu grāmata	Dziesmu grāmata, pašdarināta. Uz vāka trīs zeltītas zvaigznes un uzraksts 25.03.89/VARAKĻĀNI. Grāmatā apkopotas patriotiskas un deportācijās cietušajiem veltītas dziesmas. 1989. gads.	LNVM PD 5213	20 x 14.5 cm
59.	Plakāts	"Plauksti, mana Republika!" Svinīgs sarīkojums Latvijas Nacionālajā teātrī. 1988. gads.	jaunieģ.	86,5 x 57,3 cm eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
60.	Buklets	Buklets ar dziesmu vārdiem – koncerta programma "Še, kur līgo priežu meži". 1988. gads.	LNVM PD 5794	
61.	Lietiskais priekšmets	Vimpelis "Čikāgas piecīši" Latvijā!. 1989. gads	LNVM VL 8224	24 x 10.9 cm
62.	Skaņuplate	"Čikāgas piecīši. Made in Latvia". Rīgas skaņuplašu fabrika. 1989. gads.	LNVM CVVM 264297	31 x 31 cm
63.	Skaņuplate	Eduards Rozenštrauhs. 1988. gads.	LNVM jaunieguv	31 x 31 cm
64.	Kalendārs	Kabatas kalendārs, 1989. gadam. Kalendāra otrā pusē LR karoga fragments un teksts no dziesmas "Manai tautai".	LNVM PD 3208	6.5 x 13.5 cm
65.	Video	Videokadru montāža ar mītiņiem un pasākumiem, kuros skan fragmenti no tā laika populārajām dziesmām un "slāgeriem" – Palīdzi Dievs, Zilais lakatiņš, Še kur līgo u.c.		Videomontāža demonstrējamam laikam atbilstošā televizora kastē
		<i>Literatūras izdevumi, izstādes</i>		
66.	Plakāts	Izstāde/ Latvija starp diviem pasaules kariem. Latvijas PSR Vēstures muzejs. 1988. gads. Mākslinieks Mintauts Lācis.	LNVM ZA 2926	84,5 x 60,4 cm eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
67.	Grāmata	U. Ģērmanis „Latviešu tautas piedzīvojumi. I-IV” 1991. gads.	LNVM PG 288	20 x 12,8 cm
68.	Grāmata	A. Švābe „Latvijas vēsture 1800 - 1914” 1991. gads.	LNVM PG 403	20,8 x 13,7 cm
69.	Grāmata	"Latvija citu valstu saimē". 1937. gads.	LNVM CVVM 205095	
70.	Grāmata	"Latvija citu valstu saimē". 1992. gads.	LNVM jaunieguv	

71.	Atklātņu komplekts	“Latvija valsts svētkos. II. 1938. un 1939. g.”. Krāsainas atklātnes, izdots 1991. gadā.	LNVM CVVM 222720	
72.	Grāmata	E. Virza “Straumēni”, 1942. gada izdevums		
73.	Grāmata	E. Virza “Straumēni”, 1991. gada izdevums		
74.	Grāmata	A. Grīns „Dvēseļu putenis” 1933. gada izdevums		
75.	Grāmata	A. Grīns „Dvēseļu putenis” 1989. gada izdevums	LNVM PG 170	
76.	Grāmata	A. Eglītis “Homo Novus” 1960. gads, “Grāmatu Drauga” izdevums		
77.	Grāmata	A. Eglītis “Homo Novus” 1992. gads, “Zinātnes” izdevums		
		<i>(3) Padomju mantojuma demontāža</i>		
78.	Priekšmets, piemineklis	“Mūžīgu dusu Latvijas PSR.” Bija uzstādīts pie “Latvijas naftas” benzīna uzpildes stacijas Varakļānos. 1991. gads. Autors: Artis Leončiks.	VarNM	52, 53,2 x 58 Centrālais sadaļas priekšmets, vizuāli nepārprotams, tiešs eksponāts
79.	Fotogrāfija	V. I. Ļeņina pieminekļa demontāža Tukumā 1990. gada 29. maijā. J. Vītola foto. Tukums bija pirmā pilsēta, kur piemineklis tika nojaukts	TMNM 23789/1T MNM 30545/1	eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
80.	Fotogrāfija	Ļeņina pieminekļa demontāža Cēsīs. 1990. gada 17. oktobris. Fotogrāfs J. Vēveris	CMzp 32158	11x17 cm eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
81.	Fotogrāfija	Krāslavas ielu vēsturisko nosaukumu atjaunošanas svētki. Komjaunatnes iela atkal atgūst savu iepriekšējo <i>nosaukumu</i> - Podnieku iela. 1990. gada 9. jūnijs. Fotogrāfs Boriss Tarļeckis.	KVMM 4019	18,2 x 11,6 cm eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
82.	Fotogrāfija	Māris Locs pie norādes „Stučka” Latvijas Tautas frontes rīkotās veloakcijas laikā ar transparentu “Jūsu priekšlikumi pilsētas nosaukumam”. 1989. gada 30. jūlijs. Fotogrāfs A. Jansons	AiVMM 23501/19	18x24cm eksponējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
83.	Lietiskais priekšmets	Padomju ielas plāksne, kas noņemta atjaunojot vēsturisko ielas nosaukumu – Pils iela. Plāksne ar uzrakstu "Padomju iela", noņemta Siguldā 1989. gada 18.	TMR 16537	Izmēri 69,5 x 20 cm

		novembrī LTF mītiņā.		
84.	Video	Video kadru montāža – Ļeņina pieminekļa demontāža Jēkabpilī (Jēkabpils muzejs); Ļeņina pieminekļa nojaukšana 1991.gada 26.augustā, Tanka-pieminekļa noņemšana Dobelē 1990.gads (LNVM)	JkNM LNVM	Videomontāža demonstrējamam laikam atbilstošā televizora kastē

Dalījumu pa vitrīnām, atsevišķiem vai kopējiem stendiem var brīvi variēt; tēmas ir savstarpēji saistītas, bet var būt risinātas atšķirīgos veidos, vairākās vitrīnās.

Telpas/vitrīnu/stendu noformējumam izmantojamās fotogrāfijas (ir pieejamas papildus fotogrāfijas):

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija un stāsts	Šifrs	Piezīmes
85.	Fotogrāfija	Manifestācija "Par neatkarīgu Latviju" 1989. gada 18. novembrī Daugavas krastmalā, Rīgā. Fotogrāfs Leons Balodis.	LNVM IP 4776	Kopiju
86.	Fotogrāfija	Tautas manifestācijas "Saules mūžu Latvijai" dalībnieki ar svecēm un karogiem Ļeņina ielā pie Brīvības pieminekļa LR proklamēšanas gadadienā. 1988. gada 18. novembris. Fotogrāfs nezināms.	LNVM IP 5799	Kopiju
87.	Fotogrāfija	Smago automašīnu veidotas barikādes Lielajā Pils ielā, Rīgā. 1991. gada 13. – 27. janvārī. Fotogrāfs Valdis Semjonovs.	LNVM CVVM 211330:2 PF 1962	Kopiju
88.	Fotogrāfija	Manifestācija Mežaparkā 1988.g. Fotogrāfs Egons Spuris	LFM 3251	Kopiju
89.	Fotogrāfija	Aizlūgums par Baltijas jūru. 1989.gads	PMp. 3627, 18x11,5c m	Kopiju
90.	Fotonegatīvs	Vides aizsardzības kluba rīkotā akcija "Aizlūgums par Baltijas jūru" pie Balvu ezera 1988.gadā. Fotogrāfs Vits Andrejevs.	BLNM- Df10	Kopiju
91.	Zīmējums-shēma	Akcijai "Baltijas ceļš" 1989.gada 23.augustā Cēsu rajonā un "Liesmojošais Baltijas ceļš" 1991.gada 23.augustā Cēsu rajonā.	CM 94632	Kopiju
92.	Fotogrāfija	LTF rīkots mītiņš "Par latviešu valodu un demokrātiju" Tukuma tirgus laukumā. 18.03.1988. J. Vītola foto	TMNM 35378	Kopiju
93.	Fotogrāfija	"Sieviešu līgas" organizēts mītiņš Cēsīs, protestējot pret iesaukumu Padomju armijā. 1990. gada 9. aprīlis.	CM 109336	Kopiju
94.	Fotogrāfijas	1991.gada 13.janvāra demonstrācija Rīgā, 11. Novembra krastmalā. A.Galviņa foto. Glancētas.	GVMM 24556/1- 20	Kopiju

95.	Plakāts	Latvijas Tautas frontes, Latvijas Nacionālā neatkarības kluba. Veltīta latviešu strēlnieku piemiņas dienai 6. janvārī. Uzraksti "Uguns viesuļos stāvi izslejas, ceļas un ļimst, Varoņu dzīvi un nāvi, Svētījot Latvija dzimst". 1990. gads.	LNVM CVVM 259890 tfm 4278	Kopiju
96.	Afiša	Latvijas Tautas frontes, Latvijas Nacionālā neatkarības kluba. Veltīta latviešu strēlnieku piemiņas dienai 6. janvārī. Uzraksti "Ar zobenu saule lēca... Latviešu strēlnieku piemiņas dienā 6. janvārī LTF, LNNK". 1990. gads.	LNVM CVVM 259889 tfm 4277	Kopiju
97.	Dokuments	Sakaru shēma pēc bišu šūnas principa – LTF Cēsu rajona nodaļai sakaru uzturēšanai starp 90 cilvēkiem krīzes situācijā. 1991.gads	CM 94614	Kopiju

9.2.2. elements izdruka/projekcija un vitrīnu grupa "Sarkanbaltsarkanā karoga atdzimšana"

9.2.2.1. elements vitrīnu/brīvēstāvošu priekšmetu grupa "Pirmie karogi"

Apraksts:

Laikmeta ainu veido projekcija/izdruka ar karogu pacelšanas pasākumiem visā Latvijā un eksponētie pirmie karogi no dažādām Latvijas vietām. Tos vitrīnā/stendā papildina katra karoga stāsts un papildinošie priekšmeti (dokumenti, karogu masti, siksnas, audio un video ieraksti).

Noteikti būtu eksponējams un izceļams Rīgas pils Sv. Gara tornī paceltais karogs, kurš aizsāka karogu pacelšanas pasākumu virkni citur Latvijā.

Karogu eksponēšanas noteikumi paredz to eksponēšanu horizontāli vai ieslīpi. Ja krājuma glabātājs nav noteicis šādus ierobežojumus, tie eksponējami arī iekārti vai kātā iestiprināti.

Ienākot telpā, uz sienas tiek projicētas anotētas fotogrāfijas no Latvijas muzeju krājumiem ar karoga pacelšanas skatiem. Foto projekciju varētu pilnveidot, pievienojot tai digitālu Latvijas karti/kartoshēmu, kurā atzīmētas vietas, no kurām projekcijā redzami karogu pacelšanas kadri – apmeklētājs varētu pārslēgt interesējošo vietu.

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
98.	Karogs	1988. gada 11. novembrī Rīgas pils Svētā Gara tornī pirmais paceltais karogs.	LNVM VL 8202	145 x 300 cm
99.	Karoga masta vinča	Karoga masta, ko uzstādīja Rīgas pils Svētā Gara tornī 1988. gada 11. novembrī, rokas vinča. Tērauds, misiņš	LNVM VL 7084	31 x 30 cm eksponējams oriģināls vitrīnā
100.	Masta uzgalis	Karoga masta, ko uzstādīja Rīgas pils Svētā gara tornī 1988. gada 11. novembrī, uzgalis. Svina lenta ar gravētu ierakstu: "Šī rehabilitētā Latvijas karoga mastu izgatavoja 1988. gada 10. novembrī	LNVM VL 7084	masta h- 26,5 cm, d – 4,2 cm; lenta, eksponējams oriģināls

		Rīgas Politehniskā Institutā Tautas Frontes dalībnieki (..). 1988. g. 10. novembrī.”		vitrīnā
101.	Dokuments	Pilnvara. Latvijas Tautas fronte pilnvaro I. Baumanī un A. Rādīņu organizēt sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanas ceremoniju Rīgas pils Svētā gara tornī. 1988. gads. Rakstīta uz Latvijas PSR Rakstnieku savienības veidlapas.	LNVM PD 216	Apm. 30x20 cm
102.	Priekšmeti	Rīgas pils “Tautas karoga atdzimšanas grāmatas” I-II daļa, iesietas krāsainos ādas vākos. Grāmatās parakstījās visi, kuri 1988.-1993.g. vilka karogus pils Sv. Gara tornī.	LNVM PG 636-637	Apm. 30x20 cm eksponējams oriģināls vitrīnā
103.	Video	Video ar karoga pacelšanu Sv. Gara tornī Sv. Gara tornī 1988.g. 11. novembrī	LNVM	Nodrošināt video atskaņošanu
104.	Karogs	Latvijas valsts karogs tika izmantots LTF rīkotajā pasākumā pie Varakļānu kultūras nama 1989.g. 25. martā. Pacelts virs Varakļānu kultūras nama.	VarNM p-3802	97 x 185,
105.	Karogs	Sarkanbaltsarkanais karogs, darināts mītiņam - Atmodas stundai 1988. gada 16. novembrī. Aizputes TF nodaļas uzdevumā šuvusi aizputniece Valda Kļava.	AizpM 572	98x200 cm
106.	Audioieraksts	Mītiņš - “Atmodas stunda” 1988. gada 16. novembrī Aizputē ar M. Vulfsona piedalīšanos un sarkanbaltsarkanā karoga pacelšana mastā. Audioieraksts.	AizpM 572	Iespēja noklausīties
107.	Karogs	Latvijas karogs, piederējis ražošanas apvienības “Straume” tipogrāfijas nodaļas strādniekiem. “Straumes” strādnieks Ainārs Ferders pirmo reizi ar to piedalījās Vides Aizsardzības kluba protesta akcijas laikā pret Maskavas ieceri Rīgā izbūvēt metro, Arkādijas parkā 1988. gada 27. aprīlī. Karogs uzvilks uz koka, galā metāla auseklis. Ogre, 1988. gads.	LNVM CVVM 263422:1 tfm 4434:1	99,5 x 197 cm.; kāts ar ausekli 156 cm, Komplektā kāts, karoga sikсна un karoga apvalks, pašdarināti
108.	Kāts	Karoga kāts ar ausekli		
109.	Siksna	Karoga sikсна, izgatavota ar nolūku ērtākai dalībai mītiņos		
110.	Apvalks	Zaļa brezenta karoga apvalks		
111.	Karogs	Latvijas Republikas karogs 20. gs. 30. gadi. Izmantots pie mājas Ogrē, Saules ielā, 1940. gadā noņemts un glabāts čemodānā, 1988. gadā Tautas frontes kongresa dienās, atkal izkārts pie mājas.	LNVM CVVM 244106	96 x 204 cm
112.	Karogs	Pirmais atmodas sarkanbaltsarkanais karogs, kuru virs Valkas kultūras nama pacēla 1988. gada 18. novembrī.	VkNM InvN 22599	91.5x158 cm

113.	Karogs	Sarkanbaltsarkanais karogs, kas tika uzvilks pie Gulbenes rajona centrālās bibliotēkas 1988.gada 24.decembrī.	GVMM 16507	90x170 cm
114.	Karogs	Latvijas. Sarkanbaltsarkans. Izgatavojusi Evija Liparte, pamatojoties uz Latvijas Tautas frontes Engures nodaļas lēmumu, aptuveni 1988 – 1989. gadā. Izgatavots no audumu atlikumiem, kas bija pieejami, tāpēc nav ievērotas krāsu proporcijas.	TMNM 41373	
115.	Karogs	Karogs, ko Jēkabpils folkloras kopas „Klinči” dalībnieki folkloras festivāla „Baltica” atklāšanas laikā Rīgā izritināja gājienā. <i>„Kad nonācām līdz sporta namam, visi folkloras ansambļi, nolēma: „Karogus vaļā neritināt! Bet, kad pienāca mūsu ansambļa kārta doties uz lielo zāli, ansambļa vadītāja Iveta Tāle pateica: „Attinam karogu!” To atritināja un zālē ienesa Jānis Asariņš. Nav iespējams aprakstīt to, kas sākās zālē, kad visi ieraudzīja karogu – tie bij tādi auri un gaviles, ka paši nesapratām, kā aizgājām līdz mums atvēlētājām vietām.”</i>	JkNM depon.	Izmēri tiks precizēti
116.	Fotogrāfija	Folkloras kopa “Klinči” un sarkanbaltsarkanais karogs, 1988.gada 10.-17. jūlijs.	JkNM – klinči- baltica-88	Kopiju

9.2.2.2.Lielformāta foto projekcija/izdruka “Karogu pacelšana Latvijā”

Apraksts:

Izdrukā/projekcijā tiek demonstrētas karogu pacelšanas ainas un pasākumi visā Latvijā. Apmeklētājam jānodrošina iespēja pašam aktivizēt interesējošo vietu, kurā karogs pacelts. Fotogrāfijas būtu jāanotē, lai attēla projekcijā ir redzama norises vieta un datējums.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes, izmēri
117.	Fotogrāfija	1988.g.11.novembrī – karoga pacelšana un manifestācija pie Rīgas pils. Fotogrāfs Aigars Eglīte	LFM 3239	Kopiju
118.	Fotogrāfija	Mītiņš veltīts Latvijas sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanai Krāslavas pilsētas laukumā. 1989. gada 2. aprīlī. Fotogrāfs Boriss Tarleckis.	KVMM 3698	Kopiju
119.	Fotogrāfija	Latvijas sarkanbaltsarkanā karoga pacelšana Krāslavas rajona Ūdrīšu ciema padomes Augstkalnes ciemā 1989. g. pavasarī.	KVMM 12736	Kopiju
120.	Fotonegatīvs	Mākslinieks Valentīns Zlidnis paceļ Latvijas sarkanbaltsarkano karogu virs Krāslavas Vēstures un mākslas muzeja jumta. Fotogrāfs Boriss Tarleckis. 1989.	KVMM 4155	Kopiju

		gads.		
121.	Fotogrāfija	Nacionāla karoga pacelšana pirmo reizi pēc Padomju okupācijas gadiem, Rēzeknē, Raiņa parkā. 1988. gads.	LgKM 24129	Kopiju
122.	Fotogrāfija	Goda sardze pie Latvijas karoga pirms tā pacelšanas virs Varakļānu kultūras nama 1989.g. 25. martā.	VarNM 517	Kopiju
123.	Fotogrāfija	Mītiņš pie Daugavpils Pedagoģiskā institūta (tagad DU), kura laikā pirmo reizi Daugavpilī tika pacelts Latvijas valsts karogs. 1989. gada 11. februārī. Fotogrāfs T. Rudāns.	DNMM 25940/2	Kopiju
124.	Fotogrāfija	Latvijas karoga svinīga iesvētīšanas procesija Naujenes pagastā. Iesvētītā karoga piestiprināšana pie Naujenes pagasta padomes ēkas, 1989. gads. Fotogrāfs Svetlana Gavrilova.	NNM13	Kopiju
125.	Fotogrāfija	Brīdis pirms sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanas virs Viļānu KN ēkas.	VNM APV5 1927	Kopiju
126.	Fotogrāfijas	Karoga pacelšana Ģ.Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja tornī 1988. gada 18. novembrī. Fotogrāfiju autors – A.Tomašūns.	JVMM b/n	Kopiju
127.	Fotogrāfija	Pirmā atmodas sarkanbaltsarkanā karoga pacelšana virs Valkas kultūras nama. Karogu paceļ Aleksandrs Gruntmanis 1988. gada 18. novembrī. Fotografejis Uldis Balga.	VkNM InvN 21767	Kopiju
128.	Fotogrāfija	Karoga pacelšana pie Ainažu jūrskolas muzeja 1988.gada 14. oktobrī. K.Valdemāra krūšu tēla atklāšana Ainažu jūrskolas muzeja dārzā, pie mikroфона K.Valdemāra jūrskolas absolvents, zemūdens ‘‘Ronis’’ kapteinis Hugo Legzdiņš. 1988.gada 14.oktobris. Fotogrāfs Valdis Āboliņš.	AJM FAM fn - 411	Kopiju
129.	Diapozitīvi	Kolhoza ‘‘Ķekava’’ 40 gadu jubilejas svinības Kļauņuklana estrādē, kur tika pacelts sarkanbaltsarkanais karogs. 1989. gada 20. jūnijs.	Ķmp 3033 Ķmp 3134 Ķmp 3115	Kopiju
130.	Fotogrāfija	Latvijas sarkanbaltsarkano karogu pacelšana virs pasta ēkas. Gājiens uz pastu pa Dzintaru ielu, Pāvilstā 1989.gada 25.martā.	PoNM (PMF 3067	Kopiju
131.	Fotogrāfija	Pasākumā pirms karoga pacelšanas virs Balvu kultūras nama 1988.gada 18.novembrī. Fotogrāfs Roberts Priedeslaipa.	BLNM- 5527(1)	Kopiju
132.	Fotogrāfija	Sarkanbaltsarkanā karoga iesvētīšana pirms pacelšanas, bijušā klostera ēkas tornī 1988. gada 10.decembrī. Karogu	VļM 322	Kopiju

		iesvēta Viļakas Romas katoļu baznīcas dekāns P.Vilcāns. Fotogrāfs Jānis Laicāns.		
133.	Fotogrāfijas	Gulbenes karoga iesvētīšana Gulbenes ev.-lut. baznīcā un karoga uzvilšanas svinīgais brīdis pie rajona centrālās bibliotēkas. 1988.gada 24. decembris.	GMMM plg. 3105/1-20	Kopiju
134.	Fotogrāfija	Sarkanbaltsarkanā karoga pacelšana pie Naukšēnu pagastmājas «Strēlniekos». 1990. gada 27. februāris.	NCM 94	Kopiju
135.	Fotogrāfija	Sarkanbaltsarkanā karoga svinīga pacelšana virs mežrūpnieku kantora (MRS) 1988. gada 18. novembrī.	JkNM – digitali	Kopiju
136.	Fotogrāfija	Karoga uzvilšana pie Madonas kultūras nam.	MNM	Kopiju
137.	Fotogrāfija	1988.gada 22.oktobrī Cēsu Vēstures un mākslas muzeja Lādemahera tornī paceļ pirmo sarkanbaltsarkano karogu pēckara Latvijā. Fotogrāfs V.Bleikšs.	CM 94772	Kopiju
138.	Fotogrāfija	Latvijas valsts karoga pacelšana Skrīveros 1989. Mācītājs R.Sokolovskis.	AiVMM 24480	Kopiju
139.	Fotogrāfija	Pirmā nacionālā karoga pacelšana virs rātsnama Kuldīgā, Padomju laukumā. 1988. gada 18. novembris. Fotogrāfs Aivars Vētrājs.	KNM	Kopiju
140.	Fotogrāfija	Latvijas Republikas karoga pacelšana pie pasta ēkas Ludzā, 1988.gada 24.decembrī.	LdNM 13365	Kopiju

9.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti “Divas puses”

Apraksts:

Dzīvesstāsti atspoguļo dažādo līdzdalību Atmodas laika procesos – vietējais Tautas frontes aktīvis, Atmodas atbalstītājs no mazākumtautību vidus, Tautas frontes kustības līderis, Latvijas neatkarības atjaunošanas pretinieks. Katru no dzīvesstāstiem ilustrē cilvēka portrets, laika līnija (dzīves gājums), raksturīgs citāts, fotogrāfijas un atsevišķi oriģināli priekšmeti.

9.3.1. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Ita Marija Kozakeviča (1955-1990)

9.3.1.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Ita Marija Kozakeviča
Dzimšanas laiks un vieta	1955. gada 3. jūlijs, Rīga – 1990. gada 28. oktobris, Itālija
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1962.	Uzsāk mācības Anrī Barbisa 11. vidusskolā Rīgā
1974. – 1981.	studē Pētera Stučkas Latvijas Valsts Universitātē (Latvijas Universitātē) svešvalodu fakultātē

1978. – 1982.	precējusies ar poli Staņislavu Rišardu Ļipecu
1978. gada 28. novembrī	tiek dibināts Poļu biedru klubs „Polonez”, tajā darbojas I. Kozakeviča
20.gs. 80. gadu otrā puse	strādā tautas daiļamatniecības ražošanas apvienības laikrakstā „Daiļrade” par tulku
1987. – 1990.	precējusies ar Induli Strazdiņu
1989.	tiek ievēlēta Latvijas Tautas frontes Domē
1990. gada 14. janvārī	tiek dibināta Latvijas Poļu savienība, par priekšsēdētāju ievēl I. Kozakeviču
1990. gada 18. martā	tiek ievēlēta par Latvijas PSR Augstākās Padomes deputāti
1990. gada 4. maijā	balso par Latvijas Neatkarības deklarācijas pieņemšanu
1990. gada 30. jūnijā	piešķir titulu „Sieviete - Latvija”, Cēsīs
1990. oktobra beigās	piedalās Vispasaules Poļu kongresā Itālijā Romā. Kongresa laikā 28. oktobrī iet bojā, noslīkstot Tirēnu jūrā
2001. gada 17. oktobrī	tiek piešķirts Polijas Republikas nopelnu ordenis, to saņem viņas māte Rita
2003. gada 1. septembrī	atver I. Kozakevičas Rīgas poļu vidusskolu

9.3.1.2. Citāts

9.3.1.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes, izmēri
141.	Fotogrāfija	Ita Kozakeviča (1955 – 1990). Fotogrāfs Jānis Eiduks. 1990. gads.	LNVM CVVM 265196 TFM 4720	Kopiju
142.	Fotogrāfija	Ita Kozakeviča (1955-1990) desmit mēnešu vecumā. Aizmugurē uzraksts latviešu valodā “Mīļi sveicieni tantei vārda dienā! No manim desmit mēnešu pēdējā dienā. Itiņa. 1956.g. 4 V.” 1956. gada 4. maijs.	LNVM CVVM 265150 TFM 4674	8,5x11,5cm, ekspozējams oriģināls vitrīnā vai skanējums jebkurā izmērā
143.	Fotogrāfija	Ita Kozakeviča (1955 – 1990). Fotogrāfs nezināms. Rīga, 20. gadsimta 50. gadu otrā puse.	LNVM CVVM 265151 TFM 4675	8,8 x 12 cm,
144.	Fotogrāfija	Kolorēta. Ita Kozakeviča (1955 – 1990). Fotogrāfs nezināms. 1965. gads (?).	tfmp 2656	19,8 x 14,8 cm,
145.	Fotogrāfija	Ita Kozakeviča (1955 – 1990) ar tēvu Juri Kazakēviču (Jerzy Kozakiewicz). Fotogrāfs nezināms. 20. gadsimta 60. gadu sākums.	LNVM CVVM 265154 TFM 4678	8,4x11,3cm,
146.	Fotogrāfija	Ita Kozakeviča (1955 – 1990), 8. klases skolniece. Aizmugurē uzraksts rokkrakstā	LNVM CVVM	8,5 x 5,7 cm,

		“Manai maman no 15 gadus vecā acurauga. Itka. 1970. gada 19. novembris.” 1970. gads.	265164 TFM 4688	
147.	Klade	Atmiņu klade, piederējusi Itai Kozakevičai (1955 – 1990), ar dažādu cilvēku novēlējumiem. 1968. gads. Ieraksti latviešu un poļu valodās.	LNVM CVVM 265133 TFM 4657	17 x 26 cm,
148.	Dokuments	Izlaiduma eksāmenu biļetes 8. klašu skolniekiem 1969./70. mācību gadam, ar Itas Kozakevičas (1955 – 1990) un citu klasesbiedru parakstiem. Iekšlapās I. Kozakevičas veiktas piezīmes.	LNVM CVVM 265122 TFM 4646	16,4 x 12,8 cm.
149.	Fotogrāfija	Ita Kozakeviča (1955 – 1990) pirmā Polijas apmeklējuma laikā Varšavā. Aizmugurē uzraksts “Pirmo reizi Varšavā, pie Vaclava mašīnas”. Fotogrāfs nezināms. Varšava, Polija, 20. gadsimta 70. gadu sākums.	LNVM CVVM 265167 TFM 4691	9,1 x 14 cm,
150.	Apliecība	Itai Kozakevičai (1955 – 1990) spāņu valodas kursu apliecība, izsniedzis Republikāniskais izglītības, augstskolu un zinātnisko iestāžu darbinieku kultūras nams (Dibināts 1953. gadā, pēc 1991. gada pastāv ar nosaukumu Kultūras un mākslas centrs “Ritums”) 1974. gada 31. maijs.	LNVM CVVM 265116 TFM 4640	13,7 x 9,5 cm,
151.	Apliecība	Itas Kozakevičas (1955 – 1990), Latvijas PSR Tautas deputāta kandidātes Jēkabpils 129. vēlēšanu apgabalā. Latvijas PSR Jēkabpils rajona Tautas deputātu padomes zīmogs. Paredzēta kandidēšanai Latvijas PSR Tautas deputātu vēlēšanās 1990. gada aprīlī.	LNVM CVVM 265117 TFM 4641	8,2 x 10,2 cm,
152.	Diploms	Itai Ļipecai (Kozakevičai) (1955 – 1990) par filologa, pasniedzēja, tulka kvalifikācijas iegūšanu franču valodas un literatūras specialitātē, pabeidzot Pētera Stučkas Latvijas Valsts Universitāti. Izsniegta 1981. gada 29. jūnijā. PSRS Augstākās un vidējās izglītības ministrijas zīmogs.	LNVM CVVM 265119 TFM 4643	15,5 x 11,5 cm,
153.	Rožukronis	Piederējis Itai Kozakevičai (1955 – 1990). 20. gadsimta 80.-90. gadi.	LNVM CVVM 265121 TFM 4645	garums – 37cm,
154.	Fotogrāfija	Itas Kozakevičas (1955 – 1990) un Induļa Strazdiņa kāzu fotogrāfija fotosalonā. Fotogrāfs nezināms. Rīga, 1987. gads.	LNVM CVVM 265180 TFM 4704	8,5 x 13,3 cm,
155.	Vizītkarte	Piederējusi Itai Kozakevičai (1955 –	LNVM	5,1 x 9 cm,

		1990). Izveidota pēc ievēlēšanas Latvijas PSR Augstākajā Padomē. 1990. gads.	CVVM 265126 TFM 4650	
156.	Fotogrāfija	Latvijas Poļu kultūras kongresā “Celtņieku kultūras namā” (tagad Pestīšanas armijas mītne) Bruņinieku ielā, kura laikā nodibina Latvijas Poļu savienību. Par priekšsēdētāju ievēl Itu Kozakeviču. Ita Kozakeviča (1955 – 1990) ar tēvu Juri Kazakēviču (miris 1994. gadā). Rīga, 1990. gada 14. janvāris.	LNVM CVVM 265200 TFM 4724	11,4 x 17,3 cm,
157.	Medaļa	Latvijas Bāreņu biedrības apbalvojums, kas pasniegts Itai Kozakevičiai (1955 – 1990) 1990. gadā.	LNVM CVVM 265109:1-2 TFM 4633:1-2	medaļa d-5,5cm paliknis – 7,9x9,1cm,
158.	Fotogrāfija	Krāsaina. Ita Kozakeviča (1955 – 1990) (centrā, ar ziediem) ievēlēta 1990. gada tautas aptaujā par “Sieviete Latvija”. Aizmugurē uzraksts rokrakstā “1990. gada vasarā, ievēlēta kā “Sieviete Latvija”. Cēsis, 1990”. Fotogrāfs nezināms. Cēsis, 1990. gada 30. jūnijs.	tfmp 2659	10,1 x 15,5 cm
159.	Fotogrāfija	Itas Kozakevičas (1955-1990) bēres Rīgas Svētā Jēkaba katedrālē. Apglabāta Rīgas Miķeļa kapos.	LNVM CVVM 265206 TFM 4730	11,9x17,9cm,
160.	Apbalvojums	Polijas Republikas Nopelnu ordenis, Komandora krusts ar zvaigzni, 2001. gada 17. oktobrī piešķirts Itai Marijai Kozakevičiai (1955 – 1990) pēc nāves.	LNVM CVVM 265103 TFM 4627	krusts – 6,2x6,2cm zvaigzne – 8x8cm kastīte – 24,7x18,6cm, h- 6,5cm,

Priekšmetu skaitu var variēt, atkarībā no stenda izmēra, konfigurācijas.

9.3.2. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Aleksandra Ivanova (1935)

9.3.2.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Aleksandra Ivanova
Dzimšanas laiks un vieta	1935. g. Harkova (Ukraina)
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1953. g.	Pabeidza Romnu (Ukraina) farmaceitisko skolu un tika norīkota uz Latviju
1953. –1955. g	A. Ivanova strādāja par farmaceiti Dagdas aptiekā
1962. g.	Aleksandras un Pāveta ģimene pārcēlās uz dzīvi Krāslavā

1987.- 1991. g.	A. Ivanova iesaistījās sabiedriskajā dzīvē un Atmodas laika notikumos Krāslavā
No 1988. gada	Ukrainu biedrības priekšsēdētāja Krāslavā
1999. g. septembrī	A. Ivanova nokārtoja naturalizācijas eksāmenu
2000. g. februārī	A. Ivanova ieguva Latvijas pilsonību

9.3.2.2. Citāts

9.3.2.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
161.	Fotogrāfija	Ivanovu ģimene. 20. gs. 60. gadu foto.	KVMM 001	12, 7 x 9, 5 cm,
162.	Fotogrāfija	1. Maija demonstrācija Krāslavā. No labās puses mētelī Aleksandra Ivanova (dzim. Kucenko), blakus viņas meita Oksana. 20. gs. 70. gadi.	KVMM 002	21, 8 x 9, 7 cm
163.	Fotogrāfija	Aleksandra Ivanova (dzim. Kucenko) Krāslavas aptiekā. 20. gs. 70. gadi.	KVMM 003	17, 5 x 14 cm,
164.	Fotogrāfija	Mītiņš veltīts Latvijas sarkanbaltsarkanā karoga pacelšanai Krāslavas pilsētas laukumā 1989. gada 2. aprīlī. Uztājas Krāslavas rajona Ukrainu kultūras biedrības priekšsēdētāja Aleksandra Ivanova. Fotogrāfs Boriss Tarleckis.	KVMM 3701	23,9 x 16,5 cm

9.3.3. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Jānis Biezais

9.3.3.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

Vārds, uzvārds	Jānis Biezais
Dzimšanas laiks un vieta	1940. gada 12. aprīlī Gulbenes rajona Galgauskas pagasta “Elderos”
Svarīgākie dzīves notikumi:	
1958.g.	J.Biezais absolvē Gulbenes vidusskolu ar sudraba medaļu
1958. – 1962.g.	Studijas LĻU Fizikas un matemātikas fakultātē (nav pabeigtas)
1962. – 1966.g.	Strādā par skolotāju Stopiņos, Lejasciemā, Meņģelē, Beļavā
1968.g.	Ar izcilību beidz Zaļenieku ekonomisko tehnikumu
1968. – 1977.g.	Darbs lauksaimniecībā
1971. – 1974.g.	Studijas Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā, pabeigtas ar izcilību
1977. – 1980.g.	Darbs LLA, Lauksaimniecības ministrijā
1980. – 1990.g.	Kolhoza “Ķekava” vecākais ekonomists
1988.g.	Piedalās LNNK dibināšanā
1990.g. 18.marts	Tiek ievēlēts par Latvijas Augstākās Padomes deputātu no LTF
1990. – 1994.g.	Darbs frakcijās un komisijās
1994 - 1997.g.	Ekonomists Ķekavas pagastā un matemātikas skolotājs Ķekavas vidusskolā
1998.- 2000.g.	Galvenais speciālists LLU Ekonomikas katedrā

9.3.3.2. Citāts (ja pieejams)

9.3.3.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
165.	Iespieddarbs	Vēlēšanu aģitācijas lapa Jānim Biezajam – kandidātam 1990. g. 18.marta Latvijas PSR Augstākās padomes vēlēšanām.	Ķm 1243	9,4x13,4 cm
166.	Iespieddarbs	Vēlēšanu aģitācijas lapa Jānim Biezajam – kandidātam 1990.g. 18.marta Latvijas PSR Augstākās padomes vēlēšanām.	Ķm 1244	
167.	Fotogrāfija	Jānis Biezais 2000. gadā ar saņemto III šķiras Triju Zvaigžņu ordeni	Ķmp6705	Kopiju
168.	Fotogrāfija	Augstākās Padomes deputāti 1990. gada 4.maijā, melnbalta. Jānis Biezais aizmugurē 5. no labās aizmugurē.	Ķm 4993	23,4x30 cm

9.3.4. stends ar iebūvētām vitrīnām/vitrīna un izdruka – Alfrēds Rubiks (1935)

9.3.4.1. Laika līnija (personas dzīves gājums)

9.3.4.2. Citāts

9.3.4.3. Priekšmeti un fotogrāfijas

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
169.	Dokuments	Lapa. Interfrontes aicinājums balsot par Alfrēdu Rubiku un Fjodoru Kuzminu, PSRS tautas deputātu kandidātiem. 1989. gads.	LNVM PD 2274	15 x 15.5 cm, ekspozējams oriģināls vitrīnā
170.	Fotogrāfija	LKP CK pirmais sekretārs Alfrēds Rubiks (1935) tiek ar atbalstītājiem Interfrontes rīkotajā mītiņā pie Uzvaras pieminekļa, Rīgā. 1989. gada 23. februārī.	LNVM CVVM 232644 PF 2497	16,2 x 23,9 cm,
171.	Dokuments	Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas pirmā sekretāra Alfrēda Rubika (1935) vizītkarte. 1990. – 1991. gads.	LNVM PD 930	5 x 9 cm,
172.	Dokuments	Latvijas Republikas 5. Saeimas deputāta Alfrēda Rubika (1935) vizītkarte. 1993. – 1995. gads.	LNVM PD 1838	5 x 9 cm,
173.	Dokuments	Aicinājums RPI un LVU studentiem uz tikšanos ar 290. Ļeņingradas nacionāli teritoriālā vēlēšanu apgabala PSRS tautas deputāta kandidātu Alfrēdu Rubiku (1935). 1989. gads.	LNVM PD 2279	21 x 29,8 cm,
174.	Dokuments	Latvijas Sociālistiskās partijas kandidāta Alfrēda Rubika (1935) priekšvēlēšanu materiāls pirms Eiropas parlamenta vēlēšanām. 2014. gads.	LNVM PD 5365	21 x 10 cm (21 x 29,7 cm),

175.	Fotogrāfija	LĻKJS Rīgas pilsētas 14. atskaites vēlēšanu konference. Tribīnē pie mikroфона Rīgas pilsētas LĻKJS pirmais sekretārs Alfrēds Rubiks (1935). 1966. gada 15. janvārī. Fotogrāfs nezināms.	LNVM PF 65:2	18 x 23,7 cm,
176.	Fotogrāfija	PSRS Baltijas republiku PSKP pirmo sekretāru tikšanās Rīgā. Pie galda Sēž LKP CK pirmais sekretārs Alfrēds Rubiks (1935) (1. no kreisās), Igaunijas PSKP CK pirmais sekretārs Enns – Arno Silari (1944) (1. no labās) un Lietuvas PSKP CK pirmais sekretārs Mikolas Burokevičiks (1927) (2. no labās). 1990. gada 17. augusts. Fotogrāfs Ilmārs Znotiņš.	LNVM PF 1944	16,5 x 23 cm,
177.	Fotogrāfija	Pie Uzvaras pieminekļa Rīgā uzstājas LKP CK pirmais sekretārs Alfrēds Rubiks (1935). 1990. gada 13. oktobris. Fotogrāfs Andris Eglītis.	LNVM PF 1945	16,3 x 23 cm,
178.	Fotogrāfija	LKP CK pirmā sekretārs Alfrēda Rubika aresta laikā māj saviem atbalstītājiem. 1991. gada 23. augusts. Fotogrāfs Elmārs Rudzītis.	LNVM PF 1991	23 x 30 cm,
179.	Fotogrāfija	Rīgas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs Alfrēds Rubiks (1935) Interfrontes rīkotā mītiņa pret migrācijas pārtraukšanu laikā pie Ļeņina pieminekļa Rīgā. 1989. gada 23. februāris. Fotogrāfs nezināms.	LNVM PF 2496	18,2 x 23,9 cm

Priekšmetu skaitu var variēt, atkarībā no stenda izmēra, konfigurācijas.

9.4. apakšsadaļa lietu mantojums “Vienojošie simboli”

9.4.1. elements – vitrīna “Vienojošie simboli”

Apraksts:

Atmodas hronoloģisko sadaļu noslēdz laikmeta mantojumam – pārmantotajiem priekšmetiem veltīta apakšsadaļa.

Tajā atainots Atmodas laikam raksturīgās vizuālās simbolikas izmantojums – auseklīši dažādās konfigurācijās, uz dažādiem priekšmetiem, iespieddarbiem. Tieši auseklīša izmantošana saista priekšmetu ar Atmodas periodu, kad tā lietojums piedzīvoja strauju kāpumu.

Vitrīnas konfigurācija atkarīga no mākslinieciskās ieceres, tā var būt atšķirīga no laikmeta ainas apakšsadaļā izmantotā.

Auseklīšu stenda noformējumam iespējams izmantot fotogrāfijas, kur redzami auseklīši, piemēram, D. Īvāna džemperis, džempera tuvplāns - raksti, fotogrāfiju kadri, kur redzamas auseklīša zīmes.

Pastāv iespēja eksponēt auseklīša nozīmītes vairākos desmitos - visas vienkopus no Latvijas muzeju krājumiem.

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
180.	Nozīmes	Auseklīši, dažāda veida, formas. 20. gs. 80. gadu beigas.	LNVM CVVM	

			232221;2 22320; 232714;2 54121;25 5317	
181.	Piespraude	Piespraude Auseklīša formā, piederējusi Itai Kozakevičai (1955 – 1990). 20. gadsimta 80.-90. gadi.	LNVM CVVM 265120 TFM 4644	3,8 x 3,8 cm,
182.	Nozīmes	Latvijas kontūra ar auseklīti Rīgas vietā un otra ar tekstu “Tik un tā Latvija”. 20. gs. 90. gadu beigās.	LNVM CVVM 255318; 221209	14,0 x 23,0; 14,0 x 25,0 mm,
183.	Nozīme- medaļa	Auseklītis, glazēts dzeltenos un zaļos toņos, otrā pusē iegravēts: “KULDĪGA/86”.	KNM 30285	70 x 71 mm,
184.	Kaklasaite	Zēnu tauriņš ar metāla auseklīti. 1990. gads.	LNVM CVVM jauniegs	6 x 3 cm,
185.	Krekls	T-krekls ar auseklīti, piederējis Radiokora dalībniekam Ervīnam Šulcam, ar kuru tas piedalījies Latvijas Tautas frontes pirmajā gājienā Klīvlendā, Ohaio. 1991. gada 1. jūnijs.	Tfm Jauniegs ums	79,3 x 49 cm,
186.	Dokuments	Ielūgums ar auseklīti uz svinīgo sarīkojumu “Plauksti, mana republika!” 1988. gads.	LNVM PD 46	15 x 11 cm,
187.	Žurnāls	Tīne’90. Rokdarbu albums. 1990. gads. (43. lpp. auseklīšu raksti)	jauniegs.	29 x 21,8 cm,
188.	Programma	Pirmā vispasaules latviešu ārstu kongresa programma. Ka programmas simbols izmantots stilizēts auseklītis (ar sarkanu krustu vidū), kas ir redzams uz programmas vāka augšējā labajā stūrī. 1989. gads.	MVM 38004 R30302	19.5x13 cm
189.	Plakāts	“Pirmais vispasaules latviešu ārstu kongress”, Rīga, 18. – 27.06.1989. Labajā malā kongresa emblēma – Sarkanais Krusts kombinācijā ar baltu Ausekļa zīmi, apkārt sudrabkrāsas kontūras. Mākslinieks: G. Lūsis, 1989. g. Izdevējs: Latvijas Traumatoloģijas un ortopēdijas zinātniskās pētniecības institūta kooperatīva “Gundars”.	MVM 37499 Tpl 57	20,1x38,6
190.	Plakāts	“K. Keggi ortopēdijas fonda dienas PSRS 1988.g. 18. – 29. aprīlis”. Plakāta autors: Gatis Gundars. Plakāta vidū uz tumši zila fona zeltainas krāsas Auseklīša attēlojumi, kuri iekļauti vizuālajā noformējumā.	MVM 35341/1-2 Tpl 51/1-2	67,0x42,0,
191.	Zīmējums	Laukakmeni cauršķēlis zobens ar ausekli roktura vietā. Uz plakāta rakstīts: Aust gaismiņa, lecsaulīte, plīst akmens	tfm	

		skanēdams. Autors V. Asars. 20.gs. 80.–90. gadi		
192.	Skaņuplate	Lāčplēsis. 1989. gads. Uz vāka grafisks auseklis	tfm	31 x 31 cm,
193.	Skaņuplate	Mikrofons '88. 1989. gads.	LNVM jaunieguv	31 x 31 cm,
194.	Zīmogs	Vides aizsardzības kluba. 20. gadsimta 80.–90. gadi. Zīmogs – auseklītis.	tfmp 2204	
195.	Brošūra.	Brošūra. VAK (Vides aizsardzības klubs). 1989. gads. Noformējumā - auseklītis	LNVM PD 1128	19.9 x 14 cm,
196.	Ielūgums	Ielūgums apmeklēt VAK Vēstures pieminekļu departamenta organizēto literāri – muzikālu pasākumu Latvijas Lāčplēšiem, 1989. gada 11. novembrī.	LNVM PD 1359	11.2 x 7 cm,
197.	Piemiņas lieta	Karogs, metāla stieplu pinums, bronzas krāsā ar uzrakstu “Tēvzemei un brīvībai” un trīs ausekļiem. Dāvinājums Latvijas Tautas fronteī, 20. gs. 80.–90. gadi	tfm 42	30x40 cm,
198.	Cimdi	Dūraiņi (bez nosaukuma). Jette Užāne. Cēsu rajona Dzērbenes ciema Lejnieku mājas. 1988. gads.	LNVM CVVM 256261/1-2	23x10 cm,
199.	Cimdi	Dūraiņi. „Tēvu zemei, brīvībai”. Jette Užāne. Cēsu rajona Dzērbenes ciema Lejnieku mājas. 1989. gads.	LNVM CVVM 256260/1-2	24,5x10,5 cm,
200.	Nozīme	Upuru piemiņas kluba “Atauga” nozīme 1941. un 1949. gada deportāciju piemiņai. 1989. gads.	LNVM CVVM 260478	dm 50,0 mm,
201.	Dokuments	Programmas vāks sarīkojumam “Plauksti, mana republika!” 1988. gada 18. novembris.	LNVM PD 47	
202.	Vimpelis	VI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki. 1989. gads.	LNVM VL 8228:1	25 x 10 cm,

Priekšmetu skaitu var variēt, atkarībā no stenda izmēra, konfigurācijas.

9.5. apakšsadaļa – interaktivitāte

Apraksts:

a) priekšlikums: Latvijas karoga uzvilšana mastā – iespēja uzvilkt mastā Latvijas karogu (proporcionāli atbilstoši telpas izmēram un nodrošinot lai valsts simbols netiktu nolaists līdz zemei, līdz ar to nobradāts; tāpat arī masta mehānisms jākonstruē tā, lai karogs nepaliktu pusmastā un līdz ar to nebūtu pretrunā ar sadaļas vēstījumu un noskaņu).

b) priekšlikums: smilšu stends, tāfele vai kas tamlīdzīgs ar blakus esošu paraugu (pēc krāsojamās grāmatas principa, kur ar cipariņiem atzīmēta roku kustību secība), kurā parādīts, kā ar vienu rokas vilcienu uzzīmējams Atmodas laika simbols - auseklītis.

10. sadaļa “Sarežģītā demokrātija. Latvija 1991–2004”

Sadaļas ievadteksts:

Latvija pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas ir piedzīvojusi ļoti strauju, bet sabiedrības vērtējumos pretrunīgu attīstības posmu. Sarežģītās reformas, kas tika īstenotas pēc neatkarības atjaunošanas bija reizē gan iespēja, gan daļai sabiedrības arī radīja zaudējuma izjūtu. Latviju raksturojusi tiekšanās atgriezties Eiropā, pieredzes un zināšanu apmaiņa visās dzīves jomās. Noietais ceļš no padomju sistēmas līdz Eiropas Savienības un NATO dalībvalsts statusam retrospektīvā skatījumā ir ļoti garš un strauju, radikālu pārmaiņu bagāts.

Kas ir Latvija 20. gs. 90. gados? Tā ir sabiedrība, kas saskaras ar sarežģīto iespēju un atbildības mijiedarbību pārmaiņu un demokrātijas apstākļos, kur katram vērtējumam ir tiesības pastāvēt, taču būtiski nezaudēt atskaites punktu par Latviju kā valsti un valstiskuma vērtību laikā kad iespējas un izaicinājumi ir vienas situācijas novērtējuma divi skatupunti.

Apraksts:

Sadaļas galvenais akcents ir dinamiskās pārmaiņas – jaunais, kas ienāk Latvijas sabiedrības dzīvē pēc padomju režīma demontāžas un Latvijas valstiskuma atjaunošanas. Straujā pārmaiņu, jauno kontaktu, iespēju dinamika atainota visās 20. gs. 90. gadiem veltītajās apakšsadaļās.

Politiskais ievads atsevišķā telpas daļā risina jautājumu par svarīgākajām īstenotajām reformām un to neizbēgamību, jo īpaši raugoties uz padomju sistēmas mantojumu salīdzinājumā ar pasauli un Eiropu, kad Latvija tajā atgriezās kā neatkarīga valsts.

Centrālā sadaļa un galvenais sadaļas telpas akcents ir ceļojuma metafora – “Ceļojums uz Eiropu”, kas ietver gan konkrētas, praktiskas pieredzes un pārsteigumus ārpus iepriekšējās, relatīvi noslēgtās padomju telpas, gan arī valstiska mēroga pārmaiņu procesus 20. gs. 90. gados – ārpolitikas veidošanu, militāros kontaktus, atgriešanos zem Latvijas karoga starptautiskajā sporta arēnā. Tematiski veidotajā “ceļojuma” sadaļā vienu dzīves jomu (ārlietas un valsts, armija, sports, kultūra, tūrisms un ikdiena, uzņēmējdarbība) simbolizē viens “ceļotājs”, kurš dodas/uz no Eiropas. To papildina karte ar priekšmetiem un fotogrāfijām, kurā attēlota latviešu diaspora pasaulē un tās vēsturiskā veidošanās (kā hronoloģiska caurviju tēma).

Telpas būtisks akcents ir radīt pārmaiņu, dinamikas, ceļojuma iespaidu un atmosfēru, ļaujot arī izprast ļoti straujo un garo attīstības ceļu, kādu Latvija ir nogājusi kopš 20. gs. 90. gadu sākuma.

10.1. apakšsadaļa politiskais konteksts “Neizbēgamās reformas”

Teksts:

Sadaļas centrālā tēma un ideja ir **pārmaiņas** – 20. gs. 90. gadi kā pārmaiņu laikmets, kas ne tikai veido Latvijas dzīves politiskos un sociālos kontekstus, bet tieši ietekmē lielākās Latvijas iedzīvotāju daļas darba, ikdienas dzīvi, atpūtu u.c.

- a) Atmosferas laika galvenais vēlējums bija pārmaiņas – varas sistēmā, saimniecībā, kultūrā, izglītībā un citās nozarēs. Taču priekšstats par iespējamajām grūtībām jaunos – demokrātiskajos, brīva tirgus un konkurences – apstākļos bija aptuvenus, tāpat kā zināšanas par to, kā mainījusies demokrātiskā pasaule pēc “ulmaņlaikiem”.
- b) Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas tika izvēlēts relatīvi straujš un radikāls reformu ceļš. Nepilnas desmitgades laikā pilnībā tika īstenota Latvijas demokrātiskas pārvaldes sistēmas izveidošana, nacionālās valūtas ieviešana, uzņēmumu, zemes, mājokļu privatizācija un tirgus ekonomikas izveide, savas iekšējās un ārējās drošības sistēmas izveide un reformas citās jomās.
- c) No šodienas perspektīvas raugoties – noietais ceļš 25 neatkarības gadu laikā ir ļoti tāls un Latvija ir būtiski mainījusies. 20. gs. 90. gadu realitātē pārmaiņas raksturoja arī daudzas problēmas, nabadzība, neziņa. Vieni pārmaiņās saskatīja iespējas, brīvību un paša iniciatīvas iespējas, citi – draudus, haosu un sašķelātību.

- d) Pielāgošanos jaunajiem apstākļiem apgrūtināja padomju okupācijas laikā izplatītais publiskā un privātā nošķīrums. Tā tiešas sekas ir personīgās iniciatīvas trūkums publiskajā telpā, šaurās atbildības robežas, doma par cilvēka, ģimenes un sabiedrības nošķīrumu no valsts, nevis atbildību par tās veidošanu.

Apraksts:

Politiskais ievads koncentrēts ap **pārmaiņu** jēdzienu un vecā un jaunā pretstatu princips būtu izmantojams arī politiskā ievada iekārtojumā.

Politiskā konteksta ievadstenda novietojuma vides ilustrācijai izmantojamas likvidēto un no jauna 20. gs. 90. gados izveidoto institūciju izkārtnes (durvju plāksnes).

Politiskā konteksta ievadstends satur tos pašus elementus, ko pārējo nodaļu politisko kontekstu stendi. Stenda tematiskais izvērsums saturiski balstīts uz pārmaiņu ilustrēšanu ar pretstatu principu – rādot veco, pirms deviņdesmitajiem pastāvējušo realitāti un jauno, reformēto situāciju. Pārmaiņas/prettati ilustrēti šādās tematiskās grupās: saimniecība, valoda, izglītība un kultūra, valsts pārvalde.

10.1.1. elements stends ar iebūvētām vitrīnām “Neizbēgamās reformas”

10.1.1.1. Sadaļas “Sarežģītā demokrātija. Latvija 1991-2004” ievadteksts

10.1.1.2. Apakšsadaļas “Neizbēgamās reformas” ievadteksts

10.1.1.3. Laika līnija

1991. gada 21. jūnijs – pieņemts likums “Par lauksaimniecības uzņēmumu un zvejnieku kolhozu privatizāciju”

1991. gada 21. augusts – pēc neveiksmīgā valsts apvērsuma mēģinājuma Maskavā, Latvijas Republikas Augstākā Padome paziņo par pilnīgu Latvijas valstisko suverenitāti *de facto*

1991. gada 22. augusts – Latvijas Republikas valstiskās neakarības atjaunošanu pirmā starptautiski atzīst Islande

1991. gada 10. septembris – tiek pieņemts likums par obligāto militāro dienestu Latvijas bruņotajos spēkos

1991. gada 17. septembris – Latvija iestājas ANO

1992. gada pavasaris – sāka Latvijas iedzīvotāju reģistrācija, uzskaitot Latvijas pilsoņus – iedzīvotājus, kuri dzīvojuši Latvijā pirms Latvijas okupācijas 1940. gadā un to pēctečus, un pēc okupācijas ieceļojušos iedzīvotājus – Latvijas nepilsoņus

1992. gada 4. maijs – pieņemts lēmums par Latvijas rubļa laišanu apgrozībā

1992. gada 16. jūnijs – pieņemts likums “Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu (uzņēmumu) privatizācijas kārtību”

1992. gada maijs – vispārizglītojošajās skolās ar krievu mācību valodu pirmoreiz kārtojams obligāts eksāmens valsts valodā

1993. gada 1. jūnijs – zemesgrāmatā oficiāli reģistrēts pirmais zemes īpašums Latvijā

1993. – sagatavota jauna vispārējās izglītības koncepcija

1993. gada 8. septembris – Latviju apmeklē Romas pāvests Jānis Pāvils II

1994. – tiek izsludināts Pilsonības likums, kas nosaka pilsonības iegūšanas kārtību nepilsoņiem

1994. gada jūlijs – Latviju apmeklē Bills Klintonš

1994. gada 31. augusts – tiek pabeigta Krievijas armijas izvešana no Latvijas

1994. – NBS sāk līdzdarboties NATO programmā “Partnerattiecības mieram”

x—x

10.1.1.4. elements stends ar iebūvētām vitrīnām “Neizbēgamās reformas”
Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
1.		<u>Valoda un pilsonība</u> <i>Reālā divvalodība un latviešu īpatsvara strauja samazināšanās Latvijā padomju periodā valodas, migrācijas un pilsonības jautājumus izvirzīja uzmanības centrā Atmodas laikā. Pēc neatkarības atjaunošanas tika ieviesta obligāta latviešu valodas mācīšana, savukārt Latvijas pilsonība padomju periodā ieceļojušajiem iedzīvotājiem netika piešķirta automātiski. Abi politikas virzieni izsauca asu polemiku.</i>		
2.	Lietiskais priekšmets	Rīgas pilsētas ielas nosaukuma plāksne latviešu un krievu valodās (Meldru iela). 20. gs. 80. gadi.	LNVM CVVM 263756	44 x 16 cm (Padomju mantojums)
3.	Lietiskais priekšmets	Sienas plāksne ar pasta indeksu no dzīvojamās mājas kāpņu telpas Rīgā, Ziedoņdārza apkārtnē (latviešu un krievu val.). 20. gs. 80. gadi.	LNVM CVVM 263757	22 x 13 cm (Padomju mantojums)
4.	Dokuments	Apliecība, neaizpildīta, par latviešu valodas prasmi ar Valsts valodas centra zīmogu. 1993. gads.	LNVM PD 1410	(Jaunā iezīme) Apm. 8x6 cm
5.	Dokuments	Apliecības, par valsts valodas prasmi, izsniegtas Rīgas pilsētas pašvaldības uzņēmuma “Būvserviss” darbiniekiem. 1993. gads	LNVM PD 1409	2 gab (Jaunā iezīme)
6.	Plakāts	Plakāts “Par taisnīgu pilsonības likumu un latvisku Latviju” tautas nobalsošanai par pilsonības likumu. 1996. gads.	LNVM PPL jaunieģ.	(Jaunā iezīme) 57x40 cm
7.	Fotogrāfija	Protesta akcija pret nepilsoņu statusa pastāvēšanu. 20. gs. 90. gadi.	LNVM	kopiju
8.		<u>Saimniecība</u> <i>Ražošanas uzņēmumi tika nodoti privatizācijai, kurā ar īpaši izveidotu vērtspapīru jeb privatizācijas sertifikātu palīdzību varēja piedalīties visi iedzīvotāji. Lielajiem uzņēmumiem pielāgošanās privātīpašuma un brīva tirgus apstākļiem bieži beidzās ar lejupslīdi vai bankrotu – tie nespēja īsā laikā atrast jaunus tirgus un investīcijas, jo bija specializējušies noteiktas produkcijas ražošanai PSRS ekonomikā, tās ietvaros arī saņēma detaļas un izejvielas un nereti arī nevarēja konkurēt ar pasaules ražotāju pieredzi un kvalitāti.</i>		
9.	Lietiskais priekšmets	Vieglā automobiļa “Moskvič 2140” priekšējais panelis. Rīgas Autoelektroaparātu rūpnīca. 1980. gads.	LNVM VL 7570	35,5 x 12 cm, h – 11,5 cm (Padomju

		<i>Ražots Maskavas Ļeņina Komjaunatnes vārdā nosauktajai autorūpnīcai Krievijas PFSR.</i>		mantojums)
10.	Lietiskie priekšmeti	Ražošanas apvienības "Alfa" 16. ceha Gulbenē ražotās mikroshēmas. 1986. gads. <i>"Alfas" produkcija līdz 20. gs. 80. gadu beigām līdz 90% ražota PSRS militārajām vajadzīgām.</i>	GVMM 9581:1-2	<i>Pēc vajadzības</i> (Padomju mantojums) 16,5x13x4,5 cm
11.	Lietiskie priekšmeti	Suvenīrs-atslēga, RAF jaunajai rūpnīcai Jelgavā. 1975. gads.	JVMM 35694	
12.	Fotogrāfija	Rūpnīcas RAF jauno korpusu celtniecība Jelgavā. 1974. gads.	LNVM Neg.	Kopiju
13.	Dokuments	Privatizācijas sertifikātu grāmatiņa. 1994. gads.	LNVM PD 2867	12.6 x 9.1 cm
14.	Grāmata	Viss par privatizācijas sertifikātiem. Rīga, 1993. gads.	LNVM PG 631	Apm. 18x20 cm
15.	Naudas zīmes	Latvijas rubļu un Latvijas latu monētas un banknotes.	LNVM	
16.	Video sižets	Ziņu video sižets par produktu, kas tiek eksportēts vai veiksmīgu uzņēmumu, kas pārorientēties uz jaunu tirgu. 20. gs. 90. gadi.	LNVM	LTV arhīvs
17.		<u>Pārvalde un valsts vara</u> <i>Atjaunojot Latvijas Republikas valstisko neatkarību, faktiski no jauna bija jāveido arī demokrātiskā sistēma un valsts pārvalde. Valsts struktūras īsā laikā tika radītas, taču vēl joprojām būtiski apzināties, ka demokrātija, brīva izvēle un daudzveidība ietver arī atbildību, ieinteresētību un atšķirīgus viedokļus.</i>		
18.	Fotogrāfija	Deputāti vienbalsīgi pieņem likumu Latvijas PSR Augstākās padomes 9. sasaukuma V sesijas sēdē. 1977. gada 13. jūlijs. Fotogrāfs Boriss Koļesņikovs.	LNVM Neg. 59458:1	(Padomju mantojums) Kopiju
19.	Dokuments	Latvijas Republikas 5. Saeimas vēlēšanu zīmes Vidzemes vēlēšanu apgabalam. 1993. gads.	LNVM PD 1559	10x15 cm; zīmes vairāk kā 15
20.	Dokuments	Dokuments. Latvijas Republikas pilsoņa pase. 1997. gads.	LNVM PD 5353	Apm. 10x15 cm
21.	Priekšmets	Zīmoga spiedogs, uzraksts: "TAUTAS NOBALSOŠANA 1998.gada oktobris". Iespējamai Latvijas pilsoņu pasēs vai reģistrācijas lapās visiem, kuri piedalījās nobalsošanā par likumu "Grozījumi Pilsonības likumā" atcelšanu 1998.gada 3.oktobrī.	VRVM 175152	2,1x4,3x4,5
22.	Priekšmets	Zīmoga spiedogs, uzraksts: "7.SAEIMAS VĒLĒŠANAS". Iespējamai Latvijas pilsoņu pasēs vai reģistrācijas lapās visiem, kuri piedalījās	VRVM 175153	2,1x4,3x4,5

		7.saeimas vēlēšanās 1998.gada 3.oktobrī.		
23.		<u>Kultūra un izglītība</u> <i>Izglītības sistēmā, kultūras dzīvē un kultūras kontaktos mainījās saturs, arī darba formas, nepieciešamās zināšanas. Izglītībā svarīga sastāvdaļa bija nacionālais, vietējais saturs. Kultūrā masveidā ienāca Rietumu pasaules pieredzes un ietekmes – gan ar trimdas latviešu sakariem, gan jaunu kontaktu ceļā brīvas pārvietošanās apstākļos.</i>		
24.	Grāmatas	V. Kanāle, Latvijas PSR vēsture. 9.-11. klasei. 1977. gads. PSRS vēsture 11. klasei. 1980. gads.	LNVM SV 6094, 6607	(padomju mantojums) Apm. 18x20 cm
25.	Grāmatas	O. Kostanda, Latvijas vēsture. 1992. gads. I. Ķēniņš, Dzimtenes mācība. 1992. gads.	LNVM SV 8982, 9567	(jaunā iezīme) Apm. 18x20 cm
26.	Video sižets	Vēsturnieka vai sociālantropologa komentārs – deviņdesmito pretrunīgums – vai un kā Latvijas sabiedrība ir mainījusies pēc 1991. gada? Vai pietiekami novērtējam pēdējā gadsimta ceturkšņa pārmaiņas?		3-5 min sižets

Politiskā ievada vides (telpas) noformējumam izmantojamas likvidēto un jaunveidoto iestāžu izkārtnes:

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
27.	Izkārtne	Latvijas PSR Valsts drošības komiteja. 20. gs. 80. gadi -1991. gada augusts.	LNVM CVVM 212829	47 x 40 cm
28.	Izkārtne	Latvijas PSR prokuratūra. 20. gs. 80. gadi – 1991. gada augusts.	LNVM CVVM 212828	44,5 x 51,5 cm
29.	Izkārtne	Plāksne “Vissavienības Ļeņina komunistiskās jaunatnes savienība. Latvijas ĻKJS Jelgavas pilsētas komiteja”.	JVMM PLGF 7671	70x50 cm
30.	Izkārtne	Plāksne “Padomju Savienības Komunistiskā partija. Latvijas Komunistiskās partijas Jelgavas pilsētas komiteja”.	JVMM PLGF 7688	70x50 cm
31.	Izkārtne	Stikla plāksne ar uzrakstu: “Rīgas pilsētas Tautas deputātu padomes Izpildkomiteja”. 1974.-1991.gads.	VRVM 151398/1- 2	50x70 cm 2 gab plāksnes – latviešu un krievu valodā.
32.	Izkārtne	Stikla plāksne ar uzrakstu: ”Latvijas PSR Rīgas pilsētas Tautas kontroles komiteja”. 1974.-1991.gads.	VRVM 151398/5- 6	50x70 cm 2 gab plāksnes - latviešu un krievu valodā.
33.	Izkārtne	Stikla plāksne ar uzrakstu:	VRVM	50x70 cm

		“Vissavienības Ļeņina Komunistiskā Jaunatnes savienība. Rīgas pilsētas komiteja”. 1974-1991. gads.	151398/7	
34.	Izkārtne	„Latvijas PSR Gulbenes rajona Gulbenes pilsētas Tautas deputātu padome Izpildkomiteja”. 1980.gadi.	GVMM 14807/1-2	40x85 cm 2 gab (Latviešu un krievu val.)
35.	Izkārtne	Valmieras pilsētas Darbaļaužu deputātu padomes Izpildu komitejas izkārtne.	VINM izpildu komiteja	48,7x50,2 h-2,2, akmens masa
36.				
37.	Izkārtne	„Latvijas Republika Gulbenes pilsētas dome”, Lietota līdz 31.07.2009. Koks, metāls	GVMM 22498	40,5x60,5 cm
38.	Izkārtne	Eiropas integrācijas birojs. 1994.-2003. gads.	LNVM CVVM 228355	44x64 cm
39.	Izkārtne	Latvijas Republikas Augstākā padome. 1990. gada maijs -1993. gada jūnijs	LNVM VL 8402	49 x 83,5 cm
40.	Izkārtne	„Apvienības „APSARDZE” Gulbenes nodaļa”, lietota līdz 16.10.2009.Koks, metāls, kartona plastikāts	GVMM 22797	43x54 cm

Skaitu var variēt, ir iespējas pievienot arī citas izkārtnes no muzeju krājuma.

10.2. apakšsadaļa laikmeta aina “Ceļojums uz Eiropu”

Teksts:

20. gs. 90. gadi ir laiks, kad Latvijas sabiedrībai ar savu padomju pieredzi jāsāk dzīvot jaunā situācijā - demokrātiskas valsts, atvērta robežu un brīvā tirgus apstākļos. Līdz ar jauniegūto brīvību kā praktiski, tā mentāli ir radušās līdz šim nebijušas iespējas – cilvēki dodas ceļojumos, uzsāk uzņēmējdarbību, kāri tver Rietumu pieredzi, kas nereti kļūst par paraugu tā laika saimniecībā, ikdienā, kultūras dzīvē. Tieši Rietumeiropa bija un ir salīdzinājuma mēraukla un reizē arī atskārsme par padomju sabiedrību un tās vērtībām.

Pārvietošanās brīvība un valsts neatkarības atjaunošana rada arī iespējas ne tikai tūrismam un individuālās pieredzes paplašināšanai, bet arī kontaktu un sadarbības veidošanai dažādās jomās – kultūrā, militārajā jomā, sportā. Latvijas valsts atjaunošana nosaka arī diplomātisko attiecību atjaunošanu. 20. gs. 90. gados un 21. gs. sākumā arī politiski atjaunotās Latvijas Republikas ceļš ir bijis ceļš uz Eiropu – tuvinoties tās saimnieciskajai sistēmai, politiskajai kultūrai, dzīvesveida un kultūras modēm.

Tādējādi Eiropas ceļojuma metaforano vienas puses, pavisam reāli atspoguļo 20. gs. 90. gadu cilvēku atklājumus par citādu dzīvi, jaunienākošiem, mūsdienās tik pašsaprotamiem ikdienas elementiem, no otras puses, apliecina Rietumu pieredzes ienākšanu Latvijas sabiedrībā, kā arī tā laika iespējas un sadarbības formas, piemēram, Latvijas dalība starptautiskajās organizācijās, olimpiskajās spēlēs, diplomātiskie sakari.

Apraksts:

Laikmeta ainas centrā ir pirmo Eiropas ceļojumu stāsti. Ceļotāji ir dažādu jomu pārstāvji: Nacionālo bruņoto spēku militārpersona, uzņēmējs, kultūras darbinieks, ģimene, diplomāts, sportists. Par katra ceļojuma uz Eiropu eksponēti dažādi priekšmeti - apģērbs, no ceļojuma atvestās vai līdzī nēmtās mantas (sadzīves priekšmeti, suvenīri u.c.), fotogrāfijas u.c.

Pie katra “ceļotāja” eksponēto priekšmetu klāsts atklāj ne tikai ceļojuma iespaidus, bet arī plašāku kontekstu - dažādas raksturīgas sociālas parādības un izmaiņas tā laika sabiedrības dzīvē, kā arī starptautiskās sadarbības veidošanos/atjaunošanu dažādās jomās.

Viens no kopējiem laikmeta ainas eksponēšanas variantiem būtu vitrīnu piesaiste simboliskam transportlīdzeklim, piemēram, autobusam

Pie katra ceļotāja stenda/vitrīnas būtu jāparedz neliela izmēra ekrāns, kurā apmeklētājs var noskatīties un austiņās noklausīties tēmu papildinošu video (militārpersona - Skrundas lokatora uzspridzināšana vai pirmās starptautiskās misijas; kultūra - Marijas Naumovas priekšnesums Eirovīzijā 2002, uzņēmējs – starptautiska uzņēmuma ienākšana Latvijā, ģimene - Eiropas ceļojuma iespaidi diapozitīvos, diplomātija - ES karoga svinīga pacelšana 2004. gadā, sportists – soļotāja Aigara Fadejeva uzvara olimpiādē utml.).

Autobusa iekšskata vizualizācijā, ja tāda saglabājas mākslinieciskās ieceres pamatā, vai pie ceļojumam veltītas vitrīnas varētu projicēt/citā veidā piedāvāt aplūkot pirmo ceļojumu fotogrāfijas ar Eiropas skatiem.

Telpā var paredzēt vietu pirmo Eiropas ceļojumu un pieredzes apmaiņas stāstu atskaņošanai, kas ļauj rekonstruēt emocionālās 20. gs. 90. gadu izjūtas.

10.2.1.elements vitrīna/izdruka ar vitrīnām “Diplomāta brauciens”

Eksponāti

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
41.	Žakete un svārki	Kostīms, LPSR Augstākās Padomes priekšsēdētāja A. Gorbunova palīdzes Karinas Pētersones, kura 1989. gadā kā LU Angļu filoloģijas fakultātes vecākā pasniedzēja ar studentiem viesojās turīgu Norvēģijas zemnieku saimniecībā, kur saimnieki piedāvāja izvēlēties apģērbu no bēniņos esošām lietām. Ar šo kostīmu K. Pētersone piedalījās Latvijas uzņemšanā UNESCO 1991. gada 14. oktobrī, Dānijas karalienes Margrētas II vizītes Latvijā pasākumos 1992. gadā u. c.	LNVM 263421:1- 2	Eksponējams uz manekena noteiktu laika posmu, žaketes gar. – 63 cm, 50 x 76 cm
42.	Blūze un svārki	Vasaras, raiba kokvilnas – poliestera auduma, taisna silueta, īsas piedurknes, balta piepogājama apkaklīte, Francija, 1999.gads. Melni, taisna piegriezuma sintētiska vilnas auduma ar melnu sintētiska auduma oderi, Francija, 1999. gads. Apģērbs, kas Vairai Vīķei-Freibergai bija mugurā, kad Saeima viņu ievēlēja par prezidenti.	VRVM 183724, VRVM 183725	Blūzes izmēri - plecu pl- 46 sm, g- 66 cm, svārku izmēri: Pl – 41 cm, g- 65 cm. Eksponējami uz manekena noteiktu laika posmu
43.	Dokuments	Ielūgums. LR Augstākās Padomes priekšsēdētāja A. Gorbunova ielūgums uz svinīgām vakariņām Rundāles pilī par godu Zviedrijas karaļa Kārļa XVI Gustava un karalienes Silvijas vizītei Latvijā. 1992. gads.	LNVM PD 932	20 x 14.5 cm,
44.	Fotogrāfija	Fotogrāfija, krāsu. Zviedrijas karalis Kārlis XVI Gustavs, Zviedrijas karaliene Silvija un LR Augstākās Padomes priekšsēdētājs A. Gorbunovs ar kundzi dodas pie Brīvības pieminekļa nolikt ziedus. 1992. gads.	LNVM IP 4703	9.9 x 14.3 cm, kopiju
45.	Fotogrāfija	Fotogrāfija, krāsu. Latvijas valsts vizīte Zviedrijā, Stokholmā. 1995. gada 18.	LNVM IP 5091	29.7 x 39.9 cm, kopiju

		oktobris		
46.	Trauks	Kristāla trauks ar iegravētu Velsas ģerboni. Velsas prinča Čārlza dāvana prezidentam G. Ulmanim vizītes laikā 1995.gadā	228140, VAD21,	Platums - 22,5 cm un augstums - 10 cm,
47.	Fotogrāfija	Fotogrāfija, krāsu. Velsas princis Čārlzs un LR prezidents Guntis Ulmanis Rīgas pils Zelta zālē, 1995. gada 17. novembris,	LNVM IP 5092	30 x 39,8 cm, kopiju
48.	Buklets	Velsas prinča Čārlza vizītes Latvijā programma	LNVM IP	Ap 10x15 cm
49.	Fotogrāfija	Fotogrāfija, krāsu. Latvijas Valsts prezidents Guntis Ulmanis un Amerikas Savienoto Valstu prezidents Bils Klintons Baltajā namā, ASV. 1996. gada 22.-29. jūnijs.	LNVM IP 5097	30,4 x 40,5 cm, kopiju
50.	Fotogrāfija	Fotogrāfija, krāsu. Latvijas un ASV starpvalstu līguma parakstīšana Rīgas pils Sūtņu akreditācijas zālē ASV prezidenta Bila Klintona oficiālās vizītes laikā Latvijā. 1994. gada 6. jūlijs.	LNVM IP 5226	15 x 25,7 cm, kopiju
51.	Dāvana - suvenīrs	Simbolisks tilts uz melna pamata. ASV Prezidenta Klintona dāvana G. Ulmanim	228180, VAD61	30,5 x 15,2cm, marmors, kristāls, stikls,
52.	Medaļas	Veltītas Romas pāvesta Jāņa Pāvila II vizītei Latvijā 1993. g. Izlaida Banka Baltija, zelta, bronza. Kalta Holandes Karaliskajā monētu kaltuvē, mākslinieks J. Bārda	LNVMC VVM 214804; 214802	
53.	Plakāts	Latvijas Republikas iestāšanās Eiropas Savienībā pirmsreferenduma informēšanas pasākumu plakāts "20. septembrī nāc ar savu par". 2003. gada vasara.	LNVM PD2933	
54.	Brošūra	10 atbildes par Latviju Eiropas Savienībā	LNVM PD2904	
55.	Fotogrāfija	Fotogrāfija, Eiropas Savienības referendumu rezultātu gaidīšana. Vaira Vīķe Umblija un Ramona Ublīja griež svētku torti, uz kuras uzrakstīts ar krēmu "20. septembris. Latvija Eiropā" 2003. gada 20. septembris	LNVM IP 5026	Kopiju
56.	Video	Latvijas uzņemšana Eiropas Savienībā 2004.gada 1.maijā		Nodrošināt iespēju skatīties video

Stenda/vitrīnas noformējumam pieejamas vēl vairākas diplomātisko vizīšu fotogrāfijas, kā arī dažādas dāvanas gan prezidentei Vairai Vīķei - Freibergai, gan G. Ulmanim – dažāda izmēra (dekoratīvi trauki, gravīras, lādītes, gleznas, foto rāmjos, rotaslietas, pulksteni u.c.), dažas pat ļoti eksotiskas – piemēram, servīze ar A. Ulmanes portretu, uzbeku tautas tērpa komplekts, koši lakati ar austrumu rakstiem, turku ūdenspīpe, lielizmēra gobelēns ar Ulmaņa sejas atveidu u.c.

Šeit un tālāk priekšmetu sarakstā minēti divi tērpi, jo muzeja priekšmetu eksponēšanas noteikumi paredz tos pēc noteikta laika mainīt.

Priekšmetu atlase atkarībā no stenda konfigurācijas un māksliniecišķās ieceres.

10.2.2. elements vitrīna/izdruka ar vitrīnām "Sportista brauciens"

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
57.	Sporta tērps	Latvijas bobsleja izlases dalībnieka – stūmēja Alda Intlera jaka, 20.gs. 90.gadu pirmā puse.	LSM 18.669	Ekspozējams uz manekena
58.	Priekšmets	Uzšuve, Latvijas izlases dalībnieka uzšuve, 20.gs. 90.gadu sākums.	LSM 17.605	
59.	Priekšmets	Dalībnieka medaļa, XVI Ziemas olimpisko spēļu dalībnieka medaļa, Albervila (Francija), 1992.gada 8.-23.februāris.	LSM 17.540	
60.	Priekšmets	Identifikācijas karte un akreditācijas karte, XVI Ziemas Olimpisko spēļu identifikācijas un akreditācijas karte, Albervila (Francija), 1992.gada 8.-23.februāris.	LSM 17.594, 17.595	
61.	Fotogrāfija	Latvijas delegācija XVI ziemas Olimpisko spēļu atklāšanas ceremonijā, Albervila (Francija). 1992. gada 8. februāris. Latvijas delegācijas karognesējs – bobslejists Jānis Ķipurs. Foto Zigismunds Segliņš (Zālmanis)	LSMp 2587- 2588	Kopiju
62.	Priekšmets	Akreditācijas karte, XVII Ziemas Olimpisko spēļu akreditācijas karte, Lillehammerē (Norvēģija), 1994.gada 12.-27.februāris.	LSM 17.596	
63.	Priekšmeti	Diplomi, Latvijas bobsleja komandas stūmējam Aldim Intleram par piedalīšanos XVII Ziemas Olimpiskajās spēlēs (OS) Lillehammerē (Norvēģija), 1994.gada 12.-27.februāris	LSM 17.592, 17.593	
64.	Fotogrāfija	Latvijas olimpnieki pie Brīvības pieminekļa pirms došanās uz Olimpiskajām spēlēm Barselonā, 1992.gadā (kopbilde un svarcēlājs Raimonds Bergmanis kopā ar vecāko olimpieti – cīkstoni Krišjāni Kundziņu)	LSM	
65.	Priekšmets	Ieejas biļetes uz XXV Olimpiādes spēļu basketbola un vieglatlētikas sacensībām, Barcelona. 1992. gads.	LSM 14.065, 14.066, 14.849	
66.	Fotogrāfija	Latvijas delegācija XXV Olimpiādes spēļu atklāšanas ceremonijā stadionā Montjuic, Barcelona, 1992. gada 25. jūlijs. Ar Latvijas valsts karogu – svarcēlājs Raimonds Bergmanis – Fotogrāfs Zigismunds Segliņš (Zālmanis)	LSMp 2367, LSMp 2589- 2591	Kopiju

67.	Fotogrāfija	Afanasijs Kuzmins šaušanas sacensību laikā XXV Olimpiādes spēlēs, Barselona. 1992. gads. Fotogrāfs Zigismunds Segliņš (Zālmanis)	LSMp 2368	Kopija
68.	Fotogrāfija	Afanasijs Kuzmins – XXV Olimpiādes spēļu sudraba medaļas ieguvējs ātršaušanā ar pistoli, Barselona, 1992. gads. Fotogrāfs Zigismunds Segliņš (Zālmanis)	LSMp 2369, LSMp 2592- 2594;	Kopiju
69.	Fotogrāfija	Latvijas Olimpiskās komandas dalībnieks Dainis Ozols ar izcīnīto bronzas medaļu riteņbraukšanā šosejā 194 km grupas braucienā XXV Olimpiādes spēlēs, Barselona (Spānija), 1992. gads. Fotogrāfs Zigismunds Segliņš (Zālmanis)	LSMp 2597	Kopiju
70.	Nozīme	Nozīme, Starptautiskās sacensības vieglatlētikā „Rīgas kausi”, 1991. gads.	LSM 13.826	
71.	Priekšmets	Hokeja ripa, Eiropas čempionāts sievietēm, Rīga, 1995.	LSM 8190	
72.	Priekšmets	Cepurīte „Keggi – Velo ’91”.	LSM	
73.	Priekšmets	Medaļa, 5. Latvijas riteņbraucēju Vienības brauciena medaļa Veltai Henriņai par izcīnīto 3. vietu XIX grupā /sievietes, 51 g. un vecākas/, Talsi, Tukums, 1995. g. 2.-3. septembris –	LSM 16.442	
74.	Priekšmets	Sporta balva - balva par izcīnīto 1. vietu 2. Latvijas Trīszaigžņu sporta spēlēs ložu šaušanā komandām ar mazkalibra šauteni, Kandava, 1997. gads.	LSM 18.868	
75.	Priekšmets	Sporta kreklis. Pasaules latviešu Trīszaigžņu spēles, ASV izlases. Valmiera, 1993. gads.	LSM 4736	
76.	Priekšmets	Piemīņas balva, 3. Pasaules maxibasketbola čempionāta piemiņas balva, Sanhosē (Kostarika), 1995. Latvijas basketbola veterānu komanda izcīnīja 3. vietu kungiem 50+ vecuma grupā.	LSM 17.522	Izmēri tiks precizēti, oriģināls eksponējams vitrīnā
77.	Fotomontāža	Mūsu Olimpiskais sudrabs Latvijai! Atēnu olimpisko spēļu sudraba medaļu ieguvēji. 2004. gads.	LNVM IP 5112	56,5 x 44 cm,
78.	Video	Soļotāja Aigara Fadejeva sudraba medaļas izcīņa Sidnejā 2000.gadā		

Priekšmetu atlase atkarīga no stenda konfigurācijas un mākslinieciskās ieceres.

10.2.3.elements vitrīna/izdruka ar vitrīnām “Tūrisma brauciens”

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
-----	-----------	-----------	-------	----------

	veids			
79.	Mētelis	Vīrieša, lakē auduma, batikots melni, pelēki zilos toņos. Salons “Beāte”, Rīga, 1987. gads.	VRVM 138329	plecu pl -54 cm g-137 cm, eksponejams uz manekena 1 gadu
80.	Mētelis	Sievietes, dzeltenpelēka vilnas auduma, batikots, rotāts ar vilnas diega izšuvumu. Pogas – metāla, konusveida, aizāķejamas. Salons “Beāte”, Rīga, 1987.gads.	VRVM 139320	Plecu pl- 53 cm g- 121 cm, eksponejams uz manekena 1 gadu
81.	Grāmata	D.Blūma, I.Kivrāne, R.Miltiņa, V.Rapa “How to say it in English?”. 1991. gads.	PG 1770	14 x 10 cm,
82.	Dokuments	Aviokompānijas RiAir reklāmas lapa, 1993-1994. gads.	PD 1510	
83.	Dokuments	“Air Baltic” lidojumu saraksts, 1996.gads.	PD 2175	
84.	Aproce	Aproce, pirktā pirmajā privātajā ārzemju braucienā - Polijas Tautas Republikā, Šcecinā. 1987. gads	LNVM CVVM 234173	
85.	Alus kauss	Suvenīrs no Vācijas. 20. gs. 90. gadu beigas.	CVVM jauniegs	
86.	Kauss	Suvenīrs no Francijas. 2001. gads.	CVVM jauniegs	
87.	Kauss	Suvenīrs no Holandes. 21 gs. sākums.	CVVM jauniegs	
88.	Lietiskie priekšmeti	Tukšas alus bundžas (3-4) suvenīri no Eiropas.		
89.	Radio	Stereomagnetola “Philips”. 1989. gads. Iegādāta Frankfurtē pie Mainas privātā brauciena pie radiem Vācijā laikā.	LNVM CVVM jaunieguv ums	ap 55 x 25 x 10
90.	Priekšmets	No Vācijas atdzīto lietoto automašīnu numuri		
91.	Priekšmetu grupa	Eiropas sadzīves preces Latvijā – piena maisījuma kārba zīdaiņiem, pulveri, pārtikas preču iepakojumi, krāsaini plastmasas maisiņi		<i>Pēc vajadzības</i>
92.	Video	Diapozitīvu slaidrāde (20 - 25 diapozitīvi) ar kadriem no rīdzinieku ģimenes pirmajiem Eiropas ceļojumiem – uz Vīni ar autobusu 1991.gadā, uz Helsinkiem ar prāmi 1992.gadā.	RKVM	Ieskanētos diapozitīvus būtu labi ekrānā eksponeēt tā, lai rastos diapozitīvu skatīšanās sajūta – iespējams, inscenētā rāmī, ar klikšķi u.c.

Iespējams izmantot arī citus no Eiropas ceļojumiem atvestos suvenīrus.

Priekšmetu atlase atkarīga no stenda konfigurācijas un mākslinieciskās ieceres.

10.2.4. elements vitrīna/izdruka ar vitrīnām “Kultūras darbinieka brauciens”

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
93.	Apģērbs	Latvijas mākslinieka skatuves tērps, kurš tika izmantots kādā no uzstāšanas reizēm, koncertturnējām, festivāliem Eiropā. 20. gs. 90. gadi – 21. gs. sākums.		Eksponējams uz manekena, tērps un izmēri vēl tiks precizēti
94.	Fotogrāfijas	Rīgas skolu valdes rīkots 11 dienu izbraukuma seminārs latviešu valodas un literatūras skolotājiem uz Vāciju (Veimāra – Kērbeka – Minstere – Bad Krocingena), Šveici – Kastaņola, lai iepazītu trimdas latviešu kultūras darbinieku dzīvi	RMM	
95.	Priekšmetu grupa	Maršruta apraksts ar piezīmēm, Rīgas pilsētas Skolu valdes priekšsēdētāja rīkojums Nr. 615, 1998. gada 21. augusts ar dalībnieku – skolotāju sarakstu	RMM	
96.	Priekšmetu grupa	Brauciena laikā apmeklēto kultūras iestāžu projekti (Šokolādes muzeja prospekts, Heses muzeja biļetes, SanktGallenas bibliotēkas prospekts)	RMM	
97.	Priekšmetu grupa	Castagnolas Raiņa un Aspazijas muzeja prospekts un herbārija daļa – sakaltis zieds un 3 lapas - augi ievākti par piemiņu no brauciena Kastaņolā	RMM	
98.	Plakāts	Latvijas-Zviedrijas muzeju kopprojekts - izstāde “Trīs zvaigznes. Trīs kroņi”.	RKVM	
99.	Fotoaparāts	Filmu kamera “PC-480. Primax”. Taivāna. Iegādāta 1993. gadā par vācu markām Rīgā, veikalā “Gerken un Ko”, Elizabetes ielā. Vai Filmu kamera “Kodak Star AF”. Iegādāta 1998. gadā “Kodak” firmas veikalā Rīgā, Audēju un Šķūņu ielas stūrī.	LNVMC VVM 247211; LNVM CVVM 241392	7 x 13 cm x 4 cm; 11,5 x 6 x 4,2 cm,
100.	Fotogrāfija	“Rock Summer” Mežaparkā 1996. gadā. Fotogrāfe Anda Krauze.	LFM 3578	24x30 cm,
101.	Video	Marijas Naumovas priekšnesums Eirovīzijā 2002. gadā.		

Priekšmetu atlase atkarībā no stenda konfigurācijas un mākslinieciskās ieceres.

10.2.5. elements vitrīna/izdruka ar vitrīnām “Uzņēmēja brauciens”

Eksponāti:

Nr.	Eksponāta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
-----	-----------------	-----------	-------	----------

102.	Apģērbs	Vīrieša uzvalks, pelēks, divrindu pogas. 20. gs. 90. gadi.	LNVM	Eksponējams uz manekena
103.	Soma	Vīrieša rokas soma, melna, ādas, neliela, rokā iekarināma. 21. gs. sākums.	LNVM	Eksponējams kopā ar uzvalku
104.	Fotogrāfija	SIA "Leiči" un akciju sabiedrības "Laima" veikala atklāšana Balvos 1994. gada 9.septembrī. 2.no labās Balvu pilsētas domes priekšsēdētājs Juris Annuškāns, pie mikroфона pasākuma vadītāja Maruta Castrova. Fotogrāfs Jānis Šapals.	BLNM-3744	15x21,5 cm, Kopiju
105.	Dokuments	Komercfirmas "Auseklītis" komercdirketora Valda Krisberga vizītkarte, 1992. – 1994.gads	LNVM PD2877	~9x5cm,
106.	Dokuments	Komercfirmas "Auseklītis" akcijas. 1992.-1994. gads.	RKVM	
107.	Brošūra	Katalogs "Biznesa gids", 1995.gads	LNVM PG 92	
108.	Plakāts	Izvēlies Latvijas preci. Izstāde-gadatirgus, koncerts Mežaparka Lielajā estrādē no 12. - 15. maijam. Latvijā ražoto preču izstāde. 1994. gads.	LNVM PPL 647	86,7 x 60 cm,
109.	Dokuments	Ar roku rakstīta firmas "Gauja" reklāma". 1994. gads.	LNVM PD1769	
110.	Buklets	Rīgas šampanieša fabrikas reklāmas buklets, ap 1994.gadu	LNVM PD1763	
111.	Buklets	Rīgas piena kombināta produkcijas reklāma – dabīga ananāsu sula, 1994.gads	LNVM PD1774	
112.	Buklets	"Aldaris" – reklāma, latviski-angliski, 1994.gads	LNVM PD1771	
113.	Katalogs	"Philips" jauno preču katalogs, 1998-1999. gads	LNVM D2178	Ir pieejams kafijas automāts LNVM CVVM 264394
114.	Priekšmets	Latvijas Krājbankas valūtu maiņas kursu tablo. Ap 2002. gadu.	LNVM CVMM 253732	Ap 90x60 cm
115.	Katalogs	Brīvi konvertējamo pasaules valūtu katalogs, 1992.gads, krievu val., ilustrēts.	LNVM PD4909	Ap 30x20x5 cm
116.	Priekšmets	Latvijas Krājbankas čeku grāmatiņa, 1990.gadi	LNVM D4821	Ap 25x7 cm
117.	Priekšmets	Latvijas Krājbankas darījumu karte, 1999.gads	LNVM CVMM 253744	
118.	Priekšmets	Latvijas Krājbankas bankas karte – pirmā karte, ar Prāta vētras fotogrāfiju	LNVM CVMM 253741	
119.	Priekšmets	Latvijas Krājbankas bankas karte –	LNVM	

		pirmā matētā karte	CVMM 253739	
120.	Priekšmets	Latvijas Krājbankas bankas karte – Visa karte	LNVM CVMM 253751	
121.	Priekšmets	Bankomātu lietošanas instrukcija. 20. gs. 90. gadi.	LNVM PD 4845	Ap 10x20
122.	Suvenīrs	Krājcase-stilizēts “Latvijas Krājbankas” bankomāts	LNVM CVMM 253721	Ap 12x12x8 cm
123.	Priekšmetu grupa	Viltotas latu monētas. 21. gs. sākums.	LNVM jaunieguv	
124.	Video	Sižets par starptautiska uzņēmuma ienākšanu, rūpnīcas atklāšanu Latvijā (McDonalds, Kellogs, Coca-Cola)		

Stenda/vitrīnas noformējumam ir iespēja izmantot tā laika uzņēmumu produkcijas reklāmas, katalogus. Pieejami arī tā laika ražotās pārtikas produktu iepakojumi – Laimas saldumi, saldējums “Ekselence”, vafeļu torte, kafija “Rīga” u.c.

Pieejamas arī ārzemju naudas zīmes – banknotes un monētas, ja nepieciešams.

Priekšmetu atlase atkarīga no stenda konfigurācijas un mākslinieciskās ieceres.

10.2.6. elements vitrīna/izdruka ar vitrīnām “Militārpersonas brauciens”

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
125.	Apģērbs	Zemessarga formas tērps. Ap 1992. gadu.	KM 2219, 2220	Ekspozējams uz manekena noteiktu laiku,
126.	Apģērbs	NBS formas tērps, 1994. gads	LNVM	Ekspozējams uz manekena noteiktu laiku
127.	Plakāts	Zemessardzes komandiera apbalvojumi un Zemessardzes vienību krūšu nozīmes. 2008. gads.	LNVM PPL 1011	42 x 29,6 cm, izmantojams ieskanēts noformējumam
128.	Fotogrāfija	55. Aizkraukles zemessardzes bataljons nodod zvērestu 1991. gada 18. novembris, Aizkraukle. Zvērestu lasa Juris Kalvišķis. Foto Ā. Gārša	AiVMM 2910/3	13x18 cm, kopiju
129.	Dokuments	Ziedojuma zīme par Latvijas robežas atjaunošanu, 1990. gads	LNVM PD5805	Ap 20x15 cm
130.	Fotogrāfija	1992. gada sākumā Viļakā bijušā 7. Siguldas kājnieku pulka kazarmās izvietojās 2. Viļakas Robežsargu bataljons un uz Latvijas austrumu robežas nostājas pirmais robežpostenis 1992. gada martā. Fotogrāfs Jānis Laicāns	VĪM	20x26,5 cm, Kopiju
131.	Vimpelis	Valsts robežsardze. 2001. gads	LNVM VL 7762	31,5 x 23 cm
132.	Buklets	Baltijas balatjona Latvijas rota 1998. –	LNVM	Ap 30x20 cm

		1999.gads	PD 2420	
133.	Priekšmetu grupa	Dažādu Latvijas armijas vienību uzšuves un apbalvojumi	LNVM	<i>Pēc vajadzības</i>
134.	Priekšmets	Lauka ēdiena trauks - Zviedrijas armijas, lietots ap 2000.g.	LNVM	
135.	Priekšmets	Blašķe – ASV armijas palīdzība Latvijai, 20. gs. 90.gadi	LNVM	
136.	Priekšmets	Ķivere – Zviedrijas armijas palīdzība Latvijai, ap 1994. gadu	LNVM	
137.	Fotogrāfija	Izlūkdesanta karavīri atgriežas no SFOR misijas Bosnijā – Hercogavinā 1997.gads	LKM	Kopiju
138.	Brošūra	NATO 50. 1999. gads	LNVM PG660	Ap 30x20 cm
139.	Priekšmets	Šķīvis ar NATO simboliku un Dž. Ralstona paraksta faksimilu, elipsveida, alvas. NATO Eiropas spēku virspavēlnieka, ģenerāļa Džozefa V.Ralstona dāvana Vairai Viķei-Freibergai tikšanās laikā Rīgas pilī 2002.gada 25. aprīlī.	CVVM 241573 VAD 126	24 x 16 cm
140.	Priekšmets	Karavīra kabatas kalendārs 1993.gads	LNVM PD410	Ap 20x15 cm
141.	Grāmata	Militārās leksikas minimums. Krievu-latviešu, latviešu - krievu. 1999.gads	LNVM PG1238	Ap 20x15 cm
142.	Video	Skrundas lokatora uzspīdzināšana 1995.gadā.		

Stenda/vitrīnas noformējumam iespējams izmantot tā laika Latvijas kartes, fotogrāfijas no militārajām mācībām.

Priekšmetu atlase atkarīga no stenda konfigurācijas un mākslinieciskās ieceres.

10.2.7.elements izdruka/projekcija/vitrīna “Latvieši pasaulē”

Teksts:

Latviešu diasporas ģeogrāfijas raksturojums (19. gs. Krievija; 20. gs. sākums Brazīlija, Eiropa, ASV; 20. gs. 20.-30. gadi Brazīlija; 20. gs. 40.-80. gadi Rietumeiropa, ASV, Austrālija; 20. gs. 90.-21. gs. sākuma diasporas).

Atvērtās robežas ir kļuvušas par brīvības simbolu un reizē arī likušas piedzīvot emigrācijas problēmu, taču iedzīvotāju izejošana no Latvijas ir pastāvējusi arī agrāk un tas nav tikai 20.gadsimta beigu, 21.gadsimta sākuma fenomens, bet gan brīvas sabiedrības iespēja.

Apraksts:

“Ceļojums uz Eiropu” papildināts ar vēsturisku ekskursu par latviešiem pasaulē, atklājot latviešu diasporas cauri laikiem – no 19. gs. līdz mūsdienām un apliecinot, ka migrācija nav tikai mūsdienu parādība. Šī apakštēma tematizē izvēles brīvības (t.sk. pārvietošanās brīvības) gluži pierastus blakusefektus – iedzīvotāju pārvietošanos, labāku dzīves un darba apstākļu izvēli, noraidot priekšstatu, ka latviešu izejošana ir tikai 20. gs. 90. gadu notikumu negatīvas sekas.

Pie 20. gs. 90. gadiem veltītā “Ceļojuma uz Eiropu” atrodas stends/vitrīnas/izdruka stilizētā pasaules kartoshēmas formā, kur atainota latviešu diasporas ģeogrāfija ar iespēju eksponēt priekšmetus (piem., iebūvētās vitrīnās):

- priekšmeti, kas atklāj pasaules latviešu saziņu ar Latviju - vēstules, atklātnes, mantu sūtījumi, Skype sarunas ieraksts u.c.; Ekspozīcijas veids. Izdrukā vai projekcijā uz sienas kartes/grīdas lasāmi ekspozīcijas veidi, atklātņu fragmenti.
- fotogrāfijas ar latviešu mājām/dzīvesvietām dažādās pasaules vietās, kas atklāj un vienlaikus simbolizē cilvēka dzīvi citā vietā, ārpus Latvijas. Ekspozīcijas veids – atsevišķas fotogrāfijas (kopijas) izdrukā vai digitālie fotoattēli, kur savietotas vairākas fotogrāfijas no viena ģeogrāfiskā areāla.
- Ierosinājums veidot telpiska diagrammu vai dinamisku infografiku, kas hronoloģiski rāda Latvijas migrāciju apjomu un virzienus.

10.2.7.1. ekspozīciju grupa “Vēstules uz dzimteni”

Apraksts:

Pasaules latviešu saziņas veidi ar Latviju. Ekspozīcijas oriģinālus pie kartes (piem., iebūvētās vitrīnās). Tā kā vēstulju, sūtījumu saturs ir ļoti emocionāls un reizē izzinošs par latviešu dzīvi ārpus Latvijas, būtu jāatrod risinājums, kā apmeklētājiem to atklāt. Viena iespēja, piemēram, rokrakstus projicēt virs/blakus kartes stendam/vitrīnai, izdrukai vai uz griestiem.

Ekspozīcijas:

Nr.	Ekspozīcijas veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
		<i>Latvija – Brazīlija, 1907; Brazīlija – latvija, 1926 - 1937</i>		
143.	Fotogrāfija	Fotogrāfija ar vēstuli uz Brazīliju, nosūtīta Vilim Refbergam no māsas Irmās Kilmeiers Ķipkā. 1907. gads.	LaPa muzejs	
144.	Vēstulju kopums	Kriģeru vēstules no Vārpas, Brazīlijā, rakstītas no 1926. gada līdz 1937. gadam Vilim Kriģeram Latvijā.	LaPa muzejs	
		<i>Zviedrija – Latvija, 1945 - 1966</i>		
145.	Vēstulju mapes, pasta kvītis	Latviešu bēgļu laivu pārcēlāja Pētera Jansona vēstules, sarakste ar radiem Latvijā un kvītis par paku sūtījumiem uz Latviju ģimenei.	LaPa muzejs	
		<i>Anglija – Latvija, 1947 - 1948</i>		
146.	Vēstule	Vēstule Jānim Rullīnam (bijušais leģionārs, kurš nonāca Lielbritānijā) no “krustbērniem” Latvijā 1947.-1948. gads.	LaPa muzejs	
		<i>Amerika – Latvija, 1950 - 1980</i>		
147.	Vēstules, atklātnes	Vēstulju un atklātņu kopums, tās sūtījuši latvieši no ASV (Otrā pasaules kara bēgļi) radiem Latvijā, uz Rīgu. 20. gs. 50.-80. gadi.	LaPa muzejs	
		<i>Austrālija- Latvija</i>		
148.	Vēstules ar fotogrāfijām	Tālvāldis Ābele, dzimis Doles pagasta Sakainos, 2. Pasaules kara laikā iesaukts gaisa karaspēka izpalīgos. Atkāpjoties nonāca gūstā sabiedroto zonā un izceļoja uz Austrāliju. Vēstules ar aprakstiem par dzīvi Austrālijā, izceļošanu.	Ķmp 1999	
		<i>Jaunzēlande – Latvija, 1970-1980</i>		
149.	Vēstulju, krāšņu aplokšņu	Vēstules no Jaunzēlandes studiju biedram Latvijā.	LaPa muzejs	

	kopums			
		<i>Norvēģija – Latvija, 2014</i>		
150.	Vēstule ar fotokartiņu	Vēstule draugiem un radiem (Latvijā) no Leldes Burves Alksnes Norvēģijā, 2014. gada ziemassvētkos: Ar foto-kartiņu kur ir redzama Alkšņu ģimene Norvēģijas kalnos ar uzrakstu “Esiet laimīgi!”	LaPa muzejs	
		<i>Īrija-Latvija, 2004</i>		
151.	Ekrāns	E-pasta vēstules ekrānšāviņš vai Skype sarunas ieraksts ar radniekiem Latvijā no Īrijas, 21.gs. sākumā		
		<i>Krievija – Latvija, 1900 – 1915, 1950-1960</i>		
152.	Atklātņu kopums	Atklātnes, sūtītas uz Latviju, Emīlijai Beķeris Zūrās no latviešiem Krievijā. 20. gs. sākums.	LaPa muzejs	
153.	Vēstule, apsveikums	Ermansonu ģimenei Siguldā no Baškīrijas APSR (KPFSR) dzīvojošajiem radiem, 20. s. 50.–1960.gadi	LaPa deponējums	
154.	Vēstule uz fotogrāfijas	Uz fotogrāfijas rakstīta vēstule radniekiem Krievijā no Latvijas. 20. gs. sākums.	LNVM	

Vēstulu skaits var tikt precizēts, atkarībā no mākslinieciskās ieceres, stenda izmēra.

10.2.7.2. eksponātu grupa “Latviešu mājas”

Apraksts:

Uz iepriekšminētās kartes fona digitālos fotorāmīšos līdzās vēstulēm uz Latviju eksponētas fotogrāfijas (izdrukas vai vairāku fotogrāfiju kopums digitāli (piem., fotorāmīšos), kurās latvieši savās dzīvesvietās ārzemēs redzami pie savām mājām vai mājās.

Ekspozīti:

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
155.	Fotogrāfijas	Latviešu kolonisti Krievijā pie savas saimniecības. 19. gs. beigas-20. gs. sākums.	LNVM	Kopiju
156.	Fotogrāfija	Latviešu kolonistu grupa ASV. 20. gs. sākums.	LNVM VF 2142	Kopiju
157.	Fotogrāfija	Latvieši pie mājas Bakaldīnā (Baškīrijā, Krievijā). 20. gs. 20.-30. gadi.	LaPa muzejs	Kopiju
158.	Fotogrāfija	Latvieši Sibīrijā. 20. gs. 20.-30. gadi.	LaPa muzejs	Kopiju
159.	Fotogrāfijas	Latvieši - 20. gs. sākums Brazīlija, Eiropa, ASV	LaPa muzejs	Kopiju
160.	Fotogrāfijas	Latvieši - 20. gs. 20.-30. gadi, Brazīlija		Kopiju
161.	Fotogrāfijas	Latvieši - 20. gs. 40.-80. gadi Rietumeiropa, ASV, Austrālija, Kanāda		Kopiju
162.	Fotogrāfija	Ārsts Jēkabs Kariks kopā ar sievu savas mājas dārzā Sidnejā. Austrālija, 1993. gads.	MVM 46652 Falb 145/38	Kopiju
163.	Fotogrāfijas	20. gs. 90. - 21. gs. sākuma diasporas		Kopiju

	(Eiropa, Amerika, Jaunzēlande)		
--	--------------------------------	--	--

Fotogrāfiju skaits var tikt precizēts, atkarībā no māksliniecišķās ieceres, stenda izmēra

10.3. apakšsadaļa dzīvesstāsti “Jaunās iespējas”

Apraksts:

Četri dzīvesstāsti, kas raksturo jauno, 20. gs. 90. gados radušos jauno iespēju izmantošanu dažādu paaudžu cilvēkiem.

Dzīvesstāsti veidoti tāpat kā citās izstādes nodaļās, iekļaujot: vārds uzvārds, dzīves dati un personas portrets (izcelti), laika līnija ar personas galvenajiem dzīves notikumiem, pavērsiena punktiem, citāts vai personas raksturojums, priekšmeti (iebūvētās u.c. vitrīnās). Kā citātu varētu izmantot atmiņas par pirmo braucienu uz Eiropu vai darbu/ dzīvi 20. gs. 90.gados.

- Uzņēmēja Raimonda Gerkena dzīvesstāsts;
- Trimdas latvieša, sabiedriska darbinieka, politiķa Ulda Gravas dzīvesstāsts;
- Zemnieku saimniecības “Dimdiņi” īpašnieka Normunda Audziša dzīvesstāsts;
- Zinātnieces, ķīmiķes, UNESCO Sievietēm zinātnē laureātes Maijas Dambrovas dzīvesstāsts.

10.4. apakšsadaļa lietu mantojums “Digitālās Latvijas dzimšana”

10.4.1.elements vitrīnu grupa “Digitālās ēras hronoloģija”

Apakšsadaļas teksts

- Nepieredzēti strauja tehnoloģiju attīstība digitālās industrijas jomā 20. gs. 90. gados un 21. gs. sākumā maina dzīvesveidu, informācijas apriti, cilvēka piesaisti laikam un telpai.
- Jaunās iespējas nosaka virtuālas Latvijas un virtuālas sabiedrības tapšanu līdzās fiziskajai lietu pasaulei, kas tradicionāli veidojusi priekšmetisku pārmantotību no paaudzes paaudzē. Pēdējos 20 gados ikdienu centrējas ap lietām, kas ātri funkcionāli (tehnoloģiski) un morāli noveco, neatstājot lietisku mantojumu nākamajām paaudzēm, tādējādi mainot priekšstatu par lietu pasauli.
- Asociācijas ar Latviju pirmoreiz var būt virtuālas (teksts, attēls, informācija, mūzika) – bez jebkādas fiziskās izpausmes.

Apraksts:

Hronoloģiski atainota tehnoloģiju attīstība 20. gs. 90. gados, akcentējot katru priekšmetu atsevišķi, kā suverēnu stāstu; piesaisti Latvijas tēmai veido Latvijas digitālais mantojums – pirmo mājas lapu vizuālais tēls, iespēja pie datora izspēlēt vienu no pirmajām ar Latviju saistītajām datorspēlēm.

Mazākie priekšmeti – peidžeri, mobilie telefoni, disketes eksponējami vitrīnās, datori – arī brīvi stāvoši.

Ekspozīti

Nr.	Ekspozīta veids	Anotācija	Šifrs	Piezīmes
164.	Peidžeris	„Motorola”, ASV. Lietots 20. gs. 90. gadu vidū kā ārsta un pacienta saziņas līdzeklis medicīnas sabiedrībā „ARS”	MVMp 23413 LZ 5860	
165.	Rācija	“Motorola MTS -2000” 1994.gada Ziemas olimpisko spēļu laikā Lillehammerē lietoja ultrašviļņu portatīvās radiostacijas MOTOROLA MTS 2000. Pēc olimpiskajām spēlēm šis r/st. ar ievērojamām atlaidēm iegādājās LR Iekšlietu ministrija.	LUM (USN) 9212	28 x 6 x 4 cm,

166.	Peidžeris	“Motorola”, lietoja kā saziņas līdzekli Ugunsdzēsības departamenta Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona 7. ugunsdzēsības daļā. 1996.gads	LUM (9098)	85 x 58 x 20 mm,
167.	Mobilais telefons	“NOKIA THF-2 V1”, ražotājs “Nokia”, Somija, 1989. gads.	JVMM 36714	5,7 x 4,2 x 17,8 cm,
168.	Mobilais telefons	“NOKIA HSN-5K” ar lādētāju. Somija, Norvēģija 20. gs. 90. gadi. Telefonu 20. gs. 90. gados par 500 Ls iegādājies Zigurds Liepiņš sievasmātei Baldones pagasta “Dārziņos”, kura pārdevusi māju un varēja atļauties to nopirkt.	CVVM LNVM 263853	pamatne 23,5x1cm, antenas gar.29,cm; klausules gar-19cm, lādētājs 10 x 6 x 8 cm, eksponējams vitrīnā
169.	Mobilais telefons	“Benefon”, viens no pirmajiem mobilajiem telefoniem, kompānija dibināta 1987.gadā. 1994. gads. Lietojis Centrālās vēlēšanu komisijas priekšsēdētāja vietnieks Harijs Vizla 1994 – 1998. gadā.	LNVM CVVM 231395	23 x 5,7 x 2,7 cm,
170.	Mobilais telefons	“Siemens M 35”, Siemens AG. 1999. gads.	LNVM CVVM 241389	
171.	Priekšmets	Pirmā telekarte	LNVM PD2446	Apm 9x5 cm
172.	Dators	IBM AT procesors, Monitors - Modelis Nr. 1000EM, FCC, klaviatūra - Taisnstūrveida panelis ar angļu - latīņu - krievu alfabeta burtiem. Modelis 109 - 27. 1991. gadā krājuma uzskaites pilnveidošanai un modernizācijai iegādājies Turaidas muzejrezervāts par 66800,00 rubļiem.	TMR plg 5499:1-:3	Datora sistēmbloks-42 cm, p-42 cm, h- 16 cm; monitors g-35 cm, p- 36 cm, h-35 cm; klaviatūra47 x 19 cm
173.	Dators	Personālais dators, Macintosh Portable. (Pirmais kompānijas Apple portatīvais dators, prezentēts 1989. gada septembrī). ASV, 20. gs. 90. gadu sākums Lietots Tautas frontes mītnē Rīgā, Vecpilsētas ielā 13/15. Saņemts kā dāvinājums no tautiešiem ārzemēs.	LNVM CVVM 263829	39 x 37 cm
174.	Dators	Dators ”Macintosh SE/30”. Piederējis organizācijai „Glābiet bērņus”, lietots 1992. -1993. gadā, birojā Vecpilsētas ielā Rīgā.	OMF PMežulis	34 x 25 x 27,5
175.	Dators	Portatīvais dators “Toshiba T1850”. Japāna, 20. gs. 90. gadu 1. puse.	CVVM 263234	22,2 x29 x 5 cm
176.	Disketes	“Swiss Precision” disketes. USA, 20. gs. 90. gadu vidus.	CVVM VP 7101:1-3	13,3 x 13,3 cm,
177.	Disketes	Diskešu kārba ar “Verbatim” disketēm. Vācija, firma “Helit”, 20. gs. 90. gadu 2.	LNVM CVVM	kārba 10 x 6,5 , h –

		puse	259327 :1-8	10 cm disketes 10x10 cm
178.	Priekšmets, disks	Tildes izstrādātās datorprogrammas		Izmēri un priekšmets tiks precizēti
179.	Priekšmets	Pirmo datorspēļu atribūtika – konsoles, spēļu programmas u.c.		Izmēri un priekšmets tiks precizēti
180.	Fotogrāfija	Pirmo .lv mājas lapu ekrānšāviņa attēls (ziņu portāls) – Apollo.lv, delfi.lv		Izmēri variējami

10.5. apakšsadaļa – interaktivitāte

Apraksts:

Ierosinājums: vecā modeļa datora monitors vai tā mulāža, kurā iebūvēts ekrāns un apmeklētājiem ir iespēja izspēlēt/gūt ieskatu par pirmo digitālo spēli “Latvija”, kas tapusi 20. gs. 90. gadu beigās un kurā pirmo reizi informāciju par to, kas ir Latvija (ģeogrāfiski, vēsturiski), apkopota virtuāli. Sk. šeit: http://www.lanet.lv/info/intemat/f_ci.htm

11. sadaļa – Izstādes noslēgums “Latvija šodien”

Izstādes noslēgumu veido atvērta balsojuma rezultātā izveidota zāles daļa, kas veltīta Latvijai mūsdienās.

Arī par mūsdienām varam uzdot jautājumu “Kas ir Latvija?”, meklējot to, kas šodien ir laikmetīgs – to, kas raksturo šodienas Latviju. Noslēguma sadaļa atspoguļo sabiedrības apkārt, jaunās vērtības, sasniegumus, sabiedrības aktivitātes, kultūras dzīves piemērus, ar ko iespējams leposimies nākotnē, vai kas raksturos šodien notiekošos procesus. Kas ir piemēri, kuri rāda jauno vērtību tapšanu saimniecībā, sabiedriskajā dzīvē, kultūrā, kultūras mantojuma saglabāšanā? Uzņēmumi, aktivitātes, kultūras pasākumi, līderi, vietas, notikumi, personības?

Lai to noskaidrotu, Latvijas muzeji Rīgā un novados 2017. gada beigās izvirzīs katra muzeja kolektīva skatījumā trīs būtiskas, izcilus stāvošas norises, ražojumus, personības, vietas, notikumus u.c., kas rāda laikmetīgo Latvijā šodien. Priekšlikumi no visas Latvijas muzejiem tiks apkopoti izstādes mājas lapā un jau pirms izstādes atklāšanas tiks sākts balsojums par laikmetīgo Latvijā mūsdienās – sasniegumiem ekonomikā, kultūras iniciatīvām, sociālajiem projektiem, organizācijām u.c. Balsojums turpināsies arī izstādes laikā, t.sk. tas būs pieejams izstādes telpā, tās noslēguma sadaļā.

Noslēguma sadaļu atkarībā no mākslinieciskās ieceres, veido atsevišķa telpas daļa, kurā var pārdomāt, pārrunāt izstādē redzēto, kā arī nobalsot un aplūkot balsojuma rezultātus, izlasīt (digitālā formātā) īsus stāstus par tām nominācijām, kas izvirzītas kā laikmetīgas mūsdienu Latvijā.

Noslēguma sadaļas galvenais uzdevums ir rosināt apzināties, ka arī šodien, tāpat kā iepriekšējās desmitgadēs veidojam savu Latviju un atbildam uz jautājumu “kas ir Latvija”.